

ΔΑΝΤΟΥ ΚΟΛΑΣΙΣ

ΑΣΜΑ Α'.

- 1 Ἐτεμνον μέσσην τὴν ὁδὸν τοῦ βίου,
ὁπότε εὐρέθην εἰς ζοφῶδες δάσος,
τῆς κατ' εὐθείαν ἐκτραπείς ἐξόδου.
- 4 Χαλεπὸν πράγμα νὰ εἰπῶ πῶς ἦτον
τραχὺ τὸ δάσος, ἄγριον νευρῶδες.
Αὐτοῦ καὶ μόν' ἡ μνήμη φέρει τρόμον.
- 7 Μόλις αὐτῆς πικρότερος ὁ τάφος.
'Αλλ' ἐν' ἀφηγηθῶ καὶ τὰ καλὰ του,
θὰ εἴπω κ' εἴτι ἄλλο εἶδ' αὐτόσε.
- 10 Πῶς εἰς αὐτὸ εἰσῆλθον δὲν ἤξεύρω.
Τοσοῦτο μ' εἶχεν ὕπνος καταλάβει,
ὥστε τὸν δρόμον τὸν ὀρθὸν ἀφῆκα.
- 13 Εἰς πρόποδας δὲ λόφου ὡς ἀφίχθην,
ὅστις τὸ τέρμα ἦτον τῆς κοιλάδος
τῆς ἐμβαλούσης φόβον τῇ ψυχῇ μου,
- 16 καὶ ἀναβλέψας εἶδον πῶς τὰ νῶτα
αὐτοῦ ἐχρύσου ἤδη ὁ πλανήτης
ὁ ὀδηγῶν εἰς τὰς εὐθείας τρίβους,

- 19 ὁ φόβος μου ἐκόπασεν ὀλίγον
ὁ ἔνδον τῆς καρδίας μου λιμνάσας
κατὰ τὴν νύκτα τῶν δεινῶν ἐκείνην.
- 22 Ὡς δὲ ἀσθμαίνων, ὁ ἐκ τοῦ πελάγους
εἰς τὴν ἀκτὴν περισωθείς, τὸ κύμα
τὸ κινδυνῶδες στρέφεται καὶ βλέπει,
- 25 οὕτως ἐστράφη, ὑπεκφεύγουσά με,
καὶ ἡ ψυχὴ μου, νὰ ἰδῇ τὸν δρόμον
ὃν ζῶν οὐδέποτε τις καταλείπει.
- 28 Μικρὸν ἀναπαυθείς, βαρὺς τὸ σῶμα,
τὴν ξηρὰν ῥάχιν ἤρχισ' ἀναβαίνων,
κ' ἦν πάντοτε ὁ βαίνων ποῦς ὁ κάτω.
- 31 Ἀρξάμενος δὲ μόλις τῆς ἀνόδου,
ἐμπρός μου βλέπω πάρδαλιν ταχύπουν,
κατάστικτον πᾶν ἔχουσιν τὸ δέρμα.
- 34 Οὐδόλως ἀπεχώρει ἀπ' ἐμπρός μου,
κ' ἐκώλυε τὸ βῆμα μου. Πολλάκις
νὰ ὀπισθοδρομήσω ἀπεστράφη.
- 37 Τῆς πρώτης ἦτον χαραγῆς ἡ ὥρα·
ὁ δ' ἥλιος ὑψοῦτο μετ' ἀστέρων,
τῶν συνοδῶν του ὅτε θεῖος ἔρως
- 40 ἔπλασε πρῶτον τὰ καλὰ ἐκεῖνα.
Νέ' ἀφορμὴ ἐλπίδων μοὶ ἐφάνη
τοῦ θηρὸς τούτου ἡ πολύχρους ὄψις,
- 43 τὸ γλυκὺ ἔαρ, τῆς αὐγῆς ἡ ὥρα.
Ἐκ νέου πλὴν μ' ἐνέβαλεν εἰς φόβους
ἐπιφανεῖς μοι αἰφνιδίως λέων.
- 46 Ἐφαίνετο ὡς κατ' ἐμοῦ προβαίνων,
τὴν κεφαλὴν ὀρθὴν καὶ πειναλέος.
Ἐλύσσα, κ' οἱ αἔρες ἐφρικίων.

- 49 Καὶ ἀδδηφάγος λύκαινα κατόπιν,
 ισχνόσαρκον ἀλλ' ἄπληστον θηρίον,
 πολλοὺς εἰς θλίψεις ἐμβαλὸν τῶν ζώντων.
- 52 Αὐτῆς μ' ἐπίεσεν ἡ ὄψις τόσον
 καὶ νάρκην μοι ἐνέβαλε δειλίας,
 ὥστ' ἀπηλπίσθη ν' ἀναβῶ ὡς ἄνω.
- 55 Ὡς δ' ὁ ἐκθύμως ἀγαπῶν τὰ κέρδη,
 ὅταν ἐπέλθ' ἡ ὥρα τῆς ζημίας,
 ἐν λογισμοῖς καὶ θλίβεται καὶ κλαίει,
- 58 τὸ τέρας τὸ ἀνήμερον ὁμοίως
 πρὸς ἐμὲ βαῖνον βῆμα μετὰ βῆμα,
 ὅπου σιγαῖ ὁ ἥλιος μὲ ὤθει.
- 61 Ἐν ᾧ δὲ οὕτως ἐφερόμην κάτω,
 παρέστη τις ἐμπρὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου,
 βραγχνὸς φανείς μοι, ὡς σιγῶν χρονίως.
- 64 Ἰδὼν δ' αὐτὸν ἐν τῇ μακρᾷ ἐρήμῳ,
 « Ἐλέησόν με, κεκραγὼς τῷ εἶπον,
 » ὅστις ἂν ᾔης, σκιά ἢ ἀνὴρ πνέων. »
- 67 Ὁ δὲ· « Οὐχὶ ἀνὴρ· ἀνὴρ πρὶν ἤμην,
 » καὶ Λομβαρδοὶ ὑπῆρξαν οἱ γονεῖς μου,
 » κ' ἡ Μάντρυα πατρὶς ἦν ἀμφοτέρων.
- 70 » Sub Julio, εἰ κ' ἐξώρας, ἐγεννήθην,
 » κ' ἔζων ἐν Ῥώμῃ, ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου
 » τοῦ ἀγαθοῦ, κ' ἐπὶ τῶν ψευδοθέων.
- 73 » Ποιητῆς ἤμην, ψάλτης τοῦ δικαίου
 » υἱοῦ Ἀγχίσου, ὃς ἐκ Τροίας ἦλθεν
 » ὅτε τὸ μέγα Ἴλιον ἐκάη.
- 76 » Σὺ δὲ πρὸς τί πλανᾷς ἐν ἀνοδίαις ;
 » Εἰς τὸ τερπνὸν πῶς δὲν ἀνέβης ὄρος,
 » τὸ ὃν ἀρχὴν κ' αἰτίαν χαρᾶς πάσης ; »

- 79 « ὦ! εἶσαι ὁ Βιργίλιος, ἡ κρήνη
» ἥς λάβρος λόγων ποταμός ἐξέρρει; »
ἀπήντησα, καὶ λέγων ἡρυθρίων.
- 82 « Φῶς καὶ τιμὴ τῶν ποιητῶν τῶν ἄλλων
» σοὶ συνιστᾷ με ἡ σπουδὴ, ὁ ἔρως
» μεθ' ὧν τὸ σὸν βιβλίον ἀνεδίφουν.
- 85 » Διδάσκαλός μου εἶ, καὶ πρότυπόν μου.
» Ναί, παρὰ σοῦ καὶ μόνου ἡρυσάμην
» τὸ καλὸν ὕφος τὸ τιμὴν μοι φέρον.
- 88 » Ἴδὲ τὸ τέρας ὁ φυγὼν ἐστράφην.
» Βοήθησόν με, ἔνδοξε σοφέ μου,
» ὅτι μοὶ τρέμουν οἱ σφιγμοὶ κ' αἱ φλέβες. »
- 91 « Πρὸς ἄλλην πρέπει νὰ τραπῆς πορείαν, »
ἀπήντησεν, ὡς εἶδεν ὅτι κλαίω,
« ὅπως σωθῆς ἐκ τῶν ἀγρίων τόπων.
- 94 » Ἐκεῖνο τὸ θηρίον δι' ὃ κράζεις
» οὐδὲν ἀφήνει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ του,
» ἀλλ' ἐμποδίζει πάντας καὶ φονεύει.
- 97 » Κακεντρεχὲς τὴν φύσιν εἶναι τόσον,
» ὥστ' αἱ βοραὶ ὀρέξεις του δὲν παύουν,
» καὶ ὅσον μᾶλλον τρώγει πεινᾷ μᾶλλον.
- 100 » Μετὰ πολλῶν συζεύγνυται θηρίων
» κ' εἰσέτι μέλλει, μέχρ' οὐκ ἐπέλθῃ
» ὁ μολοσσὸς οἰκτρῶς νὰ τὸ σπαράξῃ.
- 103 » Τοῦτον χαλκὸς ἢ χῶμα δὲν θὰ τρέφῃ,
» ἀλλὰ σοφία, ἀρετὴ, ἀγάπη·
» ἡ δὲ πατρίς του μέσῳ δύο Φέλτρων,
- 106 » τὴν ταπεινὴν θὰ σώσῃ Ἰταλίαν,
» δι' ἣν ἐθυσιάσθησαν Καμίλλα,
» Εὐρύαλος καὶ Τύρνος καὶ ὁ Νίσος.

- 109 » Θὰ τὸ διώξῃ ἀπὸ πάσης χώρας
 » αὐτὸς, καὶ εἰς τὸν Ἄδην θὰ τὸ ρίψῃ,
 » ἐξ οὗ τὸ πρωτεξήγαγεν ὁ φθόνος.
- 112 » Συμφέρον δὲ φρονῶ σοι λέγων: Ἔπου,
 » καὶ ὁδηγός σου ἔσομαι, κ' ἐντεῦθεν
 » δι' αἰιδίου χώρας θὰ σὲ φέρω,
- 115 » ὅπου κραυγὰς ἀπέλπιδας θ' ἀκούσῃς,
 » πνεύματ' ἀρχαῖα θὰ ἰδῇς θρηνοῦντα,
 » καὶ θάνατον καλοῦντα ἐκ δευτέρου.
- 118 » Καὶ θὰ ἰδῇς τοὺς εὐχαριστουμένους
 » ἐν τῷ πυρί, ἐλπίζοντας νὰ ἔλθουν
 » ὁψέποτε πλησίον τῶν μακάρων.
- 121 » Ἄν δὲ κ' εἰς τούτους ν' αναβῇς θελήσῃς,
 » ψυχὴ ἀξιωτέρα μου θὰ ἔλθῃ,
 » μεθ' ἧς ἀναχωρῶν θενὰ σ' ἀφήσω.
- 124 » Ὁ Ἥγεμὼν ὁ ἄρχων ἐν ὑψίστοις
 » ἐμὲ δὲν θέλει μὴ ὀρθοπιστοῦντα,
 » εἰς τὰς μονάς του ἄλλους νὰ εἰσάγω.
- 127 » Πάντων κρατεῖ, ἐκεῖ δὲ βασιλεύει.
 » Ἐκεῖ ἐστὶν ἡ πόλις του, ὁ θρόνος.
 » Εὐδαίμονες οἱ οὗς ἐκεῖ ἐκλέγει! »
- 130 —« Σοῦ δέομαι, ὦ ποιητά », τῷ εἶπον,
 « πρὸς τοῦ Θεοῦ, οὗ σὺ δὲν ἔχεις γνῶσιν,
 » νὰ φύγω τοῦτο τὸ κακόν, καὶ χειρόν!
- 133 » Ἐλθέ, ὁδήγησόν με ὅπου εἶπας,
 » ἵνα τὴν πύλην τοῦ Ἀγίου Πέτρου
 » ἰδῶ, καὶ οὗς μοι λέγεις θλιβομένους. »
- 136 Ἐβάδισε, κ' ἐγὼ παρηκολούθουν.

ΑΣΜΑ Β'.

- 1 Ἔδυεν ἡ ἡμέρα, καὶ ὁ μέλας
 ἀὴρ ἀπέσπα τῶν συνήθων κόπων
 τῆς γῆς τὰ ζῶα. Μόνος δ' εἰς τὴν πάλην
 4 ἐθωρακίσθην τῆς ὁδοιπορίας
 καὶ τὴν τῶν εὐσεβῶν μου αἰσθημάτων,
 ἣν θὰ χαράξῃ ἄπταιστον τὸ πνεῦμα.
 7 Βοήθει, Μοῦσα, ἔμπνευσις ὑψίστη,
 καὶ πνεῦμα, σὺ τὸ γράψαν ὅσα εἶδον.
 Ἐδὼ τὴν εὐγενῇ σου φύσιν δεῖξον.
 10 « ὦ ὁδηγέ μου ποιητά, » ἡρξάμην
 « ἰδὲ ἡ ἀρετὴ μου ἂν ἀντέχῃ,
 » πρὶν ἢ μὲ θέσης ἐπὶ τῆς ἀνόδου.
 13 » Ὁ γονεὺς εἶπας ὅτι τοῦ Σιλβίου
 » θνητός, εἰς τὸν ἀθάνατον μετέβη
 » κόσμον, ἀρτίας ἔχων τὰς αἰσθήσεις.
 16 » Ἄν δ' ὁ ἐχθρὸς παντὸς κακοῦ ἐδέχθη
 » εὖνους αὐτόν, κ' ἐσκέφθη τί καὶ τίνες
 » ἐπρόκειτο ἐκ τούτου νὰ φυῶσιν,
 19 » ὁ ἔμφρων ἀπαράδεκτον δὲν κρίνει
 » ἐν οὐρανοῖς αὐτὸς πῶς ἐξελέγη
 » πατήρ τῆς Ῥώμης, τοῦ λαμπροῦ της κράτους,
 22 » ἣτις καὶ ὅπερ, ἵνα πάντα εἶπω,
 » ἰδρύθησαν ἐν τῷ ἁγίῳ χώρῳ
 » τοῦ διαδόχου τοῦ μεγάλου Πέτρου.
 25 » Ἐπήνεσας αὐτὴν του τὴν πορείαν.
 » Ἄλλ' ἐπ' αὐτῆς προῤῥήσεις τῶν νικῶν του
 » ἤκουσε, καὶ τοῦ παπικοῦ μανδύου.

- 28 » Τῆς ἐκλογῆς τὸ σκεῦος εἶπ' ἀπῆλθεν
 » ἐκεῖ, ἵνα τὴν πίστιν ἐνισχύσῃ,
 » ἣτις ἐστὶν ἀρχὴ τῆς σωτηρίας.
- 31 » Ἐγὼ δὲ τί νὰ ἔλθω; τίς τὸ θέλει;
 » Δὲν εἶμαι οὐδ' Αἰνείας οὐδὲ Παῦλος.
 » Δὲν κρίνομ' ἐγὼ ἄξιος, οὐδ' ἄλλος
- 34 » μὲ κρίνει. Ἄν νὰ ἔλθω κατανεύσω,
 » φοβοῦμαι μὴ ἢ ἔλευσις ἢ ἄφρων.
 » Σοφὸς εἶ. Κρεῖττόν μου γνωρίζεις ταῦτα.»
- 37 Ὡς δ' ὁ μὴ θέλων ὅ,τι πρὶν ἐπόθει
 κ' εἰς νέας σκέψεις πρόθεσιν ἀλλάσσω
 καὶ τῆς ἀρχῆς ἀφίσταται τοῦ ἔργου,
- 40 τοιοῦτος ἤμην εἰς τὴν μαύρην ὄχθην.
 Σκεπτόμενος, ἀνέτρεπον τὴν πρᾶξιν
 τὴν ἐν σπουδῇ τοσαύτῃ ἀρξαμένην.
- 43 « Καλῶς ἂν ἀντελήφθην τῶν σῶν λόγων »
 μοὶ εἶπεν ἡ σκιά τοῦ μεγαθύμου,
 « δειλία τὴν ψυχὴν σου κατατρίχει,
- 46 » ἣτις πολλοὺς πολλάκις καταβάλλει,
 » ἐκτρεπομένους τῶν ἐνδόξων ἔργων,
 » ὡς ψευδῆς ὄψις δειλιάσαν ζῶον.
- 49 » Ἀλλ' ἴν' αὐτοῦ ἀπαλλαγῇς τοῦ φόβου
 » θενὰ σ' εἰπῶ πρὸς τί, καὶ τί σκοπεύσας
 » ἦλθον ὅποτε πρῶτον σ' ἐλυπήθην.
- 52 » Κ' ἐγὼ εἰς ἤμην ἐκ τῶν ἀμφιβρόπων.
 » Μ' ἐκάλεσε καλὴ καὶ μακαρία
 » γυνή, κ' ἐγὼ τῇ εἶπον νὰ προστάξῃ.
- 55 » Οἱ ὀφθαλμοί της ἔλαμπον ὡς τ' ἄστρα,
 » καὶ ἤρξατο ἡδύτατα, βραδέως,
 » μετὰ φωνῆς ἀγγελικῆς νὰ λέγῃ·

- 58 — » Ψυχὴ χαρίεσσα, Μαντύης γόνε,
 » οὐ ἔτι ζῇ ἡ φήμη ἐν τῷ κόσμῳ
 » καὶ ζήσκει ὅσον καὶ ὁ κόσμος ζήσκει,
- 61 » ἐμοῦ ὁ φίλος, ἀλλ' οὐχὶ τῆς μοίρας,
 » κωλύεται εἰς τοὺς ἐρήμους δρόμους
 » καὶ ὑπὸ φόβου τρέπεται ὀπίσω.
- 64 » Φοβοῦμαι δὲ μὴ τόσον ἐπλανήθῃ,
 » ὥστ' ἔφθασα ἐξώρας ἀρωγός του,
 » ὡς ἤκουσα ἐν οὐρανοῖς ἐπάνω.
- 67 » Ἄλλ' ἄγε σύ, καὶ διὰ τῆς κομφῆς σου
 » γλώσσης, δι' ὧν ἂν διαθέτης τρόπων,
 » βοήθησον καὶ παραμύθησόν με.
- 70 » Ἡ Βεατρίκ' εἰμὶ ἡ στέλλουσά σε,
 » κ' ἔρχομ' ἐκ τόπου ὃν προῦ καὶ πάλιν.
 » Ἐρως μὲ φέρει, λύων μου τὰ χεῖλη.
- 73 » Πρὸ τοῦ ἐμοῦ κυρίου ὅταν ἔλθω,
 » εὖφημα πλεῖστα περὶ σοῦ θὰ λέγω. »—
 » Ἐσίγησεν, ἐγὼ δ' ἠρξάμην τότε·
- 76 — « ὦ σὺ γυνὴ ἐνάρετε καὶ μόνη
 » δι' ἧς ἡ ἀνθρωπότης ὑπερέχει
 » τῶν ἐν τῷ μικροκύκλῳ οὐρανῷ της,
- 79 » τόσον μ' εὐφραίνει ἡ ἐπιταγὴ σου,
 » ὥστ' ὑπακούσας, λέγ' ὅτι βραδύνω.
 » Τί θέλεις περιττὸν νὰ μ' εἰπῇς αὖθις.
- 82 » Εἰπέ μοι ὁμῶς πῶς δὲν ἐφοβήθης «
 » νὰ καταβῇς εἰς τὸ ἐνταῦθα κέντρον
 » ἀπὸ τοῦ ὕψους ὃ ποθεῖς ἐνθέρμως. »
- 85 — « Ἀφοῦ νὰ διδαχθῇς τὰ πάντα θέλεις,
 » βραχέως θὰ σ' εἰπῶ, μοὶ ἀπεκρίθη,
 » ἐδὼ πῶς δὲν ἐδίστασα νὰ ἔλθω.

- 88 » Ἄξιον φόβου εἶν' ἐκεῖνο μόνον
 » ὃ δύνатаι κακὸν νὰ ἐπιφέρῃ.
 » Τ' ἄλλα οὐδόλως· φοβερά δὲν εἶναι.
- 91 » Εἰμὶ ἐκ θείας χάριτος τοιαύτη,
 » ὥστ' οὐδ' ἡ ἀθλιότης σας μὲ θίγει,
 » οὐδ' αὐταὶ τῆς πυρκαϊᾶς αἱ φλόγες.
- 94 » Εἰς οὐρανούς ὑπάρχει γυνὴ εὖνους,
 » δι' ὃ σὲ πέμπω κώλυμ' ἀθυμοῦσα.
 » Τὸ τραχὺ θέσπισμα τὸ ἄνω θραύει·
- 97 » καὶ δὴ καλεσαμένη τὴν Λουκίαν
 » τῇ λέγει·—« Ἦδη ὁ πιστός σου δεῖται
 » τῆς σῆς φροντίδος. Σοὶ τὸν ἀναθέτω. »
- 100 » Πᾶν τὸ σκληρὸν μισοῦσα ἡ Λουκία,
 » προσῆλθεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἤμην
 » μετὰ Ῥαχὴλ τῆς πάλαι καθημένη.
- 103 —« Εὐλογητὴ θεόθεν Βεατρίκη, »
 » εἶπε, « τὸν σὲ φιλοῦντα δὲν συνδράμεις,
 » τὸν διὰ σὲ τῶν ζώντων ἐξελθόντα ;
- 106 » Δὲν ἤκουσας οἰκτρῶς αὐτὸν θρηνοῦντα ;
 » Δὲν βλέπεις πῶς πρὸς θάνατον παλαίει
 » παρὰ χειμάρρῳ, πόντου δεινότερῳ ; »
- 109 » Οὐδεὶς ὃ ἐν τῷ κόσμῳ τόσον σπεύδων
 » νὰ λάβῃ κέρδος, ν' ἀποφύγῃ βλάβην,
 » ὅσον ἐγώ, ὡς ἤκουσα τὰς λέξεις.
- 112 « Κατῆλθον ἐκ τοῦ μακαρίου θρόνου
 » πρὸς σέ, τοῖς ἔπεσί σου πεποιητῖα.
 » Τιμῶσι σὲ καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. »
- 115 » Εἶπε κ' ἐστράφ'. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς λάμψιν
 » ἠκτινοβόλουν, ἔμπλεοι δακρύων·
 » δι' ὃ καὶ μᾶλλον ἔσπευσα νὰ ἔλθω.

- 118 » Καὶ ἤλθον ὡς διέταξεν ἐκείνη·
 » σ' ἀπήλλαξα τοῦ φοβεροῦ θηρίου,
 » τοῦ κλείοντός σοι τὴν ὁδὸν τοῦ ὄρους.
- 121 » Τί σοι λοιπὸν συμβαίνει; Τί, τί μένεις;
 » Τόσῃν δειλίᾳ ἐν τῷ στήθει στέγεις;
 » Τόσον σοὶ λείπει εὐτολμία, θάρρος,
- 124 » ἐν οὐρανοῖς εὐλογηταὶ γυναῖκες
 » τρεῖς ὑπὲρ σοῦ ὁπότε μεριμνῶσι,
 » κ' οἱ λόγοι μου σ' ὑπόσχονται τοσαῦτα; »
- 127 Ὡς τ' ἄνθη κάμπτει τῆς νυκτὸς ἡ πάχνη
 καὶ κλείει, ὡς δ' ὁ ἥλιος προσλάμψη,
 ἀνοίγονται ἀμέσως καὶ ὀρθοῦνται,
- 130 οὕτω κ' ἡ χαυνωθείσα ἀρετὴ μου.
 Καὶ ὑπὸ τόσου ἐπληρώθην θάρρους,
 ὥστ' εἶπον, ὡς τις τὴν ψυχὴν ἀνδρείος·
- 133 » ὦ ἐλεήμων ἡ συντρέξασά με,
 » καὶ σὺ φιλόφρων, σὺ ὁ ὑπακούσας
 » ταῖς ἀληθείαις ἅς ἐπρόφερε σοι·
- 136 » Ἐπλήρωσάς μου τὴν καρδίαν πόθου
 » νὰ ἔλθω πάλιν, δι' ὃν λόγον εἶπας.
 » Ἀνέλαβον τὴν πρόθεσιν τὴν πρώτην.
- 139 » Ἐχομεν μίαν πρόθεσιν· προχώρει.
 » Ἔσ' ὁδηγός, διδάσκαλός μου, ἄρχων. »
 Εἶπον· καὶ ὡς προέβη, εἰς τὸν δρόμον
- 142 τὸν ὑψηλὸν εἰσῆλθον, τὸν δασώδη.

ΑΣΜΑ Γ'.

- 1 « Ἐγὼ εἰς τὴν πενθήρη φέρω πόλιν,
 » ἐγὼ εἰς τὴν αἰδίου ὁδύνην
 » καὶ πρὸς τὰ στίφη τῶν ἀπολωλότων.
- 4 » Ἐτελειώθην πρὸς δικαιοσύνην.
 » Μ' ἀνήγειρεν ἡ δύναμις ἡ θεία
 » κ' ἡ πανσοφία καὶ ὁ πρῶτος ἔρως.
- 7 » Οὐδὲν ἐπλάσθη πρὸ ἐμοῦ, πλὴν ὅσα
 » αἰώνια· κ' ἐγὼ εἶμ' αἰωνία.
 » Ὁ εἰσιὼν πᾶσαν ἐλπίδ' ἀφίτω. »
- 10 Τὰς λέξεις ταύτας μελανοῖς στοιχείοις
 ἰδὼν ἐπάνω πύλης γεγραμμένας,
 « Δεινὸς ὁ νοῦς, διδάσκαλε, » τῷ εἶπον.
- 13 Ὁ δέ, ὡς ἔμφρων τις, μοὶ ἀνταπήντα·
 « Ἐδὼ νὰ παύῃ πρέπ' ἡ ὑποψία,
 » ἐδὼ πᾶσα δειλία ν' ἀποθνήσκῃ.
- 16 » Ἀφίχθημεν ἐκεῖ ὅπου σοὶ εἶπον.
 » Ἐνταῦθα θὰ ἰδῇς τοὺς τεθλιμμένους,
 » τοῦ δώρου στερηθέντας τοῦ νοός των. »
- 19 Καὶ θεὸς τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς χειρός μου,
 φαιδρὸς τὴν ὄψιν, ἐμποιοῦσαν θάρρος,
 τῶν μυστηρίων μ' ἔδωκε τὴν λύσιν.
- 22 Ἐκεῖ κλαυθμὸς καὶ στεναγμὸς καὶ γόος
 ἀντήχουν εἰς ἀνάστερον αἴερα·
 δι' ὃ καὶ ὑπεδάκρυσα τὸ πρῶτον.
- 25 Γλῶσσαι παντοῖαι, φρικτοὶ λόγοι, ἄλγους
 κραυγαί, ὀργῆς ἐπιφωνήσεις, ἄλλαι
 λαμπραί, βαρεῖται ἄλλαι, χειρῶν κρότοι

- 28 ἐβόμβουν ἐν δινῆσ' εἰς τὸν ἀέρα,
 ὅστις ἦν μέλας ἄνευ μέτρου χρόνου,
 καθὼς τὴν κόνιν καταιγὶς συστρέφει.
- 31 Ἐγὼ δέ, οὐ τὸν νοῦν συνεῖχε φρίκη,
 « Διδάσκαλε, τῷ εἶπον, τί ἀκούω;
 » Τίνες αὐτοὶ οὐς καταβάλλ' ἡ θλίψις; »
- 34 Ὁ δέ· « Διάγουσιν ἀθλίως οὕτω
 » ψυχαὶ αἱ τεθλιμμέναι τῶν πραξάντων
 » οὐδὲν κακόν, ἀλλ' οὐδ' ἐπαινετόν τι.
- 37 » Μετ' αὐτῶν βαίνει καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων
 » κακὸς χορὸς, τῶν οὔτε ἀποστάντων
 » οὔτε πιστῶν, ἀλλ' ἐαυτοὺς φιλοούντων.
- 40 » Ὁ οὐρανὸς τοὺς ἀποβάλλει, μήπως
 » τὸν ἀσχημίζουν, ὁ βαθὺς δὲ Ἴδης,
 » μὴ οἱ κακοὶ πῶς φρονηματισθῶσι. »
- 43 Κ' ἐγώ· « Διδάσκαλε, τί μέγα πάσχουν
 » ὥστε οἰκτρῶς τοσοῦτο νὰ θρηνῶσιν; »
 Ὁ δ' « Ἐν βραχεῖ θὰ σοὶ διδάξω », εἶπε.
- 46 » « Δὲν ἔχουσιν ἐλπίδ' αὐτοὶ θανάτου.
 » Τόσον οἰκτρά δ' εἶν' ἡ τυφλὴ ζωὴ των,
 » ὥστε φθονοῦσι πᾶσαν ἄλλην τύχην.
- 49 » Τὴν φήμην των ὁ κόσμος ἀποκρούει·
 » Δὲν τοὺς ἀνέχετ' ἔλεος καὶ δίκη.
 » Ἀμέλει τούτων. Βλέπε τους καὶ χῶρει. »
- 52 Ἀνέβλεψα δ' ἐγὼ κ' εἶδον σημαίαν
 ἐδὼ κ' ἐκεῖ ταχέως φερομένην,
 ὥς ἂν ἦν ἀναξία ἡσυχίας.
- 55 Καὶ μετ' αὐτὴν προὔχῳρει τόσον πλῆθος
 ἀνθρώπων, ὥστ' ἀπίστευτον μοὶ ἦτον
 ὁ Χάρων νὰ ἐθέρισε τοσοῦτους.

- 58 Ἀναγνωρίσας δὲ τινάς των, εἶδον
καὶ τὴν σκιὰν ἐν ἄλλοις τοῦ μεγάλα
ἐξ ἀγενείας ἀποποιηθέντος.
- 61 Κ' ἐνόησα εὐθὺς κ' ἐβεβαιώθην
ὅτ' εἰσὶν οὗτοι οἱ δυσαρεστοῦντες
καὶ τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἐχθροῖς του φαῦλοι.
- 64 Οἱ ἄθλιοι, μὴ ζήσαντες ποτέ των,
ἦσαν γυμνοί, καὶ σμῆνος τοὺς ἐκέντα
σφηκῶν, κωνώπων περιπετωμένων.
- 67 Τοῖς ἡμασσον τὸ πρόσωπον· τὸ αἶμα
μετὰ δακρύων εἰς τὴν γῆν κατέρρει,
ὅθεν τὸ ἦντλουν σκώληκες δυσώδεις.
- 70 Καὶ περαιτέρω δὲ τὸ βλέμμα στρέψας,
εἶδον πολλοὺς εἰς ποταμίαν ὄχθην,
καὶ εἶπον· « Δός, διδάσκαλε, νὰ μάθω
- 73 » τίνες εἰσὶ, καὶ κατὰ ποῖον ἔθος
» νὰ διαβῶσι τόσον προθυμοῦνται,
» ὥς εἰς τὸ φῶς τὸ ἀμυδρὸν τοὺς βλέπω. »
- 76 Κ' ἐκεῖνος ἀπεκρίθη· « Θὰ τὰ μάθης
» ὅταν εἰς τοῦ Ἀχέροντος σταθῶμεν
» τὴν τεθλιμμένην παραποταμίαν. »
- 79 Τὸ βλέμμα τότε αἰδημόνως κλίνων,
κ' ἐν φόβῳ μὴ λαλῶν τὸν δυσηρέστουν,
μέχρις αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐσίγων.
- 82 Κ' ἰδού, ἡμῖν προσῆλθεν ἐν πορθμείῳ
γέρων ἀρχαῖος, πολιὸς τὴν τρίχα,
κράζων· « Οὐαὶ ὑμῖν, ψυχὰὶ προώλεις!
- 85 » Τὸν οὐρανὸν δὲν θὰ ἰδῆτε πλέον.
» Νὰ σᾶς πορθμεύσω ἦλθον εἰς τὴν πέραν,
» ἀείζοφον ἐν καύσωνι καὶ πάγοις.

- 88 » Σὺ δ' ἤτις ἐδὼ μένεις, ψυχὴ ζῶσα,
 » ἀπόστηθι τῶν τεθνεώτων τούτων. »
 'Αλλ' ἰδὼν ὅτι δὲν ἐμακρυνόμην,
 91 « Δι' ἄλλων, εἶπε, δρόμων καὶ λιμένων
 » θὰ εὖρης πόρον καὶ οὐχὶ ἐνταῦθα.
 » 'Ανάγκην ἔχεις ξύλου κουφοτέρου. »
 94 'Ο δ' ὁδηγός, « Πραϋνίου », εἶπε, « Χάρων.
 » Βούλησις εἶν' αὐτὴ τοῦ δυναμένου
 » ὁ βούλεται. Παρέχει μὴ ἐρώτα. »
 97 'Ηρέμησαν τότε αἱ δασεῖαι γνάθοι
 τοῦ κωπηλάτου τῶν ὠχρῶν ὑδάτων,
 ἐν ᾧ τοὺς ὀφθαλμούς του φλόξ ἐκύκλου.
 100 'Αλλ' ἀλλαγὴ χροιάς, τρυγμός ὀδόντων,
 εἰς τὰς γυμνάς ψυχάς, τὰς κεκμηκυίας
 ἐπῆλθε πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὠμούς λόγους.
 103 Θεὸν καὶ τοὺς γονεῖς των ἐβλασφήμουν,
 τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καιρόν, τόπον,
 τὸ σπέρμα τῆς σποράς τῆς γενετῆς των.
 106 Συναπесύρθησαν, δεινῶς θρηνοῦσαι,
 πρὸς τὴν φρικώδη ὄχθην, ἣτις πάντας
 προσμένει τοὺς Θεὸν μὴ φοβουμένους.
 109 'Ο δαίμων Χάρων, φλογεροῖς προσνεύων
 τοῖς ὀφθαλμοῖς, τοὺς συγκαλεῖ, καὶ παίει
 διὰ τῆς κώπης τοὺς βραδυποροῦντας.
 112 Καθὼς ἐν φθινοπώρῳ ἐν μετ' ἄλλο
 ἐκπίπτουσι τὰ φύλλα, ὥς νὰ ρίψῃ
 εἰς γῆν ὁ κλάδος τὴν στολὴν του πᾶσαν,
 115 ὁμοίως τοῦ 'Αδάμ τὸ κακὸν σπέρμα
 τῆς ὄχθης πρὸς τὸν νεύοντ' ἀπесπῶντο,
 ὥς τὰ πτηνὰ πρὸς ὃν καλεῖ πετῶσιν.

- 118 Οὕτω τὸ μέλαν διασχίζουσιν ὕδωρ,
καὶ πρὶν ἢ ἀντιπέραν ἀφίχθῳσι,
συρρέουσιν ἐνταῦθα νέα στίφη.
- 121 « Ὑιέ », ὁ εὖνους ὁδηγὸς μοὶ εἶπεν,
« ὅλ' οἱ θανόντες ἐν ὀργῇ κυρίου
» συνέρχοντ' ἐκ παντὸς ἐνταῦθα τόπου,
- 124 » καὶ πρόθυμοι τὸ ρεῦμα περαιοῦνται.
» Δικαιοσύν' ἡ θεία τοὺς ἐλαύνει,
» ὥστε ὁ φόβος τρέπεται εἰς πόθον.
- 127 » Ἐδὼ ψυχὴ καλὴ δὲν διαπλέει.
» Ἄν κατὰ σοῦ ἦν δυσφορῶν ὁ Χάρων,
» Ἐννοεῖς ποία ἦν ἡ ἔννοιά του. »
- 130 Εἶπε, καὶ ἅμα ἡ ζοφώδης χώρα
ἐσείσθη οὕτως, ὥστε κ' εἰς τὴν μνήμην
τοῦ φόβου μόνην ὁ ἰδρώς μου ῥέει.
- 133 Ἄνέπεμψεν ἡ ἔνδακρυς γῇ πνεῦμα,
ὁ λάμψις κατεφώτισ' ἐρυθρόχρους.
Ἐν ἐμοὶ πᾶσα αἴσθησις ἐσβέσθη,
- 136 κ' ἔπεσα, ὅπως ὁ εἰς ὕπνον πίπτων.

ΑΣΜΑ Δ'.

- 1 Βαρύγδουπος ἀπέσειπε πλήν κρότος
τὸν βαθὺν ὕπνον ἐκ τῆς κεφαλῆς μου,
ὥς τοῦ βιαίως ἀφυπνιζομένου.
- 4 Τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀναπεπαυμένους
ἔστρεψα περίξ κ' ἤγειρα εἰς ὕψος,
ν' ἀναγνώρισω ποῦ τῆς γῆς ἰστάμην.
- 7 Καὶ ἀληθῶς εὐρέθην εἰς τὸ χεῖλος
τοῦ θλιβεροῦ βαράθρου, τοῦ ἠχοῦντος
ἐξ ἀπεράντων ὀδυρμῶν καὶ γόων.
- 10 Βαθὺ τοσοῦτον ἦτον, ὁμιχλῶδες
καὶ σκοτεινὸν, ὥστ' εἰ κ' εἰς τὸν πυθμένα
ἐβύθισα τὸ βλέμμα, οὐδὲν εἶδον.
- 13 « Εἰς τὸν τυφλὸν ἅς καταβῶμεν κόσμον, »
ὁ ποιητῆς ὠχρὸς ἤρξατο λέγων,
« πρῶτος ἐγὼ, σὺ δεύτερος κατόπιν. »
- 16 Ἰδὼν δ' ἐγὼ τὴν πελιδνὴν χροιάν του,
« Νὰ ἔλθω; » εἶπον, « Πῶς, ἂν σὺ φοβῇσαι,
» σὺ ὁ παρήγορος τῶν δισταγμῶν μου; »
- 19 Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Αὐτῶν ἡ ἀγωνία
» τῶν κάτω, γράφει εἰς τὰς παρειάς μου
» τὸν ἔλεον, ὃν ἐκλαμβάνεις φόβον.

- 22 « Χωρῶμεν. Ὁ μακρὸς ἐπείγει δρόμος. »
 Οὕτως εἰσῆλθε, καὶ συνυπερέβην
 τὸν πρῶτον κύκλον πέριξ τῆς ἀβύσσου.
- 25 Κ' ἐκεῖ μὲν θρῆνοι ἀκουστοὶ δὲν ἦσαν,
 ἀντήχουν ὅμως στεναγμοὶ τοιοῦτοι,
 ὥστ' ὁ αἰίδιος ἀήρ νὰ τρέμῃ·
- 28 διότι εἶχε θλίψεις ἀβασάνους
 ὁ ἐκεῖ ὄχλος ὁ πολὺς καὶ μέγας
 τῶν γυναικῶν, ἀνδρῶν καὶ μεираκίων.
- 31 « Δὲν ἐρωτᾷς », ὁ ὁδηγὸς μου εἶπε,
 » τί εἶν' αὐτὰ τὰ πνεύματα ἃ βλέπεις.
 » Νὰ μάθῃς θέλω, πρὶν προβῆς, πῶς οὗτοι
- 34 » δὲν ἤμαρτον. Ὅτι χρηστοὶ δὲ ἦσαν
 » δὲν τοῖς ἀρκεῖ. Τὸ βάπτισμα τοῖς λείπει,
 » ἡ πύλη τῆς θρησκείας ἣν πιστεύεις.
- 37 » Καὶ πρὸ Χριστοῦ ἂν εἰς τὸν κόσμον ἦλθον,
 » δὲν προσεκύνουν τὸν Θεὸν ὡς ἔδει.
 » Εἷς ἐξ αὐτῶν εἰμὶ κ' ἐγὼ ἐπίσης.
- 40 » Οὐχὶ δι' ἄλλο σφάλμα, διὰ τοῦτο,
 » ἀπολωλότες, πάσχοντες ἐνταῦθα,
 » διάγομεν ἀπέλπιδες κ' ἐν πόθοις. »
- 43 Ὡς ἤκουσα, ἐδήχθην τὴν καρδίαν,
 ἄνδρας εἰδὼς ἀξίους λόγου πλείστου
 ἐν τῷ προδόμῳ μένοντας ἐκείνῳ.
- 46 « Εἰπέ, διδάσκαλε, εἰπέ, προστάτα, »
 ἡρξάμην, θέλων βέβαιος νὰ εἶμαι
 τῆς πίστεως τῆς ὑπὲρ πᾶσαν πλάνην.
- 49 « Ἐξῆλθέ τις ἐντεῦθεν, δι' ἰδίας
 » ἢ δι' ἑτέρου ἀρετῆς εὐδαίμων ; »
 Ὁ δ' ἐννοῶν τῶν κεκρυμμένον λόγον,

- 52 ἀπὴντα· « Ἦμην νέηλυσ ἐνταῦθα,
» ὁπότε εἶδον ἰσχυρὸς νὰ ἔλθῃ,
» σημεῖον νίκης περιεστεμμένος.
- 55 » Τοῦ πρωτοπλάστου τὴν σκιάν ἀφείλεν
» αὐτὸς, καὶ Ἄβελ τοῦ υἱοῦ, καὶ Νῶε,
» τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, Μωσέως
- 58 » τοῦ νομικοῦ, Δαυὶδ τοῦ βασιλέως,
» τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ πατρός καὶ τέκνων,
» καὶ τῆς Ραχήλ, ἥ τόσον ἐχαρίσθη,
- 61 » καὶ πολλῶν ἄλλων ἐκμακαρισθέντων.
» Νὰ μάθῃς θέλω πῶς ψυχαὶ πρὸ τούτων
» ποτὲ δὲν εἶδον ἄλλαι σωτηρίαν. »
- 64 Ἐν τούτοις προὔχωροῦμεν ὡς ὠμίλει,
καὶ διεπορευόμεθα τὸ δάσος,
τὸ δάσος λέγω τῶν πυκνῶν πνευμάτων.
- 67 Τῆς κορυφῆς δὲν ἦτον ἡ ὁδός μας
ἔτι μακρὰν, ὅτε πῦρ εἶδον λάμπον
ἐντὸς ἡμισφαιρίου κατασκότου.
- 70 Ἀπείχομεν, οὐχὶ τοσοῦτον ὅμως,
ὥστε νὰ μὴ γνωρίσω διακρίνων
πῶς ἔντιμοι τὸν τόπον εἶχον ἄνδρες.
- 73 « ὦ σὺ, ὁ πᾶσαν τέχνην κ' ἐπιστήμην
» τιμῶν, τί εἶν' ἐκεῖν' οἱ τὴν ἀξίαν
» διάφοροι κ' ὑπέρτεροι τῶν ἄλλων; »
- 76 Ὁ δέ· « Τὸ ὄνομα τὸ τίμιόν των,
» τὸ ἀντηχῆσαν διὰ τῆς ζωῆς σου
» τῷ οὐρανῷ εὐαρεστοῦν, ἡμείφθῃ. »
- 79 Τότε δὲ ἤκουσα φωνὴν καλοῦσαν·
« Τὸν ποιητὴν τὸν ὕψιστον τιμᾶτε,
» οὐ ἡ σκιά ἀπῆν, ἀλλ' ἐπανῆλθεν. »

- 82 Ὡς δ' ἡ φωνὴ ἐκόπασε σιγῶσα,
 τέσσαρας εἶδον σκιάς προσερχομένας.
 Φαιδραὶ δὲν ἦσαν, οὔτε τεθλιμμένααι.
- 85 Ὁ δ' ἀγαθὸς διδάσκαλος μοι εἶπεν·
 « Ἴδὲ τὸν πρῶτον τοῦτον, τὸν ξιφήρη,
 » βασιλικῶς πρὸ τῶν τριῶν χωροῦντα.
- 88 » Ὁ Ὅμηρος, ὁ μέγας ψάλτης, εἶναι·
 » ὁ δ' ἕτερος, Ὡράτιος ὁ μῶμος·
 » Ὀβίδιος καὶ Λουκανὸς κατόπιν.
- 91 » Καθ' ὃ δ' εἰς πάντας τ' ὄνομα ἐπίσης
 » ἀρμόζει, ὃ ἡ μόνη φωνὴ εἶπε,
 » τιμῶσί με, καὶ πράττουσιν εὐλόγως. »
- 94 Τὴν καλὴν οὕτως εἶδον συνελθοῦσαν
 σχολὴν τοῦ ἡγεμόνος ψάλτου, ὅστις
 ὥς ἀετὸς πετᾶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους.
- 97 Ἀφ' οὗ δὲ συνωμίλησαν ὀλίγον
 ἡσπάσαντό με, πρὸς ἐμὲ στραφέντες,
 ὃ εἶδε μειδιῶν ὁ ὁδηγός μου.
- 100 Μ' ἐτίμησαν δὲ κ' ἔτι περαιτέρω,
 εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐντάξαντές με,
 ὥστ' ἐγενόμην ἔκτος μεταξὺ τῶν.
- 103 Ἦλθομεν οὕτως ὅπου ἦν ἡ αἶγλη,
 λέγοντες πλείστα, νῦν σιωπητέα,
 ἀλλ' ἃ ἐκεῖ συζητητέα ἦσαν.
- 106 Ἀφίχθημεν δ' ἐμπρὸς εὐγενοῦς πύργου
 ὃν τεῖχος περιέβαλλεν ἐπτάκις
 ὕψιστον, ῥύαξ δὲ καλὸς ὠχύρου.
- 109 Διήλθομεν δ' ὥς γῆν στερεὰν τοῦτον
 καὶ ἐπτά πύλας μετὰ τῶν σοφῶν μου,
 κ' ἐφθάσαμεν εἰς χλοερὸν λειμῶνα.

- 112 ἼΑνδρες ἐκεῖ σεμνόφθαλμοι παρῆσαν,
καὶ ἐμβριθεῖς, κ' ἐπίσημοι τὴν ὄψιν,
σπανίως, ἀλλ' ἠδέως ὁμιλοῦντες.
- 115 Εἰς μίαν ἀπесύρθημεν γωνίαν,
εἰς ὕψος φωτεινὸν, ἠνεωγμένον,
ὁπόθεν πάντες σύνοπτοι μᾶς ἦσαν.
- 118 Εἰς τὴν στιλπνὴν, ποικίλῃν ἐκεῖ πόην
τὰ πνεύματα κατεῖδον τὰ μεγάλα,
κ' ἡ θεὰ των τὸ πνεῦμά μου ἐξῆρε.
- 121 Μετ' ὁπαδῶν τῆς εἶδον τὴν Ἡλέκτραν,
καὶ ἐν αὐτοῖς τὸν Ἑκτορα κ' Αἰνίαν
καὶ Καίσαρα, γυπόφθαλμον, ἐν ὅπλοις·
- 124 Τὴν Πενθεσίλειαν καὶ τὴν Καμίλλαν,
κ' ἐξ ἄλλου τὸν Λατίνων βασιλέα
μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Λαβινίας,
- 127 τοῦ Ταρχυνίου τὸν διώκτην Βροῦτον,
Μαρτίαν, Λουκρητίαν, Κορνηλίαν,
καὶ παρεκεῖ τὸν Σαλαδῆνον μόνον.
- 130 Τὸ βλέμμα δὲ ἀκόμ' ὕψώσας, εἶδον
τὸν μύστορα τὸν τῶν ἐπιστημόνων,
καθήμενον ἐν μέσῳ φιλοσόφων.
- 133 Ἐθαύμαζον κ' ἐτίμων αὐτὸν πάντες.
Ἐγγύς τοῦ Πλάτων καὶ Σωκράτης ἦσαν,
καὶ ὁ Δημόκριτος, ὁ ἐκλαμβάνων
- 136 τὸν κόσμον πάντα γέννημα τῆς τύχης,
Θαλῆς, Ἀναξαγόρας, Διογένης,
Ἐμπεδοκλῆς, Ἡράκλειτος καὶ Ζήνων,
- 139 καὶ ὁ Διοσκορίδης, ὁ ἐτάζων
τὸ ποιὸν, Τούλιος, ὁ ἠθολόγος
Σενέκας, Λίβιος, ὁ γεωμέτρης

- 142 Εὐκλείδης, Πτολεμαῖος, Ἴπποκράτης
καὶ Ἀθηκίνας, Γαληνός, ὁ γράψας
τὸ σχόλιον τὸ μέγα Ἀβερόης.
- 145 Δέν δύναμαι τοὺς πάντας ν' ἀναγράψω.
Ἐμπρὸς μ' ἐλαύνει τὸ μακρόν μου θέμα,
καὶ ἐλαττοῦντ' αἱ λέξεις τῶν πραγμάτων.
- 148 Τῶν ἐξ ὃ λόχος ἐδιχοτομήθη.
Ἄλλοῦ ὁ ἔμφρων ὁδηγὸς μὲ φέρει,
ἐκτὸς τοῦ ἡρεμοῦντος εἰς αέρα
- 151 δονούμενον, ὅπου πᾶν φέγγος λείπει.

ΑΣΜΑ Ε'.

- 1 Οὕτω κατέβημεν τοῦ πρώτου κύκλου
ἐπὶ τὸν δεύτερον, ὅστις ἐλάττων
τὸ πλάτος ἦν, πλὴν μᾶλλον θρήνων πλήρης.
- 4 Φρικτὸν ὁ Μίνως τοὺς ὀδόντας τρύζων,
ἀνέκρινε τοὺς εἰσιόντας πάντας,
δικάζων, ἀφιεῖς, ὥς ἐσπειράτο.
- 7 Ἐννοῶ, ὅταν ἀγενῆς ψυχὴ τις
παρῇν ἐμπρός του, ἐξωμολογεῖτο·
ὁ δ' ὁξὺς γνώστης τῶν ἀμαρτημάτων,
- 10 βλέπει τοῦ ἄδου ποῦ καθεῖς ἀνήκει,
καὶ τὴν οὐράν του ζώννυται τοσάκις,
ὅσους βαθμοὺς νὰ καταβῇ τὴν στέλλει.
- 13 Πάντοτε πλεῖσται ἴστανται ἐμπρός του,
μετ' ἄλλας ἀλλ' ἐρχόμεναι εἰς κρίσιν·
λέγουν, ἀκούουν καὶ κατρακυλοῦσι.
- 16 « Σὺ δ' ἐλθὼν εἰς τὸν οἰκτρὸν ξενῶνα »,
ὁ Μίνως ὥς μέ εἶδε μοὶ προσεῖπε,
τὸ σοβαρόν του ἔργον διακόπτων,
- 19 « Ἴδὲ ποῦ βαίνεις καὶ εἰς τί πιστεύεις.
» Μὴ σ' ἀπατᾷ τὸ εὖρος τῆς εἰσόδου. »
Ὁ δ' ὀδηγός μου, « Τί φωνάζεις; » εἶπε
- 22 « Μὴ κώλυε τὸν εἰμαρμένον δρόμον.
» Τὸ θέλει ὁ δυνάμενος ὁ θέλει.
» Ἀρκεῖ σοι τοῦτο. Πλέον μὴ ἐρώτα. »
- 25 Τότ' ἤρχησαν τῆς θλίψεως οἱ γόοι
ν' ἀκούωνται, κ' ἤλθον εἰς μέρος ὅπου
πλεῖστος κλαυθμὸς μοῦ ἐπληττε τὰ ὦτα.

- 28 Βωβὸν φωτὸς τὸ μέρος ἦν ἐκεῖνο,
καὶ ἐμυκᾶτο ὡς θαλασσοκλύδων,
ὃν ἄνεμοι μαστίζουιν ἐναντίοι.
- 31 Ἀκάματος ἡ τῶν νερτέρων λαίλαψ
τὰ πνεύματα συστρέφει ἐν σιφῶνι,
συγκρούει καὶ κτυπᾷ καὶ τραυματίζει.
- 34 Πρὸ τοῦ κρημνοῦ δὲ ὅσοι ἀφικνοῦνται,
ἐκεῖ κραυγαὶ καὶ οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι
τὴν ἀρετὴν τὴν θεῖαν βλασφημοῦσιν.
- 37 Ἦκουσα ὅτι τιμωροῦνται οὕτως
οἱ σαρκικῶν ἀμαρτιῶν ἐργάται,
οἱ εἰς ὁρμὰς τὸν νοῦν ὑποδουλοῦντες.
- 40 Τοὺς πελαργοὺς ὡς ἐν χειμῶνος ὥρα
φέρουσι κατ' ἀγέλας τὰ πτερὰ των,
τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ ἡ λαίλαψ
- 43 ἐδὼ κ' ἐκεῖ, ἄνω καὶ κάτω φέρει·
οὐδ' ἔχουσιν ἐλπίδα, ἡ ποινὴ των
οὐχὶ νὰ παύσῃ, καὶ νὰ μετριάσῃ.
- 46 Καὶ ὡς οἱ γερανοὶ, ψάλλοντες θρήνους,
εἰς μακροὺς στίχους τὸν ἀέρα τέμνουν,
ὁμοίως εἶδον ἐκπεμπούσας γόους
- 49 σκιάς ἐκείν' ἡ συμφορὰ νὰ φέρῃ.
Δι' ὃ καὶ εἶπον· « Ὁδηγέ μου, τίνες
» εἰσὶν οὓς δαίρει ὁ ἀήρ ὁ μέλας; »
- 52 « Ἡ πρώτη τούτων, περὶ ὧν νὰ μάθῃς
» ζητεῖς, αὐτὸς μοὶ ἀπεκρίθη τότε,
» ἡγεμονὶς πολλῶν γλῶσσῶν ὑπῆρξεν.
- 55 » Ἀχόλαστος, ὡς νόμον εἶχε θέσει,
» τὸ ἐπιθυμητὸν θεμιτὸν, οὕτω
» ζητοῦσα τὴν μομφὴν νὰ ὑπεκφύγῃ.

- 58 » Ἦν ἡ Σεμίραμις, διαδεχθεῖσα,
 » ὥς λέγεται, τὸν σύζυγόν της Νίνον,
 » καὶ εἶχε γῆν ἧς ὁ Σουλτάνος ἄρχει.
- 61 » Ἐξ ἔρωτος ἡ ἄλλη αὐτοκτόνος,
 » ἠπίστησε πρὸς τὴν Σιχέως κόνιν·
 » καὶ μετ' αὐτὴν ἡ λάγνος Κλεοπάτρα. »
- 64 Καὶ τὴν Ἑλένην εἶδον, δι' ἧς τόσα
 ἐπῆλθον ἄλγη, καὶ τὸν Ἀχιλλέα,
 τὸν θῦμα τέλος ἔρωτος πεσόντα.
- 67 Τὸν Πάριν, τὸν Τριστάνον, καὶ χιλίους
 μοὶ εἶπεν ἄλλους, δακτυλοδεικτῶν τους,
 οὓς ἐκ τοῦ βίου ἥρπασεν ὁ ἔρως.
- 70 Ἀκούσας ὁ διδάκτωρ μου νὰ λέγῃ
 τοὺς μαχητάς, τὰς παλαιὰς γυναῖκας,
 καταληφθεὶς ὑπ' οἴκτου συνετρίβην,
- 73 καὶ εἶπον· « Ποιητὰ, θὰ ἐπεθύμουν
 » τοὺς δύο νὰ λαλήσω, τοὺς χωροῦντας
 » ὁμοῦ, τοὺς ἐλαφροὺς ὡς τὸν ἀέρα. »
- 76 Ὁ δ' εἶπεν· « Ἄμα πλησιάσουν, σπεῦσον,
 » καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ ἔρωτός των
 » προσκάλεσόν τους. Θὰ ἰδῆς νὰ ἔλθουν. »
- 79 Καθὼς δ' ἀνεμοφόρητοι προσῆλθον,
 αἶρων φωνὴν, « Ψυχὰὶ καμοῦσαι, εἶπον,
 » διαλεχθῶμεν, εἰ οὐδεὶς κωλύει. »
- 82 Καθὼς περιστρεφαὶ ἅς καλεῖ πόθος
 ταννύπτεροι πρὸς φωλεὰν γλυκεῖαν
 πετῶσι, καὶ ἡ θέλησις τὰς φέρει,
- 85 οὕτω τοὺς στοίχους τῆς Διδοῦς λιποῦσαι,
 προσῆλθον διὰ τοῦ σαπροῦ ἀέρος.
 Τόσῃν ἡ φίλῃ κλῆσις ἰσχὺν εἶχεν.

- 88 « ὦ κεχαριτωμένη ψυχὴ ζῶσα,
 » ἡμᾶς διὰ τοῦ ζόφου ἐπεσκέφθης,
 » τοὺς βάψαντας δι' αἵματος τὸν κόσμον !
- 91 » Ἄν εὖνους ᾗν ἡμῖν ὁ παντοκράτωρ,
 » τὴν σὴν εἰρήνην θὰ τῷ ἐζητοῦμεν,
 » διότι ἐλεεῖς τὰς συμφοράς μας.
- 94 » Ὅ,τι ν' ἀκούσης, νὰ εἰπῇς θελήσης,
 » θ' ἀκούσωμεν καὶ θὰ εἰπῶμεν, ὅσω
 » ἡ καταιγὶς κοπάζει καθὼς τώρα.
- 97 » Ἡ χώρα κεῖται ἡ τῆς γεννητῆς μου
 » ὅπου ὁ Πάδος καταρρεῖ εἰς ὄχθην,
 » ν' ἀναπαυθῇ μετὰ τῶν ὀπαδῶν του.
- 100 » Ἐρως, ὁ πλήττων τρυφεράς καρδίας,
 » πρὸς τὸ ἐμὸν κατέσχε τοῦτον κάλλος,
 » οὐ ἀφηρέθην, πῶς, ἐστὶ μοι αἶσχος !
- 103 » Ἐρως ὁ εἰς ἐρώμενον οὐδένα
 » τὸ ἀντερᾶν μὴ ἀφιεῖς, εἰς τοῦτον
 » μ' εἵλκυσε, κ' ἔτι, βλέπεις, δὲν μ' ἀφήνει.
- 106 » Ἐρως ἡμῖν ἠτοίμασ' ἓνα τάφον,
 » προσμένει δ' ἡ Καίνα τὸν φονέα. »
 Οἱ λόγοι οὗτοι παρ' αὐτῶν μᾶς ἦλθον.
- 109 Ἄκούσας τὰς ψυχὰς τὰς τεθλιμμένας,
 ἔκλινα κάτω ἀτενὲς τὸ βλέμμα.
 « Τί σκέπτεσαι ; » ὁ ποιητῆς μοὶ εἶπεν.
- 112 Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπον· « Οἶμοι ! πόσαι
 » γλυκεῖαι σκέψεις, πόσοι θερμοὶ πόθοι
 » τοὺς ἔφερον εἰς τὸ θρηνηῶδες βῆμα ! »
- 115 Στραφεὶς δὲ εἶτα πρὸς αὐτοὺς, τοῖς εἶπον
 « Φραγκίσκα, τὰ σὰ βάσαν' ἀθυμίας
 » καὶ εὐλαβῶν δακρύων μὲ πληροῦσι.

- 118 » Εἰς τῶν ἡδέων στεναγμῶν τὰς ὥρας,
 » εἰπὲ, πῶς, πόθεν ἔδωκεν ὁ ἔρως
 » νὰ μάθητε τοὺς ἀμφιβόλους πόθους ;»
- 121 Ἴδ' εἰς ἐμέ· « Οὐκ' ἔστι θλίψις μείζων
 » τοῦ ἐνθυμεῖσθαι χρόνων εὐδαιμόνων
 » ἐν συμφοραῖς. Τὸν ποιητὴν ἐρώτα.
- 124 » Ἀλλ' ἂν τὴν πρώτην νὰ γνωρίσης ῥίζαν
 » τοῦ ἔρωτός μας τόσον ἔχης πόθον,
 » θὰ πράξω ὥς ὁ λέγων ἐν ᾧ κλαίει.
- 127 » Ἀνεγινώσκομέν ποτε πρὸς τέρψιν
 » περὶ τοῦ Λαγγηλότου, ὅς ἡγάπα.
 » Εἴμεθα μόνοι ἄνευ ὑποψίας.
- 130 » Πολλάκις ἡ ἀνάγνωσις τὸ βλέμμα
 » ἡμῶν συνῆψε, κ' ἥλλαξε τὴν ὄψιν.
 » Ἀλλ' ἐν μᾶς κατενίκησε χωρίον,
- 133 » ἡ φράσις ὅτι ὁ γλυκύς της γέλως
 » ἀπεφιλήθ' ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ της.
 » Τότε καὶ οὗτος ὁ ἀχώριστός μου
- 136 » μ' ἐφίλησε τὰ χεῖλη, ὅλως τρέμων.
 » Προαγωγὸς ἦν ὁ τὴν βίβλον γράψας.
 » Καὶ τότε δὲν ἀνέγνωμεν παρέχει. »
- 139 Ἐν ᾧ δ' ὠμίλει ταῦτα τὸ ἐν πνεῦμα,
 τὸ ἕτερον ἐθρήνει τόσον, ὥστε
 ἐγὼ ἐλυποθύμουν ἐξ ἐλέου,
- 142 κ' ἔπεσα ὅπως σῶμα θνήσκον πίπτει.

ΑΣΜΑ ΣΤ'.

- 1 Ὡς δὲ συνῆλθον αἱ κλεισθεῖσαι φρένες
τοῦ οἴκτου πρὸς τοὺς συγγενεῖς ἐκείνους,
τοῦ καταθορυβήσαντός μ' ἐν θλίψει,
4 βάσανα νέα καὶ βασανιζομένους
πέριξ μου εἶδον, ὅπου ἐκινούμην
ἢ ἐστρεφόμεν κ' ἔφερον τὸ βλέμμα.
7 Εἶμ' ἐν τῷ τρίτῳ κύκλῳ, τῷ τοῦ ὀμβροῦ,
ψυχροῦ, τρισεπαράτου κ' αἰωνίου,
οὗ δὲν ἀλλάσσει ἢ κανὼν ἢ τρόπος.
10 Χιῶν, χαλάζης βῶλοι, βαπτὸν ὕδωρ
διὰ τοῦ σκοτεινοῦ ἀέρος πίπτουν.
Βρωμᾶ ἢ γῆ ἢ ταῦτα δεχομένη.
13 Ὁ Κέρβερος, σκληρὸν καὶ φρικτὸν κτῆνος,
διὰ τριῶν φαράγγων, κυνὸς δίκην,
προσυλακτεῖ τοὺς ἐμβυθιζομένους.
16 Ὡν ἐρυθρόφθαλμος, μελανογένης,
προγάστωρ, καὶ γαμψόνυχος τὰς χεῖρας,
τὰ πνεύματα σπαράττει, σπᾶ καὶ σχίζει.
19 Ὡρύονται δ' ἐν τῇ βροχῇ ὡς κύνες,
στέγοντες ἐν πλευρὸν διὰ τοῦ ἄλλου
οἱ βέβηλοι, καὶ στρέφονται ἀπαύστως.
22 Ὁ μέγας ὄφις Κέρβερος ἰδὼν μας,
ἔδειξε χαίνων τοὺς ὀξεῖς ὀδόντας,
καὶ μὴ σφαδάζον εἶχεν οὐδὲν μέλος.
25 Ὁ δ' ὁδηγός μου, τείνων τὰς παλάμας,
ἔλαβε χῶμα, καὶ χερσὶ πληθούσαις
τὸ ἔρριψεν εἰς τ' ὀδοντῶδες χάσμα.

- 28 Καθὼς ὁ κύων ὑλακτεῖ ἀγρίως,
πραῦνεται δ' ὡς τὴν βορὰν δαγκάσῃ,
νὰ τὴν καταβροχθίσῃ μόνον θέλων,
- 31 τοιουτοτρόπως τὰ βαρέα χεῖλη
ῥύοντο τοῦ δαίμονος Κερβέρου,
ὥστ' αἱ ψυχαὶ κωφαὶ νὰ εἶν' ἐπόθουν.
- 34 Ἐπὶ πολλῶν τὰς πτέρνας ἐπατοῦμεν,
οὓς ἡ βροχὴ συνῆγεν ἡ ῥαγδαία,
ινδάλματα, κενὰς μορφὰς προσώπων.
- 37 Ἐκείντο πᾶσαι κατὰ γῆς, πλὴν μόνης
μιάς. Αὐτὴ ὡς εἶδε διελθόντας
ἡμᾶς, ἀνέστη ἀνακαθεσθεῖσα.
- 40 « Σὺ ὅς διέρχεσαι τὴν κόλασίν μας,
» εἶπεν, ἰδέ με, ἀναγνώρισόν με.
» Σὺ εἶχες γίνεαι πρὶν ἢ ἀπογίνω. »
- 43 Κ' ἐγὼ τῷ εἶπον· « Σ' ἀποσπῶσιν ἴσως
» τῆς ἐμῆς μνήμης οἱ βασανισμοί σου.
» Ποτὲ δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ σέ εἶδον.
- 46 » Εἰπέ, τίς εἶ, πρὸς τί εἰς οἰκτρὸν οὕτω
» κατεδικάσθης τόπον, κ' εἰς παιδείαν
» ἥς μείζων ἴσως, χείρων δὲν ὑπάρχει. »
- 49 Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Ἡ πόλις σου, ἡ φθόνου
» ὑπερχειλῶς πεπληρωμένη, εἶχε
» κ' ἐμὲ εἰς τὴν χορείαν τὴν φαιδρὰν της.
- 52 » Μ' ἐλέγετε Κιάκον οἱ πολῖται,
» καὶ διὰ τὴν ἐπάρατόν μου λαιμαργίαν
» εἰς τὴν βροχὴν ἀπόλλυμαι, ὡς βλέπεις.
- 55 » Καὶ θλιβερὰ ψυχὴ δὲν εἶμαι μόνη.
» Ὅμοίως δι' ὁμοίαν ἀμαρτίαν
» καὶ αὗται πάσχουσιν. » Ἄλλο δὲν εἶπε.

- 58 « Τὸ πάθος σου, Κιάκα, ἀπεκρίθην,
βαθέως μὲ λυπεῖ, μέχρι δακρύων.
Εἰπέ μοι δ' ἂν ἤξεύρης, τί θὰ γίνουν
- 61 τῆς διεστώσης χώρας οἱ πολῖται,
ἐάν τις δίκαιος ἐκεῖ· κ' εἰπέ μοι,
πόθεν αὐτοῖς διχόνοια τοσαύτη ; »
- 64 Ὁ δ' εἶπε μοι· « Μετὰ πολλὴν τὴν ἔριν
θὰ ἔλθωσιν εἰς αἶμα, κ' οἱ τοῦ δάσους
τοὺς ἄλλους θὰ διώξουν καὶ θὰ βλάψουν.
- 67 Εἶτα δὲ πρέπει, μετὰ τρεῖς ἡλίους,
νὰ καταβάλωσιν αὐτοὺς οἱ ἄλλοι,
τῇ βοηθείᾳ τοῦ λοξοδρομοῦντος.
- 70 Ἐπὶ πολὺ τὰ μέτωπα ὑψοῦντες,
τὰ τῶν ἐτέρων θὰ βαρυπατῶσι,
Καίτοι θρηνούντων καὶ αἰσχυνομένων.
- 73 Δύω εἰσὶν οἱ δίκαιοι, ἀλλ' οὐ τις
αὐτοῖς προσέχει. Διαφλέγει πάντας
ὑπεροψία, φθόνος, ἀπληστία. »
- 76 Ἐδὼ τὸν κλαυθμηρὸν ἔπαυσε λόγον.
Κ' ἐγὼ τῷ εἶπον· « Ἐτι δίδαξόν μοι,
καὶ χάρισόν μοι ἄλλας τινὰς λέξεις.
- 79 Ὁ Φαρινάτος, ὁ χρηστὸς Τεγγαῖος,
ὁ Ρουστικούκης, ὁ Ἀβρίγος, Μόσκας
κ' οἱ ἄλλ' οἱ τὰ χρηστὰ ποιεῖν φιλοῦντες
- 82 Εἰπέ ποῦ εἶναι· δὸς νὰ τοὺς γνωρίσω,
νὰ μάθ' ὁ οὐρανὸς ἂν τὰ δεινὰ των
πραΰνη, ἢ ὁ ἄδης τὰ πικραίνη. »
- 85 Ὁ δέ· « Εἰσὶ μετὰ τῶν μελαντέρων
ψυχῶν. Αὐτοὺς πιέζουν ἁμαρτίαι.
Θὰ τοὺς ἰδῆς ἂν καταβῆς ἀκόμη.

- 88 Εἰς τὸν γλυκὺν ὅτε θ' ἀνέλθης κόσμον,
εἰς τῶν ἐκεῖ τὴν μνήμην σύστησόν με.
Ἄλλο δὲν λέγω οὐδὲ ἀπαντῶ σοι.»
- 91 Ἀλλοῖθρον τὸ πρὶν εὐθύ του βλέμμα
μ' ἠτένισε· τὴν κεφαλὴν δὲ κλίνας,
ἔπεσεν ὅπως οἱ τυφλοὶ οἱ ἄλλοι.
- 94 Ὁ δ' ὁδηγὸς μοι εἶπε· «Τούτους μόνον
θενὰ ἐγείρ' ἢ σάλπιγξ τοῦ Ἀγγέλου,
ὅτε θὰ ἔλθ' ἢ ἐχθρικὴ ἰσχὺς της.
- 97 Τότε καθεῖς τὸν θλιβερόν του τάφον,
τὴν σάρκα του θ' ἀνέύρη, τὴν μορφήν του,
θ' ἀκούσῃ τὴν κλαγγὴν τὴν αἰωνίαν.»
- 100 Οὕτω διέβημεν συμμιγῇ ὕλην
ψυχῶν καὶ ὕετοῦ βραδυποροῦντες,
τὰ τοῦ κατόπιν βίου θίγοντές πως.
- 103 Κ' εἶπον· «Διδάσκαλε, αἱ ποιναὶ αὗται
μετὰ τὴν δίκην θὰ ἐπιταθῶσι,
θὰ φθίνωσιν, ἢ φλογεραὶ θὰ μένουν;»
- 106 Ὁ δέ· «Τὴν σὴν ἐρώτα ἐπιστήμην,
καθ' ἣν ὅποσον ἐντελής τις, μᾶλλον
καὶ ἡδονὴν αἰσθάνεται καὶ πόνον.
- 109 Εἰ καὶ τὸ γένος τὸ τῶν ἐπαράτων
οὐδέποτ' εἰς ἐντέλειαν βαδίσει,
ἐκ τοῦ μετὰ πλέον τοῦ πρὶν ἐλπίζει.»
- 112 Ὡδεύσαμεν τὸν δρόμον τοῦτον κύκλω,
λέγοντες πλεῖστ' ἃ δὲν ἐπαναλέγω·
ἀφίχθημεν δ' εἰς κατιὸν σημεῖον,
- 115 ὅπου ὁ μέγας ἦν ἐχθρὸς, ὁ Πλούτων.

ΑΣΜΑ Ζ΄.

- 1 « Παπαί, Σατάν, παπαί, Σατάν, τὸ "Ἄλφα »,
 ἐνήρξατο βραγχνόφωνος ὁ Πλούτων.
 Ὁ δ' ἀγαθὸς σοφὸς, ὁ πανδαήμων
 4 μ' εἶπ' ἐνθαῤῥύνων· « Κρείτων ἔσο φόβου·
 Ὅσῃν ἂν ἔχῃ δύναμιν, τὸν βράχον
 νὰ καταβῇς δὲν θέλει σ' ἐμποδίσει. »
 7 Εἶτα στραφεῖς πρὸς τὸ οἰδαῖνον χεῖλος,
 » Σιώπα, λύκ' ἐπάρατε, » τῷ εἶπεν.
 Χωνεύου σὺ κ' ἡ λύσσα σου ἐντός σου.
 10 Ἡ κάθοδος δὲν εἶναι ἄνευ λόγου.
 Τὴν θέλουν ἄν', ὅπου τὸ γαῦρον αἶσχος
 ὁ Μιχαήλ εἶχε ποτ' ἐκδικήσει. »
 13 Καθὼς τ' ἀνεμοφύσητα ιστία
 πίπτουσι χάμω τοῦ ἱστοῦ θραυσθέντος,
 ἔπεσεν οὕτω τὸ σκληρὸν θηρίον.
 16 Κατήλθομεν μέχρι τετάρτου λάκκου,
 τῆς ὄχθης τῆς οἰκτρᾶς χωροῦντες πρόσω,
 τῆς ἐγκλειούσης τὰ δεινὰ τοῦ κόσμου.
 19 Δικαιοσύνη θεία! Τίς ἄς εἶδον
 νέων ποινῶν βασάνους θὰ συλλάβῃ!
 καὶ πῶς μᾶς καταστρέφ' ἡ ἁμαρτία!
 22 Καθὼς ὑπὲρ τὴν Χάρυβδιν τὸ ὕδωρ
 πρὸς ὕδωρ ἄλλο θραύετ' ἐν συγκρούσει,
 οὕτως ἐδὼ συστρέφεται τὸ πλῆθος.
 25 Εἶδον πολλοὺς, ὡς οὐδαμοῦ ποτ' ἄλλους
 μετ' ὠρυγμῶν ἐδὼ κ' ἐκεῖ κινοῦντας
 ἄχθη μεγάλα, δι' αὐτοῦ τοῦ στήθους.

- 28 Ὁθοῦντο, ἀντεκρούοντο, καὶ πάλιν
 ὑπανεχώρουν, ἕκαστος κραυγάζων·
 « Τί περιμένεις καὶ πρὸς τί κυλίεις ; »
- 31 Οὕτως εἰς τὸν οἰκτρόν των τοῦτον κύκλον
 ἀπὸ χειρὸς ἐστρέφοντο εἰς χεῖρα,
 κ' ἐκραύγαζον ψαλμοὺς αἰσχίστων μέτρων.
- 34 Εἶτα δ' ἐκάστη ἐν ἡμικυκλίῳ
 ἐτρέπετο πρὸς σύγκρουσιν ἑτέραν.
 Ἐγὼ δὲ τότε ἐν συντριβῇ καρδίας,
 37 « Διδάσκαλέ μου, εἶπον, δίδαξόν με
 τίνες αὐτοὶ, καὶ κληρικοὶ ἂν πάντες
 οἱ ἐν κουρᾷ, οἱ πρὸς τ' ἀριστερά μας. »
- 40 Ὁ δέ· « Τυφλοὶ τὸν νοῦν ὑπῆρξαν ὅλοι
 ἐν τῷ ἐπάνω βίῳ, ὥστε μέτρον
 ἐν ταῖς αὐτῶν δαπάναις οὐδὲν εἶχον.
- 43 Τὸ ὑλακτεῖ ἀρκούντως ἡ φωνή των
 κατὰ τοῦ κύκλου τὰ σημεῖα, ὅπου
 τοὺς διαιρεῖ ἀντίθετος κακία.
- 46 Κληρικοὶ ἦσαν ὅς' εἰς τὸ κρανίον
 δὲν ἔχουν τρίχα, Πάπαι, Καρδινάλοι,
 οὓς ἐδυνάστευε φιλαργυρία. »
- 49 Εἶπον δ' ἐγώ· « Διδάσκαλέ, ἐνίους
 ἐξ ὅλων τούτων πρέπει νὰ γνωρίζω,
 τῶν εἰς τοιαῦτα πάθ' ὑποκυψάντων. »
- 52 Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Ματαία σου ἡ σκέψις.
 Ὁ ρύπος τῆς τοῦ βίου ἀγνωσίας
 αὐτῶν, τοὺς καθιστᾷ ἀγνώστους πᾶσι.
- 55 Θὰ ἔρχωντ' αἰωνίως εἰς τὰς δύο
 συγκρούσεις. Θ' ἀναστοῦν τοῦ τάφου οὗτοι
 κλειστῇ πυγμῇ, λιπότριχες δ' ἐκεῖνοι.

- 58 Κακὴ φειδῶ, σπατάλη, τοὺς ἐστέρουν
τοῦ κόσμου, κ' ἥδ' εἰς σύγκρουσιν τοὺς ἄγουν.
Περὶ αὐτῆς δὲν θὰ κοσμήσω λόγους.
- 61 Ὅρας, υἱέ, πόσον βραχὺ τὸ χρῆμα
τῶν ἀγαθῶν ἃ δαψιλεύ' ἡ τύχη,
δι' ἃ ἡ τόση τῶν ἀνθρώπων πάλη.
- 64 Δὲν ἀρκεῖ ὅσος ὑπὸ τὴν σελήνην
χρυσὸς ὑπάρχ' ἢ προὔπηρξε, μίαν
ψυχὴν ἀπηυδημένην ν' ἀναπαύσῃ. »
- 67 « Διδάσκαλε, τῷ εἶπον, δίδαξόν με,
τίς εἶν' ἡ τύχη περὶ ἧς μοὶ εἶπας
πῶς δι' ὀνύχων τὰ τοῦ κόσμου ἔχει; »
- 70 Ὁ δὲ, « ὦ πλάσματ' ἄφρονα, μοὶ εἶπε,
ὅποια ἄγνοια, ἥτις σᾶς βλάπτει!
Τοὺς λόγους μου ἐνωτισθῆτε τούτους.
- 73 Ὁ Πάνσοφος τοὺς οὐρανοὺς ἐποίει,
διδοὺς αὐτοῖς ἰθύντορας τοιούτους,
ὥστε πᾶν μέρος πρὸς πᾶν μέρος λάμπει,
- 76 καὶ διανέμεται τὸ φῶς ἐξ ἴσου.
Ἐπὶ τῶν λάμψεων τῶν ἐγκοσμίων
ἰθύντριαν καθώρισεν ὁμοίως,
- 79 ἥτις μετᾴγει ἐξ ἑνὸς εἰς ἄλλο
ἔθνος ἢ αἶμα τὰς ματαίας κτήσεις,
παρὰ τὰς ἀνθρωπίνας ἀντιστάσεις.
- 82 Ἐξ οὗ ἐν γένος ἄρχει, ἄλλο πάσχει,
ὅπως δοκεῖ ἐκάστοτε ἐκείνη
τῇ κρυπτῇ, ὅπως ὄφεις εἰς τὰ χόρτα.
- 85 Ἡ γνῶσις σας πρὸς ταύτην δὲν ἐρίζει.
Αὕτῃ προβλέπει, κρίνει καὶ διέπει
τὸ κράτος τῆς ὡς πᾶσ' ἄλλη θεότης.

- 88 Ἀνακωχὴν δὲν ἔχουν αἱ στροφαί της.
Καθίστατ' ἐξ ἀνάγκης ταχυπόρος,
πολλῶν ταχέως ἐπικαλουμένων.
- 91 Αὐτὴ εἶν' ἡ πολλακὶς σταυρουμένη
καὶ ὑπ' ἐκείνων ὅσοι εὐλογίας
τῇ ὤφειλον, ἀλλὰ τὴν βλασφημοῦσιν.
- 94 Ἀλλ' ἔστι μακαρία· δὲν τ' ἀκούει.
Τὴν σφαῖράν της μετὰ τῶν πρωτοπλάστων
ἀγαλλομένη στρέφει, μακαρία.
- 97 Εἰς μείζονας ποινὰς ἅς καταβῶμεν.
Δύουσι τ' ἄστρα, ἅπερ ὅτε ἦλθον
ἀνέτελλον. Σχολῆς καιρὸς δὲν μένει. »
- 100 Διέβημεν τοῦ κύκλου ἄλλην ὄχθην,
πρὸς βρύσιν ζέουσαν καὶ χεομένην
εἰς φάραγγα ἣν ὥριζεν ἐκείνη.
- 103 Θολὸν τὸ ὕδωρ εἶχ', ἐρυθρομέλαν·
κ' ἡμεῖς παρὰ τὸ ρεῦμα τὸ τεφρόχρουν
εἰσῆλθομεν εἰς στενωπὸν ἀγρίαν.
- 106 Εἰς τέλμα πίπτει, ὅπερ Στύξ καλεῖται,
ὁ ἄχαρις ἐκεῖνος ρύαξ, φθάνων
ὑπὸ τοὺς μελανοὺς ἀγρίους λόφους.
- 109 Ἐγὼ δ' ὁ ταῦτα ἀτενῶς προσβλέπων,
ρύπαροὺς εἶδον πηλοβάτας, ὄλους
γυμνοὺς, καὶ τὴν μορφήν παρωργισμένους.
- 112 Καὶ ἐκτυπῶντο, διὰ τῶν χειρῶν των
οὐχί, διὰ ποδῶν, στηθῶν, κρανίων,
κ' ἐκρεουργοῦντο διὰ τῶν ὀδόντων.
- 115 Ὁ δ' ὁδηγὸς μοι εἶπεν· «Υἱέ, βλέπεις
τὰς ψυχὰς ὄσων ἡ ὀργὴ ἐνίκα.
Προσέτι καλῶς θέλω νὰ πιστεύσης,

- 118 ὑπὸ τὸ ὕδωρ ὅτι οὐκ ὀλίγοι
στενάζουσι, παρλάζον εἰς τὰ ὕψη
τινάσσοντές το, ὥς παντοῦ τὸ βλέπεις.
- 121 Ἐν τῷ βορβόρῳ, λέγουσιν· « Ἀθλίως
» εἰς τὸν γλυκὺν εὐήλιον αἴερα
» ἐζήσαμεν, καπνοῦ πονηροῦ πλήρεις.
- 124 » Ἦδ' εἰς τὸν μέλανα πηλὸν πενθοῦμεν.»
Τοιοῦτον γαργαρίζουσι τὸν ὕμνον,
νὰ τὸν ἀρθρώσωσιν ἀδυνατοῦντες.»
- 127 Οὕτω τὸ τόξον τοῦ πηλώδους βόθρου
διήλθομεν, μέσον ξηρᾶς καὶ ἔλους,
περισκοποῦντες τοὺς βορβοροφάγους.
- 130 Κ' ἤλθομεν τέλος εἰς τοὺς πόδας πύργου.

ΑΣΜΑ Η'.

- 1 Προΐων λέγω πῶς πολὺ ἀκόμη
πρὶν εἰς τοῦ πύργου φθάσωμεν τοὺς πόδας,
τὴν κορυφὴν του ἐπωφθαλμιῶμεν.
- 4 Δύω μικρὰς ἐκεῖ λαμπούσας φλόγας
ιδόντες, καὶ εἰς σῆμα τρίτην ἄλλην
τόσῳ μακρὰν, ὥστ' ἐθεᾶτο μόλις.
- 7 Στραφεῖς δ' ἐγὼ πρὸς τῆς σοφίας τότε
τὸ πέλαγος, « Τί λέγουσι τὰ φῶτα
καὶ ἀπαντῶσιν ; εἶπον· Τίς τ' ἀνάπτει ; »
- 10 Ὁ δ' εἶπεν· « Ἐπὶ τῶν σαπρῶν ὑδάτων
τί περιμένουν διακρίνεις ἤδη,
ἂν δὲν τὸ κρύπτη ὁ ἀτμός τῆς βάλτου. »
- 13 Ποτὲ τόσον ταχέως δὲν ἐκπέμπει
χορδὴ τὸ βέλος διὰ τοῦ ἀέρος,
ὅσον, τὸ ὕδωρ σχίζον, μικρὸν σκάφος
- 16 νὰ ἔρχητ' ἐν ὀρμῇ πρὸς ἡμᾶς εἶδον,
ἓνα καὶ μόνον ἔχον κωπηλάτην.
Ὁ δ' ἔκραξεν. « Ἄ ! ἤλθες, ψυχὴ φαύλη ! »
- 19 » Φλεγία, μάτην κράζεις, ὦ Φλεγία, »
ὁ ὁδηγός μου εἶπε. « Θὰ μᾶς ἔχῃς
ἕως οὗ μόνον τὴν ἰλὺν περάσης. »
- 22 Ὡς ὁ ἀκούων ὅτι θυμ' ἀπάτης
ἐγένετο, ὀργίλως ἀγριαίνει,
ὁμοίως ἐθυμώθη ὁ Φλεγίας.
- 25 Ὁ ὁδηγὸς κατῆλθεν εἰς τὸ σκάφος,
καὶ ἐπεβίβασε κ' ἐμὲ κατόπιν,
καὶ ὡς εἰσῆλθον πληρωθὲν ἐφάνη.

- 28 Ὡς δ' ἤμεθα ἀμφοτέρ' εἰς τὸ πλοῖον,
 ἢ πρῶρα του ἢ παλαιὰ νὰ σχίζῃ
 ἤρχισεν ὕδωρ ὅσον οὐποτ' ἄλλο.
- 31 Ὡς τὸν νεκρὸν διεπερῶμεν βόθρον,
 μᾶς ἐπεφάνη τις ἐσπιλωμένος,
 καὶ εἶπε· « Τίς εἶ, κ' ἔρχεσαι πρὸ ὥρας ; »
- 34 Ἐγὼ δέ· « Εἰ καὶ ἦλθον, πλὴν δὲν μένω.
 Σὺ δὲ τίς εἶ, ὁ οὕτω ρύπου πλήρης ; »
 Ὁ δ' εἶπε· « Βλέπεις κλαίων τις πῶς εἶμαι. »
- 37 Κ' ἐγὼ τῷ εἶπον· « Ἐν κλαυθμοῖς καὶ θρήνοις
 ψυχὴ κατηραμένη, ἐκεῖ μένε.
 Καίτοι μεμιασμένην, σὲ γνωρίζω. »
- 40 Τότ' εἰς τὸ ξύλον ἤρεισε τὰς δύο
 χεῖρας· ὁ δ' ὁδηγός μου ἀπωθῶν τον,
 « Μακράν ! τῷ εἶπεν· εἰς τοὺς ἄλλους κύνας ! »
- 43 Κ' εἰς τὴν ἀγκάλην τὸν λαιμόν μου κλείσας,
 μ' ἐφίλησε, « Ψυχὴ, εἰπὼν, ὑπέρφρων,
 εὐλογητὴ ἢ σὲ τεκοῦσα μήτηρ.
- 46 Ἦν ἐν τῷ βίῳ οὗτος ὑπερόπτης.
 Χρηστότητα ἢ μνήμη του δὲν στέγει,
 δι' ὃ καὶ μαινομέν' εἶν' ἢ σκιά του.
- 49 Πόσοι ἐπάνω βασιλεῖς μεγάλοι,
 ἔσοντ' ἐνταῦθα χοῖροι ἐν βορβόρῳ,
 ὀπίσω των καταλιπόντες αἴσχος. »
- 52 Κ' ἐγὼ· « Διδάσκαλε, θὰ ἐπεθύμουν
 νὰ τὸν ἰδῶ εἰς τοῦ πηλοῦ τὸ βάθος,
 πρὶν ἢ ἡμεῖς ἐξέλθωμεν τῆς λίμνης. »
- 55 Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Πρὶν σοὶ φανῇ ἢ ὄχθη
 θὰ εὐχαριστηθῇς. Εὐλογον εἶναι
 νὰ πληρωθῇ που ὁ τοιοῦτος πόθος. »

- 58 Μετ' οὐ πολὺ νὰ τὸν σπαράττουν εἶδον
οἱ ἔνοικοι ἐκεῖνοι τοῦ βορβόρου,
κ' εὐγνώμονων τὸν Κύριον δοξάζω.
- 61 « Τὸν Φίλιππον Ἀργέντην ! » ἀνεφώνουν
ὅλοι. Ὁ Φλωρεντῖνος, πνεῦμα φαῦλον,
ἐδάγκανε τὰς σάρκας τὰς ἰδίας.
- 64 Ἔμειν' ἐκεῖ· καὶ περὶ τούτου παύω.
Μοὶ ἔκρουσε δὲ οἰμωγὴ τὰ ὦτα,
δι' ὃ καὶ ἔτεινα ἐμπρὸς τὸ βλέμμα.
- 67 Ὁ δ' ὁδηγὸς, « Πλησίον, εἶπε, τέκνον,
ἐστὶν ἡ πόλις ἣν καλοῦσι Δῖτα,
μετὰ τῶν φαύλων πολιτῶν εἰς πλῆθος. »
- 70 « Διδάσκαλε, τῷ εἶπον, τὰ τζαμιά
αὐτῆς ἐρυθρὰ βλέπω εἰς τὸ βάθος,
καὶ φαίνονται ὡς ἂν ἐπυρπολοῦντο. »
- 73 Ὁ δ' εἶπέ μοι· « Τὸ ἄσβεστον πῦρ φλέγον
ἐντός των, ἐρυθρὸν τοῖς δίδει χρῶμα,
ὡς βλέπεις εἰς τὸν κάτω τοῦτον ἄδην. »
- 76 Κ' ἐφθάσαμεν εἰς τὰς βαθείας τάφρους,
τὰς τὴν ἀθλίαν χώραν ἐγκλειούσας.
Ἐφαίνοντο δ' οἱ τοῖχοι ἐκ σιδήρου.
- 79 Οὐχὶ χωρὶς μεγάλου περιδρόμου
ἦλθομεν ὅπου ὁ πορθμεὺς μᾶς εἶπεν·
« Ἡ εἴσοδος ἦν αὕτη· ἀποβῆτε ! »
- 82 Ὑπερχιλίους εἶδον εἰς τὰς πύλας
βροχηδὸν πίπτοντας. Ὁργίλως, « Ποῖος,
ἔκραζον, εἶναι ὁ χωρὶς θανάτου
- 85 διὰ τοῦ κράτους τῶν θανόντων βαίνων ; »
Ἐνευσε δ' ὁ σοφὸς διδάσκαλός μου
ὅτ' ἤθελε νὰ τοῖς λαλήσ' ἰδίως.

- 88 Ὀλίγον τότε ἐνδόντος τοῦ θυμοῦ των,
εἶπον· « Ἐλθέ σὺ μόνος, καὶ ἄς φύγη
ὁ νὰ εἰσδύσῃ ὡς ἡμᾶς τολμήσας.
- 91 Ἄς στρέψ' εἰς τὴν μωρὰν ὁδὸν τοῦ μόνος·
ἄς δείξῃ ἐὰν δύναται, ὡς μείνης
σὺ, καθοδηγῶν τον εἰς τὰ σκότη. »
- 94 Σκέφθητι, ἀναγνώστα, τί ἡσθάνθην
ὅτ' ἤκουσα τοὺς ἐπαράτους λόγους.
Δὲν ἤλπισα νὰ ἐπιστρέψω πλέον.
- 97 « ὦ φίλε ὁδηγέ μου, ὁ ἐπτάκις
δοὺς μοι ἀσφάλειαν, ἐξαγαγὼν με
τῶν ἀπειλούντων με πολλῶν κινδύνων,
100 ἐν δεινοῖς, εἶπον, μὴ μ' ἐγκαταλίπῃς.
Ἄν νὰ προβῶ μ' εἶν' ἀπηγορευμένον,
ὁμοῦ παλινδρομήσωμεν ταχέως. »
- 103 Ὁ δὲ μ' ἐκεῖ κομίσας κύριός μου
« Μὴ φοβηθῇς, μοὶ εἶπε· τὴν πορείαν
ταχθεῖσαν ὑπ' Ἐκείν', οὐδεὶς κωλύει.
- 106 Περίμενέ μ' ἐδῶ, καὶ παρηγόρει
τὸ πνεῦμά σου, καὶ τρέφε δι' ἐλπίδων.
Δὲν θὰ σ' ἀφήσω εἰς τὸν κάτω κόσμον. »
- 109 Οὕτως ἀπῆλθ' ἐκεῖ καταλιπὼν με
ὁ ἥπιος πατήρ, κ' ἐγὼ διστάζων
μένω. Τὸ Ναὶ καὶ Οὐ σταθμίζ' ἡ φρήν μου.
- 112 Ν' ἀκούσω ἡδυνάτουν τί τοῖς λέγει.
Δὲν ἔμεινε πολὺν παρ' αὐτοῖς χρόνον,
καὶ ὥρμησαν πρὸς τὰ ἐντὸς δρομαῖοι.
- 115 Κλείσαντες δ' οἱ πολέμιοι τὰς πύλας,
ἀφῆκαν ἔξω τὸν καθοδηγόν μου,
ὅστις ἐστράφη πρὸς ἐμὲ βραδέως.

- 118 Τὸ βλέμμα εἰς τὴν γῆν, καὶ γυμνὰ τόλμης
τὰ βλέφαρα, « Τίς, ἔλεγε στενάζων,
τῶν θλιβερῶν μ' ἀπέκλεισε δωμάτων; »
- 121 Εἰς ἐμέ δι' εἶπεν· « Ἄν παρωργισμένον
μέ βλέπης, μὴ πτοεῖσαι· θὰ νικήσω
τὴν ἄμυναν καὶ τὰς παρασκευάς των.
- 124 Δὲν εἶναι νέα ἢ προπέτειά των.
Τὴν εἶχον καὶ πρὸ ἥττον κρυπτῆς πύλης,
ἣτις εἰσέτι μένει ἄνευ κλείθρων.
- 127 Ἐπ' αὐτῆς εἶδες τῶν νεκρῶν τὸ γράμμα.
Ἦδη δ' ἐντός της ἄφησε τὰ ὕψη
διὰ τῶν κύκλων, ἄνευ συνοδίας,
- 130 Ὁ εἰς ἡμᾶς τὴν πόλιν διανοίξων. »
-

ΑΣΜΑ Θ'.

- 1 Τὸ χρῶμα δι' οὗ μ' ἔβαψεν ὁ φόβος
τὸν ὁδηγὸν ὅτε στραφέντα εἶδον,
εἰς αὐτὸν νέον ἔδωκ' ἐν τῷ ἅμα.
- 4 Ἀτενῆς ἔστη, ὥς ἂν ἠκροᾶτο.
Τὸ βλέμμα τὸν ἐκώλυε νὰ τείνη
μέλας ἀήρ καὶ παχυλὴ ὁμίχλη.
- 7 « Ἀνάγκη νὰ νικήσωμεν τὴν μάχην, »
ἤρχισε· « πλὴν ἂν ἐπεμβῇ τις ἄλλος.
Πῶς ἤθελον ταχέως ν' ἀφικνεῖτο ! »
- 10 Εἶδον μὲν ὅτι τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου
ἐκόλασε διὰ τῶν ἐπομένων,
κ' ἦσαν τὰ πρῶτ' ἄλλοῖα τῶν δευτέρων·
- 13 Τὰς λέξεις πλὴν οὐχ ἤττον ἐφοβήθην,
εἰς τὴν διακοπὴν των δόσας ἴσως
χείρονα τῆς ἥς εἶχε σημασίαν.
- 16 « Εἰς τὸν πυθμένα τῆς πενθίμου κόγχης
κατέρχεται τις ἐκ τοῦ πρώτου κύκλου,
οὗ ποινὴ μόν' ἢ ἔλλειψις ἐλπίδος ; »
- 19 ἠρώτησα· ὁ δ' εἶπέ μοι· « Σπανίως
συμβαίνει τὴν ὁδὸν τις νὰ βαδίσῃ
δι' ἧς ἐγὼ κατῆλθον διαβαίνων.
- 22 Εἶν' ἀληθές, καὶ ἄλλοτε κατέβην
ὑπ' Ἐριχθοῦς κληθεὶς τῆς σκληρᾶς, ἥτις
ψυχὰς ἐκάλει εἰς τὰ σώματά της.
- 25 Τοῦ σώματος ἀπαλλαγέντα μόλις,
μ' εἰσήγαγεν ἐνταῦθα, ν' ἀνελκύσω
ψυχὴν ἀπὸ τοῦ κύκλου τοῦ Ἰούδα.

- 28 Βαθὺς ὁ τόπος ὑπὲρ πάντας, μέλας,
καὶ τ' οὐρανοῦ ἀπώτατος τοῦ κοίλου.
Γνωρίζω τὴν ὁδὸν, μὴ ἀνησύχει.
- 31 Τὸ ἔλος τὸ ἐκπέμπον δυσωδίαν
τὴν πόλιν πᾶσαν περιζώνει γύρω.
Δὲν θὰ εἰσέλθωμεν χωρὶς ἀγῶνος.»
- 34 Καὶ ἄλλα εἶπε. Δὲν τὰ ἐνθυμοῦμαι,
διότ' εἰς τὰς ἐπάλξεις εἶχον στήσει
τὸ βλέμμα μου τοῦ πύργου τοῦ πυρώδους.
- 37 Ἐκεῖ τρεῖς εἶδον αἰφνης παραστάσας
ὀρθὰς ἐμπρὸς μου Ἐριννῦς τοῦ Ἄδου,
αἰμοσταγεῖς, ἀλλὰ γυναικομόρφους.
- 40 Πρασίνας ὕδρας ἦσαν ἐζωσμέναι·
κερασταὶ δ' ὄφεις ἔστεφον ὡς κόμαι
τοὺς βδελυρῶς ἀγρίους των κροτάφους.
- 43 Ὁ δὲ, καλῶς γνωρίζων τοὺς προπόλους
τῆς τῶν ἀπαύστων θρήνων βασιλίσσης,
« Ἴδου, μοὶ εἶπ', αἱ ἄγρι' Εὐμενίδες·
- 46 Ἡ Μέγαιρα, ἡ πρὸς τ' ἀριστερά σου,
ἡ Ἀληκτὼ, ἡ δεξιῶς θρηνοῦσα,
κ' ἡ Τισιφόνη ἐν τῷ μέσῳ.» Εἶπεν·
- 49 Αἱ δ' ἔσχιζον τοῖς ὄνυξι τὰ στήθη,
ἐκτύπων τὰς παλάμας, κ' ἔκραζον τόσον,
ὥστ' ἔσφιγξα τὸν ποιητὴν ἐντρόμῳ.
- 52 « Μέδουσα, φθάσον· ἀπολίθωσόν τον, »
ἔκραζον πᾶσαι, βλέπουσαι πρὸς κάτω.
« Ἐκδίκησιν τοῦ θράσους τοῦ Θησέως.»
- 55 « Τὸ πρόσωπον ἀπόστρεψον καλύπτων,
Ἄν τὴν Γοργὼ ἰδῇς ὁπόταν ἔλθῃ,
οὐκ ἔσται σοι ἐπιστροφή ἐπάνω.»

- 58 Οὕτως εἰπὼν ὁ ὁδηγός μου, στρέφει
αὐτὸς ἐμέ, καὶ διὰ τῶν χειρῶν του,
πλὴν τῶν ἐμῶν, τὴν ὄψιν μου καλύπτει.
- 61 Σεῖς, ὅσοι ἔχετε τὰς φρένας σώας,
σκεφθεῖτε τίς ἡ ἔννοια ἣν κρύπτει
τὸ κάλυμμα τῶν παραδόξων στίχων.
- 64 Κ' ἐκ τῶν θολῶν ἀντήχησεν ὑδάτων
σύγκρουσις ἤχων φοβερόν κροτοῦσα,
πρὸς ἣν ἐσείσθησαν αἱ δύο ὄχθαι,
- 67 ὁποῖος πνέει ἄνεμος θυέλλης,
ὁ καύσωνας ὠθήσας ἐναντίους,
καὶ σείει δάση, καὶ ἀκατασχέτως
- 70 τοὺς κλάδους θραύει, ρίπτει καὶ ἀρπάζει·
κονιορτώδης, γαῦρος ἐμπρὸς βαίνει,
κ' εἰς φυγὴν τρέπει κτήνη καὶ ποιμένας.
- 73 Τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφείς μοι. « Στρέψον, εἶπε,
τῆς ὄψεως τὸ νεῦρον ἤδη ὅπου
τοῦ παλαιοῦ ἀφροῦ ἀτμός πυκνοῦται.
- 76 Καθὼς οἱ βάτραχοι πρὸ τοῦ ἐχθροῦ των
ὄψεως φεύγουσ' εἰς τὸ ὕδωρ πάντες,
ὥς εἰς τὴν γῆν νὰ σωρευθῶσι πάλιν,
- 79 ψυχαὶ νὰ φεύγωσ' ὑπερχίλι' εἶδον
ἐμπρὸς ἐνός, ὅστις ἀβρόχοις πτέρναις
εἰς τὸν πορθμὸν διήρχετο τὴν Στύγα.
- 82 Ἐκ τοῦ προσώπου τὸν πυκνὸν ἀέρα
ἐρρίπιζε, κινῶν τὴν μίαν χεῖρα,
κ' ἐκ τούτου μόνου ἦν ἀπηυδημένος.
- 85 Πῶς ἦτον οὐρανόπεμπτος νοήσας,
τὸν ὁδηγὸν προσεῖδον, νεύσαντά μοι
σιγῶν νὰ μείνω καὶ νὰ προσκυνήσω.

- 88 ὦ! Πόσης μοι ἐφάνη ὀργῆς πλήρης!
 Ἐλθὼν παρὰ τὴν πύλην, διὰ ῥάβδου
 ἠνέωξεν αὐτὴν ἀνεμποδίστως.
- 91 « ὦ οὐρανὴ λατοί, βδελυρὸν γένος, »
 ἤρξατο, τὸν φρικτὸν οὐδὸν πατήσας,
 « τὴν τόσῃν σας προπέτειαν τί τρέφει;
- 94 Πρὸς τὴν βουλὴν ζητεῖτε ν' ἀντιστῆτε,
 ἧς οἱ σκοποὶ ἀτέλεστοι δὲν μένουν,
 αὐξήσασαν πολλάκις τὰς ποινὰς σας;
- 97 Θ' ἀντιταχθῆτε εἰς τὸ πεπρωμένον;
 Ὁ Κέρβερός σας ἔχει, ἐνθυμεῖσθε,
 ψιλὸν ἐκ τούτου καὶ λαιμὸν καὶ γέννυν. »
- 100 Κ' ἐστράφη πρὸς τὸν δρόμον τὸν πηλώδη,
 οὐδὲν ἡμῖν εἰπὼν, ὥς ἐὰν ἄλλας
 μερίμνας εἶχε μᾶλλον ἐπειγούσας,
- 103 τῶν προκειμένων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.
 Προέβημεν δ' ἡμεῖς κατὰ τὴν πόλιν,
 θαρροῦντες ἐπὶ τοῖς ἀγίοις λόγοις,
- 106 κ' εἰσῆλθομεν ἄνευ τινὸς πολέμου.
 Ἐγὼ δ' ἐπιθυμῶν νὰ λάβω γνῶσιν
 τοῦ τί ἐγκλείει φρούριον τοιοῦτο,
- 109 ἔστρεψα πέριξ, εἰσελθὼν, τὸ βλέμμα,
 καὶ εἶδον πανταχοῦ εὐρὺ πεδῖον,
 πληρεὲς κλαυθμῶν καὶ ἀπηνῶν βασάνων.
- 112 Ὡς εἰς τοῦ Ροδανοῦ τὰ ἔλ' εἰς Ἄρλας,
 ὥς εἰς τὴν Πόλαν παρὰ τὸν Κορνάρον,
 ἱγρὸν μεθόριον τῆς Ἰταλίας,
- 115 τὴν γῆν ἀνώμαλον ποιοῦσ' οἱ τάφοι,
 οὕτω κ' ἐνταῦθα πανταχοῦ ἐποίουν,
 ἀλλ' ἦν πολὺ πικρότερος ὁ τρόπος.

- 118 Ἐν μέσῳ τῶν μνημάτων πυκναὶ φλόγες
ἔκαιον, ἐκπυροῦσαι αὐτὰ τόσον,
ὅσον ποτὲ τὸν σίδηρον ἢ τέχνη.
- 121 Οἱ λίθ' ἠνεωγμένοι πάντες ἦσαν,
κ' οἰκτροὶ ἐξήρχοντο ἐξ αὐτῶν γόοι
ὥς τρισαθλίων βασανιζομένων.
- 124 Κ' ἐγώ· « Διδάσκαλε, ἐκεῖνοι τίνες
οἱ τεθαμμένοι, οἱ ἀπὸ τοῦ βάθους
γογγίζοντες τῶν τάφων οἰκτρὸν οὕτως; »
- 127 Ὁ δέ· « Ἐνταῦθα οἱ αἰρεσιάρχαι
κ' οἱ πάντων τῶν δογμάτων ὁπαδοί των.
Ὡς δὲν νομίζεις εἶν' οἱ τάφοι πλήρεις.
- 130 Ὅμοιος μεθ' ὁμοίου κεῖντ' ἐνταῦθα,
κ' οἱ τάφ' εἰσὶ θερμοὶ μᾶλλον ἢ ἥττον. »
Κ' ἐστράφημεν πρὸς δεξιὰ, ἐν μέσῳ
- 133 τῶν τάφων τῶν μαρτύρων καὶ τοῦ τείχους.

ΑΣΜΑ Γ'.

- 1 Τὴν στενωπὸν διέρχετ' ἐν τῷ μέσῳ
τοῦ περιφράγματος καὶ τῶν μαρτύρων
ὁ ὁδηγός μου, καὶ ἐγὼ κατόπιν.
- 4 « ὦ ὑπερτάτῃ ἀρετῇ, τῷ εἶπον,
μὲ φέρεις ὡς δοκεῖ σοι διὰ κύκλων
δυσσεβῶν. Λέξον, εὐχαρίστησόν με.
- 7 Τοὺς ἐν τοῖς τάφοις τεθαμμένους τούτους
νὰ τοὺς ἰδῶμεν ἔξεστι; Τοὺς λίθους
οὐδεὶς φρουρεῖ, ἀποκεκυλισμένους ».
- 10 Ὁ δέ· « Θεὸνὰ κλεισθῶσιν, εἶπεν, ὅταν
ἐκ τῆς Ἰωσαφάτ θὰ φέρουν οὗτοι
τὰ σώματ' ἃ κατέλιπον ἐπάνω.
- 13 Ἐνταῦθα εἶναι τὸ νεκροταφεῖον
τοῦ Ἐπικούρου καὶ τῶν ὁπαδῶν του,
δι' οὓς τῷ σώματ' ἡ ψυχὴ συνθνήσκει.
- 16 Ἀλλ' ἡ ἐρώτησις ἦν μ' ἀποτείνεις
θὰ εὐχαριστηθῇ εἰς βραχὺν χρόνον,
προσέτι καὶ ὁ πόθος ὃν μοὶ κρύπτεις.
- 19 « Οὐδέν σοι ἐν τῷ νῷ, ὁδηγέ φίλε,
κρύπτω, ἢ μόνον πρὸς βραχυλογίαν,
εἶπον, πρὸς ἣν σὺ μ' ἔχεις διαθέσει ».
- 22 « —ὦ Τοῦσκε, ὅστις ζῶν διὰ τῆς χώρας
τοῦ πυρὸς βαίνει, ὁ σεμνὸς τὴν γλῶσσαν,
εὐαρεστήθητι ἐδὼ νὰ μείνης.
- 25 Κατάδηλον ποιεῖ ἡ λαλιά σου
ἐκ τίνος εἶσαι εὐγενοῦς πατρίδος,
εἰς ἣν ἐγὼ ἔφερον ἴσως βλάβην ».

- 28 Αἶφνης ἐξῆλθον οἱ τοιοῦτοι φθόγγοι
 ἐνὸς τῶν τύμβων· ὅθεν τρέμων ἦλθον
 κ' ἐγγύτερον τοῦ ὁδηγοῦ ἐστάθην.
- 31 Ὁ δὲ μοι εἶπε· « Σύνελθε· τί πράττεις ;
 Ἴδὲ τὸν Φαρινάτην ἐγερθέντα.
 Τὸν βλέπεις ἐκ τῆς ζώνης μέχρις ἄνω ».
- 34 Ἐστρεψα πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ τὴν ὄψιν·
 κ' ἤγειρ' ἐκεῖνος μέτωπον καὶ στῆθος,
 ὥς ἂν τὴν κόλασιν περιεφρόνει.
- 37 Ταχεῖ' αἱ χεῖρες τοῦ καθοδηγοῦ μου
 πρὸς αὐτὸν μ' ὤθησαν διὰ τῶν τάφων,
 κ' εἶπεν· « Οἱ λόγοι σου μεμετρημένοι ! »
- 40 Ὡς δ' εἰς τὸ χεῖλος ἔφθασα τοῦ τύμβου,
 μ' ἠτένισεν ἐκεῖνος ἀγερώχως,
 κ' ἠρώτησέ με· « Τίνες οἱ γονεῖς σου ; »
- 43 Ἐγὼ δὲ, πρόθυμος νὰ ὑπακούσω,
 τῷ εἶπον πάντα, οὐ τι ἀποκρύψας.
 Ὁ δ' ὑπανήγειρε τὰ βλέμματά του,
- 46 κ' εἶπε· « Δεινοὶ ἀντίπαλοι ὑπῆρξαν
 ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς καὶ τῇ μερίδι,
 ὥστε καὶ εἴς ἔτρεψ' αὐτοὺς νικήσας ».
- 49 « Ἐτράπησαν, ἀλλ' ἐπανῆλθον πάλιν
 τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, τῷ εἶπον.
 Οἱ σοὶ δὲν ἔμαθον τὴν τέχνην ταύτην ».
- 52 Μέχρι τοῦ πώγωνος φανερά τότε
 ἀνέστη παρ' αὐτὴν σκιά ἐτέρα.
 Νομίζ' ὅτι εἰς τὰ γόνατα ἠγέρθη.
- 55 Πέριξ μου εἶδεν, ὥς περισκοποῦσα
 ἂν καὶ τις ἄλλος μετ' ἐμοῦ δὲν ἦτον.
 Ὡς δ' ἔληξεν ἡ κατασκόπευσις της,

- 58 εἶπ' ἐν κλαυθμοῖς· « Ἄν ὕψος διανοίας
εἰς τὴν τυφλὴν αὐτὴν εἰρκτὴν σὲ φέρῃ,
πῶς ὁ υἱός μου δὲν σὲ συνοδεύει; »
- 61 « Δὲν ἤλθον, εἶπον, μόνος. Ἐκεῖ οὗτος
μ' ἐκόμισε, πρὸς ὃν ὁ σὸς Γουίδος
ἴσως δὲν εἶχε τὸ ἀνῆκον σέβας ».
- 64 Οἱ λόγοι του, τὸ εἶδος τῆς ποινῆς του,
μ' ἐδίδαξαν τί ἦτον τ' ὄνομά του,
δι' ὃ ἦν πλήρης ἡ ἀπόκρισίς μου.
- 67 Ἐγερθεὶς αἶφνης, κράζει· « Οἶον εἶπας!
Εἶχε! Λοιπὸν δὲν ζῇ ἐκεῖνος πλέον;
Τὸ γλυκὺ φῶς τὸ ὄμμα του δὲν βλέπει; »
- 70 Ἄμα δ' ἰδὼν εἰς τὴν ἀπάντησίν μου
ὅτι ἐδίσταζον, ὀπίσω πάλιν
κατέπεσε, καὶ πλέον δὲν ἠγέρθη.
- 73 Ὁ δ' ἄλλος, ὁ θρασὺς, δι' ὃν ἐνταῦθα
εἶχον σταθῇ, οὐδόλως ἠλλοιώθη,
τὸν τράχηλον ἢ τὸ πλευρὸν κινήσας.
- 76 « Καὶ ἄν », τὸν πρῶτον λόγον συνεχίζων,
« ἄν κακῶς, εἶπεν, ἔμαθον τὴν τέχνην,
αὐτὸ μὲ θλίβ' ὑπὲρ τὸ στρῶμα τοῦτο.
- 79 Ἀλλὰ πεντηκοντάκις πρὶν ἢ λάμψη
τὸ πρόσωπον τῆς ᾧδε κυβερνώσης,
θᾶ μάθης τί βαρύνει αὐτ' ἡ τέχνη.
- 82 Τὸν γλυκὺν κόσμον ἄν ποθῇς, εἰπέ μοι
τοῖς ἐμοῖς πᾶσιν ὁ λαὸς ἐκεῖνος
τί ἀσεβεῖ δι' ὅλων του τῶν νόμων; »
- 85 Κ' ἐγώ· « Εὐχὰς αἱ αἱματοχυσίαι
αἱ βάψασ' ἐρυθρόχρουν τὴν Ἀρβίαν
ἐνέπνευσαν τοιαύτας τῷ ναῷ μας ».

- 88 Ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν στόνοις σείσας,
« Δὲν ἤμην, εἶπε μόνος, οὐδ' ἀλλόγως
μετὰ τῶν ἄλλων θενὰ ἐκινούμην.
- 91 Πλὴν μόνος, ὅτε ἅπαντες συνήνουν
εἰς τὸν ἀφανισμόν τῆς Φλωρεντίας
τὴν ὑπερήσπισα θρασεῖ μετώπῳ. »
- 94 « Ἀνάπαυσιν τὸ σπέρμα σου νὰ ἔχῃ,
τῷ εἶπον ἰκετεύων, λύσων ταύτην
τὴν περιπλέκουσάν με ἀπορίαν.
- 97 Βλέπετε σεῖς, ἐὰν καλῶς ἀκούω,
πέραν τοῦ ὅ,τι φέρει ὁ νῦν χρόνος·
ἀλλ' ἄλλως ἔχει ὡς πρὸς τὰ παρόντα. »
- 100 « Ὡς ὁ τὴν ὄψιν βεβλαμμένος, εἶπε,
βλέπομεν μόνον τ' ἀφροσύνα, ὅσον
μᾶς δίδει φῶς ὁ ὕψιστος ἡγέτης.
- 103 Ὅσα δ' ἐγγὺς ἐρχόμενα ἢ ὄντα,
τὸν νοῦν μας διαφεύγουν, καὶ παρ' ἄλλων
μανθάνοντες τ' ἀνθρώπινα νοοῦμεν.
- 106 Δύνασ' ἐκ τούτου νὰ νοήσῃς ὅτι
ἔσται νεκρὰ ἢ ἡμετέρα γνῶσις,
ἅμα κλεισθῇ τοῦ μέλλοντος ἡ θύρα. »
- 109 Τότ' εἶπον, ὡς συναισθανθεῖς τὸ σφάλμα·
« Ἀγγείλατε εἰς τὸν ἐκεῖ πεσόντα
ὅτ' εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ἐν τοῖς ζῶσι.
- 112 Ἐσίγησα πρὸς τὴν ἐρώτησίν του
διότ', εἶπέ τῳ, ταύτην τὴν ἀπάτην
κατὰ νοῦν εἶχον, ἧς ἐξήγαγέ με. »
- 115 Πλὴν μ' ἀνεκάλεσεν ὁ ὁδηγός μου.
Δι' ὃ κ' ἠρώτησα τὸ πνεῦμα σπεύδων,
πλησίον του νὰ μ' εἴπῃ τίνες ἦσαν.

- 118 « Κεῖμ' ἐδῶ, εἶπε, μεθ' ὑπερχιλίων.
 Ὁ Φρειδερίκος δεύτερος ἐνταῦθα,
 ὁ Καρδινάλης. Σιωπῶ τοὺς ἄλλους.
- 121 Τότε δ' ἐκρύβη, καὶ πρὸς τὸν ἀρχαῖον
 ποιητὴν ἦλθον, μελετῶν τὸν λόγον
 ἐκεῖνον, ὅστις δυσμενῆς μ' ἐφάνη.
- 124 Ἐκεῖνος δ' ἐπορεύθη, καὶ βαδίζων
 μοὶ εἶπε· « Τί τοσοῦτο θορυβεῖσαι ; »
 Κ' ἐγὼ εἰς τὴν ἐρώτησίν του ἀπεκρίθην·
- 127 « Ὁ ἤκουσας ὁ νοῦς σου ἄς φυλάξῃ
 διὰ σέ μόνον », ὁ σοφὸς μοὶ εἶπεν.
 « Ἀλλ' ἰδέ ! » Κ' ὕψωσε τὸν δάκτυλόν του.
- 130 « Ἐμπρὸς εἰς τὴν γλυκεῖαν ὅταν φθάσῃς
 ἀκτῖνα τῆς τὰ πάντα καθορώσης,
 τοῦ βίου σου θὰ μάθῃς τὴν πορείαν. »
- 133 Καὶ ἔστρεψε πρὸς τὰ λαιὰ τὸν πόδα.
 Εἰσῆλθομεν δ', ἀφήσαντες τὸ τεῖχος,
 εἰς στενωπὸν χωροῦσαν ἐν κοιλάδι,
- 136 ἧς ἡ ὁσμὴ προσέβαλλεν ὡς ἄνω.

ΑΣΜΑ ΙΑ΄.

- 1 Διὰ τοῦ χείλους ἀπορρώγος ὄχθης
κυκλοτεροῦς ἐκ τεθλασμένων βράχων
ἤλθομεν ἄνω μάνδρας σκληροτέρας,
4 κ' ἔνεκα τῆς φρικώδους δυσωδίας
τῆς ἀνιούσης ἀπὸ τῆς ἀδύσσου,
ὀπίσω λίθου ἔστημεν μεγάλου
7 τάφου, ἐφ' οὗ ἀνέγνων γεγραμμένα
ταῦτ'· « Ἀναστάσιον τὸν Πάππαν κρύπτω,
δελεασθέντα ὑπὸ τοῦ Φωτίνου. »
10 « Βραδεῖα ἔστω ἡ κατάβασίς μας,
ἵνα εἰς τὴν δυσώδη ἐθισθῶμεν
πνοὴν, καὶ μὴ ψηφῶμεν αὐτὴν πλέον. »
13 Αὐτὰ ὁ ὁδηγός. Ἐγὼ δέ, « Τρόπον,
εἶπον, εὐρὲ, μὴ ὁ καιρὸς εἰς μάτην
παρέλθῃ. » — « Τοῦτο σκέπτομαι, τὸ βλέπεις, »
16 ἤρξατο, « τέκνον. Εἰς αὐτοὺς τοὺς βράχους
τρεῖς βαθμηδὸν μειούμεν' εἰσὶ κύκλοι,
ὅμοιοι πρὸς ἐκείνους οὓς ἀφῆκας,
19 κατηραμένων δὲ πνευμάτων πλήρεις.
Ἄλλ' ἐν' αὐτῶν ἡ ὄψις σοὶ ἀρκέσῃ,
ἄκουσον τίς, πρὸς τί ἡ κόλασίς των.
22 Κακίας πάσης οὐρανομισήτου
ἐστὶν ἡ βλάβη τέλος· τὸ δὲ τέλος
αὐτὸ δολίως ἢ βιαίως βλάπτει.
25 Ὁ δόλος δ' ὦν κακία ἀνθρωπίνη,
ὀργίζει μᾶλλον τὸν Θεόν, καὶ κάτω
οἱ δόλι' ὑπὲρ ἄλλους τιμωροῦνται.

- 28 Ὁ πρῶτος κύκλος ἔστι τῶν βιαίων·
 ἡ βία δ' ἐπειδὴ τριπλῶς ἀσκεῖται,
 εἰς τρεῖς καὶ οὗτος τέμνεται κυκλίσκους.
- 31 Εἰς τὸν Θεόν, εἰς ἑαυτὸν τὴν βίαν,
 εἰς τὸν πλησίον καὶ τὰ τοῦ πλησίον
 νὰ φέρῃ δύναταί τις, ὡς θὰ μάθῃς.
- 34 Βίαιος θάνατος, ἀλγεινὸν τραῦμα
 τοὺς ἄλλους βλάπτει· τὰς δ' αὐτῶν οὐσίας,
 δηώσεις, ἐμπρησμοὶ, παραδιάσεις·
- 37 δι' ὃ φονεῖς, τραυματιστὰς κακούργους,
 ληστὰς καὶ ἀνδραποδιστὰς κολάζει
 ὁ πρῶτος γύρος εἰς βαθμοὺς παντοίους.
- 40 Οἱ δ' ἐπιβάλλοντες βιαίαν χεῖρα
 εἰς ἑαυτοὺς καὶ τὰ αὐτῶν, εἰς γύρον
 τὸν δεύτερον μετανοοῦσι μάτην,
- 43 κ' οἱ ἑαυτοὺς τοῦ κόσμου σας στεροῦντες,
 ὁ σπαταλῶν τὸ ἔχειν του καὶ παίζων,
 ὁ κλαίων ὅπου ὤφειλε νὰ χαίρῃ.
- 46 Εἰς τὸν Θεὸν δὲ βίαν ἐπιφέρει,
 πᾶς ὅστις βλασφημεῖ καὶ τὸν ἀρνεῖται,
 τὴν φύσιν καὶ τὰ δῶρά της ὑβρίζει·
- 49 δι' ὃ ἐγκλείει ὁ ἐλάχιστων κύκλος
 τὰ Σόδομα ὁμοῦ καὶ τὴν Καόρσαν,
 καὶ τοὺς ἐν τῇ καρδίᾳ θεεμπαίκτας.
- 52 Τὸν δάκνοντα τὰς συνειδήσεις δόλον
 τινὲς μὲν μηχανῶνται κατ' εὐπείστων,
 οἱ δὲ καὶ πρὸς τοὺς φειδωλοὺς τὴν πίστιν.
- 55 Ὁ ἔσχατος τῶν τρόπων, θραύων μόνον
 ὃν πλέκ' ἡ φύσις σύνδεσμον ἀγάπης,
 ἀνήκει εἰς τὸν δεύτερον τῶν γύρων.

- 58 Ὑπόκρισις πλὴν, πανουργία, ψευδος,
κλοπή, ἀπάτη καὶ δωροδοκία,
προαγωγοί, προδόται καὶ τοισῦτοι,
- 61 ἄλλοίως λησμονοῦσι τὴν ἀγάπην
τὴν φυσικὴν καὶ τὴν προστιθεμένην,
ἐξ ἧς πηγάζ' ἡ πρὸς ἀλλήλους πίστις·
- 64 κ' εἰς κύκλον τὸν ἐλάσσονα, τὴν θέσιν
τοῦ κόσμου, ἔνθα ἔχ' ἡ Δὺς τὴν ἔδραν,
πᾶς ὁ προδίδων τήκετ' αἰωνίως. »
- 67 Κ' ἐγώ· « Διδάσκαλέ μου, ὁ σὸς λόγος
εὐλήπτως πάνυ διακρίνει τοῦτο
τὸ βάραθρον καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐνοίκους.
- 70 Εἰπέ μοι δ', οἱ τοῦ βορβορώδους ἔλους,
οὓς δέρουσιν ὁ ἄνεμος καὶ ὄμβρος,
οἱ ἀντιλοιδωρούμενοι τραχέως
- 73 πῶς δὲν οἰκοῦσι τοῦ πυρὸς τὴν χώραν,
ἂν θεία ἐπ' αὐτῶν ὀργὴ βαρύνῃ ;
'Εὰν δ' οὐχί, τί οὕτω τιμωροῦνται ; »
- 76 'Ο δ' εἶπε· « Τί ἐκτρέπεται τοσοῦτο
τὸ πνεῦμά σου ἀφ' ὧ, τ' εἶν' εἰθισμένον ;
'Η μὴ ὁ νοῦς σου ἀλλαχοῦ πλανᾶται ;
- 79 Δὲν ἐνθυμεῖσαι τίνες αἱ τρεῖς λέξεις
αἱ τὰς θεομισήτους διαθέσεις
διατυποῦσαι ἐν τῇ Ἠθικῇ σου ;
- 82 Κακία, ἀκρασία, θηριότης
παράφρων· ἀλλ' ἡ ἀκρασία ὅτι
ἥττον ὀργίζει τὸν Θεὸν κ' ὑβρίζει ;
- 85 'Αν ἀναλογισθῇς τὸν λόγον τοῦτον,
κ' ἐνθυμηθῇς τίνες οἱ ἄνω κ' ἔξω
εἰσὶν ἐκεῖνοι οἱ κεκολασμένοι,

- 88 θὰ ἐννοήσης πῶς τῶν φαύλων τούτων
εἰσὶ κεχωρισμένοι, καὶ πῶς ἤττον
ἢ θεία δίκη τοὺς καταμαστίζει. »
- 91 — « Ἥλιε, ὅς ἰᾷς τὰς θαμβὰς ὄψεις,
μ' ἠδύνεις τὰς ἀμφιβολίας λύων,
ὥστε διστάζων, ὡς γινώσκων χαίρω.
- 94 Ὅλιγον παλινδρόμησον », τῷ εἶπον.
« Ὀργίζει, εἶπας, ἡ τοκογλυφία
τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Τὸν κόμβον λύσον. »
- 97 « Τοῖς μελετῶσιν ἡ φιλοσοφία
διδάσκει, ὅχ' εἰς ἐν χωρίον μόνον,
ἡ φύσις ὅτι τὴν ἀρχὴν τῆς ἔλκει
- 100 ἐκ θείας διανοίας τε καὶ τέχνης.
Ἄν δ' ἐρευνήσης εἰς τὴν φυσικὴν σου,
θὰ εὖρης μετ' οὐχὶ πολλὰς σελίδας,
- 103 ὅτι ἐκείνη ἔπεται ἡ τέχνη
ὑμῶν, ὡς μαθητῆς τῷ διδασκάλῳ,
καὶ οἷον ἔγγονος τοῦ Θεοῦ εἶναι.
- 106 Ἐκ τούτων τῶν πηγῶν, ἂν ἐνθυμῆσαι
τὴν Γένεσιν, ἀρχὴν νὰ ἔχῃ πρέπει
καὶ πρόοδον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.
- 109 Ὁ τοκογλύφος δ' ἄλλην ὁδὸν τέμνων,
φεύγει τὴν φύσιν καὶ τὴν ὁπαδὸν τῆς,
ὡς ἀλλαχοῦ στηρίζων τὰς ἐλπίδας.
- 112 Ἀλλ' ἔπου. Μοὶ ἀρέσκει νὰ προβῶμεν.
Ἦδ' οἱ ἰχθῦς ἐκεῖ ἐξανατέλλουν,
ἢ δ' Ἀμαξα εἰς τὴν Θρασκίαν κεῖται.
- 115 Κατέρχεται δ' ἐκεῖ μακρὰν ὁ δρόμος. »

ΑΣΜΑ IB'.

- 1 Ἡ πρὸς τὴν ὄχθην κάθοδός μας ἦτον
ἀγρία τόσον, καὶ τοσαῦτα ἦσαν
τὰ κατ' αὐτὴν, ὥστ' ἔφριττεν ἡ ὄψις.
- 4 Ὅποια ἡ πλευρὰ ἡ κρημνισθεῖσα
ἐνθεν τοῦ Τρέντου ἐπὶ τὸν Ἀδίγην
διὰ σεισμόν, ἡ βάσεως ἐλλείψει,
- 7 ἐκ κορυφῆς ὡς κάτω γενομένη
ἀπορρώξ βράχος, κάθετος τοσοῦτον,
ὥστε ὁδὸν τοῖς ἄνω δὲν παρέχει,
- 10 τοιοῦτος ὁ κρημνὸς ἦν τοῦ βαράθρου·
κ' ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς σχιστῆς ἀβύσσου
κατέκειτο τὸ βδέλυγμα τῆς Κρήτης,
- 13 ὁ ψευδοδάμαλις εἶχε κυήσει.
Ἄμα δὲ μ' εἶδε, τὰς ἰδίας σάρκας
ἐδάγκασεν, ὡς ἐξ ὀργῆς λυσσῶν τις.
- 16 Ὁ δὲ σοφὸς τῷ κράζει· « Ἐδὼ μήπως
ὁ δοῦξ τῶν Ἀθηναίων θαρρείς πῶς εἶναι,
ὅστις σ' ἐφόνευσ' ἐν τῷ ἄνω κόσμῳ ;
- 19 Μακρὰν, θηρίον ! Δὲν προσῆλθεν οὗτος
ἀγόμενος ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς σου,
ἀλλ' ἦλθε νὰ γνωρίσῃ τὰς ποινάς σας. »
- 22 Ὅπως τρωθεὶς ὁ ταῦρος θανασίμως,
ὀρμῶν, ἀδυνατεῖ νὰ προχωρήσῃ,
καὶ ὧδε παραρρίπτεται κ' ἐκείσε,
- 25 τοιοῦτος ὁ Μινώταυρος μ' ἐφάνη.
Ὁ δ' ἔμπειρος μοὶ εἶπεν· « Εἰς τὸν πόρον !
Ἐν ὅσῳ οὗτος μαίνεται, κατάβα. »

- 28 Τοιουτοτρόπως τοὺς κρημνώδεις βράχους
κατήλθομεν, κατακυλιομένους
ὑπὸ τὸ νέον βάρος τῶν ποδῶν μου.
- 31 Ἐχώρουν σκεπτικός· ὁ δ' εἶπε· « Σκέπτη
τὸν κρημνὸν ἴσως, ὃν φρουρεῖ τοῦ κτήνους,
ὁ ἔναγχος ἐδάμασσα, ἡ λύσσα;
- 34 Μάθε πῶς ὅτε ἄλλοτε κατέβην
εἰς τὴν βαθεῖαν κόλασιν, ὁ βράχος
αὐτὸς δὲν εἶχε κρημνισθῆ εἰσέτι.
- 37 Μικρὸν πρὶν δ' ἔλθῃ, ἂν ὀρθῶς δοξάζω,
ὁ τῆς Διτὸς τὴν λείαν ἀπαλλάξας
τὴν ἐν τῷ ἄνῳ κύκλῳ, τὴν μεγάλην,
- 40 ἡ μέλαινα κοιλὰς ἐσείσθῃ τόσον,
ὥστ' εἶπον, μὴ τὸν κόσμον σείει ἔρως,
περὶ οὗ ἢ δ' ὑπὸ τινων ἐρρέθῃ,
- 43 ὅτι τὸ πᾶν εἰς χάος μεταβάλλει,
καὶ οὕτως ἐκρημνίσθῃ αὕτ' ἡ πέτρα
ἡ παλαιὰ, καὶ μᾶλλον ἄλλοῦ ἄλλαι.
- 46 Ἄλλ' ἰδὲ κάτω. Οὐ μακράν μας ῥέει
ὁ ποταμὸς αἱμάτων, εἰς ὃν βράζει
πᾶς διὰ βίας τὸν πλησίον βλάψας.
- 49 Τυφλὴ πλεονεξία, ὀργὴ ἄφρων,
ἡμᾶς ἐν τῷ βραχεῖ κεντῶσα βίῳ,
ἐν δὲ τῷ αἰωνίῳ ἀπολλύσα! »
- 25 Εὐρεῖαν εἶδον καὶ στρογγύλην τάφρον,
ὥς περιβάλλουσαν πᾶν τὸ πεδῖον,
καθ' ἃ μ' εἶχεν εἰπεῖ ὁ ὁδηγός μου·
- 55 κ' εἰς τοῦ κρημνοῦ τοὺς πρόποδας, ἀλλήλους
ἀκολουθοῦντες, ἔτρεχον τοξόται
Κένταυροι, ὥς εἰς θήραν ὠπλισμένοι.

- 58 Ἔστησαν ὡς μᾶς εἶδον κατιόντας,
καὶ τρεῖς τῶν ἀπεςπᾶσθησαν, κρατοῦντες
τόξα καὶ βέλη νεοεκλεχθέντα.
- 61 Εἷς δ' αὐτῶν ἔκραξε· « Πρὸς ποινὴν ποίαν
οἱ καταβαίνοντες ὑμεῖς χωρεῖτε ;
Εἰπέτε το ἐκεῖθεν, ἢ τοξεύω. »
- 64 Ὁ δ' ὁδηγός μου εἶπεν· « Εἶν' ὁ Χείρων
πλησίον. Εἰς ἐκεῖνον ἀπαντῶμεν.
Ἐχεις κακῶς ὀξεῖαν τὴν ὀρμὴν σου. »
- 67 Καὶ θίξας με, « Ὁ Νέσσος, εἶπεν, εἶναι,
εἶν' ὁ θανὼν ὑπὲρ Διηανείρας,
κ' ἐξ ἑαυτοῦ ἐκδίκησιν ἀντλήσας.
- 70 Ὁ μέσος δ', ὁ τὸ στῆθος τοῦ κυττάζων,
ἐστὶν ὁ Ἀχιλλέως τροφὸς Χείρων,
ὁ δ' ἕτερος ὁ Φόλος, ὁ θυμώδης.
- 73 Περὶ τὴν τάφρον βαίνουν εἰς χιλίους,
τοξεύοντες, εἴ τις ψυχὴ προκύπτει
ὑπὲρ τὸ αἷμα, ὅσον εἰς ποινὴν της. »
- 76 Ἐγγὺς εἰς τοὺς ὠκείς ἤλθομεν θήρας,
ὅτε ὁ Χείρων τῇ αἰχμῇ τοῦ βέλους
ἐμάκρυνε τὸν πώγωνά τῶν γνάθων,
- 79 καὶ δὴ τὸ μέγα στόμα τοῦ γυμνώσας,
« Παρατηρεῖτε, εἶπε τοῖς ἐταίροις,
πῶς ὅ,τι ἂν ὁ δεύτερος πατήσῃ
- 82 κινεῖται ; Ποῦς νεκροῦ δὲν πράττει τοῦτο. »
Ὁ δ' ὁδηγός μου, ὦν παρὰ τὸ στῆθος
αὐτοῦ, ὅπου ἐνοῦντ' αἱ δύο φύσεις
- 85 τῷ εἶπε· « Ζῇ τῷ ὄντι, καὶ τὸν ἄγω
μόνον ἐγὼ εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ζόφου·
τὸν φέρει δὲ ἀνάγκη, οὐχὶ τέρψις.

- 88 Τῶν Ἀλληλούϊα τὰς ψαλμῳδίας
ἀφείσά τις, μοι τὸν ἐνεπιστεύθη.
Ληστής δὲν εἶναι, οὐδ' ἐγὼ τις φαῦλος.
- 91 ὦ! πρὸς τῆς ἀρετῆς, δι' ἣν τὸ βῆμα
εἰς ταύτην τὴν ἀγρίαν ὁδὸν φέρω,
δὸς ἡμῖν ἓνα ἐκ τῶν σῶν ἐκείνων,
- 94 ἵνα μᾶς δείξῃ ποῦ ἐστὶν ὁ πόρος,
κ' ἐπὶ τῆς ῥάχιώς σου φέρε τοῦτον.
Δὲν εἶναι πνεῦμα, ν' ἀεροβατήσῃ. »
- 97 Τραπείς δ' ὁ Χείρων πρὸς τὰ δεξιὰ του,
εἶπε τῷ Νέσσω· « Καθοδήγησόν τους·
ἂν δ' ἄλλοι ἔλθουν, μάκρυνον ἐκείνους. »
- 100 Φρουρούμενοι πιστῶς ἐπροχωροῦμεν
παρὰ τὸ ζέον αἱματόχρουν ῥεῦμα,
ἐν ᾧ οἱ βράζοντες πικρῶς ἐθρήνουν.
- 103 Εἶδον τινὰς μέχρι βλεφάρων δύντας,
« Τύρανν' εἰσὶν », ὁ Κένταυρος μοι εἶπε,
« ὀξεῖς εἰς αἶμα κ' εἰς λεηλασίαν.
- 106 Ἐκεῖ ἀποθρηνοῦντ' αἰ ὦμαί πράξεις
τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Διονυσίου
τοῦ καταθλίψαντος τὴν Σικελίαν.
- 109 Τὸ μέτωπον τὸ μαύρην ἔχων κόμην
ἐστὶν ὁ Ἀζολῆνος, ὁ ξανθός δὲ
ὁ Ὀβίζος ἐξ Ἑσθης, ὁ ἐπάνω
- 112 σφαγεῖς τῷ ὄντ' ὑπὸ τοῦ προγονοῦ του. »
Ἑστράφην πρὸς τὸν ποιητήν· ὁ δ' εἶπεν·
« Οὗτός σοι πρῶτος. Ἐγὼ δεύτερός του. »
- 115 Ὁ Κένταυρος δὲ μετ' ὀλίγον ἔστη
ὑπὲρ τινὰς εἰς τὸ ὑγρὸν τὸ βράζον
βεβυθισμένους μέχρι τοῦ τραχήλου.

- 118 Δείξας δ' ἡμῖν σκιὰν μονήρη, εἶπεν·
 « Ἐκτύπησεν εἰς τοῦ Θεοῦ τὸν κόλπον
 καρδίαν σεβαστὴν παρὰ Θαμέσει. »
- 121 Εἶδον τινὰς κατόπ' ὑπὲρ τὸ ρεῦμα
 προκύπτοντας καὶ κεφαλὴν καὶ στῆθος,
 κ' ἐγνώρισα ἐκ τούτων οὐκ ὀλίγους.
- 124 Οὕτω τὸ αἶμα βαθμηδὸν κατέβη
 ῥηχότερον, τοὺς πόδας μόνον βρέχον,
 κ' ἐκεῖ τῆς τάφρου ἦν ἡμῖν ὁ πόρος.
- 127 « Καθὼς κατὰ τὸ μέρος τοῦτο βλέπεις
 τὸ ρεῦμα ἀβαθὲς πῶς ταπεινοῦται, »
 ὁ Κένταυρος μοι εἶπεν, « οὕτω μάθε
- 130 πῶς πρὸς τὸ ἄλλο κλίνει ὁ πυθμὴν του
 εἰς βάθος προῖόν, ἕως οὗ φθάνει
 ὅπου δικαίως στέν' ἡ τυραννία.
- 133 Ἐκεῖ ἡ θεία δίκη βασανίζει
 τὴν μάστιγα τοῦ κόσμου, τὸν Ἀττίλαν,
 τὸν Πύρρον καὶ τὸν Σέξτον, κ' αἰωνίως
- 136 δάκρυ' ἀμέλγει, ῥέοντα εἰς αἶμα
 τοῦ Πάζου, κ' ἐκ Κορνέτου, Ῥηνιέρων,
 πολεμησάντων ἐν ταῖς λεωφόροις. »
- 139 Στραφεῖς, διὰ τοῦ πόρου πάλιν ἔβη.

ΛΣΜΑ ΙΓ'.

- 1 Αὐτὸν δὲν εἶχεν ὑπερβῆ ὁ Νέσσος,
 ὅτε ἡμεῖς εἰσῆλθομεν εἰς ἄλσος
 πάσης βατῆς ὁδοῦ ἐστερημένον.
- 4 Μελανὰ εἶχεν, ὄχι χλωρὰ φύλλα,
 τοὺς κλάδους ὄχι λείους, γονατώδεις,
 ὄχι καρποὺς, φαρμακερὰς ἀκάνθας.
- 7 Τόσον τραχέα καὶ πυκνὰ δὲν εἶναι
 τὰ δάση τῶν θηρίων τῶν μισούντων
 τὴν σπαρτὴν γῆν Καικίνης καὶ Κορνέτου.
- 10 Αἱ Ἄρπυιαι φωλεύουσιν ἐνταῦθα
 αἱ δυσειδεῖς, τοὺς Τρώας τῶν Στροφάδων
 διώξασαι, πολλῶν κακῶν προμάντεις.
- 13 Πλατύπτεροι, γαμψώνυχες, τραχήλους,
 πρόσωπ' ἀνθρώπων, πτιλωτὰς κοιλίας
 ἔχουσι, κλαίουσι δ' εἰς τὰ μαῦρα δένδρα.
- 16 Ὁ δ' ἀγαθὸς μου ὁδηγὸς μοὶ εἶπε·
 « Πρὶν προχωρήσης, μάθε εἰς τὸν γύρον
 τὸν δεύτερον πῶς εἶσαι καὶ θὰ μείνης
- 19 ὥς οὗ εἰς τὸν φρικτὸν ἀμμῶνα φθάσης.
 Πλὴν πρόσεξον ἂν πράγματα θὰ ἴδῃς
 τοὺς λόγους τοὺς ἐμοὺς πιστοποιοῦντα. »

- 22 Ἦκουσα πανταχόθεν οἰκτροὺς θρήνους,
οὐδένα ὁμῶς εἶδον τὸν θρηνοῦντα,
δι' ὃ καὶ ἔστην τεθορυβημένος.
- 25 Φρονῶ ὅτι ἐφρόνει πῶς ἐφρόνουν
ὅτι αἱ ἐξερχόμεν' ἐκ τῶν θάμνων
φωναί, ἀνθρώπων ἦσαν κεκρυμμένων,
28 καὶ εἶπεν μοι ὁ ὁδηγός· « Ἄν κόψῃς
τὴν ἄκραν ἀφ' ἐνὸς τῶν φυτῶν τούτων,
αἱ σκέψεις σου εὐθὺς θ' ἀλλοιωθῶσι. »
- 31 Τὴν χεῖρά μου μικρὸν ἐκτείνας τότε,
μεγάλῃς βάτου ἔδρεψα κλαδίσκον.
Ὁ δὲ φωνὴν ἀφῆκε· « Τί με σχίζεις ; »
- 34 Ἀφ' οὗ δ' ἐξ αἵματος ἐμελανώθη,
πάλιν ἐκραύγασε· « Τί με σπαράττεις ;
Δὲν ἔχεις οὔτε ἵχνος εὐσπλαγχνίας ;
- 37 Ἄνθρωποι ἤμεν κ' εἵμεθα νῦν δένδρα.
Τὴν χεῖρα ἔπρεπ' ἐπεικεστέραν
νὰ ἔχῃς, κ' ἐχιδνῶν ψυχὰι ἂν ἤμεν. »
- 40 Ὡς ὁ χλωρὸς δαυλὸς, ἐξ ἐνὸς ἄκρου
καίων, στενάζει ἀπὸ τοῦ ἐτέρου,
καὶ σίζει τοῦ ἀέρος ἐξιόντος,
- 43 ἐξήρχοντο ὁμοίως ἐκ τῆς σχίζης
αἷμα καὶ λόγοι. Ἄφησα νὰ πέσῃ
ὁ κλάδος, κ' ἔστην ὡς περίφοβός τις.
- 46 « Ἄν νὰ πιστεύσῃ πρὶν δυνατὸν ἦτον »,
ὁ σοφὸς εἶπε, « πνεῦμα τετρωμένον,
ὅ,τι ἐκ τῶν ἐμῶν ἔμαθε στίχων,
- 49 δὲν θὰ ἐξέτεινεν εἰς σέ τὴν χεῖρα.
Ἀλλὰ διὰ τὸ δύσπιστον τῷ εἶπον
νὰ πράξῃ τοῦτο· καὶ αὐτὸς λυποῦμαι.

- 52 Εἰπέ τω δὲ τίς εἶ, εἰς ἄφεσίν τοῦ
ν' ἀνανεώσῃ ἄνω τὴν σὴν φήμην
ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν θὰ ἐπιστρέψῃ. »
- 55 Ὁ δὲ κορμός· « Μ' ἐλκύει ὁ σὸς λόγος
ὁ γλυκὺς, ὥστε δὲν θὰ σιωπήσω.
Ἄν δὲ μακρηγορήσω, σύγγνωτέ μοι.
- 58 Ἐγὼ τὰς δύο κλεῖδας τῆς καρδίας
τοῦ Φρειδερίκου εἶχον, ταύτας στρέφων,
καὶ ἀβρῶς τόσον κλείων καὶ ἀνοίγων,
61 ὥστ' ἤμην μόνος ὁ ἐξ ἀπορρήτων.
Ἡ πίστις δ' εἰς τὴν ἔνδοξόν μου θέσιν
μ' ἐτάραττε τὸν ὕπνον, τοὺς σφιγμούς μου.
- 64 Ἡ δ' εἰς τοὺς οἴκους τῶν Καيسάρων βλέμμα
πάντοτε ρίπτουσ' ἄσεμνον ἑταίρα,
θανατηφόρος τῶν αὐλῶν κακία,
67 ἐξῆψε κατ' ἐμοῦ τὰς ψυχὰς πάντων·
τὸν Αὐγουστον δ' ἐξῆψαν ἐξαφθέντες,
καὶ ἡ φαιδρὰ τιμὴ ἀπέβ' εἰς πένθος.
- 70 Ἐν ὕβρει δ' ἡ ψυχὴ μου, πῶς τὴν ὕβριν
θὰ φύγῃ εἰς τὸν θάνατον φρονοῦσα,
ἠδίκησεν ἐμέ, δίκαιον ὄντα.
- 73 Μὰ τούτου τοῦ φυτοῦ τὰς νέας ρίζας,
οὐδέποτε τὴν πίστιν ἀπηρνήθην
τῷ σεβασμοῦ ἀξίῳ βασιλεῖ μου.
- 76 Ἄν τις ὑμῶν ἀνέλθῃ εἰς τὸν κόσμον,
τὴν μνήμην μου ἐκεῖ ἅς ἀνορθώσῃ,
ἣν φθόνου τραῦμα ἔτι καταβάλλει. »
- 79 Μικρὸν προσμείνας, ἔπειτα μοὶ εἶπεν
ὁ ποιητής· « Σιγᾶ. Μὴ χρονοτρίβει·
Εἰπὲ, ἐρώτα ἂν τι ἄλλο θέλῃς. »

- 82 Ἐγὼ δὲ, « Σὺ ἐρώτα μᾶλλον, εἶπον
 ὅ,τι νομίζεις νὰ μ' εὐχαριστήσῃ.
 Ἐμὲ κωλύει νὰ λαλήσ' ὁ οἶκτος. »
- 85 Καὶ ἤρξατο· « Ὁ ἄνθρωπος θὰ πράξῃ
 προθύμως ὅ,τι εὐχεται, ὦ πνεῦμα
 δέσμιον. Πλὴν, ἂν θέλῃς, ἔτ' εἰπέ μοι
- 88 πῶς ἡ ψυχὴ μετὰ τῶν ὄζων τούτων
 συνδέεται. Ἄν δύνασαι ἀκόμη
 εἰπε ποτὲ ἂν τούτων λύηταί τις. »
- 91 Ἐφύσησεν ὁ μέγας κορμὸς τότε·
 ὁ δ' ἄνεμος, μεταβληθεὶς εἰς λέξεις,
 εἶπε· « Συντόμως θὰ σοὶ ἀπαντήσω.
- 94 Ψυχὴν ἀγρίαν, ἣτις ἀποσπᾶται
 αὐτὴ δι' ἑαυτῆς τοῦ σώματός της,
 ὁ Μίνως πέμπ' εἰς τὴν ἐβδόμην τάφρον.
- 97 Πίπτ' εἰς τὸ δάσος· ἀλλ' οὐχὶ εἰς τόπον
 ἐκλογῆς αὕτη φύεται, ῥίζοῦται,
 ἀλλ' ὅπου τύχῃ, ὅπως σπέρμα βρίζης.
- 100 Θάλλει βλαστὸς, κ' ἔπειτα δάσους πρέμνος.
 Αἱ Ἄρπυιαι τῇ βόσκουσι τὰ φύλλα,
 δίδουσαι πόνους καὶ πληγὰς τρυπῶσαι.
- 103 Ὡς πάντες, θὰ ζητήσωμεν τὰ σκύτη
 ἡμῶν, οὐχὶ καὶ θὰ τὰ ἐνδυθῶμεν.
 Οὐδεὶς νὰ ἔχῃ δύναται ὁ ῥίπτει.
- 106 Ἐνταῦθα θὰ τὰ σύρωμεν, κ' ἐκάστου
 θὰ κρεμασθῇ τὸ σῶμα εἰς τὸ δάσος
 τὸ ἄχαρ', εἰς τὴν βάτον τῆς σκιᾶς του. »
- 109 Προσείχομεν εἰς τὸν κορμὸν ἀκόμη,
 νομίζοντες πῶς θὰ εἰπῇ καὶ ἄλλα,
 ὅτ' ἐξεπλάγημεν ὑπὸ θορύβου,

- 112 ὥς ὁ νοῶν τὸν κάπρον προσιόντα,
 κ' ἐπὶ τὰ ἴχνη του τὴν θήραν πᾶσαν
 ἀκούων, καὶ τὸν θροῦν κτηνῶν καὶ κλάδων.
- 115 Κ' ἰδοὺ ἀριστερόθεν γυμνοὶ δύο
 κατεσχισμένοι, φεύγοντες δρομαίως,
 ὥστ' ἔθραυον τὰ πάντα εἰς τὸ δάσος.
- 118 Ὁ πρῶτος « Τρέχε, θάνατε, ἐβόα,
 τρέχε ! » Βραδυπορώτερος δ' ὁ ἄλλος,
 ἔκραζε· « Λάνε, τόσον ταχεῖς πόδας
- 121 δὲν εἶχες εἰς τοῦ Τόππου τοὺς ἀγῶνας. »
 Καὶ ἐκλιπούσης ἰσως τῆς πνοῆς του,
 εἰς ἓν μεθ' ἐνὸς θάμνου συνεπλέχθη.
- 124 Ἐπλήρουν δὲ κατόπιν των τὸ δάσος
 μέλανες κῦνες, λυσσωδῶς ὀρμῶντες,
 ὥς μολοσσοὶ θραύσαντες τὰς ἀλύσεις.
- 127 Ἐχύθησαν, δάκνοντες τὸν κρυβέντα·
 τὸ σῶμά του ἐσπάραξαν εἰς ῥάκη,
 καὶ ἔσπειραν μακρὰν τ' ἀλγοῦντα μέλη.
- 130 Ὁ συνοδός μου τῆς χειρὸς λαβὼν με,
 μ' ἔφερεν εἰς τὴν βᾶτον τὴν θρηνοῦσαν
 ματαίως, δι' αἱματωδῶν τραυμάτων.
- 133 « Ἰάκωβε ἐκ Σαντανδρέου », εἶπεν
 αὐτῇ, « τί ὠφελήθης προσφυγὼν μοι ;
 Τί πταίω διὰ τὸν κακὸν σου βίον ; »
- 136 Πλησίον της δὲ στὰς ὁ ὀδηγός μου,
 « Τίς εἶ, τῇ εἶπεν, ὁ διὰ τραυμάτων
 τοσούτων αἶμα καὶ φωνὴν προχέων ; »
- 139 Ἡ δὲ, « Ψυχὰ ἐλθοῦσαι νὰ ἰδῇτε
 τὸν ἄτιμόν μου σπαραγμόν », μᾶς εἶπε,
 « τὸν πάντα μου μαδήσαντα τὰ φύλλα,

- 142 συλλέξατέ τα ὑπὸ τὸν κορμόν μου.
 Εἴμ' ἐκ τῆς γῶρας τῆς τὸν πρὶν προστάτην
 διὰ τὸν Βαπτιστὴν ἀφείσης, ὥστε
- 145 πᾶν μηχανᾶται κατ' αὐτῆς ἐκεῖνος.
 Ἄν αὐτοῦ ἵχνη ὁρατὰ δὲν εἶχον
 μείνει τινὰ εἰς τὸν τοῦ Ἄρνου πόρον,
- 148 οἱ ἀνεγείραντες αὐτὴν πολῖται
 ἀφ' οὗ ὑπὸ Ἀττίλα ἐτεφρώθη,
 θὰ εἶχον ἐργασθῇ ἐπὶ ματαίῳ.
- 151 Κ' ἐμοῦ ὁ οἶκος μ' ἔγινεν ἀγχόνῃ. »

ΑΣΜΑ ΙΔ'.

- 1 Ἐκ φίλτρου πρὸς τὴν πάτριόν μου πόλιν
 συλλέξας τὰ ἐσκεδασμένα φύλλα,
 τ' ἀπέδων τούτῳ, ἤδη βραχνιῶντι.
- 4 Ἦλθομεν τέλος ὅπου διαιρεῖται
 ὁ δεύτερος ἀπὸ τοῦ τρίτου γύρου,
 καὶ τιμωρεῖ φρικτῶς ἡ θεία δίκη.
- 7 Ἀλλ' ἐν' ἀφηγηθῶ καλῶς τὰ νέα,
 ὅτ' εἰς πεδῖον ἦλθομεν προσθέτω
 πᾶσαν φυτοῦ βλάστησιν ἀποκροῦον.
- 10 Ὁ ἀλγεινὸς δρυμὼν ἐστὶ στεφάνη
 αὐτοῦ, ὡς τούτου ἡ πενθήρης τάφος.
 Ἐστάθημεν ἐνταῦθα ἄκραν ἄκραν.
- 13 Πυκνὴ, ξηρὰ τὸ ἔδαφος ἦν ἄμμος,
 τὴν φύσιν οὐχὶ ἄλλη τῆς ἦν εἶχεν
 ὁ ποῦς ποτὲ τοῦ Κάτωνος πατήσει.
- 16 Θεία ἐκδίκησις, ὦ! πόσον πρέπει
 νὰ σὲ φοβῇται ὅστις ἀναγνώσῃ
 ὅ,τι ὑπέπεσε τοῖς ὀφθαλμοῖς μου!
- 19 Ψυχῶν γυμνῶν ποίμνια εἶδον ὅλα,
 αἵτινες πᾶσαι θλιβερῶς ἐθρήνουν,
 ὑπέκειντο δ' εἰς διαφόρους νόμους.
- 22 Ἐκείντο ἄλλαι ὑπτιοὶ ἐκτάδην,
 ὀκλάζουσαι ἐκάθηντο πολλαὶ τῶν,
 ἀδιαλείπτως, ἀλλ' ἐπεριπάτουν.
- 25 Πλείονες ἦσαν αἱ περιῖοῦσαι,
 αἱ δ' εἰς βασάνους κείμεναι ἐλάττους,
 πρὸς θρήνους δι' εἶχον λαλιστέραν γλῶσσαν.

- 28 Εἰς τὸν ἄμμῶνα ἐν βραδείᾳ πτώσει
 πυρὸς εὐρεῖται ἔβρεχον νηφάδες,
 ὡς Ἴαλπεων χιῶν ἐν νηνεμία.
- 31 Ὡς ὁ Ἀλέξανδρος, εἰς τὰς Ἰνδίας
 τὰς θερμὰς, εἶδεν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ του
 νὰ πίπτωσιν εἰς γῆν καίουσαι φλόγες,
- 34 καὶ ὥρισε νὰ τὰς ποδοπατῶσιν
 αἱ φάλαγγες, διότι τὸ πῦρ μόνον,
 κεχωρισμένον, ἤττον ἀναφλέγει,
- 37 τοιαύτη καῦσις ἔπιπτ' αἰωνία,
 καὶ ἤναπτεν ἡ ἄμμος, ὡς τὴν ὕσκαν
 ἀνάπτει χάλυψ, τὰ δεινὰ διπλοῦσα.
- 40 Ἀδιαλείπτως αἱ οἰκτραὶ τῶν χεῖρες
 ἐντεῦθεν ἐτινάσσοντο κάκειθεν,
 τὰ καύματα τὰ νέα ν' ἀποξέσουν.
- 43 Κ' ἤρχισα λέγων· « Δέσποτα, τὰ πάντα
 σὺ ὁ νικῶν, πλὴν τῶν σκληρῶν δαιμόνων
 οἵτινες μᾶς ἀπῆντων πρὸ τῆς πύλης,
- 46 τίς εἶν' ὁ μέγας ὑπερόπτης οὗτος,
 ὁ συνεσπειρωμένος, ὃν ὁ ὄμβρος
 ὁ πύρινος οὐδ' ὀπωσοῦν μαλάσσει; »
- 49 Ὁ ἴδιος τότε ἐννοήσας ὅτι
 περὶ αὐτοῦ τὸν ὁδηγὸν ἡρώτων,
 ἐφώναξεν· « Ἀπέθανον ὡς ἔζων.
- 52 Καὶ ἂν ὁ Ζεὺς τὸν ἑαυτοῦ χαλκέα
 πιέσῃ, τὸν τὸ φλέγον δόντα βέλος
 ὁπότε ἄπνους κατεκεραυνώθην,
- 55 καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ μαύρου του χαλκείου
 ἐὰν πιέσῃ εἰς τὸ Μογγιβέλλον,
 κραυγάζων· « φίλε Ἡφαιστε, βοήθει! »

- 58 ὥς ἔπραξεν εἰς τὴν τῆς Φλέγρας μάχην,
καὶ πανσθενῶς ἂν μὲ κατετοξεύσῃ,
δὲν θὰ ἐκδικηθῇ ὥς τῷ ἀρέσκει. »
- 61 Ὁ ὁδηγός μου τότε εἶπ' ἐντόνως,
ὥς δὲν τὸν εἶχον ἄλλοτε ἀκούσει·
« Ἡ σὴ, ὦ Καπανεῦ, ὑπεροψία,
64 ἢ ἄκαμptos, αὐξάνει τὴν ποινὴν σου.
Μαρτύριον οὐδὲν, ὥς τὴν σὴν λύσσαν
σκληρόν, σοὶ ἐπιβάλλ' ἢ σὴ μανία. »
- 67 Πρὸς με δ' ἠπιωτέρῳ στραφεῖς χεῖλει.
« Ἐκ τῶν ἐπτὰ ἐστὶ τῶν ἐπὶ Θήβας,
μοὶ εἶπε, στρατευσάντων· ἀσεβῆς δε
70 ἦτον καὶ εἶναι, μὴ τιμῶν τὸ θεῖον.
'Αλλ', ὥς τῷ εἶπον, ἢ ἀσέβειά του
ἐστὶν ἢ ἀνταξία του παιδεία.
- 73 Σὺ δ' ἔπου μοι, καὶ πρόσεχε μὴ βαίνης
ἐπὶ τὴν ἄμμον τὴν πεφλογισμένην,
ἀλλὰ παρὰ τὸ δάσος πάντα χώρει. »
- 76 Σιγῶντες προὔχωροῦμεν ὅπου ῥέει
ἀπὸ τοῦ δάσους ἐρυθρός τις ῥύαξ.
Τὸ χρῶμά του ἀναπολῶ καὶ φρίττω.
- 79 Ὅπως τοῦ ῥύακος τῆς Βουλικάμης
ἀμαρτωλαὶ διανομὰς ποιοῦνται,
οὕτως αὐτὸς χωρεῖ διὰ τῆς ἄμμου.
- 82 Καὶ ὁ πυθμὴν του, κ' ἢ πλευρὰ ἐκάστη
ἔγιναν λίθοι· ἔτι καὶ τὸ χεῖλος·
ἐξ οὗ πῶς ἐκεῖ βαίν' ἢ ὁδὸς εἶδον.
- 85 « Ἐξ ὅσων σοὶ κατέδειξα ἀφ' ὅτου
διήλθομεν ὁμοῦ διὰ τῆς πύλης
τῆς εἰς οὐδένα ἀπηγορευμένης,

- 88 οὐδὲν παρέστη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου
περίεργον ὅσον ὁ ῥύαξ οὗτος,
οὗ ἄνω σβέννυνται αἱ φλόγες πᾶσαι. »
- 91 Ταῦτα ἐπρόφερεν ὁ ὁδηγός μου.
Ἄλλ' ἐδεήθην τὴν τροφήν ν' αὐξήσῃ
ἥς μ' εἶχε δώσει τὴν ἐπιθυμίαν.
- 94 « Ἡρημωμένη χώρα ἐν πελάγει
κάθηται, εἶπε, καλουμένη Κρήτη.
Ἐπὶ τοῦ Ἄνακτός της ἦν ὁ κόσμος
- 97 σῶφρων. Καὶ ὄρος εἶχε πλήρες τότε
δασῶν, ὑδάτων· τ' ὄνομά του Ἴδη·
νῦν δ' ἐστὶν ἔρημον, ὡς ὑπὸ γήρως.
- 100 Εἰς πιστὸν λίκνον τοῦ υἱοῦ τὸ εἶχεν
ἐκλέξ' ἡ Ἥρα. Ἴνα δὲ τὸν κρύψῃ,
διέταξε κραυγὰς ὁσάκις κλαίει.
- 103 Ἴστατ' ἐντὸς τοῦ ὄρους μέγας γέρων,
τοὺς ὤμους στρέφων πρὸς τὴν Δαμιάτην,
βλέπων δ' εἰς Ρώμην ὡς εἰς κάτοπτρόν του.
- 106 Ἡ κεφαλὴ χρυσῇ, λαμπροῦ ἀργύρου
εἶν' οἱ βραχίονες· χαλκοῦν τὸ στῆθος
κατεσκευάσθη μέχρι τῆς ὀσφύος,
- 109 κ' ἐκεῖθεν κάτω ἐκλεκτοῦ σιδήρου·
ἀλλὰ ὁ ποῦς ὁ δεξιὸς κεράμου,
κ' ἐπ' αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τοῦ ἄλλου βαίνει.
- 112 Πλὴν τοῦ χρυσοῦ, πᾶν μέλος σχίσμα ἔχει
ἐξ οὗ ἐκλείβονται κροῦνοὶ δακρύων,
κοιλώσαντες τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο.
- 115 Τὸ ρεῦμα των εἰς τὴν κοιλάδα ταύτην
Ἀχέροντα, Φλεγέθοντα καὶ Στύγα
παράγει, κ' ἡ διώρυξ του εἰσρέει

- 118 ἐκεῖ, ὅθεν ἀνάβασις οὐκ ἔστι.
 Τὸν Κοκυτὸν ἀποτελοῦσιν. Οἶον
 τὸ ἔλος, θὰ ἰδῆς. Δὲν σοὶ τὸ λέγω. »
- 121 Κ' ἐγὼ τῷ εἶπον· « Ἄν ὁ ῥύαξ οὗτος
 ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου κόσμου ῥέη,
 πῶς ἀναβρύει εἰς αὐτὴν τὴν ὄχθην; »
- 124 Ὁ δέ· « Ἠξεύρεις πῶς στρογγύλος εἶναι
 ὁ χῶρος. Κατελθὼν ἀριστερόθεν
 σὺ εἰς τὸ βάθος τοῦτο, δὲν ἐστράφης
- 127 εἰσέτι πέριξ ἅπαντος τοῦ κύκλου.
 Δι' ὃ κ' ἐάν τι νέον ἀπαντήσης,
 ἢ ὄψις σου μὴ ἔκπληξιν ἐκφράσῃ. »
- 130 Κ' ἐγὼ, « Ποῦ εἶναι, εἶπον ὁ Φλεγέθων
 κ' ἡ Λήθη, περὶ ἧς σιγᾶς; Κ' ἐκεῖνος
 πηγάζει, λέγεις, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὄμβρου; »
- 133 « Εἰς ὃ,τι ἐρωτᾶς με μοὶ ἀρέσκεις,
 ἀπήντησε· τὸ ἐρυθρὸν πλὴν ὕδωρ
 βράζον, τὴν μίαν λύει ἀπορίαν.
- 136 Τὴν Λήθην θὰ ἰδῆς, ἀλλὰ τῆς τάφρου
 ἐκτὸς, ἐκεῖ ποῦ βαίνουσιν εἰς λοῦσιν
 αἱ ψυχαὶ αἵτινες μεταμελοῦνται. »
- 139 « Καιρὸς », προσέθηκεν, « ἀπὸ τοῦ δάσους
 νὰ μακρυνθῶμεν. Ἔπου μοι κατόπιν.
 Βατὸν ἐστὶ τὸ χεῖλος καὶ δὲν καίει.
- 142 Ἐπάνωθέν του σβύννονται αἱ φλόγες. »

ΑΣΜΑ ΙΕ'.

- 1 Βαίνομεν ἤδ' εἰς τὴν σκληρὰν κρηπίδα,
καὶ ὁ ἀτμός τὸν ῥοῦν στεγάζει, ὥστε
ὕδωρ καὶ ὄχθην τοῦ πυρὸς ἐκσώζει.
- 4 Ὡς οἱ Φλανδρεῖς οἱ μεταξὺ Κασσάνης
καὶ τῶν Βρυγῶν, φοβούμενοι τὸ κύμα,
ὑψοῦσι χῶμα κατὰ τῆς θαλάσσης,
- 7 καθὼς οἱ Παταυοὶ παρὰ τὴν Βρένταν,
πρὸς σωτηρίαν πόλεων καὶ πύργων,
πρὶν ἔτι θερμανθῇ ἡ Κλαρεντάννα,
- 10 τοιοῦτοι ἦσαν καὶ οἱ φραγμοὶ ἐκεῖνοι,
οὐδ' ὑψηλοὶ οὐδὲ παχεῖς ἐπίσης,
ἀλλ' ἦν ὁ κτίστης τῶν ἀριστοτέχνης.
- 13 Εἶχομεν ἤδη μακρυνθῇ τοῦ δάσους,
ὥστε οὐδὲ θὰ ἔβλεπον ποῦ ἦτον
ἀνίσως ἠθέλον στραφῇ ὀπίσω.
- 16 Ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ χείλους συναντῶσιν
ἡμᾶς ψυχαὶ πολυπληθεῖς, κα' ἐκάστη
μᾶς θεωρεῖ, ὡς εἰς τὸν ἄλλον βλέπει
- 19 τὴν νύκτα, ἐπὶ νέας τῆς σελήνης,
τὰ βλέφαρα συστέλλοντες ὀξέως,
ὡς ῥάπτῃς γέρων πρὸς βελόνης τρύπαν.
- 22 Οὕτω μ' ἠτένησεν ἡ συνοδία,
καὶ εἰς γνωρίσας με, κα' ἐκ τοῦ κρασπέδου
λαβὼν με, ἀνεφώνησε· « Τί θαῦμα! »

- 25 Ἐγὼ δ', ὡς μοι ἐξέτεινε τὴν χεῖρα,
 προσέσχον πρὸς τὴν κεκαυμένην ὄψιν,
 καὶ εἰ κ' ἐκ τοῦ πυρὸς ἡλλοιωμένην,
 28 τὴν ἀνεγνώρισεν ὁ νοῦς μου ὅμως·
 καὶ κλίνας πρὸς τὸ πρόσωπον τὴν χεῖρα,
 ἀπήντων· « Εἴσθ' ἐνταῦθα, Κύρ Βρουνέττε ; »
 31 Ὁ δέ· « Μὴ δυσφορήσης, τέκνον, εἶπεν,
 ὀλίγον ὁ Βρουνέττος ὁ Λατίνης
 ἂν μετὰ σοῦ στραφῇ. Πρὸς βῆμα χώρει. »
 34 Κ' ἐγώ· « Παρακαλῶ δυνάμει πάσῃ.
 Πλησίον σου, ἂν θέλῃς, θὰ καθήσω,
 ἐὰν ὁ σύνοδός μου μ' ἐπιτρέπη. »
 37 Ὁ δ' εἶπε· « Τέκνον, ἐκ τῆς ποίμνης ταύτης
 ὅστις στιγμὴν σταθῇ, ἑκατὸν ἔτη
 θὰ φλέγηται ἄνευ ριπίδος δρόσου.
 40 Χώρει· θ' ἀκολουθῶ τὰς ποδίας σου,
 κ' εἶτα εἰς τὴν ἀγέλην μου θὰ ἔλθω
 τὴν τὰς βασάνους τῆς ἀποθρηνοῦσαν. »
 43 Νὰ καταβῶ τοῦ δρόμου δὲν ἐτόλμων
 καὶ συμβαδίσω, καὶ τὴν κεφαλὴν μου
 κλίνας, ἐχώρουν ὡς ἐν εὐλαβείᾳ.
 46 Ὁ δ' ἤρχισε· « Ποῖον συμβᾶν, τίς τύχη
 σ' ἔφερ' ἐδὼ πρὸ τῆς ἐσχάτης ὥρας ;
 Τίς οὗτος ὁ τὸν δρόμον σου δεικνύων ; »
 49 « Ἐκεῖ, εἰς τὸν φαιδρὸν ἐπάνω βίον,
 εἶπον, ἐντὸς κοιλάδος ἐπλανήθην
 πρὶν πληρωθῇ τὸ μέτρον τῆς ζωῆς μου.
 52 Χθὲς τὸ πρωὶ τῇ ἔστρεψα τὰ νῶτα.
 Οὗτος, φανείς μοι ὅτ' ἐπαλινδρόμουν,
 μ' ἔφερεν οἶκαδε τὸν δρόμον τοῦτον. »

- 55 Ὅ δ' «Ἐπου, εἶπεν, εἰς τὸν σὸν ἀστέρα,
κ' ἐνδόξου δὲν θενὰ σφαλῆς λιμένος,
ὡς ἐδιδάχθην ἐν τ' ὠραίῳ βίῳ.
- 58 Ἄν ἐνωρίς δὲν εἶχον ἀποθάνει,
βλέπων τὸ θεῖον οὕτως εὐμενές σοι,
θενὰ σ' ἐνίσχυον εἰς τὸ σὸν ἔργον.
- 61 Ἄλλ' ὁ κακότροπος, ἀγνώμων ὄχλος,
ὁ πάλαι καταβάς ἐκ Φιесόλης,
κ' ἔτι μετέχων ὄρους πως καὶ βράχων,
- 64 θὰ γίνῃ σὸς ἐχθρὸς ἐπ' ἀγαθῷ σου.
Ὅρθὸν δὲ τοῦτο. Μετ' ἀγρίων πρίνων
ποτὲ συκῇ γλυκεῖα δὲν βλαστάνει.
- 67 Τυφλοὺς ἢ παλαιὰ τοὺς λέγει φήμη,
φθονοῦντας, φιλαργύρους, ἀγερώχους.
Ἄπεχε τῶν ἡθῶν, τῶν ἔξεών των.
- 70 Καθ' ἣν τιμὴν σοὶ προορίζ' ἡ τύχη,
τὴν πείναν ἀμφοτέρων θὰ κεντήσης.
Ἄλλὰ μακρὰν τοῦ ρύγχους ἔστ' ὁ χόρτος.
- 73 Ἄχυρ' ἅς γίνουν ἑαυτοῖς τὰ κτήνη
τῆς Φιесόλας, τοῦ φυτοῦ φεισθέντα
εἰ τι φυῇ ἐκ τῆς αὐτῶν κοπρίας,
- 76 ζωὴν τῷ ἱερῷ παρέχον σπόρῳ,
τῷ τῶν Ρωμαίων, τῶν διαμεινάντων
ἢ φωλεὰ κακίας ὅτ' ἐκτίσθη. »
- 79 « Ἄν ἡ εὐχή μου πᾶσα ἐπληροῦτο,
τῷ ἀπεκρίθην, δὲν θὰ εἶχες ἔτι
ἐξορισθῇ τοῦ τῶν ἀνθρώπων κύκλου.
- 82 Εἰς τὸν νοῦν ἔχω, κ' ἡ καρδία τρέφει
τὴν πατρικὴν φιλτάτην σου εἰκόνα,
ὅτε μ' ἐδίδασκες πῶς ἐν τῷ κόσμῳ

- 85 ὁ θνητὸς φθάνει εἰς ἀθανασίαν.
 Πόσον σοὶ εἶμ' εὐγνώμων, ὅσῳ ζήσω
 ἢ γλῶσσα μου θὰ φέρ' εἰς γνῶσιν πάντων.
- 88 Τοῦ βίου μου ὅ,τι προλέγεις γράφω·
 μεταξὺ ἄλλων νὰ τὸ συζητήσω
 μετὰ τῆς γινωσκούσης, ἂν τὴν φθάσω.
- 91 Τοῦτο καὶ μόνον νὰ γνωρίζης θέλω,
 ἵνα τὸ συνειδὸς μου μή μ' ἐλέγχῃ·
 Εἶμ' ἕτοιμος εἰς πᾶν τῆς τύχης νεῦμα.
- 94 Τοιαύτη πρόβρῃσις δὲν μ' εἶναι νέα.
 Ἄς στρέφῃ ὅπως θέλει τὸν τροχὸν τῆς
 ἢ τύχῃ, ὁ ἀγρότης τὴν σκαπάνην. »
- 97 Ὁ δ' ὁδηγὸς μου πρὸς τὴν παρειάν του
 τὴν δεξιάν μεταστραφεὶς, μὲ εἶδε
 κ' εἶπε· « Καλῶς ἀκούει ὁ προσέχων. »
- 100 Διαλεγόμενοι δ' ὥς προὔχωροῦμεν
 μετὰ τοῦ Κυρ Βρουνέττου, τὸν ἡρώτων
 τίνες οἱ πρώτιστ' ἦσαν σύντροφοί του.
- 103 Ὁ δέ· « Καλὸν περί τινων νὰ μάθῃς·
 περὶ τῶν δὲ εἶν' ἡ σιγὴ βελτίων.
 Βραχὺς ὁ χρόνος διὰ τόσους λόγους.
- 106 Κληρικοὶ ἦσαν, μάθ', ἐν γένει πάντες,
 καὶ φήμην ἔχοντες ἄνδρες γραμμάτων,
 οὓς ἡ αὐτὴ μολύνει ἀμαρτία.
- 109 Πρισκιανὸς μετὰ τῆς φαύλης βαίνει
 ἀγέλης, καὶ Φραγκίσκος ὁ Ἀκόρσος·
 καὶ νὰ ἰδῇς, ἐὰν σ' ἐλκύ' ἡ λέπρα,
- 112 δύνασ' ἐκεῖνον, ὃν ὁ δούλων δοῦλος
 ἐξ Ἄρνου ἔπεμψεν εἰς Βακχιλλῶνα,
 κ' ἐκεῖ τὰ τεταμέν' ἀφῆκε νεῦρα.

- 115 Θὰ ἔλεγον καὶ ἄλλα, πλὴν δὲν μένει
καίρὸς νὰ βαίνω καὶ λαλῶ. Ἡ ἄμμος,
βλέπω, ἐκεῖ νέον καπνὸν ἐκπέμπει.
- 118 Ἴδού τινες, μεθ' ὧν δὲν θέλω μείνει.
Εἰς σέ δὲ συνιστῶ τὸν Θησαυρόν μου.
Ἐν τούτῳ ἔτι ζῶ. Δὲν ζητῶ ἄλλο. »
- 121 Καὶ στραφεὶς ἔτρεξεν, ὡς ἐν Βερόνῃ
οἱ ὑπὲρ ἄθλου σταδιοδρομοῦντες
ὕφασματος πρασίνου· ὡς εἷς ὅμως
- 124 τῶν νικητῶν, οὐχὶ τῶν ἡττωμένων.

ΑΣΜΑ ΙΣΤ'.

- 1 Ἦδη βομβοῦν ἠκούομεν τὸ ὕδωρ
τὸ καταρρέον εἰς τὸν ἄλλον γύρον,
ὅπως βοᾷ τῶν μελισσῶν τὸ σίμβλον,
4 ὁπότε τρεῖς ψυχὰι ἀποσπασθεῖσαι
δρομαίως στίφους βαίνοντος ὁμάδην
ὑπὸ τὸν ὑετὸν τοῦ μαρτυρίου
7 πρὸς ἡμᾶς ἦλθον, κ' ἔκραζεν ἐκάστη·
« Στῆθι σὺ, ὅστις τὴν ἐνδυμασίαν
φαίνεσαι κάτοικος τῆς φαύλης γῆς μας. »
10 Φεῦ! εἰς τὰ μέλη των ὁποίας εἶδον
πληγὰς καυμάτων παλαιὰς καὶ νέας!
ἔτι καὶ νῦν ἡ μνήμη των μὲ θλίβει.
13 Ὁ ὁδηγὸς, ἀκούων τὰς κραυγὰς των,
στραφεὶς μοὶ εἶπε· « Πρόσμεινε· ἀρμόζει
φιλόφρονες πρὸς τούτους νὰ δειχθῶμεν.
16 Τὸ πῦρ ἐὰν δέν ἦτο τὸ τοξεῦον
ἐδὼ τὴν φύσιν, μᾶλλον εἰς σὲ πρέπει
ἢ εἰς αὐτοὺς, θὰ σ' ἔλεγον, νὰ σπεύσῃς. »
19 Ἰστάμεθα, ὅτ' ἤρχισαν ἐκ νέου
τὸν παλαιόν των στίχον· προσελθόντες
δ' ἐστράφησαν ὡς εἰς τροχὸν κ' αἱ τρεῖς των.
22 Ὡς παλαιστῆς γυμνὸς καὶ ἡλειμμένος
τὸν ἀνταγωνιστὴν κατασκοπεύει
ζητῶν λαβὰς πρὶν συμπλεχθῶσ' εἰς πάλην,
25 τὰς κεφαλὰς περιδινούσαι οὕτως
ἔστρεφον πρὸς με, καὶ εἰς τοὺς τραχήλους
ἀεὶ ἀντεπορεύοντο οἱ πόδες.

- 28 « Τῆς λιπρᾶς χώρας ἂν ἡ ἀθλιότης
ἐξουθενίζ' ἡμᾶς παρακαλοῦντας »,
εἶπεν ὁ εἷς, γυμνός, ἡσβολωμένος,
31 « ἡ φήμη καὶ ἡμῶν ἄς σὲ μαλάξῃ
νὰ μᾶς εἰπῇς τίς εἶ, ὥστε τοὺς ζῶντας
πόδας νὰ σύρῃς ἀσφαλῶς εἰς ἄδου.
34 Αὐτός, ὦ, βλέπεις, ἔπομαι κατ' ἵχνος,
καίτοι γυμνός κ' ἐκδεδαρμένος βαίνων,
ἦν μείζονος βαθμοῦ τοῦ ὃν νομίζεις·
37 ἦν ἔγγονος τῆς ἀγαθῆς Γαλδράδας,
καὶ Γιδογέρρας ἐκαλεῖτο. Πλεῖστα
κατῴρθωσαν τὸ ξίφος καὶ ὁ νοῦς του.
40 Ὅ μετ' ἐμὲ πατῶν τὴν ἄμμον εἶναι
ὁ Τεγγιαῖος Ἀλδοβράνδης. Τούτῳ
προσῆκε φήμη μείζων ἐν τῷ κόσμῳ.
43 Ἐγὼ δ' ὁ συσταυρούμενος ἐκείνοις,
Ἰάκωβος ὁ Ρουστικούκης ἤμην.
Ἡ βλάβη μου ἦν ἡ σκληρὰ γυνή μου. »
46 Ἐὰν τὸ πῦρ νὰ φοβηθῶ δὲν εἶχον,
θα ὤρμων ἐκεῖ κάτω μεταξὺ των·
ὁ ὁδηγὸς θα μοὶ τὸ συνεχώρει.
49 Ἀλλὰ ὁ φόβος μὴ καὼ ἐνίκα
τὴν ἀγαθὴν μου θέλησιν, ποθοῦντος
ἐντὸς νὰ τοὺς ἐγκλείσω τῆς ἀγκάλης.
52 Κ' ἤρχισα· « Ὅ αἰσθάνομαι οὐδόλως
εἶν' ἐξουθένισις· δι' ὑμᾶς λύπη
κατέχει με, — καὶ ἔσται μοι χρονία, —
55 ἐξ ὅτου ὁ διδάσκαλος μοὶ εἶπε
λόγους, ἐξ ὧν ἐνόησα τοιούτους
ἄνδρας ἐνταῦθα ὅτι θ' ἀπαντήσω.

- 58 Εἴμ' ἐκ τῆς χώρας σας, καὶ μετ' ἀγάπης
τὰ ἔργα σας καὶ τὰ ὀνόματά σας,
τὰ ἔντιμα, ἤκουσα κ' ἐφαντάσθην.
- 61 Οὐχὶ χολὴν, ζητῶ τὰ γλυκᾶ μῆλα,
ἃ μ' ὑπεσχέθη ἀψευδῆς προστάτης.
Πλὴν πρὶν, νὰ καταβῶ πρέπ' εἰς τὸ κέντρον. »
- 64 « Καὶρὸν πολὺν τὸ σῶμα ἢ ψυχὴ σου
νὰ ὁδηγῇ, » ἐκεῖνος ἀπεκρίθη,
« καὶ μετὰ σέ ἢ φήμη σου νὰ λάμπη!
- 67 εἶπε ἂν εἰς τὴν πόλιν μας οἰκῶσιν
εὐγένεια, ἀνδρεία, ὅπως ὦκουν,
ἢ ἂν ἐξέλιπον ἐξ ὀλοκλήρου.
- 70 Ὁ Γουλιέλμος Βορσιέρος, ὅστις
ἐκεῖ πενθεῖ μετὰ τῶν ἄλλων βαίνων,
πολλὰ τὰ λυπηρὰ μᾶς διηγεῖται. »
- 73 « Νέα φυλὴ καὶ στιγμιαῖα κέρδη
παρήγαγόν σοι τύφου ἀκрасίαν,
ὦ Φλωρεντία, δι' ἣν ἤδη κλαίεις, »
- 76 ἀνέκραξα, τὴν ὄψιν ἄνω στρέψας·
Οἱ τρεῖς δ' ἀκούσαντες τοῦ λόγου, εἶδον
ἀλλήλους, ὡς ὁ ἀληθὴς ἀκούων·
- 79 « Ἄν πάντοτ' εὐχερὲς σοὶ εἶν' ἐπίσης,
εἶπον, τοῖς ἄλλοις ν' ἀπαντᾷς εἰς χάριν,
εὐδαίμων εἶ, ὁ λέγων ὡς δοξάζεις.
- 82 Ἄλλὰ τοῦ ζόφου ὅτε θὰ ἐξέλθης,
καὶ τοὺς ὠραίους θὰ ἰδῇς ἀστέρας,
καὶ ἀγαλλόμενος θὰ λέγῃς « ἦμην »,
- 85 ὁμίλει καὶ περὶ ἡμῶν τοῖς ἄνω. »
Ἐλυσαν τότε τὸν τροχὸν, κ' οἱ πόδες
αὐτῶν φευγόντων ὡς ὑπόπτερ' ἦσαν,

- 88 καὶ πρὶν ἀμὴν τις φθάσῃ νὰ προφέρῃ,
ἥδ' εἶχον ἀφανεῖς ἐκεῖνοι γίνει.
Ν' ἀπέλθ' ἠθέλησεν ὁ κύριός μου·
- 91 ἐγὼ δ' εἰπόμην, κ' ἐν βραχεῖ πλησίον
εἰς τὸ βοῶν ἤλθομεν ὕδωρ, ὥστε
δυσκόλως ἤκουόμεθα λαλοῦντες.
- 94 Καθὼς ὁ ποταμὸς ὁ τὴν ὁδὸν του
ἐξ ἔω τέμνων, ἐκ τοῦ ὄρους Βέσου
εἰς τὴν λαιὰν πλευράν τῶν Ἀπενίνων,
- 97 καλούμενος δ' Ἀκουακήτας ἄνω,
εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην καταρρέει,
κ' εἰς Φόρλι τοῦ ὀνόματος στερεῖται,
- 100 βομβεῖ ἐκεῖ ἐπὶ Σὰν Βενεδίκτου,
κ' ἐξ Ἀλπεων βυθίζεται ἀθρόος
ὅπου διὰ χιλίους εἶναι τόπος,
- 103 ὁμοίως ἐκ τῆς ἀπορρώγος ὄχθης
ἀντηχοῦν εὔρομεν τὸ μέλαν ὕδωρ,
ὥστ' ἐν βραχεῖ ἐβλάβ' ἡ ἀκοή μας.
- 106 Ἦμην σχοινίον περιέζωσμένος,
δι' οὗ εἶχον ἐλπίσει νὰ συλλάβω
τὸν ποικιλόδερμον ἐκεῖνον πάρδον.
- 109 Λύσας αὐτὸ ἐκ τῆς ἐμῆς ὀσφύος
κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ ὁδηγοῦ μου,
τὸ εἰλιξα καὶ ἔδωκα εἰς τοῦτον.
- 112 Ὁ δὲ πρὸς δεξιὰ ἐστράφη τότε,
κ' ἐτίναξεν αὐτὸ μακρὰν τοῦ χεῖλους,
εἰς τοῦ βαράθρου τὸν βαθὺν πυθμένα.
- 115 « Νέον τι πρέπει πάντως νὰ ἐμφαίνῃ, »
ἐσκέφθην κατ' ἐμέ, « τὸ νέον βλέμμα
ὃ ρίπτει τοῦ ἡγέτου μου τὸ ὄμμα. »

- 118 Περίσκεψις ὦ ! πόση ἀπαιτεῖται
παρὰ τῶν μὴ βλέπόντων μόνον ἔργα,
ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν νοῦν ἐμβαθυνόντων !
- 121 Μοὶ εἶπε· « Θὰ ἰδῆς ταχέως ἄνω
ὅ,τι προσμένω κ' ἐν ὀνείρῳ βλέπεις.
Εἰς τὸ σὸν βλέμμα πρέπει ν' ἀνακύψῃ.
- 124 Εἰς ἀληθείας ψευδομόρφους πρέπει
νὰ κλείῃ ὅστις δύναται τὰ χεῖλη.
Δὲν εἶναι σφάλμα, φέρουν ὅμως αἴσχος.
- 127 Πλὴν τοῦτο δὲν σιγῶ. Τοὺς στίχους
τῆς κωμωδίας ταύτης ἐπομνύω,
(εὐμενῆς εἴης τούτοις, ἀναγνώστα !)
- 130 ὅτ' εἰς τὸν ζοφερόν, πυκνὸν ἀέρα
μορφὴν πρὸς τ' ἄνω νηχομένην εἶδον,
καὶ τῇ ἀτρομωτέρᾳ φρενὶ τέρας,
- 133 ὥς στρέφεται ὅστις κατέδυ, λύσων
ἄγκυραν, ἥτις εἰς σκοπέλους δάκνει
ἢ ἄλλο ὑποβρύχιον, κ' ἐκτείνει
- 136 ἄνω τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς πόδας ἔλκει.

ΑΣΜΑ ΙΖ'.

« Ἴδου τὸ τέρας, τὸ οὐρανὸν ὀξεῖαν
ἔχον, καὶ θαῦρον ὄρη, τείχη, ὅπλα·
ἰδοὺ ἐκεῖνο, ὃ τὸ πᾶν μολύνει. »

- 4 Τοιαῦτά μοι εἰπὼν ὁ ὁδηγός μου,
τῷ ἔνευσε νὰ ἔλθῃ πρὸς τὴν ἄκραν
τὴν ποδοπάτητον, τὴν μαρμαρίνην.
- 7 Τὸ δυσειδὲς δὲ ἰνδαλμα τοῦ δόλου
προσῆλθε μέχρι κεφαλῆς καὶ στήθος·
δὲν ἔφερε τὴν κέρκον δ' εἰς τὴν ὄχθην.
- 10 Τὴν ὄψιν εἶχεν ὡς δικαίου ὄψιν·
τόσον ἦν λεῖον ἔξωθεν τὸ δέρμα·
ἀλλ' ὡς δρακόντων τὸν κορμὸν τὸν ἄλλον.
- 13 Βράγχια δύω λάσια ὡς μάλης,
καὶ νῶτα εἶχε, στήθος καὶ λαγῶνας
κατάστικτα δ' ὄζων καὶ τροχίσκων.
- 16 Κρόκας καὶ στήμονας ποικιλωτέρους
δὲν πλέκουσιν οἱ Τάρταροι κ' οἱ Τοῦρκοι,
οὐδ' εἰς ὑφάσματά της ἡ Ἀράχνη.
- 19 Καθὼς αἱ λέμβοι εἰς τὴν ὄχθην μένουν,
ἐπὶ γῆς μέρος, μέρος δ' εἰς τὸ ὕδωρ·
ὡς παρὰ Γερμανοῖς τοῖς πολυφάγοις
- 22 κάστωρ ὀκλάζων θήραν ἐνεδρεύει,
ὁμοίως τὸ κακὸν θηρίον ἔστη
εἰς τὴν πετρώδη παρυφὴν τῆς ἁμμου,
- 25 κ' εἰς τὸ κενὸν ἐκίνει τὴν οὐρανὸν του,
τὴν ἰοβόλον ἀνυψοῦν ψαλλίδα,
ὀπλίζουσιν αὐτὴν ὡς τὸν σκορπίον.

- 28 Ὁ ὁδηγός μου εἶπεν· « Ἡ ὁδός μας
νὰ στραφῇ τώρα πρέπει ἐπ' ὀλίγον,
ὅπου τὸ φαῦλον ναυλοχεῖ θηρίον. »
- 31 Κατήλθομεν πρὸς δεξιὸν ἀγκῶνα,
καὶ βήματα ὡς δέκα εἰς τὴν ὄχθην
ἔβημεν, ἄμμον φεύγοντες καὶ φλόγας.
- 34 Καὶ ὅτ' ἐφθάσαμεν παρὰ τὸ τέρας,
νὰ κάθηνται ἐπὶ τῆς ἄμμου εἶδον
ἀνθρώπους, τοῦ στενώματος πλησίον.
- 37 Καὶ ὁ ἡγέτης, « Ἴνα ἔχης, εἶπε,
πλήρη τὴν γνῶσιν καὶ τοῦ γύρου τούτου,
ὑπαγ' ἐκεῖ, τί πράττουσιν ἰδέ τους.
- 40 Ἔστωσαν δὲ ὀλίγοι σου οἱ λόγοι.
Ἐν τούτοις μετὰ ταύτης θὰ λαλήσω,
νὰ μᾶς δανείσῃ τοὺς στερβρούς της ὠμούς. »
- 43 Οὕτως εἰς τ' ἄκρα τοῦ ἐβδόμου κύκλου
ἔμεινα μόνος ἄνω, ὅπου ἦσαν
καθήμενοι οἱ τεθλιμμένοι ἄνδρες.
- 46 Ὡμίλ' ἡ λύπη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των,
καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἔνθεν κᾶκεῖθεν
ἀπείργον τοὺς ἀτμούς, τὸ φλέγον χῶμα.
- 49 Ἄλλως αὐτῶν δὲν πράττουσιν οἱ κύνες
τὸ θέρος δι' ὀνύχων καὶ ὀδόντων,
ἂν φύλλαι, μυῖαι, σκνίπες τοὺς δαγκάνουν.
- 52 Ὡς δ' ἔστρεψα ἐπὶ τινος τὸ βλέμμα,
ἐφ' ᾧ τὸ πῦρ τὸ βασανίζον πίπτει,
εἶδον πῶς μ' ἦσαν ἄγνωστοι, ἀλλ' ὅτι
- 55 περὶ τὸν τράχηλον εἶχον σακχία
ἄλλων χρωμάτων καὶ σημάτων ἄλλων,
καὶ ταῦτα ἔτερπον τοὺς ὀφθαλμούς των.

- 58 Ὡς δὲ περιηρχόμενῃ αὐτοὺς βλέπων,
εἰς κίτρινον σακίον σῆμα εἶδον
κυανοῦν, ὅψιν λέοντος καὶ σχῆμα.
- 61 Καὶ περαιτέρ' ὥς ἔφερα τὸ βλέμμα,
εἶδον ἐν ἄλλο, ὅλον αἱματόχρουν.
Τὸ σῆμα χῆν λευκότερος βουτύρου.
- 64 Ἐπὶ λευκοῦ σακκίου ἔχων ἄλλος
ἔγγυον σὺν, ἧς κυανοῦν τὸ χρῶμα,
μ' εἶπε· « Τί θέλεις εἰς αὐτὴν τὴν τάφρον ;
- 67 Ἄπελθε· ὁμῶς ἀφ' οὗ ζῆς, καὶ μάθε
ὁ γείτων Βιταλιανὸς πῶς θέλει
καθῆσ' εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευράν μου.
- 70 Παδουανὸς παρὰ τοῖς Φλωρεντίνοις
Εἰμί. Τὰ ὦτα συγχνοσχίζοντες μου,
κράζουσιν· « Ἐλθέτ' ὁ ὕπατος ἱππότης,
- 73 ὁ φέρων τρία ῥάμφ' εἰς τὸ σακκίον ! »
Συστρέψας δὲ τὸ στόμα, ἔξω σύρει
τὴν γλῶσσαν, ὥσπερ βοῦς τὴν ῥῖνα λείχων.
- 76 Ἐγὼ δ' ἐκ φόβου μὴ ὀργίσω μένων
τὸν παραγγείλαντα βραχὺ νὰ μείνω,
ἐστράφην πρὸς ψυχὰς τὰς κεκμηκυίας.
- 79 Τὸν δ' ὁδηγόν μου εἶδον ἀναβάντα
ἐπὶ τὰ νῶτα τοῦ φρικτοῦ θηρίου,
καὶ μ' εἶπε· « Θάρρὸς τώρα καὶ ἀνδρείαν !
- 82 Τοιαύτη κλίμαξ θὰ μᾶς φέρῃ κάτω.
Ὅπισω μου ἀνάβα, καὶ θὰ εἶμαι
ἐν μέσῳ, μὴ σὲ βλάβῃ ἡ οὐρά του. »
- 85 Ὡς ὅτ' ἐγγίξῃ τεταρταίου ῥῖγος,
καὶ βάπτωνται οἱ ὄνυχες, ὁ πάσχων
τρέμει, καὶ μόνον τὴν σκιὰν ἂν βλέπῃ,

- 88 τοιοῦτος ἐγενόμην ταῦτ' ἀκούσας·
 πλὴν τὴν αἰδῶ ἡσθάνθην, τὴν ποιοῦσαν
 ἀνδρεῖον δοῦλον πρὸ ἐσθλοῦ κυρίου.
- 91 Ἐκάθησα εἰς τοὺς εὐρεῖς τοῦ ὤμου.
 Νὰ εἰπῶ ἤθελον, — ἀλλ' ἡ φωνή μου
 ἐξέλιπεν, — « ἐναγκαλίσθητί με. »
- 94 Ἐκεῖνος πλὴν, ὅστις καὶ πρὶν ἐπάνω
 μ' ἐστήριζ' εὐσθενῶς, καθὼς ἀνέβην
 μ' ἔλαβε καὶ μ' ἐκράτ' εἰς τὴν ἀγκάλην,
- 97 κ' εἶπε· « Προχώρει τώρα, Γηριόνη!
 Γύρους πλατεῖς, κατάβασιν βραδεῖαν!
 Τὸ νέον βάρος ἐνθυμοῦ ὁ φέρεις. »
- 100 Ὡς ἀποσπᾶται τῆς ἀκτῆς ἡ λέμβος
 ὀπίσ' ὀπίσω, ἅμα ἐμακρύνθη
 καὶ ἑαυτὸ ἐλεύθερον ἡσθάνθη,
- 103 τὴν οὐρὰν στρέψαν ὅπου ἦν τὸ στῆθος,
 ὡς ἔγχελυσ τὴν ἔτεινε κ' ἐκίνει,
 κ' αἱ πτέρυγες ἀέρα συνεφόρουν.
- 106 Δὲν ἦν, νομίζ', ὁ φόβος μείζων ὅτε
 ἀφῆκεν ὁ Φαέθων τὰς ἡνίας,
 ἐξ οὗ ὁ οὐρανὸς, φαίνεται', ἐφλέχθη,
- 109 οὐδ' ὅτε, τοῦ κηροῦ καταβρύέντος,
 ὁ πτωχὸς Ἴκαρος ἀπεπτερώθη,
 κ' ἔκραξεν ὁ πατήρ· « Κακῶς ὁδεύεις! »
- 112 ἦ ὁ ἐμὸς, ὡς εἶδον πανταχόθεν
 νὰ μὲ κυκλῇ ἀήρ, καὶ πᾶσα θεά
 νὰ μοὶ ἐκλίπη, πλὴν τῆς τοῦ θηρίου.
- 115 Νήχεται τοῦτο κυκλικῶς καὶ βάδην
 κατιόν· μόνον δ' ὁ ἀήρ κατ' ὄψιν
 καὶ κάτωθεν πῶς μ' ἔπνεεν ἐνόουν.

- 118 Τὸν καταρράκτην ἤδη δεξιόθεν
 ἤκουον φοβερώς εἰς βάθ' ἤχοῦντα,
 δι' ὃ καὶ ἔκλινα τὰς ὄψεις κάτω·
- 121 ἀλλ' ἐφοβήθην μᾶλλον, εἰς τὸ χάσμα
 φλόγας ἰδὼν καὶ κλαύματα ἀκούσας·
 δι' ὃ καὶ τρέμων ὄλος συνεστάλην·
- 124 καὶ ὅτι πρὶν δὲν ἔβλεπον, τότε εἶδον,
 πῶς κατηρχόμεθα ἐν κύκλῳ, μέσον
 δεινῶν φρικτῶν, πάντοθεν προσιόντων.
- 127 Ὡς ὁ ἱέραξ ὁ μακρὰν πετάξας,
 χωρὶς πτηνὸν ἢ δέλεαρ νὰ εἶδεν,
 ὥστ' ἐκφωνεῖ ὁ θηρευτῆς, « ἄ! πίπτεις! »
- 130 κατέρχεται καμῶν, ἀλλ' ὀξυπέτης,
 διὰ πυκνῶν καμπῶν ἐν ἀποστάσει
 τοῦ θηρευτοῦ καθέζεται δυσθύμως,
- 133 ὁ Γηριόνης οὕτω καταθεῖς μας
 πεζοὺς εἰς τοῦ κρημνοῦ τὰς ὑπωρείας,
 ἀπαλλαγείς τοῦ ἡμετέρου βάρους,
- 136 ἔφυγεν, ὡς ἀπὸ χορδῆς τὸ βέλος.

ΑΣΜΑ ΙΗ΄.

- 1 Κακόβοθρος καλεῖτ' ἐν Ἄδου τόπος.
 Λίθινος πᾶς ἐστὶ καὶ σιδηρόχρους,
 ὅπως προσέτι κ' ἡ φραγὴ ἡ πέριξ.
- 4 Ἐν μεσαιτάτῳ τοῦ κακοῦ πεδίου
 φρέαρ βαθὺ κ' εὐρὺ οὐχ ἥττον χαίνει.
 Τὸ εἶδός του ἄλλοῦ θὰ ἱστορήσω.
- 7 Στρογγύλος εἶναι καὶ ὁ μένων χῶρος
 ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς τραχείας ὄχθης,
 κ' εἰς δέκα διακρίνεται κοιλάδας.
- 10 Ὅποῖαι εἰς ὀχύρωσιν φρουρίων
 αἱ τάφροι περιβάλλουσαι τὰς τάφρους,
 τὸ σχῆμα εἰς τὴν χῶραν χορηγοῦσι,
- 13 τοιοῦτο ἀπεικόνιζον καὶ αὗται.
 Καὶ ὥς οἱ πύργοι ἀπὸ τῶν πυλῶν των
 μέχρι τῆς ὄχθης ἔχουσι γεφύρας,
- 16 οὕτως ἀπ' ἄκρου τοῦ κρημνοῦ διήρουν
 τὰς τάφρους ταύτας καὶ τὴν ὄχθην βράχοι
 οὓς ἔτεμνε τὸ φρέαρ καὶ συνῆπτεν.
- 19 Εἰς ταύτην μᾶς ἀπέσεισε τὴν θέσιν
 ὁ Γηριόνης. Πρὸς λαιὰ δ' ἐστράφη
 ὁ ποιητής, κ' ἐγὼ αὐτοῦ κατόπιν.
- 22 Δεξιῶς δ' εἶδον νέας θλίψεις, νέας
 βασάνους, νέους βασανιζομένους,
 ὑφ' ὧν ὁ πρῶτος βόθρος ἐπληροῦτο.
- 25 Γυμν' ἦσαν κάτω οἱ κεκολασμένοι.
 Τινὲς ἡμῖν κατέναντι ἐχώρουν,
 οἱ δ' ἄλλοι μεθ' ἡμῶν, ταχυδατοῦντες,

- 28 ὥς ὁ Ῥωμαῖος εἰς τὰς πανηγύρεις
διὰ τὸ πλῆθος κανονίζει τίνι
τὴν γέφυραν νὰ διαβῶσι τρόπῳ,
31 κ' ἔνθεν ὁρῶσι πάντες πρὸς τὸν πύργον,
καὶ πρὸς τὸν Ἅγιον χωροῦσι Πέτρον,
ἐτέροθεν δὲ βαίνουσι πρὸς τ' ὄρος.
34 Ὡδε κάκεισε εἰς τοὺς βράχους εἶδον
δαίμονας κεραοὺς, μαστιγοφόρους,
σκληρῶς αὐτοὺς κτυπῶντας εἰς τὰ νῶτα.
37 Εἰς τὰς πληγὰς τὰς πρώτας, πῶς τὰ σκέλη
ἤγειρον! Καὶ οὐδεὶς των νὰ προσμείνη
ἤθελε τὰς δευτέρας καὶ τὰς τρίτας.
40 Ὡς ἔβαινον, ἀπήντησε τὸ βλέμμα
ἐνὸς τὸ βλέμμα μου, κ' ἐντός μου εἶπον
« Αὐτοῦ ἡ ὄψις δὲν μοι εἶναι νέα, »
43 κ' ἠτένισα αὐτὸν, νὰ τὸν γνωρίσω.
Ὁ δὲ γλυκύς μου ὁδηγὸς ἐστάθη,
κ' ἐπέτρεψε νὰ ὀπισθοπορήσω.
46 Ὁ μαστιγίας νὰ κρυβῇ νομίζων,
τὸ βλέμμα ἔβριψεν εἰς γῆν. Εἰς μάτην,
διότι εἶπον· « Σὺ ὁ χάμῳ βλέπων,
49 ψευδὴς ἐὰν δὲν εἶναι ἡ μορφή σου,
εἶς ὁ Βενέδικτος Κακηνεμίκος.
Τί σ' ἔφερεν εἰς τὰς δριμείας ἄλμας; »
52 Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Τὸ λέγω δυσαρέστως,
πλὴν μὲ βιάζει ὁ σαφὴς σου λόγος,
ἀναπολῶν μοι τὸν ἀρχαῖον κόσμον.
55 Ἦμην ἐγὼ ὁ τὴν καλὴν Γισόλαν
τοῖς πόθοις παραδοὺς τοῦ Μαρχεσίου,
ὅπως καὶ ἂν ὁ λόγος ἄλλως λέγη.

- 58 Δέν εἶμαι μόνος Βονονός δ' κλαίων
 ἔνταῦθα· Εἶναι τόσον αὐτῶν πλῆθος,
 ὅσοι δέν ἔμαθον « Σίπα » νὰ λέγουν
 61 τοῦ Ῥένου μεταξὺ καὶ τῆς Σαβένης.
 Πιστὴν ἂν θέλῃς τούτου μαρτυρίαν,
 ἡ φιλοχρηματία μας τὴν δίδει. »
 64 Λαλοῦντα τὸν ἐκτύπησεν εἰς δαίμων,
 καὶ εἶπε· « Φεῦγε, μαστροπέ! Γυναῖκας
 δέν ἔχομεν ἔνταῦθα πωλουμένας. »
 67 Ἐγὼ δ' ἀπῆλθον πρὸς τὸν συνοδόν μου,
 καὶ βήματα μᾶς ἔφερον ὀλίγα
 ὅπου προεῖχε βράχος τῆς κρηπίδος.
 70 Κούφως αὐτοῦ τὴν ῥάχιν ἀναβάντες,
 ἐστράφημεν πρὸς δεξιὰ, καὶ τούτους
 ἀφήκαμεν τοὺς αἰωνίους κύκλους.
 73 Ὅτε δ' ἐφθάσαμεν ὅπου κοιλοῦται
 κάτω, εἰς δίοδον τοῖς μαστιγίαις,
 ὁ ὁδηγὸς μοὶ εἶπε· « Στῆθι, στρέψον
 76 τὸ βλέμμα πρὸς τοὺς ἀγενεῖς τοὺς ἄλλους,
 ὧν σὺ τὸ πρόσωπον δέν εἶδες ἔτι,
 διότι μεθ' ἡμῶν αὐτοὶ προὔχωρουν. »
 79 Ἐπὶ τῆς παλαιᾶς γεφύρας εἶδον
 τοὺς ἐρχομένους ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους,
 οὓς ὡς τοὺς ἄλλους ἐκρεοῦργ' ἡ μάστιξ.
 82 Ὁ κύριός μου, πρὶν ἢ ἐρωτήσω,
 μ'εἶπεν· « Ἴδὲ τὸν μέγαν ὅστις βαίνει
 ἀδάκρυτος, ὡς φαίνεται', ἐκ τῶν πόνων.
 85 Πῶς ἔχει ἡγεμονικὴν τὴν ὄψιν!
 Εἶν' ὁ Ἰάσων, τόλμῃ καὶ φρονήσει
 ἀρπάσας παρὰ τοῖς Κολχοῖς τὸ δέρας.

- 88 Καταχθείς εἶτα εἰς τὴν νῆσον Λῆμνον,
 ὅπου θρασεῖαι, ἀσεβεῖς γυναῖκες
 ἐφόνευσαν τοὺς ἄρρενάς των πάντας,
 91 διὰ σημείων κ' ἐπιπλάστων λόγων
 ἠπάτησε τὴν νέαν Ὑψιπύλην,
 προαπατήσασαν πάσας τὰς ἄλλας,
 94 καὶ τὴν ἀφῆκεν ἔγγυον καὶ μόνην.
 Τὸ ἔγκλημά του οὕτω τιμωρεῖται,
 κ' ἡ Μήδεια ἀντεκδικεῖτ' ἐπίσης.
 97 Μετ' αὐτοῦ βαίνουσ' οἱ ἀπατεῶνες.
 Ἄρκεῖ νὰ μάθῃς ταῦτα ἐκ τοῦ πρώτου
 βόθρου, καὶ τῶν ἐκεῖ κολαζομένων.»
 100 Ἦμεθα νῦν ὅπου στενὸς ὁ δρόμος
 διασταυροῖ τὴν ὄχθην τὴν δευτέραν,
 ἐτέραν κάμπτων ἐπ' αὐτῆς ἀψίδα.
 103 Ἦκούσαμεν δὲ πλῆθος κλαυθμηρίζον
 εἰς ἄλλον βόθρον· ἤσθμαινε κ' ἐφύσα
 καὶ τοῖς ἰδίοις γρόνθοις ἐκτυπᾶτο.
 106 Τοὺς βράχους ἐπεκάλυπτεν ἰδρώς τις
 ἐκ πυκνουμένων τῶν ἀτμῶν τοῦ βάθους,
 δυσαρεστῶν καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ῥῖνα.
 109 Ὁ δὲ πυθμὴν ἦτο βαθὺς τοσοῦτον,
 ὥστ' ἵνα τὸν ἰδῶμεν, ἔδ' εἰς ἄκραν
 τοῦ βράχου τὴν ἀψίδα ν' ἀναβῶμεν.
 112 Ἀνήλθομεν ἐκεῖ, καὶ εἰς τὸ βάθος
 εἶδον πολλοὺς εἰς βάλτον, φαινομένην
 ὥς προῖόν κοπρῶνος ἀνθρωπίνου.
 115 Σκοπῶν δ' ἐκεῖ, κεκοπρισμένην τόσον
 κεφαλὴν εἶδον, ὥστ' ἐζήτουν μάτην
 ἂν λαϊκοῦ, ἢ κληρικοῦ ἂν ἦτον.

- 118 Ὅ δ' ἔκραξε· « Τί ἔχεις ν' ἀτενίζης
μαλλον ἐμέ ἢ τοὺς λοιποὺς δυσώδεις ; »
Κ' ἐγώ· « διότι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι,
121 σ' εἶχον ἰδεῖ στεγνὴν ἔχοντα κόμην,
Ἀλέξιον Ἰντερμινῆν ἐκ Λούκκης.
Δι' οὗτο ὑπὲρ τοὺς ἄλλους σὲ κυττάζω. »
124 Ὅ δ' εἶπέ μοι, τὴν κολοκύνθην τύπτων·
« Μ' ἐβύθισαν ἐδῶ αἱ κολακεῖαι,
ὣν οὐποτε ἡ γλῶσσά μου ἀπηύδα. »
127 Ὅ δ' ὁδηγός μου· « Βύθισον, μοὶ εἶπε,
τὸ βλέμμα σου ὀλίγον περαιτέρω,
καὶ κατὰ πρόσωπον ἰδὲ ἀκόμη
130 τὴν ρυπαρὰν, τὴν φαλακρὰν ἐταίραν,
διὰ σαπρῶν ὀνύχων ξεομένην,
ὀκλάζουσαν, ἀνισταμένην πάλιν.
133 Εἶν' ἡ Θαῖς ἡ πόρνη, ἡ εἰποῦσα
τῷ ἐραστῇ της ἐρωτῶντι· « Εὖρον
παρὰ σοὶ χάριν ; » — « Θαυμασιωτάτην. »
136 Ἀλλ' ἤδη ὅσα εἶδομεν ἀρκοῦσι.

ΑΣΜΑ ΙΘ'.

- 1 ὦ Σίμων μάγε, φαῦλοι ὀπαδοί του
σεῖς οἱ τὰ θεῖα, τῆς ἀγαθοσύνης
σύζυγ', ἀντὶ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου
4 ἄπληστοι ἐκπορνεύοντες, νῦν ὥρα
καὶ διὰ σᾶς ἡ σάλπιγξ νὰ ἡχήσῃ,
διότι εἴσθε εἰς τὸν τρίτον βόθρον.
7 Ἡμεθα ἄνω τοῦ κατόπιν τύμβου,
ἐν μεσαιτάτῳ ἀκριβῶς τοῦ βράχου,
καθ' ὃ αὐτὸς εἰς θόλον κορυφοῦται.
10 Θεία σοφία, οἷα ἡ σὴ τέχνη
ἐν οὐρανῳ, τῇ γῇ, τῷ κακῷ κόσμῳ!
Πόσον δικαίας μοίρας διανέμεις!
13 Εἰς τὰ πλευρὰ κ' εἰς τὸν πυθμένα εἶδον
τὰς μελανώχρους πέτρας ὀπῶν πλήρεις
στρογγύλων, ὅλων τοῦ ἰδίου πλάτους.
16 Στενώτεραι δὲν ἦσαν οὐδὲ μείζους,
θαρρῶ, ἀφ' ὅ,τ' οἱ ἐν τῷ Ἰωάννου
ναῶ, εἰς χρῆσιν τῶν βαπτιστηρίων.
19 Ἐθραυσα τούτων πρὸ ἐτῶν τὴν μίαν
ἐκεῖ, πνιγόμενόν τινα ἀκούσας.
Αὕτ' ἡ σφραγὶς ἀπάτης ἐξαγέτω.
22 Ἐκάστου τῶν στομίων των ἐξεῖχον
κολαζομένων πόδες, μέχρι μόνον
γαστροκνημίας· τ' ἄλλα ἦσαν ἔσω.
25 Ἐαίοντο τὰ δύο πέλματά των,
καὶ οἱ ἀρμοὶ των ἰσχυρῶς ἐσκίρτων,
ὥστε δεσμοὺς θὰ ἔθραυον καὶ κάλους.

- 28 Καθῶς εἰς ἐλαιόχριστον πᾶν πρᾶγμα,
ἐπιπολῆς τὸ καίουσιν αἱ φλόγες,
οὕτως αὐτοὺς ἐκ πτέρνης εἰς δακτύλους.
- 31 « Ἠγέτα, τίς ἐκεῖνος ὁ ἀσπαίρων
καὶ πάσχων ὑπὲρ πάντας τοὺς ἑτέρους,
εἶπον, καὶ οὐ ἢ φλόξ ἐρυθροτέρα ; »
- 34 Ὁ δέ· « Ἄν θέλῃς νὰ σὲ φέρω κάτω
διὰ τοῦ βαθυτέρου τούτου βράχου,
θὰ μάθῃς παρ' αὐτοῦ τίς καὶ τί πράξας. »
- 37 Κ' ἐγώ· « Μ' ἀρέσκει ὅ,τι σοὶ ἀρέσκει.
Σὺ εἶσαι Κύριός μου· Θέλησίς μου
ἢ θέλησίς σου· Κἂν σιγῶ, νοεῖς με. »
- 40 Εἰς τὴν τετάρτην τότε τῶν κρηπίδων
ἀριστερῶς κατέβημεν στραφέντες
εἰς τὸν διάτρυτον στενὸν πυθμένα.
- 43 Δὲν μὲ ἀφῆκεν ὁμῶς τῆς πλευρᾶς του
ὁ ὁδηγός, ὥς μ' ἔφερε πλησίον
τοῦ πρὸς τοὺς πόνους τῶν κνημῶν θρηνοῦντος.
- 46 « Ὅστις ἂν εἶσαι σὺ ὁ ἄνω κάτω
ὥς πάλος ὦν ἐμπεπηγμένος, εἶπον,
ἂν ἡμπορῇς, εἰπέ μοι μίαν λέξιν. »
- 49 Ἰστάμην δ' ὅπως πονηροῦ φονέως
πνευματικός, ὃν καὶ ταφεῖς φωνάζει
αὐτός, τὸν θάνατον ἔν' ἀναβάλλῃ.
- 52 Ὁ δ' ἐκραξε· « Τόσον ταχέως ἦλθες,
ὦ Βονιφάτιε, τόσον ταχέως ;
Ἔτη τινὰ τὸ γράμμα μου ἐψεύσθη.
- 55 Τῶν θησαυρῶν πῶς ; ἤδη ἐκορέσθης,
δι' οὓς ἀρπάσας τὴν καλὴν κυρίαν
ἐτόλμησας καὶ νὰ τὴν ἀτιμάσῃς ; »

- 58 Ἐμεινα ὥς οἱ μὴ κατανοοῦντες
ἀπόκρισίν τινα, καὶ ἡσχυμένοι,
ἀμνηχανοῦντες πῶς ν' ἀποκριθῶσι.
- 61 Καὶ εἶπεν ὁ Βιργίλιος· « Εἰπέ τῷ
« Δὲν εἶμ' ἐγὼ, δὲν εἶμαι ὅς νομίζεις. »
καὶ ἀπεκρίθην ὅπως διετάχθην.
- 64 Τὸ πνεῦμα, στρέψαν καὶ τοὺς δύο πόδας,
καὶ μετὰ κλαυθμηρᾶς φωνῆς, στενάζον,
τότ' εἶπε· « Παρ' ἐμοῦ λοιπὸν τί θέλεις ;
- 67 Τίς εἶμαι, πόσον ἂν ποθῆς νὰ μάθης,
ὥστε κ' εἰς τοὺς κρημνοὺς κατῆλθες τούτους,
ἥξευρ', ἐφόρουν καὶ ἐγὼ τὸν μέγαν
- 70 μανδύαν, κ' ἤμην πάντως υἱὸς ἄρκτου.
Ἐκεῖ, τοὺς ἀρκτιδεῖς ἵνα πλουτίσω,
ἐβρόχθιζον, κ' ἐνταῦθα ἐβροχθίσθην.
- 73 Ὑπὸ τὴν κεφαλὴν μου ἄλλοι κεῖνται
προκάτοχοί μου ἐν τῇ σιμονίᾳ
πεπιεσμέν' εἰς τὰς ῥωγμὰς τοῦ λίθου.
- 76 Ἐκεῖ κ' ἐγὼ θὰ πέσω, ὅταν ἔλθῃ
ὁ δὶ' ὃν σ' εἶχον ὑπολάβει, ὅτε
σ' ἠρώτησα ἐκεῖνα αἰφνιδίως.
- 79 Πλὴν καιρὸν κεῖμαι πλείονα ἐνταῦθα
ἀνάποδα, μετὰ ποδῶν ἐμπύρων,
ἄφ' ὅ,τι οὗτος ἐρυθρόπους ἔσται·
- 82 διότι μετ' αὐτὸν θὰ ἔλθῃ χείρων
ἀπὸ δυσμῶν ποιμὴν μὴ εἰδὼς νόμον,
αὐτὸν κ' ἐμὲ ἀξίζων νὰ καλύψῃ.
- 85 Νέος Ἰάσων ὁ ἐν Μακκαβαίοις
ἔσται. Καθὼς ὁ ἀναξ τοῦ ἐκεῖνον,
θὰ εὐνοῇ αὐτὸν ὁ τῆς Γαλλίας. »

- 88 Ἴσως πολὺ ἀπεθρασύνθη, ὅτε
διὰ τοιούτων ἀπεκρίθη μέτρων·
« Παρακαλῶ, εἰπὲ, θησαυρὸν πόσον
91 ὁ κύριος ἐζήτησε τὸν Πέτρον
ὅτε τὰς κλεῖδας τῷ ἐνεπιστεύθη;
Οὐδὲν ᾔτησεν ἄλλο, ἐκτὸς « Ἐπου »·
94 Οὐδ' ᾔτησαν ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἄλλοι
χρυσὸν ἢ ἄργυρον παρὰ Ματθαίου,
ἀντὶ τοῦ πονηροῦ κληρώσαντές τον.
97 Μένε λοιπόν· δικαίως τιμωρεῖσαι.
Φύλαττε τὰ κακῶς θησαυρισθέντα,
δι' ἃ κατὰ Καρόλου ἐθρασύνθης.
100 Ἄνίσως δὲν μ' ἐκώλυε τὸ σέβας
τῶν ὧν ἐκράτεις ἐν τῷ ἄνω βίῳ
ιερῶν κλείδων, λέξεις τραχυτέρας
103 λαλῶν πρὸς σέ θά μετεχειριζόμεν.
Ἡ αἰσχροκέρδειά σας φέρει λύπην.
Πιέζει τοὺς χρηστοὺς, ὑψοῖ τοὺς φαύλους.
106 Ὁ Εὐαγγελιστὴς σᾶς, ὦ ποιμένες,
ἐνό' εἰπὼν τὴν ἐπὶ τῶν ὑδάτων
πορνευομένην μετὰ τῶν βασιλέων,
109 τὴν ἥτις ἐπτακέφαλος ἐτέχθη,
δεκάκερων δὲ τὴν ἰσχὺν, ἐν ὅσῳ
ὁ σύζυγός της ἀρετὴν ἐφίλει.
112 Θεοὺς χρυσοῦ ἐπλάσατε, ἀργύρου,
καὶ διαφέρετε εἰδωλολάτρου,
πῶς ἐν' αὐτὸς, σεῖς δ' ἑκατὸν τιμᾶτε.
115 ὦ Κωνσταντῖνε, πόσων κακῶν μήτηρ,
οὐχὶ ἡ βάπτισίς σου, ἀλλ' ἡ προῖξ ἣν
τῷ πρώτῳ ἔδωκας πατρὶ πλουσίῳ! »

- 118 Ἐν ᾧ δ' αὐτὰ τῷ ἔψαλλον, ὀργίλος,
 ἢ ὑπὸ τοὺς νυγμοὺς τοῦ συνειδότος,
 συνέστρεφε τοὺς πόδας του βιαίως.
- 121 Νομίζ' ὅτ' ἠὺχαρίστησα τὸν ὁδηγόν μου.
 Κεχαρισμένῳ χεῖλει ἠκροᾶτο
 τῶν λόγων τῶν τὰ ἀληθῆ λεγόντων·
- 124 δι' ὃ καὶ μ' ἔλαβεν εἰς τὴν ἀγκάλην,
 καὶ φέρων με ἐπὶ τοῦ στήθους, πάλιν
 ἀνέβη τὴν ὁδὸν δι' ἧς κατέβη.
- 127 Καὶ οὐδ' ἀπηύδησε σφικτῶς κρατῶν με,
 ἕως οὗ μ' ἔφερεν ἄνω τοῦ τόξου
 τοῦ εἰς τὴν πέμπτην ἄγοντος κρηπίδα·
- 130 ἀβρῶς δὲ μὲ ἀπέθηκ' ἐκεῖ κάτω,
 ἀβρῶς ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ τραχέως,
 ὅστις σκληρὸς θὰ ἦτο καὶ εἰς αἶγας.
- 133 Ἄλλη δ' ἐκεῖ κοιλάς μοι ἠνεώχθη.

ΑΣΜΑ Κ'.

- 1 Ἄλλας ποινὰς νὰ στιχουργήσω θέλω,
τῆς εἰκοστῆς μου ῥαψωδίας ὕλην
τοῦ πρώτου ἔπους, τοῦ τῶν ἐν τῷ βάθει.
- 4 Ἑτοιμαζόμενην ἤδη νὰ ἐμβλέψω
εἰς τὸν ἐμπρὸς μου χαίνοντα πυθμένα,
λουόμενον εἰς θρήνους ἀγωνίας,
7 καὶ εἶδον εἰς τὴν κυκλικὴν κοιλάδα
ἄνδρας δακρύοντας, χωροῦντας βάδην,
ὥς ἐπὶ γῆς οἱ ἐν ταῖς λιτανείαις.
- 10 Ὡς δ'εἶδον εἰς τὸ βάθος, τεραστίως
καθεὶς διεστραμμένος μοι ἐφάνη
ἀπὸ τοῦ πώγωνος μέχρι τοῦ στήθους.
- 13 Εἶχον τὰ πρόσωπ' ἀπὸ τῶν πλευρῶν των
ἀπεστραμμένα, καὶ ὠπισθοχώρουν,
νὰ βλέπωσιν ἐμπρὸς ἀδυνατοῦντες.
- 16 Ἴσως ποτέ τις ἐκ παραλυσίας
νὰ ἐξηρθρωθή οὕτως· ἐγὼ ὅμως
οὐδὲ τὸ εἶδον, οὐδὲ τὸ πιστεύω.
- 19 Ἄν, ἀναγνώστα, ὁ Θεὸς σοὶ δώσῃ
καρπούς νὰ δρέψῃς ὧν ἀναγινώσκεις,
πῶς, σκέφθητι, ἀδάκρυτος νὰ μείνω,
22 ἰδὼν διεστραμμένην τὴν εἰκόνα
ἡμῶν τοσοῦτον, ὥστε τῶν ὀμμάτων
τὸ δάκρυ τοὺς γλουτοὺς νὰ βρέχῃ ῥέον·
- 25 Βεβαίως ἔκλαιον, προσειρισμένος
εἰς βράχου ἐξοχὴν· ὁ δ' ὁδηγός μου
« Καὶ σὺ, μοὶ εἶπεν, εἴ ἐκ τῶν ἀφρόνων ;

- 28 Ἡ εὐσπλαγχνία ζῇ ἐδῶ, θανοῦσα.
 Τίς κακουργότερος τοῦ δυσφοροῦντος
 κατὰ θεσπίσματος τῆς θείας δίκης;
- 31 Στράφου κ' ἰδὲ εἰς τίνα ἠνεώχθη
 ἢ γῇ πρὸ τῶν Θηβαίων, ὥστ' ἐφώνουν
 πάντες· « Ποῦ, Ἀμφιάραε, κατέρχη,
- 34 καὶ διατί λειποτακτεῖς τῆς μάχης; »
 Οὐδὲ τῆς καταδύσεως ἐξέστη
 μέχρι τοῦ Μίνω, ὃν οὐδεὶς ἐκφεύγει.
- 37 Ἴδὲ, οἱ ὦμοί του ἔγιναν στῆθος.
 Πολὺ ἐμπρὸς ἐπιθυμῶν νὰ βλέπῃ,
 βλέπει ὀπίσω, κ' εἶν' ὀπισθοβάτης.
- 40 Ἴδοῦ ὁ Τειρεσίας, ὁ ἀλλάξας
 μορφήν, γυνὴ γενόμενος ὁ ἄρρην,
 καὶ πάντα του μεταβαλὼν τὰ μέλη,
- 43 καὶ ὅστις νὰ κτυπήσῃ ἔδει πάλιν
 τοὺς ὄφεις τοὺς συνειλιγμένους, ὅπως
 τὴν ἀνδρικήν πτέρωσιν ἀναλάβῃ.
- 46 Εἶν' ὁ Ἀρόντας οὗτος, ὁ προγάστρω
 ὑπὸ τοὺς ὦμους, ὃς εἰς ὄρη Λούνης,
 ὑφ' ἧς ὁ Κάρραρεὺς τὴν γῆν ὀργόνει,
- 49 ἐν τοῖς λευκοῖς μαρμάροις κατοικίαν
 σπήλαιον εἶχεν, ὅθεν ἐπεσκόπει
 τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς χρυσοῦς ἀστέρας.
- 52 Αὐτὴ δ' ἦς τοὺς μαστοὺς, οὓς σὺ δὲν βλέπεις,
 καλύπτει ἡ λυτὴ τῆς κόμης, κ' ἔχει
 πρὸς τὰ ὀπίσω πᾶν τριχῶδες δέρμα,
- 55 ἦν ἡ Μαντῶ, πολλὰ τῆς γῆς ἰδοῦσα,
 τέλος δ' ἐλθοῦσα ὅπου ἐγεννήθη·
 δι' ὃ μικρὸν νὰ με ἀκούσῃς θέλω.

- 58 Ὡς τῆς ζωῆς ἐξέστη ὁ πατήρ της,
κ' ὑπεδουλώθη ἡ τοῦ Βάκχου πόλις,
χρόνον μακρὸν ἐκείνη ἐπλανήθη.
- 61 Εἰς Ἰταλίαν ἄνω κεῖται λίμνη
ὑπὸ τὰς Ἄλπεις πρὸς τὴν Γερμανίαν,
ὑπὲρ Τυρόλην· Βένακος καλεῖται.
- 64 Ῥύακες ὑπερχίλιοι ποτίζουν
τὸ Πέννινον εἰς Γάρδαν καὶ Καμῶνα,
κ' εἰς ταύτην καταρρέοντες λιμνάζουν.
- 67 Εἰς κέντρον κεῖται, ὃ νὰ εὐλογήσουν
δύνανται οἱ δεσπότες τῆς Βερώνης,
Βρεσκίας καὶ Τριδέντου, ἂν διέλθουν,
- 70 ἢ Πεσχιέρα, προμαχῶν ἀμύνης
κατὰ Βρεσκιανῶν καὶ Βεργαμάσκων,
ἐκεῖ ὅπου ἡ ὄχθη ταπεινοῦται.
- 73 Κατ' αὐτὴν χύνεται τὸ ὕδωρ ὅσον
εἰς τοῦ Βηνάκου δὲν χωρεῖ τὴν κοίτην,
ρύαξ βοσκὰς πρασίνοὺς διασχίζων.
- 76 Ὅπου ὁ ῥοῦς τοῦ ποταμοῦ ἀρχίζει,
ἀντὶ Βενάκου Μίγκιος καλεῖται,
καὶ εἰς Γοβέρνον εἰς τὸν Πάδον πίπτει.
- 79 Μικρὸν χωρήσας, κοίλωμα εὐρίσκει,
κ' εἰς τοῦτο ἐκτεινόμενος βαλτοῦται,
καὶ ἀποβαίνει νοσηρὸς τὸ θέρος.
- 82 Ἐκεῖ ἐλθοῦσα ἡ τραχεῖα κόρη,
εἶδε χωρίον μέσον ἐν τῷ ἔλει
γυμνὸν καλλιεργείας καὶ κατοίκων.
- 85 Μακρὰν τῆς κοινωνίας, σὺν τοῖς δούλοις
ἔμειν' ἐκεῖ, τὴν τέχνην της ἀσκοῦσα,
κ' ἐκεῖ τὸ σῶμά της ἀφῆκεν ἄπνουν.

- 88 Οἱ πέριξ ἐσπαρμένοι ἄνδρες τότε
 συνώκησαν ἐκεῖ, ὀχυροῦ ὄντος
 τοῦ τόπου, ἐν τῷ μέσῳ τῶν τελμάτων,
 91 πόλιν, κειμένην ἐπὶ τῶν ὁστών της·
 κ' ἐκλήθη, ἔνεκα τῆς ἰδρυσάσης,
 Μάντυ' αὐτῇ, χωρὶς οἰωνοῦ ἄλλου.
- 94 Πυκνότεροι ἦσαν οἱ κάτοικοί της
 πρὶν ἢ τοῦ Κασαλόδου ἀφροσύνη
 ἐνδώσῃ εἰς τοὺς Πιναμόντου δόλους.
- 97 Καὶ δὴ σοὶ λέγω, ἂν ποτὲ ἀκούσης
 καταγωγὴν τῆς πόλεώς μου ἄλλην,
 τὸ ψεῦδος μὴ ἀφῆς νὰ θριαμβεύσῃ. »
- 100 Κ' ἐγώ· « Ὁ λόγος σου, διδάσκαλέ μου,
 τοσοῦτο μ'εἶναι βέβαιος καὶ πείθων,
 ὥστε πᾶς ἄλλος μ'εἶναι σβεστός ἀνθραξ.
- 103 Εἰπέ μοι πλὴν ἂν τῶν διερχομένων
 κἀνένα μνείας ἄξιον δὲν βλέπῃς.
 Τοῦτο πρὸ πάντων ἀσχολεῖ τὸν νοῦν μου. »
- 106 Ὁ δ'εἶπέ μοι· « Ὁ ἐκ τῶν παρειῶν του
 τὸ γένειον κρεμῶν εἰς μαύρους ὦμους,
 ὅτ' ἔρημος ἀνδρῶν ἢ Ἑλλάς ἦτον,
- 109 ὥστ' ἔμενον οἱ ἐν σπαργάνοις μόνον,
 ἦν μάντις, μετὰ Κάλχαντος ὀρίσας
 πότ' ἐν Αὐλίδι νὰ κοποῦν οἱ κάλοι.
- 112 Εὐρύπυλος ἐλέγετο, ὡς ψάλλει
 ἢ ὑψηλὴ μου τραγωδία. Σ'εἶναι
 γνωστὸν, διότι ὅλην τὴν γνωρίζεις.
- 115 Ὁ δ' ἄλλος, ὁ ἰσχνόπλευρος, ὁ Σκόττος
 ὁ Μιχαήλ ἐστίν, ὁ παντὸς δόλου
 μαγικοῦ ἔμπειρος ἐν ἀληθείᾳ.

- 118 Ἴδου Γύδος Βονάτης, καὶ Ἀσδέντης,
ὁ ποθῶν ἤδη τὴν κλωστήν καὶ βύρσαν,
ἀλλ' ὅμως μεταμεληθεὶς βραδέως·
- 121 κ' αἰ οἰκτραὶ μάντιδες, αἱ ἡλακάτην
καὶ ἄτρακτον ἀφείσαι καὶ βελόνην,
βοτάνων καὶ εἰκόνων κακοτέχναι.
- 124 Ἐλθέ. Ἐν μέσῳ τῶν ἡμισφαιρίων
τέμνει τὰ ὕδατα ὑπὲρ Σεβίλλαν
ἤδη μετὰ τῶν ἀκανθῶν ὁ Κάιν.
- 127 Χθὲς ἦν τὴν νύκτα πλήρης ἡ σελήνη.
Μὴ τὸ λησμόνει. Δὲν σὲ εἶχε βλάβει
ὁπότε ἦς εἰς τὸ ζοφῶδες δάσος. »
- 130 Τοιαῦτα μ' ἔλεγε, κ' ἐπροχωροῦμεν.

ΑΣΜΑ ΚΑ΄.

- 1 Οὕτω πολλάς γεφύρας διαβάντες
 ἐν λόγοις οὓς δὲν ψάλλ' ἡ κωμωδία,
 εἰς τὴν ὑψίστην ἔστημεν ἀψίδα,
 4 ἵνα τὸν ἄλλον ἴδωμεν πυθμένα
 τῆς Κακοδόθρου, καὶ τοὺς ἄλλους θρήνους.
 Εἶδον δ' αὐτὸν ἀπαίσιον τὸ σκότος.
 7 Ὡς εἰς τῶν Βενετῶν τὸ ναυπηγεῖον
 βράζ' ἡ γλοιώδης πίσσα τὸν χειμῶνα
 πρὸς πλοίου βεβλαμμένου καὶ ἀπλόου
 10 ἐπίχρισιν· κ' ἐν τούτοις ὁ μὲν νέον
 τὸ πλοῖόν του κατασκευάζει, ἄλλος
 τὰ πλευρὰ βύει τοῦ πεπονημένου,
 13 ὁ μὲν κτυπᾷ εἰς πρύμνην, ὁ δ' εἰς πῶραν,
 ἢ ξέει κώπας, ἢ σχοινία στρέφει,
 ἢ ράπτει τὸν ἀρτέμωνα καὶ τᾶλλα·
 16 οὕτως, οὐχὶ τὸ πῦρ, ἡ θεία τέχνη
 ἔβραζε κάτω ἄφθονον τὴν πίσσαν,
 χρίουσιν πᾶσαν ὄχθην πανταχόθεν.
 19 Τὴν ἔβλεπον, δὲν ἔβλεπον ἐντός της
 εἰμὴ βρασμοῦ φλυκταίνας ὀγκουμένας,
 κ' ὑπὸ τὴν πίεσιν συνιζανούσας.
 22 Ἄλλ' ὥς ἠτένιζον τὰ βάθη κάτω,
 ὁ ὁδηγός μου λέγων « βλέπε, βλέπε! »
 μ' ἔσυρεν ἐκ τοῦ μέρους ὅπου ἤμην.
 25 Κ' ἐστράφην, ὅπως στρέφεται ὁ σπεύδων
 νὰ ἰδῇ ὅ,τι ν' ἀποφύγη θέλει,
 τὸν ἐκνευροῖ δ' αἰφνίδιος ὁ φόβος,

- 28 κ' ἡ θεὰ τὴν φυγὴν τοῦ δὲν βραδύνει.
 Κ' εἶδον ὀπίσω μας ὀρμῶντα μαῦρον
 διάβολον, εἰς τὰς τραχείας πέτρας.
- 31 ὦ! τί ἀπαίσιος ἦτο τὴν θεάν!
 Εἰς πᾶν τοῦ κίνημα τί φρικαλέος,
 τὰ πτερὰ τείνων καὶ τοὺς πόδας κοῦφος!
- 34 Ὁ ὑψηλὸς τοῦ καὶ ὀξύς τοῦ ὦμος
 ἀμαρτωλὸν ἔφερ' ἐκ τῶν ὀσφύων,
 χορδόδετον τοὺς πόδας ἀμφοτέρους.
- 37 « Κακώνυχες, » ἐκ τῆς γεφύρας εἶπεν,
 « Ἐνταῦθα εἰς τῶν παλαιῶν τῆς Ζίτας.
 Κάτω αὐτόν. Ὑπάγω καὶ δι' ἄλλους
- 40 εἰς τὴν γῆν, ἣτις οὐκ ὀλίγους ἔχει,
 καὶ δωρολήπτας πάντας, πλὴν Βοντούρου,
 τὸ Οὐ Ναὶ λέγοντας ἀντὶ χρημάτων. »
- 43 Καὶ ρίψας αὐτὸν κάτω, εἰς τὸν βράχον
 ἐστράφη. Μολοσσὸς τόσον ταχέως
 οὐδέποτε ἐχύθη κατὰ κλέπτου.
- 46 Κ' ἐκεῖνος βυθισθεὶς ἀνέδυ πάλιν.
 Οἱ δαίμονες δ' ἐκ τῆς γεφύρας, « ὦδε
 οὐκ ἔστιν, ἔκραζον, ἀγία κάρα.
- 49 Ὡς εἰς τὸν Σέρχιον δὲν κολυμβῶσιν
 ἐδῶ. Ἄν τὰς ἀρπάγας μας δὲν θέλῃς,
 νὰ ἐπιπλέῃς εἰς τὴν πίσσαν παῦσον. »
- 52 Δι' ἑκατὸν δ' αἰχμῶν ἀρπάσαντές τον,
 « Χόρευε, εἶπον, ὑπ' αὐτὴν τὴν σκέπην.
 Θησαύριζε, ἂν δύνασαι, κρυφίως. »
- 55 Οἱ μάγειροι διὰ παραμαγείρων
 βυθίζουσιν εἰς λέβητα τὸ κρέας
 περόναις οὕτως, ὅταν ἐπιπλέῃ.

- 58 Ὁ δ' ἀγαθός μου ὁδηγὸς μοὶ εἶπεν·
 « Ἐνταῦθα ἵνα μὴ φανῇς πῶς εἶσαι,
 ὀπίσω τινὸς βράχου εὐρὲ σκέπην.
- 61 Μηδὲ φοβοῦ μή μοι συμβῇ τις ὕβρις.
 Γνωστά μοι εἰσὶ ταῦτα· καὶ πρὶν ἤδη
 εἰς τούτους παρευρέθην τοὺς ἀγῶνας. »
- 64 Τὴν κεφαλὴν διέβη τῆς γεφύρας,
 καὶ ὥς ἀφίχθη εἰς τὴν ἑκτὴν ὄχθην,
 ἐδέησε ν' ἀντιταχθῇ ἀτρόμως.
- 67 Μεθ' ὅσης λύσσης ἐμμανοῦς οἱ κύνες
 ὀρμῶσι κατὰ πένητος ἀλήτου
 τοῦ αἵφνης ἰσταμένου κ' ἐπαιτοῦντος,
- 70 καὶ οὗτ' ὑπὸ τὴν γέφυραν ἐξῆλθον,
 κατ' αὐτοῦ στρέψαντες τὰ σίδηρά των.
 Ἄλλ' ἔκραξεν· « Οὐδεὶς ὑμῶν τολμάτω.
- 73 Πρὶν ἢ μ' ἐγγίσῃ ἡ ὑμῶν ἀρπάγη,
 εἷς ἐξ ὑμῶν ἐλθέτω νὰ μ' ἀκούσῃ,
 κ' εἶτα νὰ μὲ σπαράξῃτε σκεφθῇτε. »
- 76 Κ' ἔκραξαν ὅλοι· « Κάκουρε, σὺ βαῖνε. »
 Εἷς δὲ προέβη κ' ἔμειναν οἱ ἄλλοι.
 Ἐλθὼν δὲ, τὸν ἠρώτησε· « Τί θέλεις ; »
- 79 « Πιστεύεις, Κάκουρε, πῶς θὰ ἡρχόμην, »
 ὁ ὁδηγὸς ἀπήντησε, « γνωρίζων
 πάσας καλῶς τὰς καθ' ὑμῶν ἀμύνας,
- 82 βουλὴ ἂν δὲν ἦν θεία, κ' εἰμαρμένη ;
 Ἄφες μας· οὐρανόθεν ἐπετάχθην
 τὸν τραχὺν δρόμον εἰς τινὰ νὰ δείξω. »
- 85 Τότ' ἡ ὀφρὺς του κατεβλήθη τόσον,
 ὥστ' ἔρριψεν ἡ χεὶρ του τὴν ἀρπάγην,
 κ' εἶπε τοῖς ἄλλοις· « Μὴ κτυπᾶτε πλέον. »

- 88 Ὁ δ' ὁδηγός μου μ' εἶπε· « Σὺ ὁ κύπτων
κύπτων εἰς τὰς σχισμάδας τῆς γεφύρας,
ἀσφαλεστάτως ἤδη πρόσελθέ μοι. »
- 91 Καὶ κινηθεὶς ἔσπευσα πρὸς ἐκεῖνον.
Πλὴν κ' οἱ διάβολοι προὔχώρουν ὅλοι,
ὥστ' ἐφοβήθην μὴ παρασπονδῶσι.
- 94 Τρέμοντας οὕτω τοὺς ἐπὶ συνθήκῃ
ἐξερχομένους εἶδον τῆς Καπρώνης,
καθ' ὃ ἐν μέσῳ τόσων ἐχθρῶν ὄντας.
- 97 Ὀλόσωμος τῷ ὁδηγῷ προσέφυν,
καὶ ἀτενὲς διέμεινα στηρίζων
τὸ βλέμμα ἐπ' αὐτοὺς, κακοπροσώπους.
- 100 Ἐκλινον τὰς ἀρπάγας· « Νὰ τῷ δώσω, »
εἶπεν ὁ εἷς τῷ ἄλλῳ, « εἰς τὸ νῶτον ; »
Ὁ δ' ἀπεκρίθη· « Κτύπα, κάρφονέ τον. »
- 103 Ὁ δαίμων ὅμως ὅστις εἶχε λόγους
μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ μου ἀνταλλάξει,
στραφεὶς τῷ εἶπε· « Παῦσον, Στροβιλία. »
- 106 Πρὸς ἡμᾶς δ' εἶπεν· « Ὡδε νὰ προβῇτε
ἀδύνατον. Συντετριμμένη κάτω
ὅλ' ἡ ἀψὶς εἰς τὸν πυθμένα κεῖται.
- 109 Ἄν δὲ νὰ προχωρήσητε ποθῇτε,
χωρεῖτε διὰ τούτου τοῦ σπηλαίου.
Πλησίον εἶναι ἄλλος βατὸς βράχος.
- 112 Χθὲς, μετὰ πέντε ὥρας, πρὸ χιλίων
ἐτῶν, διακοσίων κ' ἑξ πρὸς τούτοις,
κ' ἐξήκοντα, ὁ δρόμος κατεστράφη.
- 115 Στέλλω τινὰς εὐθὺς τῶν ἐμῶν τούτων
νὰ ἰδοῦν μὴ ἐκεῖ δροσίζηταί τις.
Ἀκολουθεῖτέ τους· δὲν θὰ σᾶς βλάβουν. »

- 118 « Ἐπρὸς σεῖς, Στραβοπτέρη, Κρικοβάτα, »
 ἤρξατο λέγων· « Μετ' αὐτῶν Κυνόπα,
 Κεντρόθριξ, σὺ ὁδήγει τὴν δεκάδα.
- 121 Κοκκία, πρόελθε καὶ Πυροδράκων,
 κάρχαρε Κερασίων, καὶ Σκυλάρπαξ,
 καὶ Νυκτοπέτα καὶ Ἐρύθροψ ἄφρον.
- 124 Τοὺς ζέοντας ἰχνεύσατε κευθμῶνας.
 Περαιωθήτωσαν δὲ οὗτοι σῶοι
 μέχρι τῆς ὄχθης τῆς ὑπὲρ τὴν πίσσαν. »
- 127 « Φεῦ! εἶπον, ὁδηγέ, τί τοῦτ' ὁ βλέπω;
 Ἄγωμεν μόνοι, ἄνευ συνοδίας.
 Τὸν δρόμον ἂν γνωρίζης, δὲν τὴν θέλω.
- 130 Ὡς πάντοτε ὀξύς ἀνίσως εἶσαι,
 δὲν βλέπεις ὅτι τρίζουν τοὺς ὀδόντας
 καὶ πένθιμ' ἀπειλοῦν τὰ βλέφαρά των; »
- 133 Ὁ δ' εἶπέ μοι· « Δὲν θέλω νὰ φοβῆσαι.
 Ἄφες, ἅς τρίζουν, ὄρεξιν ἂν ἔχουν.
 Τὸ πράττουσι πρὸς τοὺς κεκολασμένους. »
- 136 Πρὸς τὴν λαιὰν ἐστράφησαν κρηπίδα.
 Πρὶν δ' ἔδακον τὴν γλῶσσαν προβαλόντες
 μακράν, τῷ ἀρχηγῷ των εἰς σημεῖον.
- 139 Ἐκεῖνος δ' εἶχε σάλπιγγα τὴν ἔδραν.

ΑΣΜΑ ΚΒ'.

- 1 Εἶχον ἰδεῖ ἱππεῖς ἐν στρατοπέδῳ,
ἐν ἐπιθέσεσι κ' ἐν παρατάξει,
καὶ εἰς φυγὴν προσέτι τρεπομένους.
- 4 Καὶ ἱππικοὺς ἀγῶνας, Ἀρετῖνοι,
παρ' ὑμῖν εἶδον, ἐλιγμοὺς κατ' ἴλας,
καὶ ἱππασκήσεις καὶ ἵπποδρομίας,
- 7 πρὸς σάλπιγγας καὶ πρὸς κωδῶνων κροῦσιν,
μετὰ τυμπάνων καὶ πυργοσημάτων
καὶ σημαιῶν ἡμεδαπῶν καὶ ξένων.
- 10 Αὐλὸν τοιοῦτον πλήν ποτὲ δὲν εἶδον
νὰ ὁδηγῇ ἱππεῖς ἢ πεζὸν πλῆθος,
ἢ πλοῖον φέρον γῆς ἢ ἄστρων σῆμα.
- 13 Ἐπροχωροῦμεν μετὰ τῶν δαιμόνων.
ὦ! τί φρουρά! Ἀλλ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν
ἅγιοι, μέθυσ' εἰς τὸ καπηλεῖον.
- 16 Ἦν δὲ ἡ προσοχή μου εἰς τὴν πίσσαν,
ἵνα γνωρίσω τὰ τοῦ βόθρου πάντα,
καὶ τὰ τῶν ἐν αὐτῷ φλογιζομένων.
- 19 Ὡς οἱ δελφῖνες, δίδοντες σημεῖον
διὰ κυρτοῦ τοῦ νώτου τῷ ναυκλήρῳ
τὸ σκάφος του νὰ σώσῃ τοῦ κινδύνου,
- 22 οὕτω τινὲς ἀμαρτωλοὶ, τὸν πόνον
κουφίζοντες, ἐδείκνυν τὴν ῥάχιν,
ἀστραπηδὸν δ' ἔκρυπτον αὐτὴν πάλιν.

- 25 Καὶ ὥς παρὰ τὸ χεῖλος ὑγρᾶς τάφρου
 ἴστανται βάτραχοι τὸ ρύγχος ἔξω,
 κρύπτοντες δὲ τοὺς πόδας καὶ τὸ σῶμα,
 28 ἴσταντο οὕτως οἱ κεκολασμένοι·
 ἀλλ' ἅμ' αὐτοῖς προσήρχετ' ὁ Κεντρόθριξ,
 οὕτως ἐκρύπτοντο ὑπὸ τὴν βράσιν.
- 31 Εἶδον τινὰ, καὶ ἔτι ὄλος τρέμω,
 προσμένοντα, ὥς βάτραχοι ἐπίσης
 βυθίζονται οἱ μὲν, οἱ δὲ προσμένουν·
- 34 Καὶ ὁ Σκυλάρπαξ, ὅστις ἦν πλησίον,
 τὸν ἤρπασεν ἐκ τῆς πισσώδους κόμης,
 καὶ τὸν ἐβύθισεν ὥς ἐνυδρίδα.
- 37 Κατ' ὄνομα γνωστοὶ μοὶ ἦσαν πάντες.
 Τοὺς εἶχον μάθει εἰς τὴν ἐκλογὴν των,
 καὶ τοὺς ἐγνώριζον, ὅτ' ἐκαλοῦντο.
- 40 « Τοὺς ὄνυχας, Ἐρύθροψ, εἰς τὸ νῶτον
 αὐτοῦ ἐδώ. Ἰδὲ νὰ τὸν ἐκδάρης, »
 ἔκραζον πάντες οἱ κατηραμένοι.
- 43 Κ' ἐγώ· « Ἄν ἡμπορῇς, ἡγέτα, μάθε
 τίς εἶναι ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος
 ὁ ἐμπεσὼν εἰς τῶν ἐχθρῶν τὰς χεῖρας. »
- 46 Ὁ δ' ὁδηγός μου πλησιάσας, πόθεν,
 ἠρώτησεν, εἶν' ἡ καταγωγὴ του·
 ὁ δ' εἶπεν· « Ἐγεννήθην εἰς Ναυάραν.
- 49 Ἡ μήτηρ δοῦλον μ' ἔθηκε κυρίου,
 τεκοῦσά μ' ἐξ ἀσώτου τινός, ὅστις
 κατέστρεψε' ἐαυτὸν καὶ τὴν οὐσίαν.
- 52 Εἶτ', αὐλικὸς τοῦ Ἄνακτος Τυπάλδου,
 προέβην εἰς χρημάτων καταχρήσεις,
 κ' ἥδ' εἰς αὐτὰς τὰς φλόγας τιμωροῦμαι. »

- 55 Ὁ Κερασίων δ' ὅστις εἰς τὸ στόμα
εἶχ' ἐκατέρωθεν ὀδόντας κάπρου,
ἀπέδειξεν αὐτῷ πῶς ὁ εἷς σχίζει.
- 58 Ἦλθεν ὁ μῦς εἰς τοὺς κακοὺς αἰλούρους.
'Αλλ' ὁ Κεντρόθριξ τὸν ἐνηγκαλίσθη
κ' εἶπε· « Σταθῆτε νὰ τὸν περονίσω. »
- 61 Καὶ ἀποβλέψας πρὸς τὸν ὀδηγόν μου.
« Ἐρώτα, εἶπε, παρ' αὐτοῦ ἂν θέλῃς
νὰ μάθῃς ἄλλο, πρὶν τὸν καταστρέψουν. »
- 64 Καὶ οὗτος· « Λοιπὸν λέγ' ἐκ τῶν ἀχρείων
τῶν ἐν τῇ πίσσῃ ἂν τινα Λατῖνον
γνωρίζῃς. » Ὁ δ' ἀπήντησεν· « Ἀρτίως
- 67 ἐνὸς τῶν ὑπ' αὐτὴν ἀπεχωρίσθην.
ὦ! Εἶθε μᾶς ἐκάλυπτεν εἰσέτι!
Ὀνυχας, λόγχας δὲν θὰ ἐφοβούμεν. »
- 70 Ὁ δὲ Κοκκίας· « Ἡ ὑπομονή μας,
εἶπε, πολλή! » καὶ διὰ τῆς ἀρπάγης
τῷ ἔσχισε χωρίον τῆς ὠλένης.
- 73 Ὁ Πυροδράκων ἤθελε τὰς κνήμας
νὰ τῷ σπαράξῃ· ἀλλ' ὁ δέκαρχός των
περιεστράφη πέριξ, λοξὸν βλέπων.
- 76 Ὡς δ' οὗτοι ἐπραύνησαν ὀλίγον,
τὸν ἔτι τὰς πληγὰς του θεωροῦντα
ἠρώτησεν εὐθὺς ὁ ὀδηγός μου·
- 79 « Τίς ἦν ὁ ἀφ' οὗ εἶπας, ἐχωρίσθης
ἐπὶ κακῷ, ἵνα ἐνταῦθα ἔλθῃς; »
Ὁ δ' ἀπεκρίθη· « Ὁ πατήρ Γομίτας,
- 82 ὁ ἐν Γαλλούρᾳ. Σκεῦος παντὸς δόλου,
τοὺς ἐχθροὺς εἶχε τοῦ ἀρχηγοῦ του
ὑποχειρίους, καὶ τοῖς ἐχαρίσθη.

- 85 Χρυσὸν λαβὼν, τοῖς προσηνέχθη πράως,
ὥς εἶπε, κ' ἐν παντὶ ἦν δωρολήπτης
οὐχὶ κοινός, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπισήμων.
- 88 Μετ' αὐτοῦ ἦν ὁ Κύρ Μιχαήλ Ζάγκης
ἐκ Λογοδώρου, καὶ αὐτῶν αἱ γλῶσσαι
ἀκάματ' ἦσαν περὶ Σαρδινίας.
- 91 ὦ! φεῦ! Ἴδέτε τρύζοντα τὸν ἄλλον.
Θὰ ἔλεγον καὶ ἄλλα, πλὴν φοβοῦμαι
μὴ ἔλθῃ τὴν κασίδα μου νὰ τρίψῃ. »
- 94 Ὁ δέκαρχος δὲ πρὸς τὸν Νυκτοπέτην,
τοὺς ὀφθαλμοὺς στρεβλοῦντα νὰ κτυπήσῃ,
εἶπε· « Κακόπτηνον, ὕπαγε, φθείρου! »
- 97 « Ν' ἀκούσητε ἢ νὰ ἰδῆτε Τόσκους
ἢ Λομβαρδοὺς ἐὰν ποθῆτε, » τότε
ὁ ἔντρομος μᾶς εἶπε « σᾶς τοὺς φέρω.
- 100 Ἄλλ' οἱ κακώνυχες νὰ μακρυνθῶσι,
μὴ φοβηθῶσι τὴν ἐκδίκησίν των.
Κ' ἐγὼ ἐνταῦθα, καίτοι εἷς καὶ μόνος,
- 103 ἄλλους ἐπτά ὑπόσχομαι νὰ φέρω,
ἅμα συρίξω, ὥς παρ' ἡμῖν ἔθος
πᾶς ὁ ἀναδυόμενος νὰ πράττῃ. »
- 106 Τότ' ἤγειρε τὸ ρύγχος ὁ Κυνώπης
κινῶν τὴν κεφαλὴν, καὶ εἶπεν· « Ἴδε,
ὅπως καταδυθῇ, τὴν πονηρίαν! »
- 109 Ὁ δὲ, τεχνάσματα εἰδὼς ποικίλα,
« Εἰμί, ναὶ, λίαν πονηρός, » ἀπῆντα,
« ὅταν αὐξάνω τῶν ἐμῶν τὰς θλίψεις. »
- 112 Ὁ Στραβοπτέρης δὲ δὲν ἐκρατήθη·
« Ἐὰν καταδυθῇς, » ἐμπρὸς τῶν ἄλλων
τῷ εἶπε, « δὲν σ' ἀκολουθῶ καλπάζων·

- 115 θὰ πτερυγίζω ἄνωθεν τῆς πίστεως.
 Ἐξω τὸν τράχηλον, καὶ εἰς τὴν ὄχθην
 ἰδωμεν ἂν πλεόν ἡμῶν ἀξίζης. »
- 118 Θ' ἀκούσης νέαν πάλην, ἀναγνώστα.
 Προσεῖδον πάντες εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην,
 καὶ πρῶτος ὁ πρὸ πάντων δυσχεραίνων.
- 121 Ὁ Ναυαρὸς καλῶς στιγμὴν ἐκλέξας,
 ἐστήριξε τοὺς πόδας, καὶ πηδῆσας
 τῶν προσβολῶν των ἀπηλλάγη. Πάντες
- 124 ἔμειναν ἔκπληκτοι, καὶ ὑπὲρ πάντας
 ὁ αἴτιος γενόμενος τῆς ἥττης.
 Ὁρμήσας ὁμῶς ἔκραξε· « Σὲ φθάνω. »
- 127 Τί τ' ὄφελος; Κατὰ τὴν προσδοκίαν
 δὲν ἐβοήθουν τὰ πτερά. Ἐκεῖνος
 κατεβυθίσθη, οὗτος δ' ἐπεπέτα.
- 130 Οὐκ ἄλλως καταδύεται ἡ νήσσα,
 ὅταν ἰέραξ ἐφορμᾷ, καὶ οὗτος
 ἀφίπταται δυσθύμως καὶ ἀπράκτως.
- 133 Ὁ Κρικοβάτης δ' ὀργισθεὶς τῆς χλεύης,
 ἐπάνω του ἐπέτα, χαίρων ὅτι
 ἔφυγεν οὗτος, προκαλῶν δ' εἰς ἔριν.
- 136 Ὡς δ' ἀφανῆς ὁ δωρολήπτης ἔδω,
 ὀξὺς ἐστράφη κατὰ τοῦ συντρόφου,
 καὶ συνεπλάκησαν ἐπὶ τῆς τάφρου.
- 139 Ἀλλ' ἦν ὁ ἄλλος γυψ γαμφώνυξ, ὥστε
 συνέλαβον ἀλλήλους, καὶ οἱ δύο
 κατέπεσαν εἰς φλέγουσαν τὴν βάλτον.
- 142 Εἰρηνευτὴς ἔγιν' εὐθύς ἡ θέρμη.
 Ἀλλὰ νὰ ἐγερθῶσιν ἡδυνάτουν,
 τὰ πτερά ἔχοντες πεπισσωμένα.

- 145 Ὁ δὲ Κεντρόθριξ, δυσφορῶν ὡς πάντες,
 τέσσαρας πέμπει εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην
 ἀρπαγοφόρους. Ἐνθεν δὲ κακείθεν
 148 κατῆλθον πάντες εἰς τὰς πρὶν τῶν θέσεις·
 καὶ τὰς αἰχμὰς εἰς τοὺς ἐγκεχρισμένους
 διηύθυναν, τοὺς βράζοντας εἰς πίσσαν.
 151 Ἐν συμπλοκῇ τοὺς παραιτοῦμεν οὕτω.

ΑΣΜΑ ΚΓ'.

- 1 Μόνοι, σιγῶντες, ἄνευ συνοδίας
 ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἐχωροῦμεν,
 καθὼς οἱ μοναχοὶ ἐν λιτανείαις.
- 4 Τὸν νοῦν μου αὕτη ἔφερεν ἡ πάλη
 ὀπίσω, εἰς τὸν μῦθον τοῦ Αἰσώπου,
 περὶ μυὸς λαλοῦντα καὶ βατράχου.
- 7 Δὲν ὁμοιάζει μᾶλλον Νῦν καὶ Τώρα
 ἅφ' ὅτι ταῦτα, ἂν ἀρχὴ καὶ τέλος
 εἰς ἕμμονον συναπαντῶνται πνεῦμα.
- 10 'Αλλ' ὥς ἐκ σκέψεως βλαστάνει σκέψις,
 οὕτω κ' ἐκ ταύτης ἄλλη ἐγεννήθη,
 διπλασιάσασα τοὺς πρὶν μου φόβους.
- 13 Χάριν ἡμῶν, ἀνελογίσθην, οὗτοι
 ἀπάτην, ὕβριν ἔπαθον καὶ βλάβην,
 δι' ἃ πιστεύω ὅτι δυσφοροῦσι.
- 16 Τὴν ὀργὴν πρόσθεσ τῇ κακοβουλίᾳ.
 Σκληρότεροι θὰ ἔλθωσιν ὀπίσω
 παρ' ὃ τὸν λαγῶν θηρεύσας κύων.
- 19 Μοὶ εἶχον ἤδη ὀρθωθῇ αἱ τρίχες,
 καὶ ἔμφοβος, ὀπίσω τὸν νοῦν εἶχον,
 καὶ εἶπον· « Ὁδηγέ; ἂν δὲν μὲ κρύψης

- 22 καὶ δὲν κρυβῆς, μὲ κατατρύχει φόβος
τῶν Κακωνύχων. Μᾶς ἀκολουθοῦσιν.
Ἡ φαντασία μου μοὶ τοὺς δεικνύει. »
- 25 « Μολυβδωτοῦ ὑέλου ἐὰν ᾗμην, »
μ'εἶπε, « τὴν ἔξω σου εἰκόνα πλήρη
δὲν θενὰ εἶχον, ὡς τὴν ἔσω ἔχω.
- 28 Νῦν δὲ διασταυροῦς οἱ λογισμοί σου
τοὺς ἐμοὺς, ὅμοιοι μορφὴν καὶ εἶδος,
ὥστ' ἐκ τῶν δύο βλέπω βουλὴν μίαν.
- 31 Ἡ ὄχθ' ἡ δεξιὰ ἂν οὕτω κλίνη,
ὥστε εἰς ἄλλον νὰ μᾶς φέρῃ βόθρον,
θὰ φύγωμεν τὴν θήραν, ἣν φοβεῖσαι. »
- 34 Τὴν συμβουλὴν δ' ἔπαυσε μόλις λέγων,
ὅτ' εἶδον ταννυσίπτεροι νὰ ἔλθουν
οὐχὶ μακρὰν ἡμῶν νὰ μᾶς συλλάβουν.
- 37 Ὁ ὁδηγός μου μ' ἤρπασεν ἀμέσως
ὡς μήτηρ, ἐξυπνῶσα ἐν θορύβῳ
καὶ βλέπουσα πλησίον τῆς τὰς φλόγας,
- 40 τὸ βρέφος τῆς ἀρπάζει, φεύγει, τρέχει,
οὐχ ἑαυτῆς, ἐκείνου κηδομένη,
ὥστε καὶ μονοχίτων νὰ ἐκδράμῃ.
- 43 Λοιπὸν ἐξ ὕψους τῆς τραχείας ὄχθης
ἐρρίφθη εἰς τὸν κατιόντα βράχον
ὑπτίως, στέγοντα τὴν ἄλλην ὄχθην.
- 46 Ταχύτερον δι' αὐλακος δὲν ῥέει
τὸ ὕδωρ εἰς τὸν μύλον τοῦ ἀγρότου,
ὅτε εἰς τοῦ τροχοῦ τὰ πτερὰ φθάνει,
- 49 ἢ ὁ διδάσκαλός μου εἰς τὸν βόθρον,
φέρον ἐμὲ συγχρόνως εἰς τὸ στῆθος
ὡς τέκνον του, οὐχὶ ὡς σύντροφόν του.

- 52 Ἦγγισαν μόλις δὲ εἰς τὸν πυθμένα
οἱ πόδες του, ὅτ' ἔφθασαν κ' ἐκεῖνοι
ἐπὶ τῆς τάφρου. Ἀλλ' οὐδεὶς ὁ φόβος!
- 55 Ἡ πρόνοια, ἣτις τὴν λειτουργίαν
τῆς πέμπτης τοῖς ἐνεπιστεύθη τάφρου,
δὲν τοῖς ἐπέτρεπε νὰ μακρυνθῶσι.
- 58 Γραπτῶν ἀνθρώπων γένος εὖρον κάτω
βραδυπορούντων πέριξ καὶ κλαιόντων,
κ' οἰκτρὰν ἐχόντων, κεκμηκυῖαν ὄψιν.
- 61 Ἐφερον ῥάσσα, ταπειναῖς καλύπτραις
ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, οἷαι τὸ σχῆμα
εἰσὶ τῶν μοναχῶν τῆς Κολωνίας.
- 64 Ἐκτὸς χρυσᾶ, τὴν ὄρασιν θαμβοῦντα,
ἐντὸς μολύβδινα, βαρέα, ὥστε
εἰσὶν ἀχύρου τὰ τοῦ Φρειδερίκου.
- 67 ὦ αἰωνίως θλίβοντος μανδύου!
Ἐστράφημεν πρὸς τὴν λαιάν μας χεῖρα
μετ' αὐτῶν, ὧν ἠκούομεν τοὺς θρήνους.
- 70 Πλὴν κάμνοντες ὑπὸ τὸ βάρος οὗτοι,
ἐβραδυπόρουν, ὥστε εἰς πᾶν βῆμα
περὶ ἡμᾶς ἦν νέα συνοδία.
- 73 Κ' ἐγὼ πρὸς τὸν ἡγέτην εἶπον· « Ζήτει
τινὰ γνωστὸν κατ' ὄνομα ἢ πράξεις.
Φέρε τὸ βλέμμα, ὡς βαδίζεις, πέριξ. »
- 76 Καὶ εἷς, τὴν Τουσκικὴν ἀκούσας γλῶσσαν,
μᾶς ἔκραξε· « Συνέχετε τοὺς πόδας
οἱ τρέχοντες σεῖς οὕτως ἐν τῷ ζόφῳ.
- 79 Παρ' ἐμοῦ ἴσως λάβῃς ὅ,τι θέλεις. »
Στραφεὶς δ' ὁ ὁδηγὸς μοι εἶπε· « Μένε
καὶ βάδιζε κατὰ τὸ βάδισμά του. »

- 82 Στάς, εἶδον δὺω, ὧν ἡ ὄψις πόθον
ἐξέφραζε νὰ συμβαδίσωσί μοι.
Πλὴν βαρεῖς ἦσαν, καὶ στενὸς ὁ δρόμος.
- 85 Ὡς δὲ προσῆλθον, εἰς ἡμᾶς σιγῶντες
προσῆλωσαν τὰς ὄψεις παραβλόπας,
κ'εἶτα στραφέντες, εἶπον πρὸς ἀλλήλους·
- 88 « Ὁ λάρυγξ τοῦτον ζῶντα τὸν ἐλέγχει.
Νεκροὶ δ' ἂν ὦσι, τίνι προνομίῳ
νὰ μὴ φορῶσι τὸν βαρὺν μανδύαν; »
- 91 Καὶ μ'εἶπον· « Τοῦσκε, ὅς εἰς τὴν χορείαν
τῶν θλιβερῶν ὑποκριτῶν προσῆλθες,
μὴ ἀρνηθῇς νὰ μᾶς εἰπῇς τίς εἶσαι. »
- 94 Κἀγὼ « Ἐτέχθην, » εἶπον, « καὶ ἐτράφην
ὅπου ὁ Ἄρνος κ' ἡ μεγάλη πόλις,
κ' ἔχω τὸ σῶμα πάντοτε ὁ εἶχον.
- 97 Σεῖς δ' εἴσθε τίνες, εἰς ὧν τόση βλέπω
τὰς παρειὰς ν' ἀποσταλάζῃ λύπη;
Τίς ἐφ' ὑμῶν ποινὴ τοσοῦτο στίλβει; »
- 100 Καὶ ὁ εἷς εἶπεν· « Ἡ κιτρίνη χλαῖνη
εἶν' ἐκ μολύβδου, καὶ βαρεῖα τόσον,
ὥστ' ὑπὸ ταύτην πᾶσα πλάστιγξ τρύζει.
- 103 Μοναχοὶ εὖθυμοι ἐκ Βονωνίας,
ὁ Καταλάνος καὶ ὁ Λοδερίγκος
ἐσμέν, ὑπὸ τῆς χώρας ἐκλεγέντες
- 106 ὁμοῦ τῆς σῆς, ἀντὶ ἐνὸς καὶ μόνου
εἰρηνοφύλακες· ἀλλὰ ὅποῖοι,
φαίνεται ἔτι παρὰ τὸ Γαρδίγκον. »
- 109 Τότ' ἤρχισα· « Πατέρες, τὰ δεινά σας . . . »
Ἄλλο δὲν εἶπον. Εἰς τὴν γῆν ἐμπρὸς μου
εἶδον ἐσταυρωμένον τρισὶν ἤλοις.

- 112 Ἄμα δὲ μ'εἶδεν, ὅλος συνεστράφη,
φυσῶν τὸ γένειόν του καὶ στενάζων.
Ὁ Καταλάνος δ' ἰδὼν τοῦτο εἶπεν·
- 115 « Ὁ ἐγκαθηλωμένος εἶναι ὅστις
τοῖς Φαρισαίοις εἶπε· « Σταυρωθήτω
εἷς ὑπὲρ τῆς τοῦ ἔθνους σωτηρίας. »
- 118 Γυμνός, ὡς βλέπεις, ἐγκαρσίως κεῖται
τοῦ δρόμου, νὰ αἰσθάνηται τὸ βάρος
καθῆκον ἔχων τῶν διερχομένων.
- 121 Οὕτω στρεβλοῦται καὶ ὁ πενθερός του
ἐντὸς τῆς τάφρου, κ'οἱ τοῦ συμβουλίου
λοιποί, κακὸν τῶν Ἰουδαίων σπέρμα. »
- 124 Καὶ εἶδον τὸν Βιργίλιον εἰς θαῦμα
νὰ ἔχῃ τοῦτον τὸν ἐσταυρωμένον,
καὶ τὴν αἰσχρὰν ποινὴν, τὴν δι' αἰώνων.
- 127 Τῷ μοναχῷ δ' ἀπέτεινε τὸν λόγον·
« Εἰπέ, ἐάν σοι ἄρεστόν καὶ θέμις,
ἂν δεξιῶς διέξοδός τις κεῖται,
- 130 δι' ἧς ἀμφοτέροι νὰ διαβῶμεν,
μὴ συναντῶντες μέλανας ἀγγέλους,
νὰ μᾶς ἀρπάσουν ἐρχομένους ὧδε. »
- 133 Ὁ δέ· « Πλησίον ὅσον δὲν ἐλπίζεις,
βράχος προέχει τοῦ μεγάλου κύκλου,
συνδέων πάσας τὰς φρικτὰς κοιλάδας.
- 136 Μόνον αὐτὴν, θραυσθεῖς, δὲν τὴν καλύπτει.
Θεν' ἀναβῆτ' ἐπὶ τῶν ἐρειπίων
τῶν κατὰ τὴν πλευρὰν κ' ἐν τῷ πυθμένι. »
- 139 Ὁ ὁδηγός μου, ἐπ' ὀλίγον κύψας,
εἶπ' ἔπειτα· « Κακῶς μᾶς ἀφηγήθη
ὁ περονίζων τοὺς κεκολασμένους. »

- 142 Ὁ μοναχὸς δὲ εἶπ'· « Ἐν Βονωνία
 ἤκουσα πλεῖστα περὶ διαβόλου,
 ἐν ἄλλοις δ' ὅτι εἶναι πατὴρ ψεύδους. »
- 145 Ὁ δὲ ἡγέτης, ταραχθεὶς τὴν ὄψιν
 ὀργῇ, ἀπῆλθε μέγ' ἀνοίξας βῆμα·
 κ' ἐγὼ, ἀφήνων τοὺς ἀχθοφοροῦντας,
- 148 ἐπὶ τὰ φίλτατα εἰπόμεν ἶχνη.

ΑΣΜΑ ΚΔ'.

- 1 Ὅτε ὁ ἥλιος, νεαροῦ ἔτους,
 λούη τὴν κόμην ἐν τῷ Ὑδροχόῳ,
 καὶ βαίν' ἡ νύξ πρὸς ἴσιν τὴν ἡμέραν,
 4 καὶ ἐπὶ γῆς ἡ πάχνη ὁμοιάζη
 τῆς ἄσπρης ἀδελφῆς τῆς τὴν εἰκόνα,
 μικρὸν πλὴν διαρκῆ ἡ πτέρωσίς τῆς,
 7 τῶν χρειωδῶν στερούμενος ἀγρότης
 ἐγείρεται, καὶ βλέπει τὸ πεδῖον
 κατάλευκον, καὶ τύπτεται τὸ στῆθος,
 10 κ' εἰς τὴν καλύβην ἀπελθὼν γογγύζει,
 ὥς πένης ὁ ἀμηχανῶν τί πράξει.
 Ἐπανελθὼν δ' ἐλπίδ' ἀναλαμβάνει·
 13 βλέπων πῶς ἥλλαξε μορφὴν ὁ κόσμος,
 διὰ μιᾶς τὴν ῥάβδον τοῦ λαμβάνει
 καὶ φέρ' εἰς τὴν βοσκὴν τὰ πρόβατά του.
 16 Οὕτω μ' ἐτρόμαξεν ὁ Κύριός μου,
 ὅτ' εἶδον σκυθρωπὸν τὸ μέτωπόν του·
 πλὴν κ' ἔμπλαστρον εἰς τὴν πληγὴν ἐτέθη.
 19 Εἰς τὰ συντρίμματα φθὰς τῆς γεφύρας,
 ὁ ὁδηγὸς γλυκὺ ἔστρεψε πρὸς με
 βλέμμα, ὥς πρὶν κατὰ τὰς ὑπωρείας.
 22 Ἦνοιξε τὰς ἀγκάλας του, ἐσκέφθη
 καθ' ἑαυτὸν, κ' εἰς τὸν σωρὸν τῶν λίθων
 καλῶς ἐμβλέψας, μ' ἔτεινε τὰς χεῖρας.

- 25 Ὡς ὅστις πράττει πάντοτε ἐν σκέψει,
καὶ φαίνεται ἐν προνοίᾳ προσταθμίζων,
οὕτως ἐγείρας με εἰς ἄκρον πέτρας,
28 εἶδε παρέχει ἄλλου βράχου θλάσμα,
καὶ εἶπε· « Μετὰ ταῦτα τούτου ἔχου·
ἐξέτασον δὲ πρὶν εἶναι σὲ φέρη. »
31 Δὲν ἦν ὁδὸς διὰ τοὺς χλαινοφόρους·
μόλις δ' ἡμεῖς, κοῦφος αὐτός, ἐγὼ δὲ
φοράδην, προὔχωροῦμεν πέτραν πέτραν.
34 Ἄν ἡ κρηπὶς δὲν ἦν ταπεινοτέρα
ἐνταῦθα ἢ ἄλλοῦ, τί μὲν ἐκεῖνος
ἄγνοῶ, πλὴν ἐγὼ κατεβαλλόμεν.
37 Καθ' ὅσον ὁ κακόδοθρος πᾶς νεύει
πρὸς τοῦ ἐσχάτου φρέατος τὸ στόμα,
ἐκάστης τῶν κοιλάδων φέρ' ἡ θέσις
40 νὰ κλίνη ἔνθεν κ' ἔνθεν νὰ ὑφοῦται.
Ἦλθομεν τέλος εἰς τὸν ἄκρον λίθον,
ὅστις χωρίζειτ' ἔσχατος τῆς ὄχθης.
43 Ἐξηντλημένη μ' ἦτον τῶν πνευμόνων
ἡ πνοή, ὅταν ἔφθασα ἐπάνω,
κ' ἐκάθησα ἀμέσως ὡς ἀφίχθην.
46 « Εἶν' ὥρα ν' ἀποβάλης τὴν νωθρίαν, »
ὁ ὁδηγός μου εἶπεν· « Εἰς τὰ πτίλα
κ' ὑπὸ σκιάδας δὲν προσκτᾶται φήμη.
49 Ὁ σπαταλῶν ἄνευ αὐτῆς τὸν βίον,
ἀφήνει ἵχνη ὅσα εἰς τὸ ὕδωρ
ἀφρός, ὅσα καπνὸς εἰς τὸν αἶρα.
52 Ἐγέρθητι καὶ νίκα τὴν δειλίαν.
Ἔχε ψυχὴν, ἥτις νικᾷ εἰς μάχας
ὅταν δὲν πίπτ' ὑπὸ βαρὺ τὸ σῶμα.

- 55 Θ' ἀναβῆς κλίμακα ὑψηλοτέραν.
Δέν ἀρκεῖ ταῦτα ὅτι ὑπερέβης.
'Αν μ' ἐννοῇς πρὸς τὸ συμφέρον πράξον. »
- 58 'Ανέστην τότε, πλείονα δεικνύων
πνοὴν τῆς ὄσῃν ἤξευρον πῶς ἔχω,
κ' εἶπον· « 'Αμέλει, πλήρης εἰμὶ θάρρους. »
- 61 Καὶ ἄνω προσανέβημεν τὸν βράχον
ὅστις τραχὺς ἦν καὶ στενὸς, καὶ δύσβατος,
καὶ μᾶλλον ἢ ὁ πρὶν ἀνάντης. Λέγων
- 64 ἐπορευόμην, ἵνα μὴ καμῶν φανῶ.
Φωνὴ δ' ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἄλλης τάφρου,
οὐδὲ ν' ἀποτελοῦσα λόγον ἑναρθρον.
- 67 Τί ἔλεγε, τὸ ἀγνοῶ, ἂν κ' ἤμην
ἐπάνω, εἰς τὴν κλεῖδα τῆς ἀψίδος·
ἀλλ' ὁ λαλῶν ἐφαίνεται ὠργισμένος.
- 70 'Εκλινον κάτω· πλήν τὸ ζῶν μου βλέμμα
οὐδὲν διώρα ἔνεκα τοῦ ζόφου.
Δι' ὃ « 'Ηγέτα », εἶπον, « ἐκ τῆς ἄλλης
- 73 πρόφθασον ὄχθης, ὅπως καταβῶμεν
τὸν τοῖχον. Δέν νοῶ ἐδώ, ἀκούων,
καθὼς καὶ βλέπω, πλήν δέν διακρίνω. »
- 76 « 'Απόκρισιν δέν δίδω, εἶπεν, ἄλλην
παρὰ τὴν πράξιν. Αἵτησις τιμία
ἀνταπαιτεῖ ἐκτέλεσιν σιγῶσαν. »
- 79 Κατέβημεν τὴν γέφυραν ἐξ ὕψους,
ὅπου συνδέει τὴν ὀγδόην ὄχθην,
καὶ ἐμφανὲς μοὶ ἔγινεν ὁ βόθρος.
- 82 'Εντὸς δ' αὐτῆς σωρείαν φρικαλέαν
ὄφρων εἶδον, τὴν μορφὴν ποικίλων.
Κ' ἡ μνήμη των τὸ αἶμά μου παγώνει.

- 85 Δέν ἐγκαυχᾶται μᾶλλον ἢ ἀμμώδης
 Λιβύα· Ὑδρας, δράκοντας παράγει,
 ἐχίδνας, κροταλίτας καὶ κεράστας·
- 88 ποτὲ πλὴν τόσα, μυστρά τοσοῦτον,
 βδελύγματα, καὶ μετ' Αἰθιοπίας
 καὶ τῆς τῇ Ἐρυθρᾷ ὑπερκειμένης.
- 91 Διὰ τοῦ ἀπεχθοῦς αὐτοῦ ὁμίλου
 ὥρμων γυμνοὶ κ' ἐντρομοὶ ἄνδρες, ἄνευ
 ἐλπίδος κρύπτῃς κ' ἡλιοτροπίου.
- 94 Αὐτῶν τὰς χεῖρας ἔδενον ὀπίσω
 συνειλιγμένοι ὄφεις, ὧν ἢ κέρκος
 κ' ἢ κεφαλὴ ἐτρύπων τὰ νεφρά των.
- 97 Κ' ἰδοὺ, εἰς ἓνα παρ' ἡμῖν ἐστῶτα
 ἐρρίφθη ὄφις καὶ διέτρουσέ τον
 ὅπου ἐνοῦνται τράχηλος καὶ ὦμοι.
- 100 Ταχύτερον τὸ Ο, τὸ Ι δέν γράφεις,
 ἀφ' ὅ,τι οὗτος φλογισθεὶς ἐκάη,
 κ' ἔπεσε κάτω ὅλος σωρὸς τέφρας.
- 103 Ἄφ' οὗ δὲ χάμω οὕτω κατεστράφη,
 συνέρρευσεν ἀφ' ἐαυτῆς ἡ τέφρα,
 κ' ἐγένετο ὁ ἴδιος καὶ πάλιν.
- 106 Σοφοὶ μεγάλοι οὕτ' ὁμολογοῦσιν
 ὁ φοῖνιξ πῶς θανὼν ἀναγεννᾶται
 τὰ πεντακόσια ὡς φθάσῃ ἔτη.
- 109 Βότανα δέν τὸν τρέφουσι καὶ κόκκοι,
 ἀλλ' ἄμωμοι καὶ δάκρυα λιβάνου.
 Νάρδον καὶ μύρραν σάβανόν του ἔχει.
- 112 Ὅπως ὁ πίπτων, πῶς δὲ μὴ ἡξεύρων,
 ἢ δαίμονος εἰς γῆν καθέλκοντός τον,
 ἢ ἄλλη συνοχὴ ἄς τὸν δαμάσῃ,

- 115 ὥς ἐγερθῇ, περισκοπεῖται πέριξ,
κατάπληκτος ἀπὸ τῆς ἀγωνίας
δοσὴν ὑπέστη, καὶ ὁρῶν στενάζει·
- 118 τοιοῦτος ὁ ἀμαρτωλὸς ἦν ὡς ἀνέστη.
ὦ! πόσον αὖστηρὰ ἡ θεία δίκη,
ἐνσκήπτουσα τοιούτοις ἀντιποίνοις!
- 121 Τίς ἦν ὁ ὁδηγός μου τὸν ἡρώτα·
Ὁ δ' εἶπε· « Πρὸ ὀλίγου ἐκ Τοσκάνης
εἰς τοῦτο τὸ φρικτὸν ἔπεσα χάσμα.
- 124 Κτηνώδη βίον καὶ οὐχὶ ἀνθρώπου
ἡρούμην, ὁ ἡμίονος. Ὁ Βάννης
Φούκης, τὸ ζῶον εἶμ', ἐκ Πιστωίας.»
- 127 Καὶ εἶπον πρὸς τὸν ὁδηγόν· « Εἰπέ τῷ
τί ἔπραξε νὰ μὴ μᾶς ἀποκρύψῃ.
Τὸν ἥξευρον ἄνδρα ὀργῆς κ' αἱμάτων.»
- 130 Ὁ πταίστης, ταῦτ' ἀκούσας, δὲν ἀπέσχε,
καὶ στρέψας πρὸς ἐμέ καὶ νοῦν καὶ ὄψιν,
ὥς ὑπ' αἰσχύνης θλιβεραῖς ἐβάφη,
- 133 κ' εἶπε· « Λυποῦμαι μᾶλλον ὅτι μ' εὗρες
εἰς ἣν ἐλεεινότητα μὲ βλέπεις,
παρ' ὅτ' ἡρπάγην ἐκ τοῦ ἄλλου βίου.
- 136 Δὲν δύναμαι νὰ σ' ἀρνηθῶ ὃ θέλεις.
Ἐρρίφθην τόσον κάτω, καθ' ὃ κλέπτῃς
ἀναδειχθεὶς τῶν ἱερῶν χρημάτων·
- 139 καὶ ἄλλος ἀντ' ἐμοῦ ψευδῶς ἐνήχθη.
Ἄλλ' ἵνα μὴ τῇ θεᾷ ἐπιχαίρης
ἂν ποτ' ἐξέλθῃς τοῦ ζοφώδους τόπου,
- 142 τεῖνον τὸ οὖς τοῖς λόγοις μου καὶ μάθε·
Ἡ Πιστωία ἔστ' ἐλλειπῆς Μαύρων·
ἡ Φλωρεντί' ἀλλάξει λαὸν κ' ἥθη.

- 145 Ἄτμόν ῥοφᾷ δ' ὁ Ἄρης ἐκ τῆς Μάγρας,
 ἣν περιβάλλουσι θολαὶ νεφέλαι,
 καὶ μετ' ἀγρίας τρικυμίας θέλει
 148 μάχῃ δοθῇ εἰς Πικηνὸν πεδῖον.
 Αἰφνης τὸ νέφος εἶτα θὰ σπαράξῃ,
 καὶ πᾶς Λευκὸς θὰ πληγωθῇ ἐκ τούτου.
 151 Σοὶ εἶπ' αὐτὰ, διότι σὲ λυποῦσι. »

ΑΣΜΑ ΚΕ'.

- 1 Ταῦτα εἰπὼν, τὰς χεῖράς του ὁ κλέπτης
ὑψωσεν ἀμφοτέρας εἰς φασκέλους
καὶ ἔκραξεν· « Ἴδου, Θεέ, αὐτά σοι· »
- 4 Ἐκτοτε φίλοι μ' ἔγιναν οἱ ὄφεις,
διότι εἷς εἰλίχθ' εἰς τὸν λαιμόν του,
ὥς λέγων· « Ἄλλο νὰ εἰπῆς δὲν θέλω. »
- 7 Εἷς δὲ εἰς τοὺς βραχίονας· καὶ τόσον
δέσας αὐτοὺς, ἐμπρὸς περιεπλέχθη,
ὥστ' ἡδυνάτει μέλος νὰ κινήσῃ.
- 10 Πῶς, Πιστωΐα, δὲν ἀποφασίζεις
νὰ γίνῃς τέφρα καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃς,
πονηροτέρα οὔσα τῆς σπορᾶς σου;
- 13 Δὲν εἶδον εἰς τὰ βάραθρα τοῦ ἄδου
θρασύτερον πρὸς τὸν Θεὸν οὐδένα,
οὐδὲ τὸν εἰς τὰς Θήβας κρημνισθέντα.
- 16 Ἄλλ' ἔφυγεν, οὐδ' εἶπεν ἄλλην λέξιν.
Καὶ εἶδον· Κένταυρος ἔμπλεως λύσσης
ἤρχετο κράζων· « Ποῦ, ποῦ ὁ αὐθάδης; »
- 19 Δὲν ἔχει τόσους ὄφεις ἡ Μαρέμμα
πιστεύω, ὅσους εἶχεν εἰς τὴν ράχιν
αὐτὸς, ὥς ὅπου ἡ μορφή ἀρχίζει.

- 22 Ὑπὲρ τοὺς ὦμους, κάτω τοῦ τραχήλου
ἔκειτο τεταμένοις πτεροῖς δράκων,
διαφλογίζων ὅσους ἂν ἀπήντα.
- 25 Ὁ ὁδηγός μου εἶπεν· « Εἶν' ὁ Κάκος,
ὅστις ὑπὸ τὸ ὄρος Αὐεντῖνον
ἔχυσε λίμνας αἵματος πολλάκις.
- 28 Μίαν ὁδὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν του
δὲν βαίνει, ὡς ληστεύσας τὴν μεγάλην
ποίμνην δολίως, ἣν πλησίον εἶχε.
- 31 Τὸ ῥόπαλον τοῦ Ἡρακλέους ὁμῶς
τὸν ἔπαυσε τῶν δόλων, πληγὰς ἴσως
δοῦν ἑκατὸν, ὧν δὲν ἡσθάνθη δέκα. »
- 34 Ἐν ᾧ ὠμίλει, κ' ἔφευγεν ἐκεῖνος,
τρεις σκιαὶ ἦλθον ὑφ' ἡμᾶς. ἄς οὔτε
ἐγὼ ἐνόησα οὐδ' ὁ ἡγέτης,
- 37 εἰμὴ ὅτ' ἔκραξαν· « Σεῖς τίνες εἴσθε ; »
Τότ' ἡ διήγησίς μας διεκόπη,
κ' ἡ προσοχή μας πρὸς αὐτοὺς ἐστράφη.
- 40 Δὲν τοὺς ἐγνώριζον· ἀλλ' ὡς συμβαίνει
ἐνίοτε, συνέπεσε τὸν ἄλλον
ὁ εἷς νὰ ὀνομάσῃ, οὕτω λέγων·
- 43 « Ποῦ ἄραγε νὰ μένη ὁ Κιάμφας ; »
Κ' ἐγώ, τῷ ὁδηγῷ μου νεύων, φέρω
τὸν δάκτυλον ἐκ πώγωνος εἰς ῥῖνα.
- 46 Ἄν δύσπιστος ὑπάρξῃς, ἀναγνώστα,
πρὸς ὅ,τι θὰ σ' εἰπῶ, οὐδὲν τὸ θαῦμα,
ἄφ' οὔ κ' ἐγώ, ἰδὼν, πιστεύω μόλις.
- 49 Εἰς αὐτοὺς εἶχον ἀτενὲς τὸ βλέμμα,
ὅτε ἐξάπους ὄφεις καθορμήσας,
αὐτῶν τὸν ἕνα ὅλον περιβάλλει.

- 52 Οἱ μέσοι πόδες ζώνουν τὴν γαστέρα
αὐτοῦ, τὰς χεῖρας οἱ ἐμπρόσθιοί του,
καὶ εἰς τὰς δύο παρειὰς τὸν δάκνει·
- 55 Εἰς δὲ τὰ σκέλη θεῖς τοὺς ὀπισθίους,
διεῖρε τὴν οὐρὰν δι' ἀμφοτέρων,
καὶ ἔστριψεν αὐτὴν εἰς τὴν ὀσφύν του.
- 58 Ποτὲ κισσὸς δὲν ἐκολλήθη τόσον
εἰς δένδρον, ὥς τὸ ἐρπετὸν τῆς φρίκης
συνέσφιξε τὰ μέλη του κ' ἐκείνου.
- 61 Καὶ εἶτα συνετάκησαν, ὥς ὄντες
θερμὸς κηρὸς, συνέμιζαν τὸ χρῶμα,
κ' ἐφαίνετο οὐδεὶς των ὥς πρὶν ἦτον·
- 64 ὥς εἰς τὸν χάρτην πρὶν φλεχθῇ, τὸ χρῶμα
φαῖόν πως ἐπιφαίνεται, οὐχὶ μὲν
εἰσέτι μέλαν, τὸ λευκὸν δὲ φθίνει.
- 67 Οἱ δ' ἄλλοι δύο κράζοντες ἑώρων·
«ὦ φεῦ! Πῶς μεταβάλλεσαι, Ἀγνέλε!
οὐδ' εἰς δὲν εἶσαι πλέον οὔτε δύο!»
- 70 Αἱ δύο κεφαλαὶ ἔγιναν μία,
κ' ἐφαίνοντο μιχθεῖς· αἱ δύο ὄψεις
εἰς μορφήν μίαν, κ' ἐξαφανισθεῖσαι.
- 73 Γίνονται δύο χεῖρες ἐκ τεσσάρων.
Γαστήρ, κορμός, αἱ κνήμαι καὶ τὰ σκέλη
ἔγιναν μέλη οὕπω θεαθέντα.
- 76 Πᾶν τὸ πρὶν σχῆμα ἤδη ἐξηλείφθη,
ἡ δύσμορφος εἰκὼν οὐδεὶς καὶ δύο
ἐδόκει, καὶ βραδυποροῦσ' ἀπῆλθε.
- 79 Ὡς ἐπὶ κυνικῶν καυσόνων σαῦρα,
ὁπότεν ἐκ φραγῆς εἰς φραγὴν ἔρπη,
ἀστράπτει διασχίζουσα τὸν δρόμον,

- 82 πρὸς τὰς γαστέρας ἔρπων οὕτως ἦλθε
τῶν δύο ἄλλων ὄφιν ὀξύς, μέλας
καὶ πελιδνός ὡς κόκκος πεπερίου.
- 85 Τὸ μέλος τοῦ ἐνὸς τὸ τροφοδόχον
ἐτρύπησε, κ' ἔπεσε μετὰ ταῦτα
πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐκτεταμένος
- 88 Τὸν εἶδεν ὁ τρωθεὶς καὶ οὐδὲν εἶπεν,
ἀλλ' ἐχασμήθ' ἱστάμενος, ὡς ὕπνος
ἢ πυρετός ἂν εἶχε τῷ ἐπέλθει.
- 91 Αὐτὸς τὸν ὄφιν ἔβλεπε, κ' ἐκεῖνος
αὐτόν, κ' ἐξέπεμπε τοῦ μὲν τὸ στόμα
τοῦ δ' ἡ πληγὴ καπνόν, ὃς συνηντᾶτο.
- 94 Νῦν, παῦσον, Λουκανέ, περὶ Σαβέλλου
δυσμοίρου λέγων, περὶ Νασσιδίου,
καὶ πρόσχες, ἄκουσον τὰ περαιτέρω.
- 97 Σίγα, Ὀβίδιε, περὶ Ὀρφέως
καὶ Ἀρεθούσης. Ποιητά, εἰς ὄφιν
τοὺς ἠλλαξες κ' εἰς κρήνην. Οὐδεὶς φθόνος.
- 100 Ποτὲ ἀντιμετώπους δύο φύσεις
δὲν μετεποίησας, ὥστε ἡ ὕλη
προθύμως τὴν μορφήν νὰ μεταβάλῃ.
- 103 Συνανεμίγησαν οἱ δύο οὕτως·
ἐδίχασεν ὁ ὄφιν τὴν οὐράν του,
ὁ πληγωθεὶς δὲ ἦνωσε τοὺς πόδας.
- 106 Ἐκόλλησαν αἱ κνήμαι καὶ τὰ σκέλη
οὕτως, ὥστ' ἐν βραχεῖ ἄρμου σημείον
ἐν μέσῳ των οὐδὲν ἐμφανὲς ἦτον.
- 109 Ἡ δισχιδὴς οὐρὰ ἔλαβε σχῆμα
τὸ ἐκλιπὸν ἐκεῖ, κ' ἐμαλακύνθη
τὸ δέρμα του, τὸ δ' ἄλλο ἐσκληρύνθη.

- 112 Εἰς τὰς μασχάλας νὰ κρυβοῦν αἱ χεῖρες
εἶδον, οἱ δὲ βραχεῖς τοῦ ζώου πόδες
μακροὶ νὰ γίνουν, καὶ βραχεῖς τοῦ ἄλλου.
- 115 Οἱ ὀπισθεν δὲ πόδες, ἐλιχθέντες,
ἐμόρφωσαν τὸ μέρος ὃ τις κρύπτει·
ὥστ' εἶχεν οὕτως ὁ δυσδαίμων δύω.
- 118 Ἐν ᾧ καπνὸς τοὺς δύω περιβάλλων,
τοῖς δίδει χρῶμ' ἀλλόκοτον, καὶ τρίχας
δίδ' εἰς αὐτὸν καὶ ἀφαιρεῖ τοῦ ἄλλου,
121 ὁ εἷς ἠγέρθη, κ' ἔπεσεν ὁ ἄλλος,
χωρὶς τὰς βλοσυρὰς νὰ τρέψουν ὄψεις,
ὕφ' ἃς ἀμφοτέρ' ἥλλασσον τὰ ρύγχη.
- 124 Ὁ ὀρθιος εἵλκυσ' ἐκ τῶν κροτάφων
τὸν ἄλλον, κ' ἐκ τῆς ἐκκριθείσης ὕλης
ἔφυσαν ὦτα εἰς ἰσχνὰς τὰς γνάθους.
- 127 Τὸ περιπλέον δὲ τῆς μὴ ρευσάσης
ἔμειν' ἐντός, κ' ἔγινε ρῖς τῇ ὄψει,
κ' ἐξώγκωσε τὰ χεῖλη ὅσον ἔδει.
- 130 Ὁ κείμενος δ' ἐπρόβαλε τὸ ρύγχος,
συστέλλων εἰς τὴν κεφαλὴν τὰ ὦτα,
καθὼς τὰ κέρατά του ὁ κοχλίας.
- 133 Ἡ γλῶσσά του, πρὶν μία, κ' εἰς τὸ λέγειν
έτοιμη, σχίζεται· ἡ δὲ τοῦ ἄλλου
σχιστὴ, ἐνοῦται· ὁ καπνὸς δὲ παύει.
- 136 Ἡ ψυχὴ, ἥτις ἔγινε θηρίον,
ἔφυγ' ἐν συριγμοῖς εἰς τὴν κοιλάδα.
Ὁ δὲ ὀπίσω του ὠμίλει πτύων.
- 139 Εἶτα τῷ ἔστρεψε τοὺς νέους ὦμους,
κ' εἶπε τῷ ἄλλῳ· «Θέλω ὁ Βουῶσος
νὰ ἔρπ' εἰς τοῦτον, ὡς ἐγώ, τὸν δρόμον.

- Καὶ οὕτω τὴν ἐβδόμην εἶδον ἄντλην,
τὰς ἀλλοιώσεις της. Τὸ καινὸν χρῆμα
μέ δικαιοὶ ἀνίσως πολλὰ εἶπον.
Εἰ καὶ τεθαμβωμέν' οἱ ὀφθαλμοί μου
καὶ ἡ ψυχὴ μου τεθορυβημένη,
ἐγνώρισαν εἰς τῶν κρυπτῶς φευγόντων
ὁ Πούγκιος πῶς ἦτον Σκιαγκάτος.
Ἦν δὲ ἐκ τῶν τριῶν τῶν πρωτελθόντων
ὁ μόνος ὅστις δὲν μετεμορφώθη·
ὁ δ' ἄλλος ἦν ὃν σύ, Γαυίλλη, κλαίεις.

ΑΣΜΑ ΚΣ'.

- 1 ὦ Φλωρεντία χαῖρε, ἡ μεγάλη,
ὥστε εἰς γῆν καὶ πόντον πτερυγίζεις,
καὶ τ' ὄνομά σου φθάνει μέχρ' ἄδου.
- 4 Παρὰ τοῖς κλέπταις πέντε σοὺς πολίτας
εὗρον τοιούτους, ὥστε κατησχύνθην·
κ' εἰς σέ τιμὴν δὲν ἔφερον μεγάλην.
- 7 Ἄν τῆς αὐγῆς τὸ ὄναρ ἀληθεύῃ,
μετ' οὐ πολὺν θὰ σοὶ ἐπέλθῃ χρόνον
ὅ,τι πλὴν ἄλλων σ' εὐχεται τὸ Πράτον.
- 10 Ἄν εἶχε γίνε'ι πρόωρον δὲν ἦτον.
Ἄνίσως πέπρωται, εἴθε νὰ εἶχεν.
Ὅσον γηράσκω θὰ μὲ θλίβῃ μάλλον.
- 13 Ἀπήλθομεν, καὶ ἐπὶ τῶν κλιμάκων
ἄς ἡ κρηπίς πρὸς κάθοδον παρεῖχεν,
ὁ ὁδηγὸς ἀνέβῃ κ' ἐμὲ φέρων.
- 16 Ἦκολουθοῦμεν τὸν μονήρη δρόμον
διὰ κρημνῶν καὶ ἀπορρώγων βράχων,
ὅπου ἡ χεὶρ τὸν πόδα ἐβοήθει.
- 19 Τότ' ἐλυπήθην καὶ λυποῦμαι ἔτι
κατὰ νοῦν φέρων ὅ,τι τότε εἶδον·
καὶ ὑπὲρ ἔθος χαλινῶ τὴν φρένα
- 22 ἵνα τῆς ἀρετῆς μὴ παρεκδαινῇ,
καὶ ἂν ἡ ἀστήρ εὖνους ἢ τι κρεῖττον
μοὶ ἔδωκε καλόν τι, μὴ τὸ χάσω.
- 25 Ὁ χωρικός, ἀπλούμενος εἰς λόφον
ὁπότε ὁ ἐπὶ τοῦ κόσμου φέγγων
τὸ πρόσωπόν του ἔλαττον μᾶς κρύπτῃ,

- 28 κ' εἰς κώνωπας ὑποχωροῦν αἱ μυῖαι,
 πυγολαμπίδας βλέπ' εἰς τὴν κοιλάδα,
 ὅπου τ' ἄρώσιμα ἢ ὅπου τρύγος.
- 31 Τοιούτων καὶ τοσούτων φλογῶν πλήρης
 ὁ ὄγδοος ἦν βόθρος, ὅπως εἶδον
 φθὰς ἐκεῖ, ὅθεν ἔβλεπον τὸ βάθος.
- 34 Ὡς ὁ ἐκδικηθεὶς διὰ τῶν ἄρκτων
 εἶδε πετῶν τὸ ἄρμα τοῦ Ἥλίου,
 πρὸς οὐρανὸν τῶν ἵππων ὀρθωθέντων·
- 37 τοῖς ὀφθαλμοῖς δὲν τὸ παρηκολούθει,
 διότι οὐδὲν ἔβλεπεν ἢ φλόγα
 ὥσπερ νεφέλην ἄνω φερομένην.
- 40 ὁμοίως ἐν τῇ φάραγγι καὶ αὗται
 κινούμεν', ἔκρυπτον τί περιεῖχον·
 ἀμαρτωλὸν δ' ἐκάλυπτεν ἐκάστη.
- 43 Ἰστάμην βλέπων ἀπὸ τῆς γεφύρας,
 ὥστ' ἂν δὲν ἐκρατούμην ἀπὸ βράχου,
 θὰ ἔπιπτον, χωρὶς τις νὰ μὲ σπρώξῃ.
- 46 Ὁ ὁδηγός, ἰδὼν τὴν προσοχὴν μου,
 εἶπεν· « Αἱ φλόγες πνεύματα ἐγκλείουν,
 ἐκάστη ἓν, ἐκεῖνο δὲ καὶ καίει. »
- 49 « Διδάσκαλε », τῷ εἶπον, « σοῦ ἀκούων
 πείθομαι μᾶλλον. Κ' εἰς ἐμέ ἐδόκει
 πῶς οὕτως εἶχε. Πλὴν νὰ σ' ἐρωτήσω.
- 52 Τίς εἶν' ἐν τῇ φλογὶ τῇ σχιστῇ ἄνω
 καὶ ὡς ἐκ τῆς πυρᾶς ἐκπεμπομένη,
 τοῦ Πολυνείκου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του ; »
- 55 Ὁ δ' εἶπεν· « Ὀδυσσεὺς καὶ Διομήδης.
 Κοινὴ τοὺς ἤλαυνε τὸ πάλαι ἔχθρα,
 κοινὴ νῦν τοὺς ἐλαύνει τιμωρία.

- 58 Ἐν τῇ φλογὶ ἀποθρηνοῦν τὸν δόλον
τοῦ ἵππου τοῦ ἀνοίξαντος τὴν πύλην
δι' ἧς προῆλθε τὸ Ῥωμαίων σπέρμα·
- 61 τὰς τέχνας, δι' ἃς μέμφεται θανοῦσα,
ἢ Διηδάμεια τοῦ Ἀχιλλέως,
καὶ ἔτι τὴν κλοπὴν τοῦ Παλλαδίου. »
- 64 Ἐντὸς πυρὸς ἄν, εἶπον, νὰ λαλήσουν
δύνανται, δέομαί σου, ὁδηγέ μου,
καὶ μεταδέομαί σου χιλιάκισ,
- 67 μὴ ἀρνηθῆς νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα
ἕως ἢ φλόξ ἢ δίκηρκος προσέλθῃ.
Βλέπεις τίς πόθος πρὸς αὐτὴν μ' ἐμπνέει. »
- 70 Ὁ δέ· « Ἡ δέησίς σου εἶν' ἀξία
πολλῶν ἐπαίνων, ὥστε τὴν ἐγκρίνω.
Ἀλλὰ ἰδὲ τὴν γλῶσσαν νὰ συνέχῃς.
- 73 Νὰ τοῖς λαλήσω ἄφες με. Ἡξεύρω
τί θέλεις. Εἰσὶν Ἕλληνες, καὶ ἴσως
ἔσονται δύσκολ' εἰς τὰς ἀπαντήσεις.
- 76 Ὡς δ' ἔφθασεν ἡ φλόξ ὅπου ἐκεῖνος
ἔκρινεν εὐθετον χρόνον καὶ τόπον,
τὸν ἤκουσα νὰ ὁμιλήσῃ οὕτω·
- 79 « Ὑμεῖς οἱ δύο εἰς τὴν μίαν φλόγα,
ὕμιν ἂν ἐχαρίσθην ὅτε ἔζων,
ἂν ἐχαρίσθην ἔστω καὶ ὀλίγον
- 82 ὅτ' εὐγενεῖς ἔγραφον στίχους ἄνω,
μὴ κινηθῆτε· ἅς μ' εἰπῇ δ' ὁ εἷς σας
ποῦ πλανηθεῖς μετέβῃ ν' ἀποθάνῃ. »
- 85 Τὸ μείζον τῆς ἀρχαίας φλογὸς κέρας
ἤρχισε νὰ κυμαίνεται, νὰ τρέμῃ
καθὼς ἢ ὑπ' ἀνέμου δερομένη.

- 88 Κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὴν κορυφὴν κινοῦσα
καθὼς ἂν ἦτον ὁμιλοῦσα γλῶσσα,
φωνὴν πυρίνην ἤγειρεν· « Ὅποτε
91 κατέλιπον τὴν Κίρκην, ἣτις ἔτος
μ' ἐκράτει ὅλον παρὰ τὴν Γαέταν,
πρὶν ὃ Αἰνίας οὕτω τὴν καλέσῃ,
94 οὐδ' ὑϊκὴ γλυκύτης, οὐδὲ σέβας
τοῦ γέροντος πατρός, οὐδὲ ὃ ἔρως
ὄν ὤφειλον τῇ Πηνελόπ' εἰς τέρψιν,
97 ἐνίκησε τὸν πόθον τοῦ νὰ λάβω
πεῖραν τοῦ κόσμου, πεῖραν τῶν ἀνθρώπων,
τῶν κακιῶν αὐτῶν καὶ ἀρετῶν των.
100 Εἰς πέλαγος τὸ ἀχανὲς ἐρρίφθην
μεθ' ἐνὸς σκάφους, οὐ πολλῶν δ' ἐταίρων,
τῶν οὐποτέ με ἐγκαταλιπόντων.
103 Τὴν διπλὴν ὄχθην μέχρ' Ἰσπανίας
εἶδον, καὶ Σαρδηνίας καὶ Μαρόκου,
καὶ εἶτι ἄλλ' ὃ πόντος οὕτος βρέχει.
106 Ἦμην πρεσβύτης, ὥς καὶ οἱ ἐταῖροι,
ὅτ' ἤλθομεν εἰς τὸν αὐλῶνα, ὅπου
ὃ Ἡρακλῆς διὰ μνημείων εἶπε·
109 « Μὴ βήτω ποῦς ἀνθρώπου περαιτέρω ! »
Πρὸς δεξιὰν ἀφῆκα τὴν Σεβίλλαν·
τὴν Σέτταν εἶχ' ἀφήσει πρὸς τὴν ἄλλην.
112 « Ἀδελφοί, εἶπον, οἱ διὰ μυρίων
κινδύνων καταχθέντες εἰς τὴν δύσιν,
εἰς τὸν μικρὸν τῆς ἀγρυπνίας χρόνον
115 ὃς ἔτι ταῖς αἰσθήσεσ' ὑμῶν μένει,
τῆς πείρας μὴ στερήθητε τῶν τόπων
τῶν πέραν τοῦ ἡλίου ἀοικήτων,

- 118 Ἐνθυμηθῆτε τὴν καταγωγὴν σας.
 Νὰ ζῆτε, δὲν ἐπλάσθητε, ὡς κτήνη,
 ἀλλ' ἀρετὴν καὶ γνώσεις ἵνα κτᾶσθε. »
- 121 Τοσοῦτον ἢ μικρὰ προσλαλιά μου
 τοὺς ὥτρυνεν εἰς τὴν ὁδοιπορίαν,
 ὥστ' ἔπειτα δὲν τοὺς συνείχον πλέον.
- 124 Καὶ στρέψαντες τὴν πρῶραν μας πρὸς ἔω,
 ὡς πτέρυγας ἐτεínaμεν τὰς κώπας·
 λαιῶς δ' ἐχώρ' ἡ ἄκρατός μας πτῆσις.
- 127 Ἦδη τοῦ ἄλλου πόλου ὅλου τ' ἄστρα
 τὴν νύκτα ἔβλεπον, κ' ἐταπεινοῦτο
 ἀλιτενῆς ὁ καθ' ἡμᾶς, ὁ ἄνω.
- 130 Πεντάκις πληρὲς ἔλαμψε, κ' ἐσβέσθη
 τὸ φῶς πεντάκις ὑπὸ τὴν σελήνην,
 ἀπὸ τοῦ παρατόλμου βήματός μας,
- 133 ὅτ' εἶδομεν μακρόθεν φαιὸν ὄρος·
 τοσοῦτω δ' ὑψηλὸν αὐτὸ μ' ἐφάνη,
 ὅποιον πῶποτε δὲν εἶδον ἄλλο.
- 136 Ἐχάρημεν, ἀλλ' ἡ χαρὰ εἰς θρήνους
 ἐτράπη. Ἐκ τῆς νέας γῆς ἠγέρθη
 σίφων, κτυπήσας τὸ ἐμπρὸς τοῦ σκάφους.
- 139 Τρεῖς συνεστράφη μετὰ τῶν ὑδάτων·
 τὸ τέταρτον δ' ἡ πρύμνη ἀνυψώθη,
 ἡ πρῶρά δ' ἐβυθίσθη, κατὰ νεῦμα·
- 142 καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἡ θάλασσα ἐκλείσθη. »

ΑΣΜΑ ΚΖ'.

- 1 Ὀρθώθ' ἡ φλόξ, κ' ἔμεινεν ἡρεμοῦσα.
 Ἐσίγησε, καὶ ἀφ' ἡμῶν ἀπῆλθεν,
 ἀδεία τοῦ ἡδέος ποιητοῦ μου.
- 4 Ἄλλ' ἄλλη μετ' ἐκείνην ἐρχομένη,
 τὴν προσοχὴν μας πρὸς τὴν κορυφὴν της
 εἴλκυσε, θροῦν κωφόν τιν' ἀφιεῖσα.
- 7 Καθὼς ὁ βούς ὁ Σικελὸς τὸ πρῶτον,
 ὡς δίκαιον, τῷ θρήνῳ ἐμυκήθη
 τοῦ γλύψαντος αὐτὸν ἰδίᾳ ῥίνη,
- 10 καὶ τῇ φωνῇ τοῦ βασανιζομένου
 ἀνεμυκᾶτο οὕτως, ὥστε καίτοι
 χαλκοῦς, ἐφαίνετο ἐν πόνοις πάσχων,
- 13 οὕτω τὸ πρῶτον ἔξοδον ἢ πόρον
 ἐκ τοῦ πυρὸς μὴ ἔχουσαι αἱ λέξεις,
 εἰς τούτου μετεβλήθησαν τὸν φθόγγον·
- 16 ἀλλ' ἔπειτα, τὸν δρόμον των εὐροῦσαι
 διὰ τῆς ἄνω ἄκρας, παλμὸν ταύτη
 μετέδωκαν, ὃν ἔδιδεν ἡ γλῶσσα,
- 19 κ' ἠκούσαμεν· « Σὺ πρὸς ὃν λέγω, ὅστις
 Λομβαρδιστὶ ὠμίλησας ὅτ' εἶπας·
 «Ἄμε καλιὰ σου. Ἄλλο δὲν κρατῶ σε, »
- 22 ἂν καὶ ὀλίγον ἔφθασα ἐξώρας,
 μεῖνε κ' εὐδόκησον νὰ μοὶ λαλήσης.
 ὦ βλέπεις, ἐγὼ μένω, καίτοι καίων,
- 25 Ἄν ἔπεις εἰς τὸν τυφλὸν μας κόσμον
 ἐκ τῆς γλυκείας γῆς τῆς Λατινίδος
 ἐξ ἧς καὶ φέρω τὰ ἐγκλήματά μου,

- 28 εἰπέ, οἱ Ῥωμανοὶ ἔχουσ' εἰρήνην
ἢ πόλεμον; Εἴμ' ἐξ Οὐρβίνου, ὅπου
ὁ Τίβερις πηγάζει ἐξ ὀρέων. »
- 31 Προσεῖχον ἔτι κάτω, ὅτ' ἐγκίσας
ὁ ὁδηγός μου τὴν πλευράν μου, εἶπε·
« Ὅμιλει σύ· αὐτὸς ἐστὶ Λατῖνος. »
- 34 Ἐγὼ δέ, τὴν ἀπάντησιν ἐτοίμην
ἔχων, ἠρξάμην, μὴ στιγμὴν διστάσας·
« Ψυχὴ ἡ ἐκεῖ κάτω κεκρυμμένη,
37 ἄνευ πολέμ' οὐδ' ἔστ' ἡ Ῥωμανία
οὐδ' ἦν ποτέ, βουλαῖς τῶν τυραννούντων.
Οὐδὲν ἀφῆκα πλὴν κεκηρυγμένον.
- 40 Μέν' ἡ Ῥαβέννα ὡς πρὸ πολλῶν χρόνων.
Κλωσσῶν ὁ ἀετὸς ὁ τῆς Πολέντης,
τὴν Κέρβιαν καλύπτ' εἰς τὰ πλευρά του.
- 43 Ἡ γῆ ἡ πρὶν σκληρῶς δοκιμασθεῖσα
κ' εἰς αἶμα καταπνίξασα τοὺς Γάλλους,
διατελεῖ ὑπὸ πρασίνοισι κλάδους.
- 46 Οἱ δύο μολοσσοὶ τοῦ Βεῤῥουκίου,
κακοῦργοι πρὸς Μοντάγναν, ὅπου ζῶσιν,
ὀξύνοισ' εἰς πριστῆρας τοὺς ὀδόντας.
- 49 Παρὰ Λαμόνη καὶ παρὰ Σαντέρνω
λεοντιδεὺς οἰκῶν εἰς λευκὸν ἄντρον,
ἀλλάσσει κόμμα θέρους καὶ χειμῶνος.
- 52 Ἡ πόλις δ' ἦν ὁ Σάβιος ἀρδεύει,
κεῖται, ὡς μέσον ὄρους καὶ πεδίου,
δουλείας μεταξὺ κ' ἐλευθερίας.
- 55 Παρακαλῶ δὲ νῦν, εἰπέ τίς εἶσαι.
Μὴ ἔσο δυσκολώτερος τῶν ἄλλων,
ἄν ὄνομα ἐπὶ τοῦ κόσμου θέλῃς. »

- 58 Ἄφ' οὗ τὸ πῦρ ὀλίγον ἐμυκήθη
κατ' ἰδίον του τρόπον, τὴν ὀξεῖαν
ἔσεισε κορυφὴν του, πνεῦσαν οὕτω·
- 61 « Ἄν ἤξευρον πῶς εἰς τινὰ ἀπὴντων
ὅστις θ' ἀνέλθῃ πάλιν εἰς τὸν κόσμον,
ἄνευ παλμῶν θὰ ἔμενεν ἡ φλόξ μου.
- 64 Ἄλλ' οὐποτέ τις ἐκ τοῦ βάθους τούτου
ἐπέστρεψεν, ἂν ἀληθῆ ἀκούω.
Δι' ὃ λαλῶ, μὴ φοβηθεῖς αἰσχύνην.
- 67 Ὅπλίτης ἦμην, εἶτα σχοινοζώστης.
Ἐνόμιζον μετάνοιαν τὴν ζώνην,
κ' ἡ πίστις μου θενὰ ἐστεφανοῦτο,
- 70 ἂν ὁ ἐξώλης ἱερεὺς ὁ μέγας
δὲν μ' ἔρριπτεν εἰς πταίσματα τὰ πρῶτα.
Πῶς, διατί, νὰ τὸ ἀκούσης θέλω.
- 73 Ἐν ὅσω εἶχον τὰ ὀστέα καὶ σάρκας
ἃ μ' ἔδωκεν ἡ μήτηρ, ἄλωπέκων
διῆγον βίον καὶ οὐχὶ λεόντων.
- 76 Τοὺς δόλους, τὰς ὁδοὺς τὰς κεκρυμμένας
ἐγνώριζον, κ' ἐμηχανεύθην οὕτως,
ὥστ' εἰς τὴν γῆν ἡ φήμη μου ἀντήχει.
- 79 Ὅτε πλὴν ἔφθασα ἐκεῖ τοῦ βίου,
ὅπου καθεῖς νὰ περιστέλλῃ πρέπει
καὶ νὰ χαλᾷ ἰστία καὶ σχοινία,
- 82 ὅ,τι πρὶν μ' ἤρεσκε, μὲ δυσηρέσκει,
καὶ μετενόουν καὶ ἐξωμολογούμην.
ὦ φεῦ! καὶ ἤθελον σωθῆ ὁ τάλας!
- 85 Ὁ ἡγεμὼν τῶν νέων Φαρισαίων,
μαχόμενος παρὰ τὸ Λατεράνον
οὐχὶ Σαρακηνοῖς ἢ Ἰουδαίοις,

- 88 εἶχεν ἐχθροὺς Χριστιανοὺς τοὺς πάντας,
οὐχὶ ἐπιχειροῦντας τι κατ' Ἄκῃς,
οὐχὶ ἐμπόρους ἐν Σουλτάνων χώραις.
- 91 Τὴν ὑψηλὴν τοῦ θέσιν, τοὺς θεσμούς της
δὲν ἐσεβάσθη, οὔτε τὸ σχοινίον
ἐμοῦ, ποιοῦν ἰσχνοὺς τοὺς ἐζωσμένους·
- 94 ἀλλ' ὥς τὸν Σίλβεστρον ὁ Κωνσταντῖνος
εἰς Σύρακτον ἐζήτησε, τῆς λέπρας
ιατρόν, οὕτω παρ' ἐμοῦ ἀπῆτει
- 97 νὰ τὸν ἰάνω φιλοδόξου τύφου.
Μ' ἐζήτηει συμβουλήν, ἐγὼ δ' ἐσίγων,
διότι μοὶ ὠμίλει ὥς ἐν μέθῃ.
- 100 Ἄλλὰ μοὶ εἶπεν· «Ἄφες πάντα φόβον.
Σὲ ἀπολύω. Σὺ δὲ δίδαξόν με
τὸ Παινεστρέϊνον πῶς νὰ καταστρέψω.
- 103 Τὸν οὐρανὸν ἀνοίγω καὶ τὸν κλείω,
ἡξεύρεις. Αὗται δύο εἰσὶ κλειῖδες,
ὑπὸ τοῦ πρὸ ἐμοῦ ἀμεληθεῖσαι. »
- 106 Ὑπὸ τῶν λόγων παρεπείσθην, ὥστε
τὸ σιωπᾶν χειρόν νὰ θεωρήσω,
κ' εἶπον· «Ἄν, πάτερ, καὶ αὐτοῦ μὲ πλύνῃς
- 109 τοῦ κρίματος εἰς ὃ θὰ ὑποπέσω,
μακρὰ ὑποσχεθεῖς, μικρὰ τηρήσας
ἐπὶ τοῦ θρόνου σου θὰ θριαμβεύσης. »
- 112 Θανόντος μου δὲ ἦλθεν ὁ Φραγκίσκος·
ἀλλ' εἰς τῶν μαύρων χερουδίμ τῷ εἶπε·
« Μὴ μ' ἀδικήσης, τοῦτον μὴ τὸν λάβῃς.
- 115 Πρὸς τοὺς ἐμοὺς θεράποντας νὰ ἔλθῃ
πρέπει, ὥς δοὺς τὴν συμβουλήν τοῦ δόλου,
ἐξ ἧς στιγμῆς τὸν ἔχω ἐκ τῆς κόμης.

- 118 Δέν σώζεται ὁ μὴ μετανοήσας,
οὐδ' ἐγχωρεῖ μετανοεῖν καὶ θέλειν
ὁμοῦ. Ἀντίφασις κωλύει τοῦτο. »
- 121 ὦ τάλας! Πῶς παρέδαιρον ὁπότε
μ' ἥρπασε λέγων· « Κάτοχος πῶς εἶμαι
τῆς λογικῆς δὲν σ' ἦτον γνωστὸν ἴσως. »
- 124 Μ' ἔφερεν εἰς τὸν Μήνωα. Ὀκτάκις
εἰς τὰ τραχέα νῶτα τὴν οὐράν του
συστρέψας οὗτος καὶ ὀργίλως δάκνων,
127 ἔκραξεν· « Οὗτος εἰς τὸ πῦρ τὸ κρύπτον!
Δι' ὃ ἀπόλλυμαι ὅπου μὲ βλέπεις,
κ' ἡμφιεσμένος οὕτως ἀποκλαίω. »
- 130 Ὡς οὕτως ἐπεράτωσε τὸν λόγον,
ἡ φλόξ ἀπῆλθ' ἐν ἄλγει θρηνηδοῦσα,
στρέφουσα, σείουσα τ' ὀξύ της κέρας.
- 133 Προέβημεν, ἐγὼ καὶ ὁ ἡγέτης,
ἐπὶ τοῦ βράχου, ὡς τὸ ἄλλο τόξον
ἄνω τῆς τάφρου, ἔνθα ποινῶν φόρον
136 λαμβάνουσ' οἱ διχονοιῶν ἐργάται.

ΑΣΜΑ ΚΗ'.

- 1 Τίς νὰ ἐκθέσῃ καὶ πεζῷ τῷ λόγῳ
 δύναται, ὅσον καὶ μακρολογήσῃ,
 πόσον τότε αἶμα εἶδον, πληγὰς πόσας ;
- 4 Βεβαίως πᾶσα γλῶσσα θὰ ἡττᾶτο,
 μὴ ἐπαρκούντων λογισμοῦ καὶ λόγου
 τοσαῦτα νὰ ἐγκλείσωσιν ἐντός των.
- 7 Ἐκ νέου ἂν συνήρχοντο τὰ πλήθη
 τῆς ἀσταθοῦς τὴν τύχην Ἀπουλίας,
 τὰ κλαύσαντα τὸ ἐκχυθέν των αἶμα
- 10 ὑπὸ Ῥωμαίων, κ' εἰς μακροὺς πολέμους,
 ἐφ' ὧν μεγάλ' ἦν λεία δακτυλίων,
 ὡς Λίβιος ὁ ἀψευδὴς ἐκθέτει,
- 13 ὡς καὶ τὰ θλιβεράς πληγὰς λαβόντα
 ἐν μάχαις πρὸς Ῥοβέρτον τὸν Γυσκάρδον,
 καὶ τ' ἄλλα, ὧν συλλέγονται εἰσέτι
- 16 ὅστ' ἔν Κεπεράνῳ, ἔνθα ψεύστης
 ἦν πᾶς Ἀπούλιος, κ' ἐν Τιλακόσῳ,
 ἔνθ' ἄοπλος ἐνίκα ὁ Ἀλάρδος,
- 19 κ' οἱ μὲν τρωτὰ, οἱ δὲ κολοβὰ μέλη
 ἐδείκνυν, θὰ ἦσαν ἐν συγκρίσει
 οὐδὲν πρὸς τὰ ἐν τῷ ἐννάτῳ βόθρῳ.
- 22 Δὲν χαίνει πίθος, τὴν πλευρὰν ὀλέσας
 ἦ τὸν πυθμένα, ὅπως ἓνα εἶδον
 ἐκ πώγωνος σχιστὸν μέχρι τῆς ἑδρας.
- 25 Τὰ ἔντερα ἐν μέσῳ τῶν σκελῶν του
 ἐκρέμαντο, ἐφαίνοντο τὰ σπλάγχνα,
 κ' ἡ κοπροδόχος κίστυς τῆς τροφῆς του.

- 28 Ὡς δ' ὄλος ἐκ τῆς θεᾶς συνειχόμην,
 μέ εἶδε, καὶ τὸ στήθος διανοίξας,
 εἶπεν· « Ἴδὲ πῶς ἐμαυτὸν ξεσχίζω·
- 31 ἰδὲ μ' ἐσπαραγμένον, τὸν Μωάμεθ.
 Κλαίων κατόπιν μου ὁ Ἀλῆς βαίνει,
 σχισθεὶς ἐκ πώγωνος μέχρι κρανίου.
- 34 Κ' οἱ ἄλλοι οὐς ἐνταῦθα βλέπεις, ζῶντες
 ἦσαν σπορεῖς σκανδάλων καὶ σχισμάτων,
 δι' ὃ καὶ οὕτω σχίζονται θανόντες.
- 37 Ἐκεῖ ἐντὸς διάβολος ὑπάρχει
 ἡμᾶς σκληρῶς τομῶ τῷ ξίφει κόπτων,
 καὶ ἐπιστρέφει πάντας εἰς τὰς τάξεις,
- 40 ἐκτρεπομένους τῆς ὁδοῦ τοῦ πένθους·
 διότι αἱ πληγαὶ κλείονται αὖθις
 πρὶν ἢ τις ἄλλος πρὸ αὐτοῦ παρέλθῃ.
- 43 Σὺ δὲ τίς εἶ; Ἡ μένεις εἰς τὸν βράχον
 ἐν' ἀναβάλλῃ τῆς ποινῆς τὴν ὥραν,
 ἥτις τοῖς κρίμασί σου κατεγνώσθη; »
- 46 « Οὐ θάνατος, οὐχὶ ποινὴ σφαλμάτων
 τὸν φέρει, εἶπεν ὁ διδάσκαλός μου,
 ἀλλ' ἦλθεν ἵνα λάβῃ πλήρη πεῖραν.
- 49 Ἐγὼ, νεκρός, δύναμαι νὰ τὸν φέρω
 ἐν τῇ νυκτὶ, εἰς γύρον ἀπὸ γύρου,
 καὶ εἶναι ἀληθὲς ὡς σοὶ τὸ λέγω. »
- 52 Ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν, ἀκούσαντές του,
 ἐπάνω μου προσήλωσαν τὸ βλέμμα,
 ἔκπληκτοι, τὰς βασάνους λησμονοῦντες.
- 55 « Εἰπέ τῷ Φρᾶ Δουλκίνῳ νὰ συλλέξῃ —
 ὅτ' ἐν βραχεῖ θ' ἀνέλθῃς εἰς τὸν κόσμον,
 ἐὰν δὲν σπεύδῃ πρὸς ἐμὲ ἐνταῦθα, —

- 58 ζωοτροφίας, μὴ χιόνος βία
τῆς νίκης ἀποστῇ τοῖς Ναυαῤῥαίοις,
ἣν ἔσται δυσχερὲς νὰ δρέψῃ ἄλλως. »
- 61 Τὸν πόδα του ὑψῶν νὰ προχωρήσῃ,
μ' εἶπε τὰς λέξεις ταύτας ὁ Μωάμεθ,
καὶ εἰς τὴν γῆν τὸν ἔθηκε προβαίνων.
- 64 Ἄλλος, διάτρυτον τὸν λαιμὸν ἔχων,
ρίνότμητος δὲ μέχρι τῶν ὀφρύων,
κ' ἐκ τῶν ὠτίων ἔχων ἐν καὶ μόνον,
- 67 ἔστη καὶ μᾶς ἠτένιζε θαυμάζων,
τὸν λάρυγγα ἥνοιξ' ἐμπρὸς τῶν ἄλλων,
ὅστις κατέρυθρος ἦν πανταχόθεν,
- 70 κ' εἶπεν· » ὦ σὺ, ὃν δὲν κολάζει πταῖσμα,
ὃν εἶδον ἐπὶ γῆς τῆς Λατινίδος,
ἐὰν δὲν μ' ἀπατᾷ ἡ ὁμοιότης,
- 73 μνήσθητι σὺ τοῦ Πέτρου Μεδικίνα,
ἂν ἐπανίδῃς τὸ γλυκὺ πεδῖον
τὸ ἐκ Βερκέλλης κλίνον εἰς Μαρκάβον·
- 76 κ' εἶπε τοῖς ἐκ Φανοῦ δυσὶν ἀρίστοις,
τῷ Κυρ Γουίδω καὶ Ἀγγιολέλλω,
πῶς φροῦδαι ἂν δὲν εἶν' αἱ προοράσεις
- 79 ἐνταῦθα, θὰ ριφθῶσι τῆς νηὸς των,
παρὰ Καθολικὴν δὲ θὰ πνιγῶσι
τῇ προδοσίᾳ πονηροῦ τυράννου.
- 82 Μεταξὺ Κύπρου καὶ Μαϊόρκης νήσου
ὁ Ποσειδὼν μῖσος δὲν εἶδε μεῖζον
ἢ πειρατῶν ἢ καὶ ἀνδρῶν Ἀργείων.
- 85 Ὁ δὲ δι' ἐνὸς βλέπων, ὁ προδότης,
ἔχων τὴν πόλιν, ἣν τις τῶν ἐνταῦθα
νὰ μὴν εἶχεν ἰδεῖ θὰ ἐπεθύμει,

- 88 εἰς συνδιάλεξιν θὰ τοὺς καλέσῃ,
καὶ περιττὰς αὐτοῖς θέν ἀναδείξῃ
δεήσεις κατ' ἀνέμων τῆς Ψωκάρας. »
- 91 Κ' ἐγὼ τῷ εἶπον· « Δεῖξον καὶ εἰπέ μοι,
ἂν θέλῃς ἄνω περὶ σοῦ ν' ἀγγείλω,
τίς ὁ εἰς ὃν πικρὸν τὸ ἰδεῖν ἦτον ; »
- 94 Τότ' ἔθηκε τὴν χεῖρα εἰς τὴν γνάθον
ἐνός, καὶ διανοίξας τοῦ τὸ στόμα,
εἶπεν· « Αὐτὸς ἐστί, καὶ οὐδὲν λέγει.
- 97 Ἀπόβλητος, τοὺς δισταγμοὺς ἀφείλε
τοῦ Καίσαρος, εἰπών· « Ἐτοιμος ὢν τις,
εἰς βλάβην περιπίπτει περιμένων. »
- 100 Πῶς μοὶ ἐφάνη ἔκπληκτος ὁ ἔχων
μέχρι λαιμοῦ τὴν γλῶσσαν τετμημένην
Κουρίων, ὅστις ταῦτ' ἀπεθρασύνθη !
- 103 Ἐτερος δέ, χωλὸς τὰς δύο χεῖρας,
τὰ κολοβά του μέλη ἐν τῷ σκότει
αἶρων, ὥστε ἡμάχθη ἡ μορφή του,
- 106 ἔκραξεν· « Ἐνθυμήθητι τὸν Μόσκαν
εἰπόντα· « Κεφαλὴν τὸ πραχθὲν ἔχει, »
καὶ σπείραντα κακὸν τῷ Τούσκων γένει. »
- 109 « Καὶ θάνατον τῷ γένει σου », προσεῖπον.
Ὁ δέ, σωρεύων ἐπὶ θλίψει θλίψιν,
ἀπῆλθεν ὥς τις ἔκφρων ὑπὸ λύπης.
- 112 Ἐγὼ δὲ στάς, ἔβλεπον τὴν πομπὴν των,
καὶ ὅ,τι εἶδον, θενὰ ἐφοβούμην
νὰ τὸ διηγηθῶ ἀναποδείκτως,
- 115 ἂν δὲν μ' ἐνίσχυε τὸ συνειδὸς μου,
ὁ καλὸς σύντροφος ὁ ἐνθαρρύνων
ὑπὸ ἀδόλων αἰσθημάτων σκέπην.

- 118 Εἶδον βεβαίως, ὥς καὶ νὰ τὸ βλέπω,
ἀκέφαλον βαδίζον σῶμα, ὅπως
καὶ οἱ λοιποὶ τῆς θλιβεραῆς ἀγέλης.
- 121 Τὴν κεκομμένην κεφαλὴν ἐκράτει
ὥς λύχνον κρεμαμένην εἰς τὴν χεῖρα.
Ἦ δὲ μᾶς ἔβλεπε καὶ εἶπεν· « Οἴμοι! »
- 124 Εἰς ἑαυτῆς φανὸν ἦν ἡ ἰδίᾳ·
εἰς δύο μία ἦν, εἰς μίαν δύο.
Πῶς τοῦτο; Τὸ γνωρίζει ὁ προστάξας.
- 127 Ὡς δ' εἰς τοὺς πόδας ἦλθε τῆς γεφύρας
μετὰ τῆς κεφαλῆς τὴν χεῖρα ἤρε,
ἵνα πλησίον μᾶς τοὺς λόγους φέρῃ.
- 130 Καὶ ἦσαν· « Τὴν φρικτὴν ἰδὲ ποινὴν μου,
σὺ, ὅστις πνέων τοὺς θανόντας βλέπεις·
ἰδὲ ἐάν τις ὥς αὕτῃ μεγάλη.
- 133 Καὶ ἵνα τὰ περὶ ἐμοῦ ἀγγείλῃς,
μάθε, εἰμὶ Βερτρὰμ ὁ ἐκ Βορνίου,
κακῶς τὸν νέον ῥῆγα συμβουλεύσας,
- 136 υἱόν τε ἀνθοπλίσας καὶ πατέρα.
Πονηραῖς γνώμαις οὕτ' ὁ Ἀχιτόφελ
ἀνθώπλισε Δαβὶδ καὶ Ἀβσαλῶνα.
- 139 Καθ' ὃ χωρίσαντος τοὺς ἡνωμένους,
καὶ ὁ ἐγκέφαλός μου ἐχωρίσθη
τῆς ῥίζης του, ἐν τῷ κορμῷ μεινάσης.
- 142 Τοιαύτῃ μ' ἡ τοῦ ἀντιποίνου δίκη. »

ΑΣΜΑ ΚΘ'.

- 1 Τὸ μέγα πλῆθος, αἱ πληγαὶ αἱ τόσαι
εἶχον τὸ βλέμμα μου μεθύσει οὕτως,
ὥστ' ἐπεθύμουν νὰ σταθῶ νὰ κλαίω.
- 4 Ἄλλ' ὁ Βιργίλιος « Τί βλέπεις ; » μ' εἶπε·
« Τὸ βλέμμα σου τί κάτω καθηλώθη
εἰς τοὺς δεινῶς ἠκρωτηριασμένους ;
- 7 Οὕτω δὲν ἔπραξας εἰς ἄλλους βόθρους.
Νὰ τοὺς μετρήσης θέλεις ; Ἐχ' ἡ τάφρος
εἰκοσιδύω ἑκτασιν μιλίων.
- 10 Ὑπὸ τοὺς πόδας μας εἶν' ἡ σελήνη,
κ' ἔτι βραχὺς μᾶς συγχωρεῖται χρόνος.
Μένουσι δὲ καὶ ἄλλα, ἃ δὲν εἶδες. »
- 13 « Ἀνίσως γινῶσιν, εἶπον, τῆς αἰτίας
εἶχες, δι' ἣν ἰστάμην βλέπων, ἴσως
νὰ μείνω ἔτι θενὰ μ' ἐσυγχώρεις. »
- 16 Προὔχώρησε, — κ' ἐγὼ αὐτοῦ κατόπιν —
ὁ ὁδηγός, καὶ ἤδη ἀπεκρίθην
προσθεῖς· « Ἐκεῖ, ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ἄντρου
- 19 εἰς ὃ τὸ βλέμμα ἀτενῶς προσήλουν,
σκιά, νομίζω, κλαίει συγγενῆς μου
τὸ πταῖσμα ὃ δεινὴν ποινὴν λαμβάνει. »
- 22 Ὁ δ' ὁδηγός μου εἶπε· « Μὴ πενθήτω
ὁ λογισμός σου ἐπ' αὐτοῦ ἐνταῦθα.
Ἴδὲ τὸν ἄλλον. Ὁ δ' ἐκεῖ ἄς μείνη.
- 25 Τὸν εἶδον εἰς τοὺς πόδας τῆς γεφύρας·
Σὲ ἐδακτυλοδείκτει καὶ ἠπεῖλει,
κ' ἤκουσα τ' ὄνομα « Γέρης ἐκ Βέλλου. »

- 28 Εἶχες τὸν νοὺν προσηλωμένον τόσον
εἰς τὸν πρὶν κύριον τῆς Ἀλταφόρτης,
ὥστε αὐτὸν δὲν εἶδες, καὶ ἀπῆλθεν. »
- 31 « Ὁ βίαιός τοῦ θάνατος, ἡγέτα,
ὁ ἀνεκδίκητος, τὸν ἔχει, εἶπον,
πρὸς τίνα παροργίσει, ὃν τοῦ αἵσχους
- 34 συμμέτοχον ὑπέλαβε, κ' ἐπῆγε
χωρὶς νὰ μοὶ λαλήσῃ, ὡς νομίζω,
ὁ πρὸς αὐτὸν τὸν οἶκτον μου αὐξάνει. »
- 37 Οὕτως ἐλέγομεν μέχρι τοῦ βράχου
ὅθεν κοιλάς θὰ ᾔην ἐμφανῆς ἄλλη
μέχρι πυθμένος, πλεῖον φῶς ἂν ᾔτον.
- 40 Ὡς δὲ εἰς τὴν μονὴν τὴν τελευταίαν
τοῦ Κακοδόθρου ἦλθομεν, ὁπότεν
οἱ μοναχοί της ὄρατ' ἦσαν πάντες,
- 43 κλαυθμοὶ μὲ διηκόντισαν ποικίλοι,
ὧν τὰς αἰχμάς κατώξυνεν ὁ οἶκτος,
καὶ ταῖς χερσὶν ἐκάλυψα τὰ ὦτα.
- 46 Τίς ὁδυρμός, ἂν τῶν νοσοκομείων
Σαρδοῦς, Μαρέμματος καὶ Βαλδιχιάνης
ἐξ Ἰουλίου μέχρι Σεπτεμβρίου
- 49 εἰς μίαν τάφρον οἱ κλαυθμοὶ συνῆσαν !
Κ' ἐδὼ τοιοῦτος· κ' ᾔην ἡ δυσωδία
οἷαν ἐκπέμπουν σεσηπότα μέλη.
- 52 Κατέβημεν εἰς τὴν ἐσχάτην ὄχθην
τοῦ μακροῦ βράχου, πρὸς λαιὰ χωροῦντες,
κ' ἡ ὄψις μου ᾔην τότε ὀξυτέρα,
- 55 πρὸς τὸν πυθμένα, ἔνθα ὑπηρέτις
τοῦ Ὑπερτάτου, ἄπταιστος ἡ Δίκη
παραχαράκτας ρίπτει καὶ κολάζει.

- 58 Οἰκτρότερον τὸ θέαμα, νομίζω,
 δὲν ἦν, ὅτ' ἐν Αἰγίνη πᾶν ἐνόσει
 τὸ πλῆθος, μολυνθέντος τοῦ ἀέρος,
 61 κ' ἔπιπτον μέχρι σκώληκος ἐσχάτου
 τὰ ζῶα, οἱ δ' ἀρχαῖοι κάτοικοί της,
 καθὼς οἱ ποιηταὶ μᾶς βεβαιοῦσιν,
 64 ἀνέφυσαν ἐκ σπέρματος μυρμήκων,
 ἅφ' ὅ,τι ἦν ἡ θεὰ τῶν πνευμάτων
 ἐντὸς τοῦ ζόφου εἰς σωροὺς κειμένων.
 67 Εἰς τὴν γαστέρα ἢ ἐπὶ τῶν ὤμων
 ὁ εἷς τοῦ ἄλλου ἦν, ἢ ἔρπων ἄλλος
 ἐφέρετο εἰς τὴν οἰκτρὰν ὁδὸν του.
 70 Σιγῶντες ἐχωροῦμεν βῆμα βῆμα,
 τοὺς ἀσθενεῖς ἀκούοντες, ὁρῶντες,
 ἀδυνατοῦντας νὰ ὑπεγερθῶσι.
 73 Δύω ἀλλήλοις ἐπερειδομένους
 εἶδον, ὡς λέβητας ἐν τῇ ἐστίᾳ,
 κ' ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας εἶχον λέπη.
 76 Καὶ οὐποτ' εἶδον νὰ κινῇ ζυστρίδα
 ὁ παῖς ὃν ὁ δεσπότης περιμένει
 ἢ ὁ μισῶν τὴν ἀγρυπνίαν, ὅπως
 79 τοὺς δάκνοντάς των ὄνυχας ταχέως
 ἐφ' ἑαυτῶν ἐκεῖνοι περιῆγον
 εἰς ἀπαραμυθήτου κνησμοῦ λύσσαν.
 82 Οἱ ὄνυχες τὴν λέπραν των ἀπέσπων,
 ὅπως τὰ λέπ', ἡ μάχαιρα, τοῦ σκάρου,
 ἢ μείζονά των ἔχοντος ἰχθύος.
 85 « ὦ σὺ ὁ τοῖς δακτύλοις σαυτὸν σχίζων, »
 πρὸς ἓν' αὐτῶν ὁ ὁδηγός μου εἶπε
 « καὶ εἰς πυράγρας τούτους μεταβάλλων,

- 88 εἰπέ, ἐστὶ Λατῖνος τις ἐν τούτοις
τοῖς ἐντὸς οὔσι; Κ' εἴθε αἰωνίως
ν' ἀρκῶσ' οἱ ὄνυχές σου εἰς τὸ ἔργον! »
- 91 « Ἡμεῖς ἐσμέν ἀμφότεροι Λατῖνοι,
οὓς οἰκτροὺς βλέπεις, » εἶπεν ὁ εἷς κλαίων.
« Σὺ δὲ τίς εἶ, ὁ ἐρωτῶν με ταῦτα; »
- 94 Ὁ δ' ὁδηγός· « Ἐγὼ κατέβην, εἶπεν,
ἄλμα μεθ' ἄλμα μετ' αὐτοῦ τοῦ ζῶντος.
Προτίθεμαι τὸν Ἀδην νὰ τῷ δείξω. »
- 97 Διασπασθέντες τότε ἀπ' ἀλλήλων
καὶ τρέμοντες, καθεὶς ἐστράφη πρὸς με
μετ' ἄλλων, οἷς ἀντήχησεν ὁ λόγος.
- 100 Ὁ ὁδηγός μου πρὸς μ' ἐστράφη ὅλος
εἰπών· « Ὀμίλησόν τοις ὅ,τι θέλεις. »
Καὶ ἤρχισα, ἀφ' οὗ τὸ ἐπεθύμει.
- 103 « Ἡ ὑμετέρα μνήμη μὴ σβεσθεῖη
παρὰ θνητοῖς ἐπὶ τοῦ πρώτου κόσμου,
καὶ ζῶη διὰ παμπληθῶν ἡλίων!
- 106 Εἰπέτε τίνες εἴσθε, τίνος γένους;
Ἡ ἀειδὴς κ' ἐπώδυνος πνοή σας
μὴ σᾶς φοβίσῃ νὰ μοὶ ἐκφρασθῇτε. »
- 109 « Ἀρρήτινός εἰμί, κ' εἰς πῦρ ἐρρίφθην
ὑπὸ Ἀλβέρου ἐν Σιένη, εἶπεν
ὁ εἷς· πλὴν τοῦτο ὧδε δὲν μὲ φέρει.
- 112 Τῷ ὄντι μὲν τῷ εἶπον παίζων, ὅτι
δύναμαι νὰ πετάξω δι' ἀέρων·
ὁ δὲ, περίεργος, οὐχὶ νοήμων,
- 115 τὴν τέχνην μοὶ ἐζήτει· καὶ διότι
εἰς Δαίδαλον αὐτὸν δὲν κατειργάσθην,
μ' ἔκαυσε, τὸν φιλοῦντά τον ὡς τέκνον.

- 118 Ἄλλ' εἰς τὸν ἔσχατον τῶν δέκα βόθρων,
 διότι ἀλχημίαν ἐπηγγέλθην,
 ὁ ἄπταιστος μὲ βασανίζει Μίνως. »
- 121 Καὶ εἶπον πρὸς τὸν ποιητὴν· « Τί γένος
 κουφόνουν ὡς τὸ Σιενῶν ὑπῆρξε;
 Βεβαίως οὔτε ποτ' αὐτὸ τῶν Γάλλων. »
- 124 Ἀκούσας με δὲ ὁ λεπρὸς ὁ ἄλλος,
 ἀπήντησεν· « Ἐξαίρεσον τὸν Στρίκκαν
 ὃς πάντοτε ἐν μέτρῳ ἔδαπάνᾳ,
- 127 καὶ Νικολόν, τὸν τὴν πλουσίαν χρῆσιν
 μοσχοκαρφίων πρῶτον ἐφευρόντα
 εἰς κῆπον δεκτικὸν τοιούτου σπόρου·
- 130 τὸν θίασον προσέτ', εἰς ὃ ἀμπέλους
 ἀπώλεσε καὶ δάση ὁ Κακκίας,
 καὶ πνεῦμά του τὸ κοῦφον ἐσπατάλα.
- 133 Ἄλλ' ἵνα μάθῃς τίς σοι ὁ συμφάσκων
 κατὰ Σιναίων, στρέψον πρὸς με τ' ὄμμα,
 ὥστε ν' ἀντιληφθῇς τῆς ὀψεώς μου.
- 136 Θὰ ἴδῃς τὴν σκιὰν τοῦ Καποκίου,
 ἀλχημιστοῦ τὰ μέταλλα δολοῦντος,
 καὶ θὰ ἐνθυμηθῇς, ἂν σὲ γνωρίζω,
- 139 τῆς φύσεως ὅτι ὑπῆρξα πῆθιξ.

ΛΣΜΑ Λ'.

- 1 Ὅτε ἡ Ἥρα ἦν παρωργισμένη
κατὰ Θηβαίων διὰ τὴν Σεμέλην,
ὥς τὸ ἀπέδειξ' ἐπανειλημμένως,
4 τοσοῦτον ὁ Ἀδάμας ἐξεμάνη,
ὥστε ἰδὼν τὴν σύζυγον τοὺς δύο
υἱούς του ἔχουσιν εἰς τὰς ἀγκάλας,
7 ἔκραξε· « Δίκτυα ἐδῶ, ν' ἀγρεύσω
τὴν λέαιναν καὶ τοὺς λεοντιδεῖς τῆς·
κ' ἐξέτεινεν ἀνιλεεῖς ἀρπάγας,
10 καὶ συλλαβὼν τὸν ἕνα,—τ' ὄνομά του
ἦν Λέαρχος,—τὸν ἔθραυσεν εἰς βράχον,
ἡ δὲ ἐπνίγη, φέρουσα τὸν ἄλλον.
13 Ὅτε δ' ἡ τύχη ἔρριψ' ἐκ τοῦ ὕψους
τὴν Τροίαν τὴν τὰ πάντ' ἀποτολμῶσαν,
κ' ἐξηφανίσθη Βασιλεὺς καὶ κράτος,
16 αἰχμάλωτος, ἐν θλίψεσ' ἡ Ἑκάβη,
νεκρὰν ἰδοῦσα καὶ τὴν Πολυξένην,
ἡ τάλαινα καὶ τὸν Πολύδωρόν τῆς
19 εἰς τὴν ἀκτὴν εὐροῦσα τῆς θαλάσσης,
φρενοβλαβῆς, ὑλάκτησεν ὡς κύων.
Οὕτως ἐκ λύπης τοῦ νοὸς ἐξέστη.

- 22 Ἄλλ' ἐριννῦς Θηβαῖαι ἢ Τρωάδες
ποτὲ σκληραὶ τοσοῦτο δὲν ἐπῆλθον
κατὰ θηρίων, ἅπαγε δ' ἀνθρώπων,
25 ὥς σκιάς δὺ' ὠχρὰς καὶ γυμνάς εἶδον
αἵτινες δάκνουσ' ἔτρεχον ὥς τρέχει
ὁ χοῖρος ὁ ἀποπηδήσας σταύλου.
- 28 Ἔδακε τὸν Καπόκιον ἡ μία
εἰς τοῦ λαιμοῦ τὸν κόμβον, σύρουσά τον,
κ' ἔσχιζε τὴν γαστέρα του τὸ χῶμα.
- 31 Ὁ δὲ Ἀρρήτινός, ὃς ἔστη τρέμων,
μ' εἶπεν· « Εἶν' ὁ παράφρων ὁ Γιάννης
Σχίκης, ὁ ἄλλους λυσσωδῶς σπαράττων. »
- 34 « ὦ! εἶπον τῷ. Ὁ ἄλλος τοὺς ὀδόντας
μὴ εἰς τὴν ῥάχιν σοὶ ἐμπίξῃ· νεῦσον
κ' εἰπὲ τίς εἶναι πρὶν ἀναχωρήσῃ. »
- 37 Ὁ δέ· « Εἶν' ἡ ψυχὴ ἡ τῆς ἀρχαίας
ἀποτροπαίου Μύρρας, ἥτις φίλη
ἦν τοῦ πατρὸς, ἀγάπη παρανόμῳ.
- 40 Ἠμάρτησε δὲ μετ' αὐτοῦ, λαβοῦσα
μορφὴν τιν' ἀλλοτρίαν διὰ δόλου·
ὥς καὶ ὁ ἕτερος ὁ ἐκεῖ τρέχων,
- 43 ἵνα κερδίσῃ τὴν ἀρίστην ἵππον,
εἰς Βούωσον Δονάτον μετεπλάσθῃ,
κ' ἐσύνθεσεν ἐν τύποις διαθήκην. »
- 46 Ἀφ' οὗ δ' οἱ δὺὼ ἐμμανεῖς παρῆλθον,
ἐφ' ὧν τὸ βλέμμα εἶχον προσηλώσει,
ἔστρεψ' αὐτὸ πρὸς ἀγενεῖς ἐτέρους.
- 49 Καὶ εἶδον ἓνα εἰς κιθάρας σχῆμα,
ἂν ὁ βουβὼν τῷ ἔλειπ' ἐκεῖ ὅπου
τὸ σῶμα τοῦ ἀνδρὸς διχοτομεῖται.

- 52 Ὁ βαρὺς ὕδρωψ, ὁ χυμοῖς ἀτάκτοις
 παραμορφῶν τὰ μέλη, ὥστε οὔτε
 γαστήρ καὶ κεφαλὴ ν' ἀναλογῶσι,
 55 νὰ ἔχῃ τὸν ἡνάγκαζε τὰ χεῖλη
 ἀνοικτὰ, ὡς ὁ φθισικὸς ἐκ δίψης
 πρὸς πώγωνα τὸ μέν, τὸ δ' ἄνω στρέφει.
 58 « Σεῖς οἱ εἰς τὸν οἰκτρὸν ἐλθόντες κόσμον
 ἀκόλαστοι, πρὸς τί δὲν τὸ γνωρίζω, »
 μᾶς εἶπε, « ὁότε προσοχήν, ιδέτε
 61 τοῦ Κυρ Ἀδάμου τὴν ἀθλίαν μοῖραν.
 Ὅ,τι ἐπόθουν εἶχον, ζῶν ἀφθόνως·
 Νῦν, οἴμοι! ὕδατος ζητῶ σταγόνα.
 64 Οἱ ρύακες οἱ ἐκ χλωρῶν τῶν λόφων
 τοῦ Κασσεντίνου ρέοντες πρὸς Ἄρνον,
 δροσεροὺς σχίζουσι τοὺς αὖλακὰς των
 67 καὶ μαλακοὺς ἐμπρὸς μ' οὐχὶ ματαίως.
 Ἡ θεὰ των μ' ἀποξηραίνει, μᾶλλον
 τοῦ πάθους, τοῦ τὰς σάρκας μου ἰσχυνοῦντος.
 70 Ἡ αὖστηρῶς κολάζουσά με δίκη
 ἐκείθεν ὅπου ἔπταισα ὀρμαῖται,
 ἵνα τοὺς στεναγμούς μου ἐξοτρεύῃ.
 73 Τὸ νόμισμα, τοῦ Βαπτιστοῦ τὸ τύπον
 φέρον, παρεχάραξα ἐν τῇ Ῥωμένῃ,
 δι' ὃ κ' εἰς πῦρ τὸ σῶμά μου ἐβλήθη.
 76 Ἐδὼ νὰ ἦσαν κ' αἱ ψυχαὶ τοῦ Γύδου,
 τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ των!
 Νὰ τὰς ἰδῶ θὰ ἔδιδον τὴν Βράνδαν.
 79 Ἐντὸς εἶν' ἢδ' ἡ μία, ἂν αἱ πέριξ
 σκιαὶ αἱ ἐμμανεῖς τ' ἀληθῆ λέγουν.
 Πλὴν πρὸς ἐμέ τὸν δέσμιον τί τοῦτο;

- 82 Ἄν ἤμην ἔτι τόσον κοῦφος, ὥστε
 δάκτυλον νὰ προβαίνω κατ' αἰῶνα,
 θὰ εἶχον εἰς τὴν στενωπὸν εἰσέλθει
 85 ζητῶν αὐτὸν ἐν τοῖς ἐστρεβλωμένοις,
 εἰ καὶ αὐτὴ εἶν' ἑνδεκα μυρίων,
 κ' ἡμίσεως δὲν εἶναι στενωτέρα.
- 88 Οὐτ' εἰς τοιούτους μ' ἑρρίψας συντρόφους,
 καὶ μ' ἔπεισαν νὰ κόψω τοὺς στατῆρας
 τοὺς ἔχοντας τὸ κράμα τριῶν κόκκων. »
- 91 « Τίνες εἶν' οἱ πτωχοί, » τῷ εἶπον, « ὅσοι
 ἀχνίζουν ὡς βρεκτὴ χεῖρ ἐν χειμῶνι,
 καὶ δεξιῶς σου κεῖνται ἑγγιστά σοι ; »
- 94 « Ἐδὼ τοὺς εὖρον, εἶπεν, ἐξ οὗ ἤλθον,
 οὐδ' ἐκινήθησαν, οὐδέ, νομίζω
 ποτὲ θὰ κινηθῶσι δι' αἰώνων.
- 97 Ἡ μὲν, τοῦ Ἰωσήφ ἡ συκοφάντις,
 ὁ δ' ἐν Τροίᾳ ψεύστης Ἑλλήν Σίνων,
 ἀχνίζουσιν ἐκ πυρετοῦ ὀξέος. »
- 100 Ὁ εἷς των, ἴσως δυσφορῶν ν' ἀκούσῃ
 λοῖδορον μνήμην ἑαυτοῦ, τῷ γρόνθῳ
 τὸν ἔπαισεν εἰς τὴν σκληρὰν γαστέρα,
- 103 ἥτις ἀντήχησε τυμπάνου δίκην.
 Ὁ Κὺρ Ἀδάμος δὲ χειρὶ τραχείᾳ
 οὐχ ἤττον, παίσας εἰς τὸ πρόσωπόν του
- 106 τῷ εἶπεν· « Ἄν ἀκίνητα, βαρέα
 μ' εἶναι τὰ μέλη, ἀλλὰ μὲν' ἡ χεῖρ μου
 λυτὴ πρὸς τὴν τοιαύτην λειτουργίαν. »
- 109 Ὁ δ' ἀπεκρίθη· « Δὲν τὴν εἶχες τόσον
 ταχεῖαν, ὅτε εἰς τὸ πῦρ ἐρρίφθης·
 παραχαράττων ὁμῶς, ταχυτέραν. »

- 112 Ὁ δὲ ὑδροπικός· « Ἀληθῆ λέγεις·
ἀλλὰ δὲν ἦσο φιλαλήθης μάρτυς,
ὥς σ' ἐζητεῖτ' ὅτ' ἦσο ἐν Τρωάδι. »
- 115 « Δόλον ἐγώ, δόλωσιν νομισμάτων
σὺ ἔπραξας, » ὁ Σίνων εἶπε· « Πταῖσμα
ἐγὼ ἂν ἔν, σὺ ὅσα οὐδεὶς δαίμων. »
- 118 « Μνήσθητι, ὦ ἐπίορκε, τοῦ ἵππου, »
ἀπήντησεν αὐτῷ ὁ πρησκογάστωρ.
« Ποινὴ δὲ σὴ πασίγνωστον τίς εἶναι. »
- 121 « Σὴ δέ, ἡ δίψα·—καὶ ῥαγεῖ' ἡ γλῶσσα
ἡ σή, »—ὁ Ἑλλήν εἶπε· « καὶ τὸ ὕδωρ
τὸ ὄζον, κ' ἡ τυφλοῦσά σε γαστήρ σου. »
- 124 Καὶ ὁ παραχαράκτης· « Διασπᾶται
τὸ στόμα σου κακολογοῦν, ὡς ἔθος.
Ἄν ἔχω δίψαν, ἂν χυμὸς μὲ πρήσκη,
127 σὺ καίεσαι, ἀλγεῖ ἡ κεφαλὴ σου,
καὶ ὅπως τοῦ Ναρκίσσου τὸν καθρέπτην
γλύψης, δὲν ἔχεις προτροπῶν ἀνάγκην. »
- 130 Τὴν ἀκοήν μου ἀτενῇ τοῖς εἶχον,
ὅτε ὁ ὁδηγός μου, « Ἴδὲ, εἶπε,
μικροῦ δεῖν κατὰ σοῦ θὰ ὠργιζόμην. »
- 133 Ἀκούσας τον νὰ μοὶ λαλῇ ὀργίλως,
ἐστράφην πρὸς αὐτὸν κατησχυμένος,
οὕτως ὥστ' ἔτι ἔστι μοι ἐν μνήμῃ.
- 136 Ὡς ὁ κακόν τι ἐν ὀνείρῳ βλέπων
κ' ἐπιθυμῶν ὄναρ νὰ εἶναι τ' ὄναρ,
κ' εὐχόμενος τὸ ὄν νὰ μὴ ὑπάρχη,
139 τοιοῦτος ἀναυδός τις ἐγενόμην,
ζητεῖν συγγνώμην ἤθελον, κ' ἐζήτουν·
μ' ἐφαίνετο πλὴν ὅτι δὲν κατῴρθουν.

- 142 « Ἦττων αἰσχύνῃ μείζον πλύνει παῖσμα »
 ὁ Κύριός μου εἶπε, « τοῦ σοῦ τούτου·
 δι' ὃ καὶ ἄφες πᾶσαν δυσθυμίαν.
- 145 Γνῶθι, αἰεὶ σου ἔσομαι πλησίον,
 ὅσάκις ἂν σὲ ὁδηγήσ' ἡ τύχη
 πρὸ ἀνθυβριζομένων. Ἄν τοιούτους
- 148 ποθῇς ν' ἀκούῃς, ἀγενῆς ὁ πόθος. »
-

ΑΣΜΑ ΛΑ΄.

- 1 Ἡ γλῶσσα ἥτις μ' ἔτρωσε τὸ πρῶτον,
ὥστ' ἐφοινίχθησαν αἱ παρειαί μου,
τὸ φάρμακον μοι ἔδωκε κατόπιν.
- 4 Οὕτως ἀκούω καὶ τοῦ Ἀχιλλέως
καὶ τοῦ πατρός του ἦν ἡ λόγχη, πρῶτον
πηγὴ κακοῦ, καλοῦ δὲ μετὰ ταῦτα.
- 7 Ἀποστραφέντες τῆς οἰκτρᾶς κοιλάδος,
ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς αὐτὴν κυκλούσης
ἐπροχωροῦμεν ἐν σιγῇ βαθείᾳ.
- 10 Ἦττον νυκτὸς τὸ φῶς κ' ἦττον ἡμέρας
ἦτο, κ' ἡ δρασίς μου ἠμβλυόπει·
ἀλλ' ἤκουσ' ἀντηχῆσαν ὀξὺ κέρας,
- 13 οὗ καὶ βροντὴν θ' ἀπέπνιγεν ὁ κρότος.
Καὶ πρὸς αὐτό, χωροῦν εἰς τὴν ὁδὸν του,
τὴν ὄψιν ἔστησα εἰς ἐν σημεῖον.
- 16 Ὁ ἱερός ἀγὼν ὁ τοῦ Καρόλου
ὅτε οἰκτρῶς ἐσφάλη, φρικαλέον
δὲν ἀνεσάλπισεν οὕτ' ὁ Ὀρλάνδος.
- 19 Τὴν κεφαλὴν ὡς ἔστρεψα ὀλίγον,
πολλοὺς πῶς εἶδον πύργους μοι ἐφάνη,
καὶ εἶπον· «Ὁδηγέ, τίς γῇ εἶν' αὕτη;»
- 22 Ὁ δ' εἰς ἐμέ· «Περιπατῶν μακρόθεν
ἐν τῇ σκοτίᾳ, θέλεις περιπέσει
πολλάκις εἰς ἀπάτας φαντασίας.
- 25 Θέλεις ἰδεῖ, ἀνίσως πλησιάσης,
μακρόθεν πῶς πλανῶνται αἱ αἰσθήσεις·
δι' ὃ τὸ βῆμα τάχυνον ὀλίγον.»

- 28 Ἀγαπητῶς δ' ἐκ τῆς χειρὸς λαβὼν με,
εἶπε· « Πρὶν ἢ προβῶμεν περαιτέρω,
ἵνα τὸ πρᾶγμα ἦττον σὲ ξενίσῃ,
31 γίγαντες εἶναι, μάθε, οὐχὶ πύργοι,
ἐντὸς τοῦ φρέατος ἐπὶ τῆς ὄχθης
ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ ἐστῶτες.
34 Καθώς, σκεδαζομένης τῆς ὀμίχλης,
ὁ ὀφθαλμὸς τὰ σχήματ' ἀναβλέπει
ἅ ἔκρυπτον πυκνοὶ ἀτμοὶ ἀέρος,
37 τὸν παχὺν σχίζων σκοτεινὸν ἀέρα
καθ' ὅσον οὕτως ἤγγιζον τὴν ὄχθην,
ἦττων ἢ πλάνη, μείζων ἢ ὁ φόβος.
40 Ὅποῖον τὸ τοῦ Μοντερεγιῶνος
στρογγύλον τεῖχος πύργοις στεφανοῦται,
καὶ ταύτην τὴν περὶ τὸ φρέαρ ὄχθην
43 περιεπύργουν ἐξ ὀσφύος μέσης
οἱ φρικτοὶ γίγαντες, οἱ ἀπειλοῦντες
τὸν Δί' αὐτόν, ἐξ οὐρανοῦ βροντῶντα.
46 Ἦδη διέκρινον ἐνὸς τὴν ὄψιν,
ὦμους καὶ στῆθος, τῆς κοιλίας πλεῖστον,
καὶ παραπλεύρως τοὺς βραχίονάς του.
49 Καλῶς ποιοῦσα παρητήθ' ἡ φύσις
τῆς πλάσεως τοιούτων ζώων, ἵνα
τὸν Ἄρην ὡς αὐτὰ φρουρῶν στέρῃσῃ.
52 Ἄν δὲν μετανοῇ δι' ἐλεφάντων
καὶ κητῶν πλάσιν, πᾶς ἐχέφρων θέλει
δικαιοτέραν δι' αὐτὸ τὴν κρίνει.
55 Ὅσάκις νοὸς δύναμις ἐνοῦται
μετὰ κακοβουλίας καὶ ἰσχύος,
πᾶσ' ἄμυν' ἀνθρωπίνη ματαιοῦται.

- 58 Χονδρή, μακρὰ ἡ ὄψις του μ' ἐφάνη,
οἷος ἐν Ῥώμῃ ὁ τοῦ Πέτρου κῶνος,
καὶ ἀναλόγως τὰ λοιπὰ ὅσ' αὐτοῦ.
- 61 Οὕτως ἡ ὄχθη, ἡ περίζωμά του
κάτωθεν οὔσα, ὁρατὰ πρὸς τ' ἄνω
ἄφηνε τόσα, ὥστε ὡς τὴν κόμην
- 64 τρεῖς Φρίσσονες θέν' ἀφικνοῦντο μόλις.
Τριάκοντα ἐφαίνοντο παλάμαι
ἐξ οὗ πορποῦται ὁ μανδύας κάτω.
- 67 « *Rafèl maì amèl izàbi àlmi* »
ἐνήρξατο τὸ θηριῶδες στόμα,
μὴ δεκτικὸν ψαλμῶν εὐφωνοτέρων.
- 70 Ὁ δ' ὁδηγὸς « Παράφρων ψυχὴ », εἶπε,
τὸ κέρας ἔστω σοι παραμυθία,
ὅταν ὀργὴ ἢ πάθος σὲ κατέχη.
- 73 Εἰς τὸν λαιμόν σου ζήτηί τὸν ἱμάντα
ὅστις τὸν δένει, ὦ ψυχὴ ἀμβλεῖα,
καὶ τὸν τὸ μέγα στῆθος σου ζωννύντα »
- 76 Πρὸς με δ', « αὐτὸν αὐτὸς ἐλέγχει », εἶπεν·
« Εἶν' ὁ Νεμβρώδ, δι' οὗ τὴν ἀσκεψίαν
δὲν εἶναι μία ἢ ἐν χρήσει γλῶσσα.
- 79 Ἀφῶμεν τοῦτον· μὴ λαλῶμεν μάτην.
Πρὸς τοῦτον ἔστι πᾶσσα γλῶσσα ὅ,τι
τοῖς ἄλλοις ἢ αὐτοῦ, ἄγνωστος ὅλως ».
- 82 Προέβημεν λοιπὸν εἰς τὴν πορείαν,
καὶ πρὸς λαϊὰ, εἰς τόξου βολὴν, ἄλλον
εὗρωμεν ἀγριώτερον καὶ μείζω.
- 85 Τίς ὁ αὐτὸν ἐντέχνως περιδέσας
τὸ ἀγνοῶ· ἀλλὰ τὴν ἄλλην χεῖρα
εἶχεν ἐμπρός, τὴν δεξιὰ δ' ὀπίσω,

- 88 ἡ δ' ἄλυσις τὸν εἶχεν εἰλιγμένον
ἐκ τοῦ λαιμοῦ καὶ κάτω, τῶν μελῶν του
περικυκλοῦσα τὰ γυμνὰ πεντάκις.
- 91 « Πεῖραν νὰ λάβῃ τῆς δυνάμεώς του
κατὰ Διὸς αὐτὸς ἀπεθρασύνθη »,
μ' εἶπ' ὁ ἡγέτης, « καὶ ἰδοὺ τί πάσχει.
- 94 Καλεῖται Ἐφιάλτης, διαπρέψας
ὅτ' οἱ Θεοὶ ἔτρεμον πρὸ Γιγάντων.
'Ακίνητ' εἶν' αἱ χεῖρες ἅς ἐκίνει ».
- 97 Κ' ἐγώ, « Εἰ δυνατὸν, ἤθελον », εἶπον,
« καὶ τοῦ Βριάρεω τοῦ πελωρίου
νὰ λάβωσιν οἱ ὀφθαλμοί μου πεῖραν ».
- 100 « Θενὰ ἰδῆς », μοὶ εἶπε, « τὸν Ἄνταϊον
πλησίον, ὅστις ἄδετος καὶ λέγων,
μᾶς φέρ' εἰς τὸν βυθὸν τῶν κακῶν ὄλων.
- 103 Ὃν δὲ ζητεῖς εἶν' ἀπωτέρω τούτου,
ὁμοίως εἰς ἀλύσεις δεδεμένος,
ἄλλ' εἶναι ἀγριώτερος τὴν ὄψιν ».
- 106 Ποτὲ σεισμὸς φρικτὸς οὕτω βιαίως
δὲν ἔσεισε τὸν μέγιστον τῶν πύργων,
καθὼς ὁ Ἐφιάλτης ἐτινάχθη.
- 109 Τὸν θάνατον ὥς οὐποτ' ἐφοβήθην,
καὶ δὲν θὰ ἦτον μάταιος ὁ φόβος
ἐὰν δὲν παρετήρουν τὰ δεσμά του.
- 112 Προέβημεν, κ' ἤλθομεν περαιτέρω
πρὸς τὸν Ἄνταϊον, πενταπηχυαῖον
ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς ὑπὲρ τὴν τάφρον.
- 115 « ὦ σύ, ὁ εἰς τὴν εὐτυχῇ κοιλάδα,—
ἣν ὁ Σκηπίων ὤρισ' ἔδραν δόξης
ὅτ' ἔτρεψε τοὺς μετὰ τοῦ Ἀννίδου,—

- 118 χιλίων λάφυρα λαβὼν λεόντων·
 ἂν δ' ἔφθανες εἰς τὴν μεγάλην μάχην
 τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς φρονοῦσι πάντες
- 121 θὰ εἶχον οἱ υἱοὶ τῆς γῆς τὴν νίκην·
 Φέρε μας κάτω, μὴ δυστρόπει, ὅπου
 τὸν Κοκκυτὸν ὁ παγετὸς συσφίγγει.
- 124 Εἰς Τιτυοὺς, Τυφῶνας μὴ μᾶς πέμπης.
 Οὗτος σᾶς δίδει ὁ ποθεῖτ' ἐνταῦθα.
 Νεῦσον λοιπόν, μὴ σύστρεφε τὸ στόμα.
- 127 Ἔτ' εἰς τὸν κόσμον νὰ σοὶ φέρῃ φήμην
 δύναται, ζῶν κ' ἐλπίζων μακρὸν βίον,
 προώρως ἂν δὲν τὸν καλέσ' ἡ Χάρις ».
- 130 Αὐτὰ ὁ ὁδηγός μου. Ὁ δ' ἐν βίᾳ
 τὸν ἥρπασε, τὰς χεῖράς του ἐκτείνας,
 ὦν τὴν ἀλκὴν ὁ Ἡρακλῆς ἠσθάνθη.
- 133 Εὐθύς δ' ὡς ὁ Βιργίλιος ἥρπάγη,
 μ' εἶπε· « Πλησίασον νὰ σὲ συλλάβω »,
 κ' ἐγίνομεν αὐτὸς κ' ἐγὼ ἐν δέμα.
- 136 Ὅποια φαίνεται ἡ Καρισένδα
 ὡς κλίνει, ὅτε νέφος ἄνωθέν της
 φέρεται, πῶς αὐτὴ πρὸς αὐτὸ βαίνει,
- 139 οὕτω μ' ἐφάνη ὁ Ἀνταῖος, ὅτε
 ἱστάμην βλέπων τον πῶς κλίνει· ἄλλην
 δὲ νὰ τραπῶ ὁδὸν θὰ ἐπροτίμων.
- 142 Πλὴν κούφως μᾶς ἀπέθηκ' ἐκεῖ κάτω,
 ὅπου ὁ Ἐωσφόρος καὶ Ἰούδας.
 Ἐπὶ πολὺ δὲν ἔμεινε δὲ κλίνων,
- 145 ἀλλ' ὡς ἱστὸς ἐν πλοίῳ ἀνωρθώθη.

ΑΣΜΑ ΛΒ΄.

- 1 Τραχεῖς ἂν εἶχόν καὶ βραγχνώδεις στίχους
 εἰς τὸν πυθμέν' ἀρμόττοντας τοῦ πένθους,
 ἐφ' οὗ οἱ ἄλλοι γεφυροῦνται βράχοι,
- 4 ἤθελον τὸν ὀπὸν τῶν στοχασμῶν μου
 πληρέστερον ἐκθλίψει· πλὴν μὴ ἔχων,
 οὐχὶ ἀφόβως ἄπτομαι τοῦ λόγου.
- 7 Νὰ περιγράψῃ τὸ τοῦ κόσμου κέντρον
 δὲν εἶναι παίγνιον, οὐδ' ἔργον γλώσσης
 ἥτις παππὰ, μαμμὰ ὑποτραυλίζει.
- 10 Αἱ κόραι βοηθοί μου, ὧν εὐνοία
 ἐτείχισε τὰς Θήβας ὁ Ἀμφίων,
 μή μου ὁ λόγος ὑστερῇ τοῦ ἔργου!
- 13 Κακόπλαστε σὺ ὑπὲρ πάντα ὄχλε,
 ὁ ἐν τῷ τόπῳ τῷ δυσπεριγράπτῳ,
 ἃς ἦσθε μᾶλλον πρόβατα ἢ τράγοι!
- 16 Ὡς ἡμεθα εἰς τὸ ζοφῶδες φρέαρ
 ὑπὸ τοῦ γίγαντος τοὺς πόδας κάτω
 καὶ ἔβλεπον ἐπάνω πρὸς τὸν τοῖχον,
- 19 ἤκουσα ταῦτα· « Πρόσεχε ποῦ βαίνεις,
 καὶ βλέπε, μὴ πατῆς ὑπὸ τοὺς πόδας
 τὰς κεφαλὰς ἀθλίων ἀδελφῶν μας ».
- 22 Τότε στραφεῖς, πρὸ τῶν ποδῶν μου εἶδον
 λίμνην, καὶ αὕτη ἐκ τοῦ ψύχους εἶχεν
 οὐχ' ὕδατος, ὕελου εἶχεν ὄψιν.
- 25 Ποτὲ τόσον παχὺν χειμῶνος πέπλον
 ὁ Δούναβις δὲν ἔχει ἐν Αὐστρία,
 ὁ Τάναϊς ἐν τοῖς ὑπερβορείοις,

- 28 ὥς αὕτη. Ἄν ὁ Ταβερνίκης εἶχον
 κ' ἡ Πετραπάννα κυλισθῇ ἐνταῦθα,
 οὐδὲ τὸ χεῖλός της θὰ εἶχε τρίξει.
- 31 Ὡς ἴσταται ὁ βάτραχος κοάζων,
 ἐκτὸς τοῦ ὕδατος τὸ ρύγχος, ὅτε
 τοὺς στάχεις βλέπ' εἰς ὕπνον ἢ ἀγρότις,
- 34 ὠχραί, ὥς ὅπου ἡ αἰδὼς δηλοῦται,
 ἦσαν αἱ δύσμορφοι ψυχαὶ ἐν πάγῳ,
 ὥς πελαργοὶ κρούουσαι τοὺς ὀδόντας.
- 37 Τὴν ὄψιν ἔκλινεν ἐκάστη κάτω.
 Τὸ στόμα ψύχος, τὸ δὲ βλέμμα θλίψιν
 βαθεῖαν τῆς καρδίας ἐμαρτύρει.
- 40 Περιβλεψάμενος μικρὸν, ἐστράφην
 κ' εἶδον συνεσφιγμένους δύο, ὥστε
 εἶχον τὰς κόμας των συμμεμιγμένας.
- 43 « Εἰπέτε μοι, σεῖς οἱ τὰ στήθη οὕτω
 συσφίγγοντες, τί εἴσθε ; » Τοὺς τραχήλους
 κλίναντες, ὕψωσαν πρὸς με τὸ βλέμμα.
- 46 Οἱ ὀφθαλμοὶ ὕγροί, ἔσταζον ἤδη
 ὑπερχειλεῖς· τὸ ψύχος πλὴν τὸ δάκρυ
 ἐπήγνυε, κ' ἐκώλυε νὰ ρεύσῃ.
- 49 Εὖλον πρὸς ξύλον ἦλος δὲν συνδέει
 τόσον σφιγκτά· αὐτοὶ δ' ὥς δύο τράγοι
 ἀντεκουτροῦντο μετ' ὀργῆς μεγάλης.
- 52 Εἷς δ' ἀπολέσας καὶ τὰ δύο ὦτα
 ὑπὸ τοῦ ψύχους, καὶ τὸ βλέμμα κάτω,
 εἶπε· « Τί ἔχεις καὶ μᾶς βλέπεις οὕτω ;
- 55 Θέλεις νὰ μάθῃς τίνες οὗτ' οἱ δύο ;
 Ἦν ἡ κοιλάς, ἡ Βισεντίου κοίτη,
 κτῆμα αὐτῶν καὶ τοῦ πατρός των κτῆμα.

- 58 Προῆλθον ἐκ μιᾶς γαστρούς, κ' εἰς πᾶσαν
δὲν θέλεις εὖρει τὴν Καίναν ἄλλην
σκιὰν τοῦ πάγου ὡς αὐτὰς ἀξίαν·
- 61 Οὐχὶ τὸν οὗ σκιὰν καὶ στῆθος ἅμα
διέσχισεν ἡ λόγχη τοῦ Ἀρθούρου,
οὐδὲ τὸν Φωκακίαν, οὐδ' οὗ ἤδη
- 64 ἡ κεφαλὴ τὸ βλέμμα μου κωλύει,
καὶ ὃς καλεῖται Σάσσολ Μασκερόνης.
Ἄν εἶσαι Τοῦσκος, ποῖος ἦν ἡξεύρεις.
- 67 Καὶ ἵνα μὴ μοι ἄλλους ζητῆς λόγους,
μάθε, ὁ Καμικίων εἶμαι Πάζας,
προσμένων τὸν Καρλὶν νὰ μ' ἀθωώσῃ ».
- 70 Ὑπερχιλίας εἶδον ἐκ τοῦ ψύχους
κυνώδεις ὄψεις, κ' ἤδη κ' αἰωνίως
φρίττω ὅσάκις βλέπω ἔλη πάγου.
- 73 Ἐν ᾧ δ' ἐπροχωροῦμεν ἐν τῷ μέσῳ,
πρὸς ὃ συρρέπει ἡ βαρύτης πᾶσα,
καὶ ἔτρεμον ἐν αἰδίῳ σκότει,
- 76 θέλησις ἦτον, σύμπτωσις ἡ τύχη,
ἄγνοῶ, πλὴν προσέκρουσεν ὁ ποῦς μου
εἰς μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν κατ' ὄψιν.
- 79 Ὁ δ' ἔκραξε· « Τί μὲ πατεῖς; Αὐξήσων
τὴν τιμωρίαν ἂν ἐδῶ δὲν ἦλθες
τοῦ Μονταπέρτου, τί μὲ βασανίζεις;
- 82 Κ' ἐγώ, « Διδάσκαλε πρόσμεινον », εἶπον,
« αὐτὸς ἀμφιβολίας νὰ μ' ἐκβάλῃ,
καὶ μετὰ ταῦτα ὅσον θέλεις σπεύδω ».
- 85 Ὁ δὴγός μου ἔστη, κ' ἐγὼ εἶπον
εἰς τὸν δεινῶς εἰσέτι βλασφημοῦντα·
« Τίς εἶ ὁ ἄλλους οὕτω σὺ προσβάλλων; »

- 88 « Σὺ τίς εἶ μᾶλλον, ὅς δι' Αὐτηνείρας
χωρεῖς, τὰς παρειὰς τῶν ἄλλων τύπτων,
ὁ, ἐὰν ἔζων, δὲν θεν' ἀνειχόμεν. »
- 91 « Ἄλλ' ἐγὼ ζῶ, κ' ἔσται σοι τοῦτο φίλον, »
τῷ ἀπεκρίθην, « φήμην ἐὰν θέλῃς.
Μετ' ἄλλων θενὰ σώσω τ' ὄνομά σου. »
- 94 Ὁ δ' εἰς ἐμέ, « Ποθῶ τὸ ἐναντίον.
Ἄπελθ' ἐντεῦθεν. Μὴ μ' ἐνόχλει πλεόν
Ἐδῶ νὰ κολακεύῃς δὲν ἡξεύρεις. »
- 97 Ἄλλ' ἐκ τῆς κόμης τότε συλλαβὼν τον,
τῷ εἶπον· « Θὰ μ' εἰπῇς τὸ ὄνομά σου,
ἢ θρίξ καμμία δὲν θενὰ σοὶ μείνῃ. »
- 100 Ὁ δ' εἰς ἐμέ· « Τὰς τρίχας ἂν μοὶ τίλλῃς
δὲν θὰ σ' εἰπῶ ἢ δείξω ποῖος εἶμαι,
καὶ χιλιάκισ ἂν μὲ κοπανίσῃς. »
- 103 Τὴν κόμην του ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖρας,
καὶ εἶχον ἥδ' ἰούλους ἐκριζώσει,
ὁ δὲ ὑλάκτει βλέπων πρὸς τὰ κάτω,
- 106 ὅτ' ἄλλος ἔκραξε· « Τί ἔχεις, Βόκκα;
Δὲν σοὶ ἀρκεῖ νὰ τρύζῃς τοὺς ὀδόντας,
καὶ ὑλακτεῖς; Τίς δαίμων σὲ πειράζει; »
- 109 « Δὲν θέλω, εἶπον, πλεόν νὰ λαλήσῃς,
κακὲ προδότα· καὶ πρὸς σὴν αἰσχύνην
ἐγὼ θὰ δώσω ἀληθεῖς εἰδήσεις. »
- 112 « Ὑπαγε, ἀπεκρίθη, ὅ,τι θέλεις
διηγοῦ· ὅμως ἂν ἐκβῇς ἐντεῦθεν,
μὴ λησμονῇς τὸν ταχυλόγον τοῦτον.
- 115 Κλαίει ἐδῶ τὸν ἄργυρον τῶν Γάλλων·
Εἶδον, εἶπέ, τὸν ἐκ Δουέρας, ὅπου
ἁμαρτωλοὶ κάθηνται εἰς τὴν δρόσον.

- 118 Ἄν σ' ἐρωτήσουν τίνες ἦσαν ἄλλοι,
 ἰδοὺ πλησίον σου ὁ Βεκκαρίας,
 ὁ λαιμοτομηθεὶς ἐν Φλωρεντία.
- 121 Γιάννης ὁ Σολδαυῆρος ἐκεῖ εἶναι
 σὺν Γανελλῶνι καὶ σὺν Τριβαλδέλλῳ,
 ὑπνώττουσαν προδοὺς τὴν Φαυεντίαν. »
- 124 Ὡς τούτων ἐμακρύνθην, εἶδον δύω
 ἐν ὁπῇ οὕτω πεπηγμένους, ὥστε
 ἦν τοῦ ἐνὸς ἡ κεφαλὴ τῷ ἄλλῳ
- 127 πῖλος. Ὡς ὁ πεινῶν καταβροχθίζει
 ἄρτον, αὐτὸς τῷ ἄλλῳ τοὺς ὀδόντας
 ἔπηξεν οὕτως ἐν τῷ μεταφρένῳ.
- 130 Δὲν ἐτραγάλισεν ὁ Τυδεὺς ἄλλως
 ὀργῇ τοῦ Μελανίππου τοὺς κροτάφους,
 ἢ οὗτος τὸ κρανίον καὶ τὰ ἄλλα.
- 133 «Ὡ σὺ, ὁ οὕτω κτηνωδῶς δεικνύων
 τὸ μῖσός σου πρὸς ὃν καταβροχθίζεις,
 εἶπε τὸν λόγον, εἶπον, ἐπὶ ὄρφ,
- 136 ἐὰν δικαία εἶναι ἡ μομφή σου,
 σοῦ τ' ὄνομα μαθὼν, αὐτοῦ τὸ πταῖσμα,
 νὰ σ' ἀνταμείψω ἐν τῷ ἄνω κόσμῳ,
- 139 ἂν πρὶν δὲν ζηρανθῇ ἡ δι' ἧς λέγω. »

ΑΣΜΑ ΛΓ'.

- 1 Ἐκ τῆς ἀγρίας βρώσεως τὸ στόμα
ἤγειρεν ὁ ἀμαρτωλὸς, τὴν κόμην
ἣν ἔσχιζε λαβὼν ὡς ἀπομάκτραν,
4 καὶ ἤρχισε « Ν' ἀνανεώσω θέλεις
τὸ ἄπελπί μου ἄλγος, οὐ μὲ θλίβει
κ' ἡ μνήμη μόνη, πρὶν ἢ τὸ ἐκφράσω.
7 Οἱ λόγοι μου ἂν σπόροι καρποφόροι
αἰσχους τῷ φαύλῳ ἔσονται ὃν τρώγω,
θὰ μὲ εἰδῆς νὰ κλαίω καὶ νὰ λέγω·
10 Τίς εἶσαι ἀγνοῶ, καὶ τίνι τρόπῳ
ἐδὼ κατέβης· ἄλλ' ἐκ Φλωρεντίας
μοὶ φαίνεσαι, ὅποτε σὲ ἀκούω.
13 Μάθε, εἰμὶ ὁ κόμης Οὐγολῖνος,
αὐτὸς δ' ὁ ιεράρχης Ρουγγιέρης.
Ἄκουσον διατί παρ' αὐτῷ εἶμαι.
16 Ὅτι ταῖς ἐπιβούλοις μηχαναῖς του
πιστεύσας, ὑπ' αὐτοῦ καὶ συνελήφθην
κ' ἐθανατώθην, περιττὸν νὰ λέγω.
19 Ἄλλ' ὅ,τι δὲν ἠμπόρεις νὰ ἡξεύρης,
πόσον φρικτὸς ὁ θάνατός μου ἦτον,
ἄκουσον, καὶ εἰπέ ἂν μ' ἔχει βλάβει.
22 Μικρὰ ὅπῃ ἀπὸ τοῦ ὀρνιθῶνος
ὅστις ἐκλήθη ἀπ' ἐμοῦ τῆς πείνης,
κ' εἰς ὃν καὶ ἄλλοι ἔτι θὰ κλεισθῶσι,

- 25 μοι εἶχε δείξει διὰ τῆς ῥωγμῆς τῆς
πολλὰς σελήνας, ὅτε κακὸς ὕπνος
μοι ἔδειξεν ἀκάλυπτον τὸ μέλλον.
- 28 Οὗτος μ' ἐφάνη κύριος καὶ ἄρχων,
τὸν λύκον καὶ τοὺς λυκιδεῖς θηρεύων
εἰς τ' ὄρος, μεταξὺ Λούκας καὶ Πίσσης.
- 31 Μετὰ κυνῶν ἰσχνῶν, ἐνησκημένων
Γαλάνδας καὶ Σισμόνδας καὶ Λαμφράγκους
ἐξέπεμψεν ἐμπρὸς πρὸ τοῦ μετώπου.
- 34 Μετὰ μικρὸν ἐφάνησαν καμόντες
πατήρ καὶ τέκνα, καὶ μ' ὄξεῖς ὀδόντας
μ' ἐφαίνοντο σχίζοντες τὰ πλευρά των
- 37 Πρὸ τῆς αὐγῆς δ' ἀφυπνισθεῖς, νὰ κλαίου
ἤκουσα ἐν τῷ ὕπνῳ τοὺς υἱούς μου
μετ' ἐμοῦ ὄντας, ἄρτον νὰ ζητῶσι.
- 40 Εἶσαι σκληρὸς, ἀνίσως δὲν λυπῆσαι
δι' ὅ,τι ἡ καρδιά μου προεῖδεν.
Ἐὰν δὲν κλαύσης, πότε λοιπὸν κλαίεις;
- 43 Ἦδ' εἶχον ἐξυπνήσει, κ' ἦν πλησίον
ἡ ὥρα καθ' ἣν εἶχον τὴν τροφήν των·
πλὴν δισταγμοὺς εἶχομεν διὰ τ' ὄναρ.
- 46 Τότ' ἤκουσα τὴν ἔξοδον τὴν κάτω
τοῦ ἀπαισίου πύργου νὰ κλειδόνουν,
κ' ἠτένισα ἀναύδως τὰ παιδιά.
- 49 Δὲν ἔκλαιον, ἐντὸς λελιθωμένος.
Ἐκλαιον ταῦτα· ὁ δ' ἐμὸς Ἀνσέλμος
εἶπε· « Πῶς βλέπεις, πάτερ μου! Τί ἔχεις;
- 52 Πλὴν δὲν ἐδάκρυσα, οὐδ' ἀπεκρίθην
δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ τὴν νύκτα,
ἕως ὁ ἄλλος ἥλιος ὑψώθη.

- 55 Ὅτε δ' εἰσέδυσεν ἄκτις ὀλίγη
 εἰς τὴν πενθήρη φυλακὴν, καὶ εἶδον
 εἰς ὄψεις τέσσαρας τὴν ἐδικήν μου,
 58 ἐκ λύπης ἔδακον τὰς δύο χεῖρας.
 Κ' ἐκεῖνα, ἐκλαβόντα ὅτι τοῦτο
 ποιῶ θέλων νὰ φάγω, ἐγερθέντα
 61 εἶπον· « Θὰ μᾶς λυπήσης, πάτερ, ἥττον
 ἂν φάγῃς ἐξ ἡμῶν. Τὰς οἰκτρὰς σάρκας
 σὺ μᾶς ἐνέδυσας. Λάβε τὰς πάλιν. »
 64 Τότ' ἐπραύνθην, μὴ κεντῶ τὴν λύπην.
 Βωβοὶ ἐκείνην καὶ τὴν ἐπιοῦσαν
 ἤμεθα. Γῆ, πῶς τότε δὲν ἐσχίσθης ;
 67 Ὡς δ' ἡ τετάρτη ἔφθασεν ἡμέρα,
 ὁ Γάδδος εἰς τοὺς πόδας μου ἐρρίφθη,
 καὶ εἶπε· « Πάτερ μου, δὲν βοηθεῖς μοι ; »
 70 καὶ εἶτ' ἀπέθανε. Καθὼς μὲ βλέπεις,
 εἶδον τοὺς τρεῖς νὰ πέσουν εἰς πρὸς ἓνα
 τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἕκτην.
 73 Τυφλὸς τὰ σώματά των ἐψηλάφουν·
 ἡμέρας τρεῖς τοὺς ἔκραζον θανόντας·
 τὴν λύπην δ' εἶτα ὑπερέβ' ἡ πεῖνα. »
 76 Ταῦτα εἰπὼν, διάστροφος τὸ βλέμμα,
 ἀνέδωκε τὸ ἄθλιον κρανίον
 μετ' ἰσχυρῶν ὡς τοῦ κυνὸς ὀδόντων.
 79 ὦ Πίσα, αἷσχος τῶν λαῶν, ἐν μέσῳ
 τῆς καλῆς χώρας τῆς τὸ Σὶ λεγούσης,
 εἰς σὴν ποινὴν βραδεῖς οἱ γείτονές σου !
 82 Ἄς κινηθοῦν Καπραία καὶ Γοργόνη
 νὰ φράξωσι τὸ στόμιον τοῦ Ἄρνου,
 αὐτὸς νὰ πνίξῃ πάντα τὸν λαόν σου.

- 85 Περὶ τοῦ Οὐγολίνου ἂν ἦν φήμη
 ὅτι σ' ἐπρόδωκεν ἐκ τῶν φρουρίων,
 τί εἶχες νὰ σταυρώσης τὰ παιδία;
 88 Ἀθώους, νέαι Θῆβαι, ἡ νεότης
 καθίστα τὸν Βριγέταν καὶ τὸν Οὔγον
 καὶ τοὺς οὓς ἔψαλ' ἀνωτέρω δύω.
 91 Προέβημεν ὅπου ὁ πάγος ἄλλους
 δεινῶς περιζωννύει κατατρύχων,
 οὐχὶ κυπτούς, ἀλλὰ ὑπτίους τούτους.
 94 Ὁ θρῆνος εἶργει παρ' αὐτοῖς τὸν θρῆνον,
 κ' εἰς τῶν ὀμμάτων τὸν φραγμὸν ἡ θλίψις
 ὠπισθοδρόμει κ' ἠϋξανε τὸν πόνον.
 97 Τὰ δάκρυα τὰ πρῶτα συμπυκνοῦνται,
 καὶ ὡς ἂν ἦσαν δίοπτρα κρυστάλλου,
 τοὺς σκύφους ὑπὸ τὰς ὀφρῦς πληροῦσι.
 100 Καὶ ἂν ἐκ τοῦ προσώπου μου τὸ ψύχος,
 ὡς ἐξ ἐπιδερμίδος κερατίνης,
 αἰσθησιν πᾶσαν εἶχεν ἀποσβέσει,
 103 ἥσθάνθην ὅμως ὡς πνοὴν ἀνέμου,
 καὶ εἶπον· «Ὁδηγέ μου, τί τὸ πνέον;
 Ἐνταῦθα κάτω πᾶς ἀτμός δὲν παύει;
 106 Ὁ δ' εἶπ'. «Εὐθύς θὰ εἶσαι πρὸς τὸ μέρος
 ὅπου θ' ἀποκριθῇ ὁ ὀφθαλμός σου·
 θὰ ἰδῇς πόθεν ἡ πναὴ ὀρμαῖται. »
 109 Κ' εἰς τῶν ἀθλίων τῶν ἐμπεπηγμένων
 μᾶς ἔκραξε· «Ψυχαὶ χωρὶς ἐλέους,
 αἱ εἰς τὸν ἔσχατον ριφθεῖσαι βόθρον,
 112 τὸ σκληρὸν κάλυμμα τῶν ὀφθαλμῶν μου
 ἄρατε, νὰ κουφίσω πως τὴν θλίψιν,
 πρὶν ἢ παγῇ τὸ δάκρυ μου ἐκ νέου. »

- 115 Κ' ἐγὼ, « Ἄν θέλῃς νὰ σὲ βοηθήσω,
εἰπὲ τίς εἶ, καὶ ἂν δὲν σ' ἀπαλλάξω,
νὰ πέσω εἰς τοῦ πάγου τὸν πυθμένα ! »
- 118 Ὅ δέ· « Εἰμὶ ὁ πάτερ Ἀλβερίγος,
ὁ ἐκ τῶν ὀπωρῶν τοῦ κακοῦ κήπου
ἐδὼ λαμβάνων φοίνικ' ἀντὶ σύκου. »
- 121 « Λοιπὸν καὶ σὺ ἀπέθανες ; » τῷ εἶπον.
Ὅ δ' ἀπεκρίθη. « Ἐν τῷ ἄνω κόσμῳ
τὸ σῶμά μου πῶς ἔχει δὲν ἤξεύρω.
- 124 Τὸ καλὸν τοῦτο ἔχ' ἡ Πτολεμαία,
ὅτ' εἰς αὐτὴν συχνὰ ψυχὴ ἐμπίπτει
πρὶν ἢ ἡ Ἄτροπος τὴν ὥσιν δώσῃ.
- 127 Καὶ ἵνα προθυμώτερον μοὶ ξέσης
τὸ ὑελῶδες δάκρυ τοῦ προσώπου,
μάθε πῶς ἅμα τις ψυχὴ προδώσῃ
- 130 ὥς ἡ ἐμὴ, τὸ σῶμα τῇ ἀρπάζει
εἰς δαίμων, καὶ αὐτὸς τὸ διευθύνει,
ἕως οὗ ἔλθῃ καὶ αὐτοῦ ὁ χρόνος·
- 133 αὐτὴν δὲ ρίπτει εἰς τὸν κόσμον τοῦτον.
Ἴσως τὸ σῶμα φαίνεται ἔτι ἄνω
τῆς σκιᾶς ταύτης τῆς χειμαζομένης.
- 136 Ἄν σὺ κατέβῃς τώρα, τὸ ἤξεύρεις.
Ἔστιν ὁ Βράγκας Δώριας· παρῆλθον
ἔτι πολλὰ ἐξ οὗ ἐκεῖ καθείρχθη. »
- 139 « Νομίζω ὅτι μ' ἀπατᾷς, τῷ εἶπον.
Ὅ Δώριας δὲν ἔχει ἀποθάνει.
Ἐνδύεται, κοιμᾶται, τρώγει, πίνει. »
- 142 « Εἰς τὸν βυθὸν τῶν κακωνύχων, » εἶπεν,
ὅπου ἡ πίσσα βράζει ἡ γλοιώδης,
δὲν εἶχεν ἔτι καταβῇ ὁ Ζάγκης,

- 145 ὅτε αὐτὸς ἐντὸς τοῦ σώματός του
 ἀνθ' ἑαυτοῦ διάβολον ἀφῆκε
 κ' ἐνός του συγγενοῦς καὶ συμπροδότου.
- 148 Ἄλλὰ τὴν χεῖρα τεῖνον, νὰ μ' ἀνοίξης
 τοὺς ὀφθαλμούς. » Ἐγὼ πλὴν τὸ ἡρνήθην·
 καὶ ἦν ἡ ἀχρειότης μου χρηστότης.
- 151 ὦ Γενουήσιοι, ἄνθρωποι ξένοι
 ἀγαθοῖς ἤθεσι, μεστοὶ κακίας,
 τί δὲν ἐξηφανίσθητ' ἐκ τοῦ κόσμου;
- 154 Ἐνα ὑμῶν, τῆς Ῥωμανίας πνεῦμα
 παμπόνηρον, διὰ κακίας του πράξεις
 ἐκ Κοκκυτῶ βεβυθισμένον εὖρον,
 157 ἐν ᾧ αὐτὸς φαίνεται ζῶν ἐπάνω.

ΑΣΜΑ ΛΔ'.

- 1 « Vexilla regis prodeunt inferni
 ἡμῶν ἀπέναντ', » εἶπεν ὁ ἡγέτης·
 « δι' ὃ ἰδὲ ἐσάν τὸν διακρίνης. »
- 4 Ὡς ἐν πυκνῇ ὁμίχλῃ, ἥ ὥς ὅτε
 κατέχῃ νύξ τὸ ἡμισφαίριόν μας,
 βλέπομεν μῦλον ἄνεμος νὰ στρέφῃ,
 7 τοιούτου ἔβλεπον κτιρίου σχῆμα,
 καὶ ἔφυγον τὸν ἄνεμον, ὀπίσω
 τοῦ ὁδηγοῦ μου, ἀλλαχοῦ μὴ ἔχων.
- 10 Ἦδ' ἤμην ὅπου — στιχουργῶ ἐν φρίκῃ —
 αἱ σκιαὶ ἦσαν ἐμβεδυθισμέναι,
 ὥς κάρφ' ὑποφαινόμεν' ἐν ὑέλῳ.
- 13 Ἄλλ' ἔκειντο, καὶ ἄλλαι ὀρθαὶ ἦσαν
 ἐπὶ ποδῶν ἢ κεφαλῆς, καὶ ἄλλη
 ὥς τόξον κάμπτει κεφαλὴν πρὸς πόδας.
- 16 Ὡς δ' ἤλθομεν ὅπου εὐηρεστήθη
 ὁ ὁδηγὸς τὸ πλάσμα νὰ μοὶ δείξῃ
 τὸ τὴν μορφὴν πρὶν ἔχον τὴν ὠραίαν,
 19 σύρας μ' ἐμπρὸς του, νὰ σταθῶ μοὶ εἶπε
 προσθεὶς· « Ἴδου ἡ Δίς, ἰδοὺ ὁ τόπος
 εἰς ὃν νὰ ἐνδυθῆς ἀνδρείαν πρέπει. »
- 22 Πῶς τότε ἐπάγην, κ' ἡ φωνὴ μ' ἐκόπη
 μὴ, ἀναγνώστα, ἐρωτᾶς. Δὲν ἔχω
 λέξεις, ἐκφράσεις διὰ νὰ τὸ γράψω.
- 25 Νεκρὸς δὲν ἤμην, ἀλλ' οὐδὲ ζῶν πλέον.
 Σκέφθητι σὺ, ἵχνος νοὸς ἂν ἔχῃς,
 τί ἔγινα ἐλλείψει ἀμφοτέρων.

- 28 Ὁ βασιλεὺς τοῦ κράτους τοῦ πενθίμου
ἐξήρχετο τοῦ πάγου ἐκ τοῦ στήθους·
ἐγὼ δὲ μᾶλλον θὰ παρεβαλλόμεν
31 γίγαντ', ἣ γίγας τῷ βραχίονί του.
Ἐκ τούτου κρίνε τί τὸ ὅλον ἦτον,
ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ τοιοῦτο μέρος.
34 Ἄν ἦν ὠραῖος ὅσον αἰσχροὺς εἶναι
κ' ὕψωσε βλέφαρον κατὰ τοῦ πλάστου,
πηγὴ ἐστὶν εὐλόγως παντὸς πένθους.
37 ὦ! πόσον πρὸς τὸ τέρας ἐξεπλάγην,
ιδὼν τριπρόσωπον τὴν κεφαλὴν του!
καὶ ἐρυθρὰ ἦτον ἢ ἐμπροσθία.
40 Αἱ δύο δ' ἄλλαι κατὰ μέσον ὦμον
συνείχοντο ἐκάστη, καὶ ἡνοῦντο
κατὰ τὴν κορυφὴν των μετ' ἀλλήλων.
43 Ἡ δεξιὰ λευκὴ ἦν καὶ κιτρίνη,
ἣ δὲ λαιὰ ὡς ἡ τῶν ἐρχομένων
ἐξ οὗ προῖρέων χύνεται ὁ Νεῖλος.
46 Πτέρυγας δύο εἶχεν ὑφ' ἐκάστην,
ὡς ἥρμοζον εἰς πετεινὸν τοιοῦτο.
Ποτὲ ἰστία ὡς αὐτὰς δὲν εἶδον.
49 Δὲν εἶχον πτίλα, ἀλλ' ὡς νυκτερίδων
ἦτον τὸ εἶδος των, καὶ, πτερυγίζων,
διήγειρεν ἀνέμους τρεῖς συγχρόνως,
52 ὁλόκληρον τὸν Κοκκυτὸν πηγνύντας.
Δι' ἐξ ὀμμάτων ἔκλαιεν, εἰς τρεῖς δε
πώγωνας ἔρρει δάκρυ κ' αἱματώδης
55 σίελος, κ' εἰς καθὲν ἐμάσσει στόμα
κεκολασμένον ἓνα ὡς ἐν ὄλμῳ,
διὰ μιᾶς τρεῖς δυστυχεῖς συντρίβων.

- 58 Εἰς τὸν ἐμπρὸς τὸ μάσθημα οὐδὲν ἦν
ὥς πρὸς τὸ ἔκδαρμα· τ' ὅστωιν πολλάκις
τῆς ῥάχιος κρεάτων ἐγυμνοῦτο.
- 61 «Ὁ πάσχων αὐτός, μ' εἶπεν ὁ ἡγέτης,
εἶν' ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης,
τὴν κεφαλὴν ἐντὸς, τοὺς πόδας ἔξω·
- 64 Ἐκ τῶν τὴν κεφαλὴν δ' ἐχόντων κάτω,
ὁ ἐξ οὐραῖς κρεμάμενος, ὁ Βροῦτος·
—Ἴδὲ, συστρέφεται, μὴ λέγων λέξιν.
- 67 Ὁ Κάσσιος δ' ὁ εὐρωστος ὁ ἄλλος.
'Αλλ' ἤδ' ἡ νύξ ἐπέρχεται. Εἶν' ὥρα
νὰ ἀναβῶμεν. Εἶδομεν τὰ πάντα. »
- 70 Ὡς ἤθελ', ἔλαβον ἐκ τοῦ αὐχένος
αὐτόν. Ὁ δὲ, καιρὸν μετρῶν καὶ τόπον,
ὥς τὰ πτερὰ ἠνέωξεν ἐκεῖνος,
- 73 συνέλαβε τὰ λάσια πλευρά του,
κατέβη ἐκ μαλλίου εἰς μαλλίον,
διὰ πυκνῶν τριχῶν καὶ διὰ πάγων,
- 76 καὶ ὅτε κάτω ἤλθομεν, ὥς ὅπου
στρέφεται ὁ μηρὸς ἐν τῷ ισχίῳ,
ἔτρεψεν ἐν καμάτῳ καὶ ἀγῶνι
- 79 Τὴν κεφαλὴν ὅπου τοὺς πόδας εἶχε,
τῶν τριχῶν ἤφθη ὥς ν' ἀνεῤῥιχᾶτο,
κ' εἶπον πῶς ἐπεστρέφομεν εἰς ἄδου·
- 82 «Κρατοῦ καλῶς· ἡ κλίμαξ αὕτη, » εἶπεν
ὁ ὁδηγὸς ἀσθμαίνων καὶ ὥς κάμνων,
ἐκ τούτων τῶν δεινῶν θὰ μᾶς ἐξάξει. »
- 85 Κ' ἐξελθὼν εἶτα διὰ τρύπας βράχου,
μ' ἔθηκεν εἰς τὴν ὄχθην νὰ καθήσω,
κ' ἔστησε παρ' ἐμοὶ τὸ στεῤῥόν βῆμα.

- 88 Ἐστρεψα τ' ὄμμα, νὰ ἰδῶ νομίζων
τὸν ἑωσφόρον ὡς τὸν εἶχ' ἀφήσει·
ἀλλ' εἶδον καὶ τοὺς πόδας εἶχεν ἄνω.
- 91 Ἐὰν αὐτὸ μ' ἐξέπληξε καὶ πόσον,
ἅς τὸ σκεφθῇ ὁ ὄχλος ὁ μὴ βλέπων
τί ἦτον τὸ σημεῖον ὁ διῆλθον.
- 94 « Ἐπὶ ποδὸς ! » ὁ ὁδηγός μου εἶπε.
« Μακρὰ ἔστ' ἡ ὁδὸς, τραχὺς ὁ δρόμος,
ὁ δ' ἥλιος ἔστ' εἰς τὴν μέσσην τρίτην ».
- 97 Εἰς αἶθουσαν δὲν ἤμεθ' ἀνακτόρων·
εἰς φυσικὸν κευφθμῶνα μᾶλλον, ὅστις
εἶχε τὴν γῆν κακὴν, τὸ φῶς ὀλίγον.
- 100 « Πρὶν ἢ ἐξέλθω τῆς ἀβύσσου, » εἶπον
ἀνορθωθεῖς, « διδάσκαλε, τῆς πλάνης
ἐξάγαγέ με, καὶ μικρὰ εἰπέ μοι.
- 103 Ποῦ εἶν' ὁ πάγος ; Ἀναπόδως οὗτος
πῶς ἰσταται ; Ὁ ἥλιος ἐν τάχει
πῶς εἰς αὐγὴν μετέβη ἐξ ἑσπέρας ; »
- 106 Ὁ δέ· « Νομίζεις ὅτι πέραν εἶσαι
τοῦ κέντρου, ὅπου τῶν τριχῶν εἰχόμεν
τοῦ σκώληκος, ὅστις τρυπᾷ τὸν κόσμον;
- 109 Ἐν ὅσῳ κατηρχόμεν ἦσο πέραν.
Στραφέντος μου, διῆλθες τὸ σημεῖον
πρὸς ὃ συρρέπουσι τὰ βάρη πάντα.
- 112 Ἦδ' εἶσαι κάτω τοῦ ἡμισφαιρίου
τοῦ ἀντιθέτου εἰς τὸ τὴν μεγάλην
ξηρὰν καλύπτον ὅπου ἐσταυρώθη
- 115 ὁ ζήσας καὶ θανὼν ἀναμαρτήτως.
Ἐπὶ μικρᾶς τοὺς πόδας ἔχεις σφαίρας,
τῆς ἄλλης ὀψεως τῆς Ἰουδαίας.

- 118 Ἐδὺ αὖγ' εἶναι ὅτ' ἐκεῖ ἐσπέρα.
 Αὐτὸς δὲ, οὐ ἡ θρίξ μᾶς ἦτον κλίμαξ,
 ἴσταται ἔτι ὡς καὶ πρῶην ἦτον.
- 121 Ἐξ οὐρανοῦ κατέπεσεν ἐνταῦθα·
 κ' ἡ γῆ, καὶ ὧδε πρὶν ἐκτεινομένη,
 ἐκ φόβου του θαλάσσης ἐκαλύφθη,
- 124 καὶ ἦλθεν ἄνω πρὸς ἡμᾶς καὶ τοῦτον
 φεύγουσα ἴσως, τὸ κενὸν ἀφῆκεν
 ὃ βλέπομεν ἐντεῦθεν, κ' ἦρθη ἄνω. »
- 127 Κάτω ἐκεῖ τόπος ἐστὶν, ἀπέχων
 ὅσον εὐρύς τοῦ Βελζεβοῦλ ὁ τάφος,
 ἀόρατος, ἀλλ' ἀκουστός ἐκ κρότου
- 130 ἐκεῖ κατερχομένου ῥυακίου
 δι' ὀπῆς βράχου, ἣν ἀνοίγει τρώγων
 ὃ ἐλικτός, οὐχὶ δὲ κλίνων ῥοῦς του.
- 133 Ἐλάβομεν αὐτὸν τὸν κρυπτὸν δρόμον
 εἰς τὸν λαμπρὸν ἵν' ἀναβῶμεν κόσμον.
 Ἀνέβημεν δ' ἀμέριμνοι καμάτου,
- 136 ὃ ὁδηγὸς ἐμπρὸς κ' ἐγὼ κατόπιν,
 μέχρ' οὐ εἶδον τ' οὐρανοῦ τὰ κάλλη
 διὰ στρογγύλης τρύπας. Δι' ἐκείνης
- 139 διέβημεν κ' εἶδομεν πάλιν τ' ἄστρα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΟΣΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΣ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ.

ΡΑΨΩΔΙΑ Α'.

Στίχ. 1. Ἡ εἰς Ἀδου κάθοδος ὑποτίθεται γενομένη τὸ ἔτος 1300, ὅτε ὁ Δάντης, γεννηθεὶς τὸν Μάϊον τοῦ 1265, ἦν ἐτῶν 35, ἀκριβῶς τὸ μέσον τοῦ βίου κατὰ Ψαλμ. 89, 10. Τὰ μετὰ ταῦτα συμβάντα παρενείρονται ὡς προφητικῶς. Ἡ εἰς πύλας Ἀδου κάθοδος, μεσοῦντος τοῦ βίου, κατ' Ἰεζεκιήλ 38, 10.

2. Δάσος ὁ βίος μετὰ τῶν περιπετειῶν του.

17. Ὡς *πλανήτης* ἐξελαμβάνετο ὁ ἥλιος ἐπὶ Δάντου. Ἦν δ' ἡ πρωία τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

30. Δηλαδή *ἀνέβαινε*.

31. Τὰ θηρία κατὰ Ἱερεμίαν, 5, 6. Αἰνίττονται δὲ κατὰ τινὰς τὴν *ἀκρασίαν*, τὴν *κακίαν* ἢ τὴν *φιλοδοξίαν* καὶ τὴν *θηριωδίαν* ἢ τὴν *πλεονεξίαν*· κατ' ἄλλους τὴν *Φλωρεντίαν*, τὴν *Γαλλίαν* καὶ τὴν *Ρώμην*.

60. Κατὰ τινὰς μακρὰν τῆς Φλωρεντίας, διότι ὁ Δάντης, ὡς Γιβελίνος (αὐτοκρατορικός), ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν ἐκνικησάντων Οὐέλφων (Wolf, λύκος), τῶν Παπιστῶν.

63. Ἑρμηνεύεται : διὰ τὴν μακρὰν παραμέλησιν τῶν κλασικῶν σπουδῶν ἐν Ἰταλίᾳ· ἴσως ἀπλούστερον διότι πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀποθάνει.

70. Ἡ ἐπίσημος ἑκφρασις τῆς χρονολογίας τοῦ Καίσαρος, ὅφ' ὃν ἐγεννήθη, ἀλλ' ἐξώρας, ὥστε καὶ δὲν ἦν ἀνὴρ ὑπ' αὐτόν.

85. Μέγας ἦν ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸν μεσαίωνα ὁ πρὸς τὸν Βιργίλιον θαυμασμός. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μεδιολάνου σώζεται

χειρόγραφον αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πετράρχου. Ἡ δημώδης παράδοσις τὸν ἔπλασε τότε ὡς μυθικὸν πρόσωπον καὶ ὡς μάγον.

87. Εἰς τὰ προγενέστερα ποιήματά του : *Vita puona καὶ Canzoni*.

101. Κατὰ τινὰς ὁ ἐκ *Φαγγιόλης Οὐγουκιόνης*· κατὰ τοὺς πλείστους, πιθανώτερον, ὁ *Κὰν Γράνδα Δελλασχάλας* (κύων μέγας τῆς Σκάλας), ὁ καὶ *Κάτουλος* (κυνίσκος) τῆς Βερόνης καλούμενος, Κύριος τῆς Βερόνης, Αὐτοκρατορικὸς τοποτηρητῆς, ἐπίσημος Γιβελίνος, καὶ ἐπομένως ἐχθρὸς τῆς παπικῆς μερίδος τῶν Οὐέλφων (λύκων), εἰς τῶν πρωτίστων ἐν ἐξορίᾳ φίλων τοῦ Δάντου, ὃ οὗτος προσεφώνησε καὶ τὸν Παράδεισόν του.

105. Ἡ Βερόνα κεῖται μεταξὺ *Φέλτρου* ἐν Μάρκῃ Τριβιγιανῇ, καὶ *Μοντεφέλτρου* ἐν Ῥωμανίᾳ.

106. *Ταπεινὴν* (*umilem*) ἀποκαλεῖ καὶ ἐν Αἰνιάδι (Γ, 522) τὴν Ἰταλίαν ὁ Βιργίλιος, ἐννοῶν *χαμηλὴν*, *πεδινὴν*.

107. Καμίλλα, ἐξ Οὐόλσκων, Τοῦρνος, ὁ Ρουτοῦλος ἥρωες, Νίσσος καὶ Εὐρύαλος, Τρῶες.

118. Τὸ καθαρτήριο.

122. Βεάτριξ, ἡ ὑπὸ τοῦ Δάντου διακαῶς ἀγαπωμένη καὶ ἀποθανοῦσα θυγάτηρ Φόλκου τοῦ Πορτινάρου, μόνη προωρισμένη νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ ἀντιπροσωποῦσα τὴν ὑψίστην φιλοσοφίαν, ὡς ὁ Βιργίλιος τὴν κοσμικὴν καὶ κοινωνικὴν σοφίαν,

125. Διότι δὲν ἦτον χριστιανός.

B'.

Στ. 13. Ὁ Αἰνίας.

16. Ὁ Θεός.

18. Τὴν κτίσιν τῆς Ρώμης.

28. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «σκεῦος ἐκλογῆς» (Πράξ. Θ, 15)

52. Οὔτε σεσωσμένων οὔτε κολαζομένων.

53. Ἡ Βεατρίκη.

55. Πᾶς ἀστήρ.

78. Ὁ κύκλος τῆς σελήνης, ἐλάσσων τοῦ τῶν πλανητῶν.
 83. Ὁ Ἄδης, κατὰ Δάντην, τὸ κέντρον τοῦ κόσμου.
 94. Ἡ Παναγία.
 96. Μεσιτεύουσα.
 97. Lucia « Φωτεινὴ », ἡ φωτίζουσα χάρις.
 102. Ἡ Ραχήλ πανταχοῦ παρὰ Δάντη σύμβολον τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας.
 108. Ὑπέρτερον τοῦ πελάγους. Τὸν Ἀχέροντα. Κατὰ τι-
 νας τὸν ποταμὸν τῶν παθῶν.

Γ'.

59. Ὑποτίθεται ὅτι αἰνίττεται τὸν Πάπαν Κελεστίνον τὸν Ε', ὅστις φοβηθεὶς, ἢ ἀπατηθεὶς, παρητήθη, καὶ εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον διεδέχθη αὐτὸν Βονιφάτιος ὁ Η' ἐχθρὸς τοῦ Δάντου.

64. Οὐδέποτε ἔζησαν ὅσοι παρημέλησαν ἢ ἀπέφυγον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των ἐπὶ γῆς.

83. Ὡς ἐν Βιργιλ. Αἰν. Στ, 299 κτλ.

93. Ἐλαφρότερον σκάφος ἔφερε τοὺς σωζομένους. Ἰδ. Καθαρτ. Β' 41.

Δ'.

53. Ὁ Χριστός. Ὁ Βιργίλιος ἀπέθανε 52 ἔτη πρὸ τῆς εἰς Ἄδου καταβάσεως τοῦ Χριστοῦ.

60. Ὁ Ἰσαὰκ, ὑπηρετήσας 14 ἔτη παρὰ τῷ Λαβάν.

86. Διότι ἔψαλε μάχας! Ὁ Δάντης τὸν ἐγνώριζε μόνον ἐκ μεταφράσεων.

92. Τὴν ἐπωνυμίαν ποιητοῦ.

110, Τὰς ἐπτὰ πύλας καὶ τὰ ἐπτὰ τεῖχη· οἱ τὰ πάντα συμβολικῶς ἐρμηνεύοντες ἐκλαμβάνουσιν οἱ μὲν ὡς τὰς ἐπτὰ ἀρετὰς, οἱ δὲ ὡς τὰς ἐπτὰ ἐπιστήμας τὰς ἀποτελούσας τὴν διδακτικὴν ἐν μεσαίῳ.

121. Ἡλέκτρα, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἄτλαντος καὶ μήτηρ τοῦ Δαρδάνου, τοῦ γενάρχου τῶν Τρώων.

124. Καμίλλα, ἡ ἀνδρεία θυγάτηρ Μετάβου, τοῦ βασιλέως τῶν Οὐόλσκων, προμαχήσασα καὶ θανοῦσα ὑπὲρ Λατίου· Πενθεσίλεια, ἡ ἐν Τροίᾳ πεσοῦσα βασιλὶς τῶν Ἀμαζόνων.

125. Λατῖνος, βασιλεὺς τῶν Αὐτοχθόνων, πενθερὸς Αἰνείου.

127. Λούκιος Ἰούνιος Βροῦτος· Λουκρητία, ἡ σύζυγος τοῦ Κυλλητίνου, αὐτοκτονήσασα ὅτε ἠτιμάσθη ὑπὸ Σήξτου. Μαρκία, ἡ γυνὴ τοῦ Κάτωνος. Κορνηλία, ἡ μήτηρ τῶν Γράκχων. Ἰουλία, ἡ θυγάτηρ τοῦ Καίσαρος καὶ γυνὴ τοῦ Πομπηίου. Σαλαδῖνος, ὁ τῶν σταυροφόρων ἀντίπαλος.

131. Τὸν Ἀριστοτέλη.

136. Ὑπετίθετο ἐν τῷ μεσαίῳ ὅτι ὁ Δημόκριτος ἐπρέσβευε τὴν γέννησιν τοῦ κόσμου διὰ τῆς τυχαίας συναντήσεως τῶν ἀτόμων.

137-38. Διογένης ὁ Κυνικός, Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομενεὺς, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος, Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος, Ζήνων ὁ Ἡλεῖος, οἱ ἐπισημότεροι τῶν φιλοσόφων.

143. Ἀβισίνας (Ἰβν Σινά, υἱὸς Σινᾶ), Ἀραψ ἰατρὸς ἐξ Ἰσπαχάν, ἀκμάσας ἐν τῇ ια' ἑκατονταετηρίδι.

144. Ἀβερρόης, Ἀραψ ἐκ Κορδούης, σχολιάσας τὸν Ἀριστοτέλη ἐν τῇ ιβ' ἑκατονταετηρίδι, ἀρχηγὸς τῆς δυτικῆς σχολῆς τῆς φιλοσοφίας, ὡς ὁ Ἀβισίνας ἦν τῆς ἀνατολικῆς.

Ε'.

61. Ἡ Διδώ, προδοῦσα τὴν συζυγικὴν πίστιν.

66. Διότι ἐφονεύθη ἐρασθεὶς τῆς Πολυξένης καὶ ἐπὶ τοῦ γάμου του.

67. Ὁ Πάρις, διὰ τὴν περὶ κάλλους δίκην των τριῶν θεαινῶν καὶ τῆς Ἑλένης τὴν ἀρπαγὴν. Ὁ Τριστάν, κατὰ τὰς μεσαιωνικὰς παραδόσεις, ἐρασθεὶς τῆς βασιλίσσης Ἰσόλτης, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ ἀνδρός της Μάρκου, τοῦ βασιλέως τῆς Κορνουβίας ἢ Κορνβαλίας.

97. Ἡ Ραβέννα.

99. Ὁ Πάδος εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ ῥοῦ του δέχεται πολ-
υὺς ὁμόρρους.

107. Καίνα, ἐκ τοῦ Κάϊν ὀνομασθὲν μέρος τοῦ ἄδου, τὸ τῶν
ἀδελφοκτόνων.

116. Φραγκίσκα, θυγάτηρ τοῦ ἐκ Πολέντας Γουίδου, ἄρχον-
τος τῆς Ῥαβέννης, ὅστις ἵνα ἐπισφραγίσῃ τὴν νέαν συμφιλίωσιν
αὐτῆς μετὰ τοῦ ἐχθροῦ του Μαλατέστα, ἀπεφάσισε νὰ νυμφεύσῃ
τὴν Φραγκίσκαν μετὰ τοῦ υἱοῦ ἐκείνου, Ἰωάννου τοῦ χωλοῦ
(Gian chiotto). Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἦν λίαν ἄσχημος καὶ διά-
στροφος, τῇ παρουσίασαν ὡς μέλλοντα σύζυγόν της τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, τὸν ὠραῖον καὶ ἀξιαγάπητον Παῦλον, ὃν αὐτὴ ἐξη-
κολούθησεν ἀγαπῶσα καὶ μετὰ τὸν γάμον εἰς ὃν ἐβιάσθη ἀπατη-
θεῖσα. Δι' ὃ, φωραθέντες, ἐφονεύθησαν ὁμοῦ ὑπὸ τοῦ συζύγου ἐν
ἔτει 1288, καὶ ἐτάφησαν ἐν τῷ αὐτῷ μνήματι.

123. Κατὰ τινας διδάσκαλος ὁ τοῦτο τὸ γνωμικὸν πρῶτος
γράψας, ὁ Βοήθιος.

128. Λαγκελῶτος, ἱππότης τῆς Στρογγύλης τραπέζης, ὅστις
ἠγάπα τὴν βασίλισσαν Γινέβραν.

137. Γαλεῶτος, ὁ τοὺς ἔρωτας τῆς βασιλίσσης ὑποβοηθήσας,
καὶ ἐπομένως καὶ τὸ τῆς Φραγκίσκας τὸν ἔρωτα ὑπεκκαῦσαν
βιβλίον λέγεται ὡς εἰ τὸ αὐτὸ μέρος παρ' αὐτῇ διεδραμάτισε.

ΣΤ'.

52. Κίακος, ὄνομα κύριον, ὑποκοριστικὸν τοῦ Ἰάκωβος, δη-
λοῖ συγχρόνως διαλεκτικῶς καὶ τὸν χοῖρον. Φαίνεται ὅτι ὑπῆρ-
χεν ἐπὶ Δάντου ἐν Φλωρεντίᾳ γνωστότατός τις γαστρίμαργος
καὶ παράσιτος, ἔχων τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπωνύμιον τοῦτο.

65. Ἐν Πιστωίᾳ ἢ Πιστωρία, ἐξ ἐρωτικῆς ἀντιζηλείας διη-
ρέθησαν ἐν ἔτει 1300 οἱ πολυάριθμοι ἐκ δύο γυναικῶν προελ-
θόντες υἱοὶ καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ πλουσίου ἐμπόρου Καγκελλιέρου
εἰς δύο φατρίας, ὧν ἡ μὲν, τῶν ἐκ τῆς πρώτης γυναικὸς, κα-

λουμένης Βιόγκας (Λευκῆς) ἐπωνομάσθη οἱ *Λευκοί*, ἡ δὲ, κατ' ἀντίθεσιν, οἱ *Μέλαντες*. Ἡ διχόνοια ἐκεῖθεν ἐξετάθη εἰς Φλωρεντίαν· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1301, τοῦ Δάντου ὄντος ἐνὸς τῶν ἀρχόντων, ἐξωρίσθησαν οἱ ἀρχηγοὶ ἀμφοτέρων τῶν φατριῶν. Μετ' ὀλίγον ὁμως ὑπερίσχυσαν πάλιν οἱ Λευκοὶ οἵτινες καὶ ἀγρία ἢ δασώδης μερὶς ἐπεκλήθησαν, διότι οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν προῆλθον ἐκ τῆς δασώδους κοιλάδος Val di Sieve, μέχρις οὗ, προσκλήσει τοῦ Πάππα Βονιφατίου Η', Κάρολος ὁ Οὐαλεσιάκου (de Valois), ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου τοῦ Καλοῦ (le Bel), (στ. 69) ἐβοήθησε τοὺς Μέλαντας, οἵτινες ἐξώρισαν τοὺς Λευκοὺς, ἐν οἷς καὶ τὸν Δάντην, ἀπόντα τότε ὡς πρέσβυν εἰς Ρώμην, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1302, ἤτοι τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἐγράφη ἡ ὑποτιθεμένη προφητεία ἐν στίχ. 68.

73. Τίνες οὗτοι ἄγνωστον. Ἴσως ὁ εἰς Γύδος ὁ Καβαλκάντης, φίλος τοῦ Δάντου

79-80. Μνημονεύονται, πλὴν τοῦ Ἀρίγου, καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ ποιήματος (I, 32. — ΙΣΤ, 41-44. — ΚΗ, 106). Ἄλλως ἄγνωστοι.

106. Τὴν Ἀριστοτέλειον φιλοσοφίαν.

115. Pluto, ὁ *Πλούτων* καὶ ὁ *Πλοῦτος*, ὅπου τιμωροῦνται οἱ φιλάργυροι.

Ζ'.

1, Ἄν αἱ ἐπιφωνήσεις τοῦ δαίμονος ἔχωσί τινα ἔννοιαν, ἔσται aleppe τὸ Ἄλεφ, τὸ Ἄλφα, δηλαδὴ ὁ ὑπέρτατος ἄρχων τοῦ Ἄδου· τὸ δὲ rape ἔσται παπαί,, τὸ θαυμαστικόν, ἢ πάππε, γέρων.

11. Αἰνίττεται τὴν νίκην τοῦ ἀρχαγγέλου κατὰ τῶν δαιμόνων, ἢ κατὰ τοῦ δράκοντος τῆς ἀποκαλύψεως.

24. Riddi λέγει τὸ κείμενον, κατ' ἀρχαῖον ἰταλικὸν χορὸν καλούμενον ridda.

30. Ἐννοεῖ, φαίνεται, καὶ τὴν φειδῶ καὶ σπατάλην τῶν φιλαργύρων καὶ ἀσώτων τῶν ἐνταῦθα κολαζομένων.

Η'.

1. Ὑπετέθη ὑπό τινων, ἀλλ' ἀναποδείκτως ὅτι ὁ Δάντης διέκοψε τὴν σύνταξιν τοῦ ποιήματός του μετὰ τὴν Ῥαψῶδ. Ζ, καὶ ἐξηκολούθησεν αὐτὸ ἐντεῦθεν ἐπὶ τῆς ἐξορίας του.

19. Φλεγύας, υἱὸς τοῦ Ἄρεως, βασιλεὺς τῶν Λαπίθων, τιμωρούμενος ἐν Ἄδου ὡς καύσας τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

61. Ἰσχυρὸς, πλούσιος καὶ, ὡς φαίνεται, λίαν ὀξύθυμος Φλωρεντῖνος.

68. Δίς, ἡ εἴσοδος εἰς τὸν κατώτερον Ἄδην, διότι τὸν Σατανᾶν ὁ Δάντης καὶ Δῖτα (Dita) ὀνομάζει. Δίς δὲ λατινιστὶ σημαίνει καὶ τὸν πλοῦτον, ὃ συγγενὴς ὁ Πλούτων.

70. Meschite, μεσιγίδες (mosquées) κατὰ τὸ ἀραβικόν, συναγωγαὶ τῶν ἀπίστων.

97. Ἑπτάκις ἀντὶ πολλάκις, ὡς ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ γραφῇ.

105. Τοῦ Θεοῦ.

125. Κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, ἔκλειον οἱ δαίμονες τὴν πύλην τοῦ Ἄδου, ἵνα ἐμποδίσωσι τοῦ Χριστοῦ τὴν κατάβασιν· ἀλλ' ὁ Χριστὸς καθεῖλε τὴν πύλην καὶ ἔθραυσε τὰ κλειθρα.

127. Ἰδ. Ῥαψ. Γ, ἀρχήν.

130. Ἀγγελος Κυρίου. Ἰδ. Ῥαψ. Θ, 64 κτλ.

Θ'.

8. Τὸν ἄγγελον.

22-23. Διότι ὁ Βιργίλιος περιέγραψε τὸν Ἄδην ὡς γνωρίζων αὐτόν. Καὶ αὐτὴν του δὲ τὴν κατάβασιν διηγεῖται μῦθος μεσαιωνικός. Ἡ δ' Ἐριχθὼ μάγισσα Θεσσαλὶς, ἥς μνημονεύουσιν Ὀβίδιος καὶ Λουκιανός.

44-45. Ἡ Περσεφόνη καὶ αἱ Ἑριννύες, ὡς καὶ ἐν Αἰνείαδι, Στ, 554 κτλ.

52-54. Τὴν Γοργόνα Μέδουσαν ἐπικαλοῦνται ν' ἀπολιθώσῃ

τὸν Δάντην, εἰς ἐκδίκησιν τῆς αὐθαδείας τοῦ Θησέως, καταβά-
ντος εἰς Ἄδου ν' ἄρπάσῃ τὴν Περσεφόνην.

68. Ἐξ ἀντιθέτων θερμαινομένων χωρίων ὀρμῶντες ἀντίθε-
τοι ἄνεμοι, παράγουσι τρικυμίας.

81. Ὁ περιμενόμενος ἄγγελος.

99. Ἀφ' οὗτο ὁ Ἡρακλῆς τὸν ἔσυρε διὰ τῆς ἀλύσεως εἰς τὸν
ἄνω κόσμον.

112-113. Εἰς Ἀρλας, παρὰ τὸν Ροδανὸν ἐν Γαλλίᾳ, καὶ
εἰς Πόλαν, τὴν ἐπὶ τοῦ λιμένος Κορνάρου (Quornaro) πόλιν τῆς
Ἀδριατικῆς, ἦσαν ὄρατοὶ πάμπολλοι ἀρχαῖοι τάφοι. Ἐν τοῖς
πλείστοις, κατὰ παράδοσιν, ἦσαν τεθαμμένοι οἱ περὶ τὸν Κάρλον
Μάχναν μεγιστᾶνες μετὰ μυρίων ὀπλιτῶν των· παρὰ δὲ τὴν Πό-
λαν διετείνοντο ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς ὅτι περὶ τοὺς 700 τά-
φους ἦσαν ὄρατοί.

I'.

11. Ἡ κλίσις ἐν κοιλάδι Ἰωσαφάτ Ἰωήλ, Γ, 2.

18. Ἴσως ὁ ἐν Ῥαψ. ΣΤ', 79 ἐκφρασθεὶς, ἢ ὑποτιθέμενός τις.

32. Φορινάτης (degli Uberti), ἐπικούριος τὴν δίκαιταν, ἀρ-
χηγὸς τῶν ἐξορίστων Γιβελίνων τῆς Φλωρεντίας, ἐνίκησεν ἐν
ἔτει 1260 τοὺς Γουέλφους.

46. Οἱ προπάτορες τοῦ Δάντου ἦσαν Γουέλφοι, νικηθέντες
ὑπὸ Φαρινάτη πρῶτον τῷ 1248, εἴτα τῷ 1260· ἀλλ' ἐπανῆλθον
τῷ 1250 καὶ τῷ 1266, μεθ' ὃ ἡ μερίς τοῦ Φαρινάτη ἔμεινεν ἐξώ-
ριστος.

53. Ἡ σκιά τοῦ πατρὸς τοῦ ποιητοῦ καὶ φιλοσόφου Γουίδου
Καβαλκάντου, φίλου τοῦ Δάντου καὶ γαμβροῦ τοῦ Φαρινάτη.
Ἐξῆ δ' ὁ Γουίδος ἔτι κατὰ τὸ πᾶσχα τοῦ 1300, ὅτε τίθεται ἡ
πρᾶξις τοῦ ποιήματος τούτου, καὶ ἀπεβίωσε μόνον κατὰ τὸ τέ-
λος τοῦ ἔτους.

63. Φαίνεται ὅτι ὁ Γουίδος, ὡς ποιητῆς δὲν ἦτον ἱκανῶς θαυ-
μαστῆς καὶ μιμητῆς τοῦ Βιργιλίου.

78. Ἐξ οὗ βασανίζεται.

79-81. Ἀπαντᾷ εἰς τὰ ἐν στ. 51. Ἡ κυβερνώσα, ἡ σελήνη, αὐτὴ τῇ Περσεφόνῃ, ἀντὶ τοῦ ἡλίου κυβερνώσα ἐν ἄδου. Πρὸ πεντήκοντα μηνῶν, ἐντὸς τριῶν ἐτῶν, θὰ μάθῃς τί ἀξίζει ἡ τέχνη σας αὕτη (διότι θὰ ἐξορισθῇς, ὡς ἐγένεν ἐν ἔτει 1302).

82. Ἐκφρασις συνήθης τῷ Δάντη· δηλαδὴ « μὲ τὸν πόθον ἔχεις ».

86. Ἡ νίκη τοῦ Φορκέντα ἐπὶ τῶν Γουέλφων (1260) ἐγένετο Μονταπέρτῳ παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀπέρτον.

87. Αἱ πολιτικαὶ συνελεύσεις συνήρχοντο ἐν τοῖς ναοῖς.

92. Μετὰ τὴν νίκην (σημ. 86) ἐν συνελεύσει τῶν Γιβελίνων γενομένη ἐν Ἐμπόλει, οἱ πληρεξούσιοι Πίσσης καὶ Σιένης ἐπρότειναν τὴν καταδάφισιν τῆς Φλωρεντίας, ἀλλ' ὁ Φαρινάτας εὐγενῶς ἀντέστη καὶ τὴν ἐκώλυσε.

108. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως, ὅτε ἄρχεται ἡ αἰωνία ζωή.

119. Φρειδερίκος, ὁ ἑγγονος τοῦ Βαρβαρόσα, Αὐτοκράτωρ (1220-1250) Γερμανίας καὶ Βασιλεὺς Νεαπόλεως καὶ Σικελίας, ἀνὴρ πολλῆς παιδείας καὶ μεγάλων προτερημάτων, ὑπὸ τῶν Παπῶν, πρὸς οὓς οὐχὶ εὐμενῶς διέκειτο, ὡς ἐκδεδιητημένος κατηγορούμενος, παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ ὡς αἰρετικὸς διαβληθεὶς, καὶ ὑπὸ Γρηγορίου Θ' ἀφορισθεὶς ὡς παραιτηθεὶς τῆς σταυροφορίας ἣν εἶχεν ὑποσχεθῇ, εἰς ἣν ὁμῶς μέχρι τέλους ἀπῆλθε, καὶ εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Ἱερουσαλήμ.

120. Ὁκταδιανὸς Οὐβαλδῖνος, ἐπιλεγόμενος Καρδηνάλιος, ἱερεὺς ἄθεος, καὶ πρὸς τὴν παπικὴν ἀρχὴν ἀντιστρατευόμενος.

123. Ἐν τῇ προφητεῖα τοῦ Φαρινάτα.

132. Τῆς Βεατρίκης.

ΙΑ'.

8. Πιθανῶς Ἀναστάσιος Β', Πάπας τῷ 496, ἀσπασάμενος τὴν αἵρεσιν τοῦ Φωτίου, διακόνου Θεσσαλονικέως, διατεινομένου ὅτι τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Τριάδος ἦν κατώτερον τοῦ πρώτου, ὅτι δὲ τὸ Ἅγιον πνεῦμα δὲν προήρχετο ἐκ τοῦ Πατρὸς, δι' ὃ καὶ ἐπιστεύετο ὅτι ἀπέθανε κεραυνόβλητος.

50. Καόρσα (Cahors), τὸ πάλαι Καδοῦρκον, ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ, πρωτεύουσα τῆς Ἀκουϊτανίας (Guyenne), διαβοήτου ἐν μεσαιῶνι ἐπὶ τοῖς τοκογλύφοις αὐτῆς, οἵτινες Καορσῖνοι (Kaorsini) κατ' αὐτὴν ἀπεκαλοῦντο.

81. « Ἠθικῇ σου », δηλ. τῇ ὑπὸ σοῦ ἀναγινωσκομένη ἠθικῇ, τῇ τοῦ Ἀριστοτέλους (Ἠθικὰ Νικομ. Ζ', 1).

105. Ἀριστοτ. Φυσ. Ἀκροᾶμ. Β, 2.

107. « Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου ». Γεν. Γ, 17.

110. Ὀπαδὸς, ἡ τέχνη.

113-4. Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ χρόνου ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν Ἰχθύων, τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Ἀμάξης ὄντος εἰς τὰ βορειοανατολικά, δηλοῖ τὴν τρίτην ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον (τοῦ μεγάλου Σαββάτου).

IB'.

5. Τὸ ἀρχαῖον *Tridertor* ἐπὶ τοῦ Ἀτισῶρος. Ἡ δὲ χρημισθεῖσα πλευρὰ παρὰ Castello della pietra.

12. Ὁ Μινώταυρος. Ψευδοδόμαλις δ' ἡ Πασιφάη, εἰς ξυλίνην δόμαλιν ἐγκλεισθεῖσα.

18. Δοῦξ τῶν Ἀθηναίων, ὁ Θησεύς.

20. Ἡ δοῦσα τῷ Θησεῖ τὸν μίτον ὅστις τὸν ἤγαγε πρὸς τὸν Μινώταυρον ἦν τούτου ἀδελφὴ, ὡς θυγάτηρ τοῦ Μίνωος καὶ τῆς Πασιφάης.

35. Ὁ Βιργίλιος ἀπεβίωσεν ἱκανὸν χρόνον πρὸ Χριστοῦ.

38. Ὁ σταυρωθεὶς Χριστὸς, ὁ λυτρώσας τὴν λείαν τοῦ Ἄδου.

42. Τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἡ θεωρία.

69, Ὅταν ὁ Νέσσος, διὰ τὸ τόλμημά του κατὰ Δηϊανείρας, ἐτρώθη θανατηφόρως ὑπὸ Ἡρακλέους, ἔδωκεν αὐτῇ χιτῶνα ἐμβεβαμμένον εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα, ἐπενεγκόντα τὸν θάνατον τοῦ φονέως του.

71. Χείρων, ἀνέθρεψε τὸν Ἀχιλλέα.

72. Φόλος, συνέπραξεν εἰς τὴν ἄρπαγὴν τῆς Ἱπποδαμείας
υἱοῦ τοῦ Πειρίθου.

75. Ἐξέρχεται τοῦ αἵματος ὃπερ ὠρίσθη αὐτῇ εἰς ποινὴν.

89. Ἡ Βεατρίκη.

107. Ἀλέξανδρος, πιθανῶς ὁ Φερράϊος, καὶ Διονύσιος ὁ τύ-
ραννος τῶν Συρακουσῶν.

110. Ἀζολῖνος ἢ Ἐζολῖνος, γαμβρὸς Φρειδερίκου Β', αἰμο-
δόρος τύραννος τῆς Παδούης. Ἀπεβίωσε τῷ 1259.

111. Ὁβίζος da Esti, Μαρκήσιος τῆς Φερράρας, σκληρὸς
τύραννος, πνιγείσ τῷ 1293 διὰ προσκεφαλαίων ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του
Ἀζου, ὃν διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην ὁ ποιητὴς ἀποκαλεῖ προγονόν.

114. Τούτου ἤκουε νῦν κατὰ πρῶτον.

120. Γουίδος ὁ Μομφόρτης ἐφόνευσεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ
Βιθερβίνου (Viterbo) Ἐρρίκον τὸν υἱὸν Ριχάρδου, κόμητος
Καρνουβίας (Cornwallis), καὶ ἀνεψιὸν Ἐρρίκου Γ'. Βασιλέως
τῆς Ἀγγλίας, εἰς ἀντεκδίκησιν διὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του,
Σίμωνος, κόμητος Λιγκεστρίας (Leicester).

135. Πύρρον τὸν Βασιλέα τῆς Ἠπείρου καὶ Σίξτον Πομ-
πήιον, τὸν καὶ ἐπιστρατεύσαντα κατὰ Ῥώμης, ὑπὲρ ἧς ὁ Δάν-
της πολὺν ἔχει πατριωτισμὸν, τὸν δ' ὡς πειρατὴν τῆς Μεσογείου.

137. Ὁ Ῥενιέρης Πάζος Φλωρεντῖνος, ἐλήστευσε κατὰ δια-
ταγὴν Φρειδερίκου Β'. τοὺς Ῥωμαίους ἀρχιερεῖς· ὁ δὲ Ῥενιέρης
ὁ ἐκ Κορνήτου ἦν ληστής.

ΙΓ'.

9. Καικίνη, ποταμὸς νοτίως τοῦ Λιθόρνου. Κορνήτον (ἀρχ.
Ταρκυνία πολίχνη βορείως τῆς Civita vecchia Ὁ μεταξὺ χώρος
εἶχε πολλὰ τὰ τενάγη καὶ δρυμῶνας, κατοικίαν κάπρων καὶ ἄλ-
λων θηρίων.

11. Ἰδ. Βιργιλ. Αἰν. Γ, 254.

21-48. Τοὺς λόγους τοὺς ἐν Βιργιλ. Αἰν. Γ, 22, περὶ Πο-
λυδώρου.

58. Πέτρος ὁ Βοινέων (de Vineis ἢ della Vigne), ἐκ Κα-

πύης, νομοδιδάσκαλος, ποιητής καὶ ἐξ ἀπορρήτων Φρειδερίκου Β', λέγεται ὅτι καταδικασθεὶς ὑπὸ τούτου εἰς εἰρκτὴν καὶ τύφλωσιν, ἀπέθανεν ἢ ἠὲ τοχειρίασε τῷ 1245. Ὡς ἀφορμὴ δὲ τῆς δυσμενείας τοῦ Αὐτοκράτορος λέγεται ὑπὸ τῶν μὲν ὅτι ἐν τῇ ἐν Λουγδούνῳ συνόδῳ κατηγορήθη ὡς συνενοηθεὶς μετὰ τοῦ Πάπα κατὰ τοῦ Κυρίου του, ὑπὸ τῶν δὲ ὅτι διεβλήθη ὡς προδοὺς αὐτὸν ὅτε ἐστάλη εἰς Ἀγγλίαν ἵνα διαπραγματευθῇ τὴν μνήστυσιν τοῦ Αὐτοκράτορος μετ' Ἰσαβέλλης τῆς ἀδελφῆς Ἑρρίκου Ι', καὶ ὑπ' ἄλλων ὅτι κατ' αὐτοῦ παρήχθησαν ὑπόνοιαι ὡς θελήσαντος νὰ φαρμακεύσῃ τὸν Αὐτοκράτορα.

120. Λάνος, πλούσιος εὐπατρίδης ἐκ Σιαίνης (Siena), μετ' ἄλλων ἀσώτων τὴν οὐσίαν του καταδηδοκῶς, δι' ὃ καὶ ἐξ ἀπελπισίας εἰς σύγκρουσιν τινα μεταξὺ Φλωρεντίνων καὶ Ἀρρήτινῶν, οἰκειοθελῶς ἀφῆκε νὰ τὸν φονεύσουν ἀντὶ νὰ σωθῇ διὰ φυγῆς.

132. Ἄσωτος, ἐκ Παδούης, περὶ οὗ λέγεται ὅτι ἐν ἄλλοις ἐνέπρησε μίαν τῶν ἐπαύλεών του πρὸς τέρψιν ἐνὸς φίλου του, αὐτοχειριάσας δὲ ἀφ' οὗ ἐσπατάλησε πᾶσάν του τὴν οὐσίαν.

143. Χώρα ἡ Φλωρεντία· ὁ πρὶν προστάτης δ' ὁ Ἄρης, οὗ ὁ ναὸς ἐπὶ Χριστιανῶν ἀφιερῶθη ἀγ. Ἰωάννῃ τῷ Βαπτιστῇ.

146. Τὰ ἱχνη εἰσὶν συντρίμματα τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἄρεως, ἅτινα εἶχον ἰδρυθῇ παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Ἄρνου.

148. Ὑποτίθεται, οὐχὶ ὀρθῶς ὅτι ἡ Φλωρεντία ἐκυριεύθη καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ Ἀτίλλα, ἐν ᾧ ἀληθῶς ἐκυριεύθη ὑπὸ Τοτίλα.

151. Ὁ Δάντες ἀποσιωπᾷ τὸ ὄνομα τοῦ ὀμιλοῦντος αὐτόχειρος. Τινὲς ἐκλαμβάνουσιν αὐτὸν τὸν Ῥόκκον Μόζωνα (degli Mozzi), ἄλλοι τὸν Λόττον Ἀγλωνα (degli Agli), ἀμφοτέρους ἐκουσίως κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἀπαγχονισθέντας.

ΙΔ'.

5. Ὁ δεύτερος, Ῥαψ. ΙΑ, 40.

10. Ἰδ. Ῥαψ. ΙΓ, 2.

11. Ῥαψ. ΙΒ, 46.

15. Ἡ τῆς Λιβύης ἔρημος, ἣν διῆλθε μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ τοῦ Πομπηίου μετὰ τὴν ἐν Φαρσάλοις μάχην.
31. Ἐξ ὑποτιθεμένης τινὸς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς Ἀριστοτέλην.
45. Ῥαψ. Η, 83.
56. Τὸ σημερινὸν ὄνομα τῆς Αἵτνης, ἐνθα ὁ Ἥφαιστος ἐχάλλεψε τοὺς κεραυνοὺς δι' ὧν ὁ Ζεὺς κατέστρεψε τοὺς Γίγαντας ἐν Φλέγγρα.
68. Ὁ Καπανεὺς, προσβάλλων τὰς Θήβας, προὔκάλει βλασφημίᾳ τὸν Δία νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτὰς κατ' αὐτοῦ ἂν δύναται.
77. Ἰδ. Ῥαψ. IB, 46.
79. Τὸ βουλίκαμον τέλμα μεταλλικῶν ὑδάτων παρὰ Βιτερβίνον, χρήσιμον εἰς θεραπείαν ἀσθενῶν, ὡς δ' ἐν μεσαιῶνι ἐνομίζετο, ἐταιρῶν.
97. Ὁ χρυσοῦς αἰὼν.
102. Τῶν Κορυβάντων, κραυγαζόντων ἵνα μὴ ἀκούῃ ὁ Κρόνος τὰς κραυγὰς τοῦ νηπίου Διὸς, ὃν ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε καταφάγει.
- 103-110. Ἀνάλογον πρὸς τὸ ὄναρ τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἐν Δανιήλ, B, 31.
136. Ἐν Καθαρτηρίῳ, KH (25-130).

IE'.

4. *Βρύγας* (Bragas), πόλις ἐν Φλανδρίᾳ τῆς Βελγικῆς. *Κανσάνη*, (Gadsand, παρὰ Δάντη Guizzante), νῆσος αὐτόθι.
7. *Βρέντα*, ποταμὸς (τὸ πάλαι Μεδοάκης) ῥέων διὰ τῆς χώρας τῶν Παταυίων.
9. Ἡ κορυφὴ τῶν Ἀλπεων, ἥς αἱ χιόνες εἰσὶν ἡ πρώτη πηγὴ τῆς Βρέντας.
19. Ὅτε ἡ σελήνη οὐδόλως φωτίζει.
32. Διδάσκαλος τοῦ Δάντου, ἀποθανὼν τῷ 1294, συγγράψας γαλλιστὶ τὸν *Θησαυρὸν*, σύνοψιν ἐπιστημῶν, καὶ ἰταλιστὶ τὸν

Θησαυρίσκορ (Tesoretto), ποίημα τοῦ εἵδους τῆς *Θείας κωμωδίας*.

62. Ἡ *Φιεσόλη*, (Φαισοῦλαι) πολίχνη ἐπὶ κορυφῆς λόφου, κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ ἰδίων ἀποίκων ἔκτισαν ὑπὸ τὸν λόφον τὴν Φλωρεντίαν. Εἰς τὴν ἐκ τῶν Ῥωμαίων καταγομένην, ὡς ἐκαυχᾶτο, ἀριστοκρατίαν τῆς πόλεως ἀνῆκε καὶ ὁ Δάντης.

72. «Ὁ χόρτος ἔστω μακρὰν τοῦ ῥύγχους», δηλ. εἴθε νὰ μὴ σὲ βλάψωσι.

73. «Ἄχυρα ἑαυτοῖς», δηλ. νὰ φάγουν αὐτὰ ἑαυτά.

81. Ἀποθάνει.

90. Τῆς Βεατρίκης.

96. Ἴσως παροιμία.

109. Ἐκ Καισαρίας, γραμματικὸς τῆς στ'. ἑκατονταετηρίδος.

110. D'Accorso, γνωστὸς νομοδιδάσκαλος ἐκ Φλωρεντίας, διδάξας ἐν Βονωνίᾳ, καὶ σχολιάσας τὸν κώδικα τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

112. Ἀνδρέαν τὸν Μόζωνα (de' Mozzi), ἐπίσκοπον Φλωρεντίας (ἐπὶ τοῦ Ἄρνου), ὃν, διὰ τὸν ἐκδεδιητημένον αὐτοῦ βίον ὁ Πάπας («δοῦλος τῶν δούλων») μετέθεσεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Βικεντίας, (ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βακχιλλῶνος, Bacchiglione, τοῦ ποτὲ Τογισόνου).

119. Ἰδ. Σημ. εἰς στίχ. 32.

123. Τὸ ἄθλον τῶν πεζοδρομιῶν ἦν ὕφασμα χρώματος ἰδίου δι' ἐκάστην πόλιν. Ἐν Βερώνῃ ἦν πράσινον.

ΙΣΤ'.

37. Γαλδράδα (Gualdrada), ὡραία καὶ ἐνάρετος θυγάτηρ τοῦ Φλωρεντίνου εὐγενοῦς Βέρτου τοῦ Βελλιγκίωνος (Bellincione Berti). Ὁ Αὐτοκράτωρ Ὀθων Δ', εἰς ὃν αὐτὴ ἐξ αἰδημοσύνης ἠρνήθη τὸ φῖλημα ὃ τῷ ἐπέτρεψεν ὁ πατήρ της, θαυμάσας αὐτὴν διὰ τοῦτο, τὴν ἐνύμφευσεν μεθ' ἐνὸς τῶν ὑπασπιστῶν

του, Γίδου τοῦ Βισάγγη, καὶ ἔγγονος αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ Γιδο-
γέρρας, ὅστις ἐστρατήγησε τῶν Φλωρεντίνων, καὶ ἀνδρείως ἐπο-
λέμησεν ὑπὸ τὸν ἄλλως ἡττηθέντα Κάρολον τὸν Ἀνδεγαυέων
(d'Anjou) ἐν τῇ παρὰ Βενεβέντῳ συγκροτηθείσῃ μάχῃ κατὰ
Μομφρέδου, τοῦ νόθου υἱοῦ Φρεδερίκου Β'.

41. Γουέλφος ἀρχηγός, δούς συμβουλὰς πρὸς ἀποτροπὴν
ἀπὸ τῆς κατὰ Σιέννης ἐκστρατείας, ἣτις ἔληξεν εἰς τὴν τῇ φα-
τρίᾳ του ὀλεθρίαν μάχην τοῦ Μονταπέρτου.

44. Καὶ ἄλλαχόθεν γνωστὸς μόνον ὡς σύζυγος κακῆς γυναικός.

70. Εὐπατρίδης Φλωρεντίνος, εὐγενῆς τοὺς τρόπους, καὶ ὑπ'
ἄλλων μνημονευόμενος.

94. Ὁ Μοντόνης (ἀρχ. Vitis ἢ Utis), πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους
Βέσου (Veso) εἰς τὰς Ἀλπεῖς, μεταξὺ Πεδεμοντίου καὶ Σαβοΐας,
καὶ ῥέων διὰ Φορλίου (Φόρου Λιβίου), μέχρις οὗ καλεῖται Aqua-
chela.

100. Καταρράκτης παρὰ τὴν μόνην Σὰν Βενεδίκτου, ἀπο-
τελῶν λεκάνην ἱκανῶς εὐρεῖαν πρὸς κατοικίαν χιλίων ἀνδρῶν·
κατ' ἄλλους ὅπου χίλιοι κάτοικοι ἐκ τῶν περιχώρων ἐπρόκειτο
νὰ συνοικισθῶσιν· ἄλλοι τέλος ἐννοοῦσι· ῥέει εἰς καταρράκτης
κατὰ κρημνοῦ ὅστις θὰ ἐχώρει χιλίους (καταρράκτας).

106. Τοὺς θέλοντας ν' ἀποδίδωσιν ἀλληγορικὴν ἔννοιαν εἰς
πάντα στίχον τοῦ Δάντου πολὺ ἀπησχόλησε τὸ σχοινίον τοῦτο.
Οἱ δ' ἀφελέστεροι τῶν ἐξηγητῶν εἶπον ὅτι ἔφερεν αὐτὸ ὁ ποιη-
τῆς, διότι ἐπὶ τῆς νεότητος του εἶχε ταχθῇ ὡς δόκιμος παρὰ
τοῖς Φραγκισκανοῖς.

128. *Κωμφθία* λέγει τὸ ποίημά του ὁ Δάντης, ὡς γεγραμ-
μένον εἰς γλῶσσαν χυδαίαν, ὡς ἐθεωρεῖτο τότε ἡ Ἰταλική, καὶ
προσέτι διότι ἔχει εὐτυχῇ τὴν λύσιν, τὸν Παράδεισον. Τὴν δ'
Αἰνιάδα ἀποκαλεῖ *τραγωθία*. Ἰδ. Ῥαψ. Κ, 113.

ΙΖ'.

1. Ὁ Γηρυὼν, εἰς τῶν γιγάντων τῆς Ἑλληνικῆς μυθολο-

γίας, μεταπεποιημένος ένταῦθα εἰς σύμβολον καὶ τιμωρὸν τοῦ δόλου.

17. Τοὺς τάπητας.

18. Ἡ εἰς τὸ έντομον μεταμορφωθεῖσα νύμφη.

60. Τὸ οἰκόσημον τῆς Φλωρεντίνης Γουελφικῆς οἰκογενείας τῶν Γιαμφιλιάζων.

63. Ὅμ. τῆς Γιβελινικῆς τῶν Οὐβριάκων.

64. Ὅμ. τῆς Παδουανικῆς τῶν Σκροβίνων.

68. Βιτ. ὁ Δέντου (del Denti), τοκογλύφος έν Παδούη.

72. Ἐννοεῖ, ὁ μέγιστος τοκογλύφος Ἰωάννης Βουῖαμόντης, οὗ οἰκόσημον τὰ τρία ῥάμφη.

87. Διότι φοβεῖται τὸ ψῦχος.

108. Ὁ γαλαξίας κατὰ τινας τῶν ἀρχαίων, τὰ ἔχνη τοῦ ἄρματος τοῦ Φαέθοντος.

III'.

1. Ἐν τῷ πρωτοτύπῳ Malebolge.

28. Αἰνίττεται ἰδίως τὴν έν ἔτει 1300 ὑπὸ Πάπα Βονιφατίου τοῦ Η' τελεσθεῖσαν πανήγυριν, καθ' ἣν λέγεται ὅτι δύο ἑκατομ. ἀνθρώπων εἶχον συρρέουσαι έν Ῥώμῃ· εἶχε δ' ἡ ἀρχὴ διαιρέσει κατὰ μῆκος έν τῷ μέσῳ διὰ δριφράκτων τὴν γέφυραν τοῦ Ἀγίου Ἀγγέλου διὰ τοὺς κατὰ δύο διαφόρους διευθύνσεις χωροῦντας, πρὸς τὸν πύργον τοῦ Ἀγίου Ἀγγέλου (τὸν τάφον τοῦ Ἀδριανοῦ), ἢ πρὸς τὸ ὄρος Μόντε Κάβον, τὸ κατὰ τὴν ἄλλην διεύθυνσιν.

50. Caccianimico, Βονωνὸς εὐπατρίδης αἰσχρᾶς διαγωγῆς, πωλήσας τὴν ἀδελφὴν του Ὀβίζω, τῷ μαρκεσίῳ Ἐστης.

60. Σίπα ἀντί sí ναι, ἔλεγον οἱ Βονωνοὶ έν τῇ διαλέκτῳ των.

61. Οἱ δύο ποταμοὶ μεταξὺ ὧν κεῖται ἡ Βονωνία.

88. Πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἰάσωνος καὶ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς Λῆμνον, αἱ γυναῖκες τῆς νήσου εἶχον φονεύσει πάντας τοὺς

ἄνδρας, πλὴν τῆς εὐσεβοῦς Ὑψιπύλης, ἣτις τὰς ἄλλας ἀπατή-
σασα, ἔσωσε τὸν πατέρα της. Ταύτην ἠπάτησεν ὁ Ἰάσων.

122. Δημοκόλαξ ἐν Λούκα, Γιβελίνος.

124. Τὴν κεφαλὴν του, zucca.

133. Ἡ Θαῖς, ἑταῖρα Ἀθηναία. Τὸ δὲ χωρίων τοῦτο παρε-
φράσθη ἐκ Τερεντίου, *Εὐνοῦχ*. Πρᾶξ. Γ' Σκ. Ι.

ΙΘ'.

1. Πραξ. Ἀποστ. Η. Ὁ ἐκ Σαμαρείας Σίμων μάγος ἐπρό-
τεινε τῷ ἁγ. Πέτρῳ νὰ τῷ πωλήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ διδόναι τὸ
ἁγ. Πνεῦμα διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως.

17. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου εἰς Φλωρεντίαν ὑπῆρχον
στρογγύλαι τινὲς ὅπαι στεναὶ πρὸς τὸ βαπτιστήριον, ἱεραὶ θεω-
ρούμεναι. Εἰς αὐτῶν μίαν ἔπεσεν ἐξ ἀπροσεξίας ἐπὶ τοῦ ἔτους
τῆς προεδρείας τοῦ Δάντου παῖς τις, Λάμις καλούμενος. Ἐπειδὴ
δ' ἐκινδύνευε νὰ πνιγῇ, καὶ οὐδεὶς εὔρισκε τρόπον σωτηρίας, ὁ
Δάντης ἔθραυσε δι' ἀξίνης τὴν ὀπὴν καὶ ἐξήγαγε τὸν παῖδα·
οἱ δ' ἐχθροὶ του τῷ προσῆψαν τοῦτο ὡς ἱεροσυλίαν.

21. Τοῦτο ὃ λέγω ἔστω πρὸς πληροφορίαν τῶν ἀγνοούντων
τὴν ἀλήθειαν.

50. Ἐν Φλωρεντίᾳ οἱ φονεῖς ἐθάπτοντο ζῶντες, τὴν κεφαλὴν
κάτω.

52. Ὁ ὁμιλῶν ἐστὶν ὁ Πάπας Νικόλαος Γ', ἐκ τοῦ γένους
τῶν Ὀρσινῶν (ἄρκτων), καταπλουτίσας τοὺς ἀνεψιούς του διὰ
τῆς αἰσχροκερδεΐας του, καὶ δι' αὐτὴν κολασθεὶς ἀφ' οὗ ἀπέθανε
τῷ 1281. Κείμενος δ' ἐν τῷ βόθρῳ, κάτω τὴν κεφαλὴν, δὲν
βλέπει τὸν Δάντην, καὶ ἐκλαμβάνει ὅτι εἶναι ὁ διάδοχος αὐτοῦ,
Βονιφάτιος ὁ Η', σιμωνιακὸς καὶ αὐτὸς, ἀποβιώσας τῷ 1303,
δι' ὃ καὶ ἐκπλήττεται νομίζων αὐτὸν ἐλθόντα πρὸ τῆς ἐποχῆς
ἣν τῷ προεῖπε «τὸ γράμμα», ἥτοι ὁ προφητικὸς του ὑπολογι-
σμός. Ἡ δὲ «καλὴ κυρία» ἣν ἥρπασε καὶ ἠτίμασεν ὁ Βονιφά-
τιος ἦν ἡ ἐκκλησία.

81. Οἱ Πάπαι ἔφερον περιπόδια ἐρυθρά. Πλείονα καιρὸν κεῖμαι νεκρὸς ἄφ' ὃ, τι οὗτος θὰ μείνῃ ἔτι Πάπας, ἥτοι· ὀλίγη ζωὴ τῷ μένει ἀκόμῃ (3 ἐτῶν).

82. Ὁ Κλήμης Ε', ὁ τὴν Παπικὴν ἑδραν' μετενεγκὼν εἰς Αὐενιῶνα (Avignon), καὶ εἰς Πάπαῖ ἀναγορευθεὶς τῷ 1305, μετὰ τὸν ἐπ' ὀλίγον ἱερατεύσαντα ἀγαθὸν Βενέδικτον τὸν ΙΑ'.

85. Ἰάσων, ἀρχιερεὺς ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, διὰ δωροδοκίας ἀναγορευθεὶς, παραμελῶν τὰ ἔργα τῆς ἀρχιερωσύνης του, καὶ ἀσχολούμενος εἰς τὰ τοῦ ἵπποδρομείου. Μακκαβ. Δ'. 13.

87. Φίλιππος ὁ καλὸς, ὁ ἀναβιβάσας αὐτὸν εἰς τὸν Παπικὸν θρόνον.

95. Ὅτε ὁ Μαθθίας ἐξελέγη ἀπόστολος ἀντὶ τοῦ Ἰούδα.

99. Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυέων (d'Anjou), καθ' οὗ ἐχθρικῶς διέκειτο ὡς ἀρνησαμένου τὸν γάμον μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του καὶ τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Πάπα. Λέγεται δὲ καὶ τὸν Σικελικὸν ἐσπερινὸν ἐπιτρέψας, λαβὼν χρήματα παρὰ Ἰωάννου τοῦ Προκίδα, δοθέντα ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Παλαιολόγου.

106. Ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ Ἀποκαλύψει.

108. Τὴν μετὰ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ραδιουργοῦσαν ἐκκλησίαν.

109. Τὰς ἐπτὰ κεφαλὰς ἐκλαμβάνει ὡς τὰ ἐπτὰ μυστήρια, τὰ δέκα δὲ κέρατα ὡς τὰς δέκα ἐντολάς. Σύζυγον δὲ λέγει τὸν Πάπαν.

117. Ἐπιστεύετο ὁ τότε ἐπινοηθεὶς μῦθος, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἐδωρήσατο τῷ Πάπα τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας.

Κ'.

3. «Τὸ πρῶτον ἔπος» τῆς ὅλης ἐποποιίας ἢ τριλογίας του ἐστὶν ἡ Κόλασις.

28. Ἐνταῦθα εὐσπλαγχνία ἐστὶ τὸ ν' ἀποθάνῃ, νὰ μὴ ὑπάρχῃ εὐσπλαγχνία.

33. Εἰς τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας, οἰωνοσκόπος, προῖδων τὴν

τύχην του, ἐκρύβη ἵνα μὴ μετάσχη τῆς ἐκστρατείας· ἀλλ' ἡ γυνή του Ἐριφύλη, δωροδοκηθεῖσα, ἐπρόδωκε τὸ καταφύγιόν του. Ἐν σεισμῷ δ' ἠνεώχθη ἡ γῆ καὶ τὸν κατέπιε ζῶντα. Αἴσχ. Ἑπτὰ ἐπὶ Θῆβ. — Στάτιος, Θηβ. Η', 34.

40. Θηβαῖος μάντις, ὅστις μετεμορφώθη εἰς γυναῖκα ὅτε διὰ τῆς ῥάβδου του ἐκτύπησε δύο συνειλιγμένους ὄφεις, καὶ μετὰ 7 ἔτη, τοὺς αὐτοὺς πάλιν κτυπήσας, ἀνέλαβε τὴν πρώτην μορφήν. Ὁβιδ. Μετ. Γ.

46. Λατ. Aruns, παρὰ Πλουτ. Ἀρρών, π. Διον. Ἀλικ. Ἄρων, μάντις Τυρρηνὸς, τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τῶν Ῥωμαίων προειπὼν καὶ τὰς νίκας τοῦ Καίσαρος. Ὅτι ᾧκει ἐν τοῖς παρὰ Καρράρᾳ ὄρεσι Λούνης, Lucan. Pharsal. I.

55. Θυγάτηρ τοῦ Τειρεσίου, φυγοῦσα τὰς Θήβας, « τοῦ Βάκχου πόλιν », ὅτε ὑπέκυψεν αὕτη εἰς τὴν τυραννίαν τοῦ Κρέοντος. Ἦν δὲ καὶ αὕτῃ μάντις.

56. Εἰς Μάντυαν, περὶ ἧς, ὡς πατρίδος του, τόσον λεπτολόγως ἐξιστορεῖ τὰ ἐπόμενα ὁ Βιργίλιος.

63. Βένακος (Benaco) ἡ σήμερον λίμνη di Gorda.

65. Πέννινον, ὄρος (Alpes Pænæ). Καμῶν, κοιλὰς αὐτόθι.

68. Δεσπόται, δηλ. ἀρχιερεῖς. Ὁ Δάντης λέγει *pastore*, ποιμένες. Ἐννοεῖ δ' ὅτι ἦν κοινὸν ὄριον τῶν τριῶν ἐπισκοπῶν. Nūn καλεῖται τὸ μέρος *Prato della fame*, λιμοῦ πεδίον.

77. Ὡς καὶ τὸ πάλαι: Βιργ. Αἰν. I, 205.

92. Ὁ Βιργίλιος τόσα λέγων ἐνταῦθα περὶ τῆς πόλεώς του, ἀμελεῖ νὰ εἰπῇ ὅ,τι εἶπεν ἐν Αἰν. I, 198, ὅτι ἡ Μαντὼ ἐνυμφεύθη τὸν ἐπιχώριον ποταμὸν, τὸν Τιβερίνον, καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτοῦ υἱόν, τὸν Ὁκνον, ὅστις καὶ ἔκτισε καὶ ἐπωνόμασε τὴν πόλιν.

95. Ὁ ἀφελὴς Ἀλβέρτος ὁ Κασσαλόδης, κύριος τῆς Μαντούης, ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ πονηροῦ Πιναμόντου (τοῦ ἐκ Βουονακόρπων), νὰ ἐξορίσῃ τοὺς ἐπισημοτέρους πολίτας τῆς Μαντούης, μεθ' ὃ ὁ Πιναμόντης, ἐπὶ κεφαλῆς τεθεὶς τῆς δημώδους μερίδος, ἐθανάτωσε καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτῷ ἀνθισταμένους, καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχήν.

108. Ἐπὶ τῆς τρωϊκῆς ἐκστρατείας.

112. Ἐν Αἰνείαδι, Β, 114. Ὁ μάντις Εὐρύπυλος ἀναφέρεται ὡς μνημονεύων μόνον τῆς θυσίας τῆς Ἰφιγενείας, οὐχὶ ὡς συμβουλεύσας αὐτήν.

113. Ἰδ. Ῥαψ. ΙΣΤ, 128, σημ.

115. Ἐκ Σκωτίας, ἀστρολόγος Φρειδερίκου Β'. ᾧ ἀνέθηκε καὶ τὸ περὶ φυσικῆς ἱστορίας σύγγραμμά του. Ἀπεβίωσε τῷ 1295 καὶ μετέφρασε καὶ ἐσχολίασε τὸν Ἀριστοτέλην.

118. Βονάτης, ἀστρολόγος ἐκ Φορλίου (Φόρου Λιβίου), σύμβουλος Γύδου τοῦ Μοντεφέλτρου. Λέγεται ὅτι ἦν κεραμεὺς τὸ ἐπάγγελμα, καὶ ἐμυθεύετο ὅτι κατασκεύασεν ἀνδρείκελον αὐτομάτως ἀπαντῶν εἰς τὰς ἐρωτήσεις. — Ἀσδέντης, ἐκ Πάρμας, ἀμαθὴς ὑποδηματοποιὸς, ἀφείς τὴν τέχνην του ἵνα μετέρχεται τὴν μαντικὴν καὶ τὴν μαγείαν.

126. Κατὰ πρόληψιν τοῦ ὄχλου τῆς Ἰταλίας αἱ κηλίδες τῆς σελήνης εἰσὶν ὁ Κάϊν, διὰ χειρῶν ἔχων τὰς ἀκάνθας δι' ὧν ἔφερε τὴν κακὴν θυσίαν τῷ Θεῷ. Ὅτε δ' ἡ σελήνη τέμνη τὰ ὕδατα ὑπὲρ τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ Σεβίλλαν, δύει διὰ τὴν Ἰταλίαν. Τοῦτο δὲ φαίνεται ἐμφαῖνον ἐνταῦθα τὴν πρώτην ὥραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ σαββάτου.

129. Τὸ ἐν Ῥαψ. Α, 2.

ΚΑ.

2. Ἰδ. Ῥαψ. ΙΣΤ. 128 σημ.

37. Παρὰ Δάντη Malebranche.

38. Τῆς Λούκκας, ὅπου ἰδίως ἐπροσκυνεῖτο ἡ ἁγία Ζίτα, ἐγγχώριος μοναχὴ, ἀποθανοῦσα περὶ τὸ 1278.

41. Εἰρωνικῶς ἐξαιρεῖται ἐνταῦθα, διότι ἦν ὁ κατ' ἐξοχὴν δωρολήπτης, προδοὺς τὴν πατρίδα του τοῖς Πισαίοις ἀντὶ χρημάτων.

48. Περίφημον ἀπεικόνισμα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Λούκκας, κατὰ παράδοσιν ἔργον τοῦ Νικοδήμου. Πιθανῶς

αίνιττεται ὁ ποιητὴς τὴν θαυμασιουργὸν δύνάμιν του, δι' ἣν πεκαλοῦντο αὐτὸ οἱ ἐν κινδύνοις.

49. Ὁ ποταμὸς ὁ παραρρέων τῇ Λούκκᾳ.

63. Ἰδ. Ῥαψ. Θ, 22.

76. Κάκουρε, ἰταλ. Malacoda.

95. Καπρώνᾳ, φρούριον τῶν Πισαίων ἐπὶ τοῦ Ἄρνου, ἐκυριεύθη τῷ 1289 ὑπὸ τῶν Λουκκαίων, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα παρεδόθη αὐθις τοῖς Πισαίοις ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς σωτηρίας τῆς φρουρᾶς. Καθ' ὁδὸν ὁ ὄχλος ἔκραξε· «Κρεμάσατέ τους», ἀλλ' ἡ συνθήκη δὲν ἠθετήθη.

114. 1266 + 34 τῆς ἀποδιδομένης τῷ Χριστῷ ἡλικίας ὅτε ἐσταυρώθη, ἀποτελοῦσι τὰ 1300 ἔτη ἀ. Χ., ὅτε ἐγράφη τὸ ποίημα τοῦ Δάντου. Αἱ δὲ πέντε ὥραι (στ. 112), μετὰ τῆς μιᾶς ὥρας περὶ ἧς ἐν τῇ προλαβούσῃ ράψωδι (Κ, στ. 126, σημ.), ἀποτελοῦσι τὴν ἑκτὴν ὥραν, καθ' ἣν, κατὰ Λουκᾶν, ὁ Χριστὸς παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

118. Τὰ παραδόξως ἠχοῦντα ὀνόματα τῶν δαιμόνων μετεφράσθησαν κατὰ προσέγγισιν τῆς σημασίας τῶν πρωτοτύπων.

ΚΒ'.

6. Λέγεται ὅτι ὁ Δάντης παρῆν καὶ ἠγωνίσθη εἰς τὴν ἐν Καμπαλδίνῳ μάχην, καθ' ἣν ἡ ἔφιππος ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ Ἀρετίου προσέβαλεν ἐρρώμένως καὶ ἔτρεψε τὴν τῶν Φλωρεντίνων.

7. Μετεχειρίζοντο, ὡς τὰς σάλπιγγας, οὕτω καὶ τοὺς κώδωνας πρὸς μετάδοσιν τῶν προσταγμάτων.

15. Παροιμιακῶς.

19. Κατὰ Πλίνιον, ἡ ἐμφάνισις τῶν δελφίνων ἐπὶ γαλήνης προμηνύει τρικυμίαν, ἐπὶ δὲ τρικυμίας, γαλήνην.

36. Ἐνυδρίς, νερόφιδον (Louttre γαλλιστί), εἶδος ἀμφιβίου.

48. Οἱ σχολιασταὶ λέγουσιν ὅτι ἐκαλεῖτο Ciampolo.

52. Τυπάλδος, ἰταλ. Tabaldo, γαλλ. Thibault, ὡς ἐκα-

λοῦντο πολλοὶ βασιλεῖς τῆς Ναυάρρας. Πιθανῶν ἦν ὁ Δ, ποιητῆς καὶ σταυροφόρος, ἀποθανὼν τῷ 1253 ἢ 1270.

65. Λατίνον, δηλ. Ἰταλόν.

81. Ὁ Γομίτας (Fra Gomita), μοναχὸς ἐκ Σαρδηνίας, τὴν εὐνοίαν κερδήσας Νίνου τοῦ Βισκόντου ἐν Πίσσῃ, διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ διοικητῆς ἢ δικαστῆς ἐν Γαλλούρᾳ. Εἶτα δὲ, φωραθεὶς προδότης, κατεδικάσθη εἰς τὴν ἀγχόνην.

88. Κύρ Μιχαήλ Ζάγκης (don Michel Zanche, διότι ἐν Σαρδηνίᾳ don ἐλέγετο καὶ λέγεται εἰσέτι τὸ Κύριος), μεγιστάν παρὰ τῷ ἀντιβασιλεῖ τῆς Σαρδηνίας Ἐνζῷ, τῷ νόθῳ Φρειδερίκου Β'. Ἀφ' οὗ οὗτος φυλακισθεὶς ἀπεβίωσεν ἐν Βονωνίᾳ τῷ 1271, ἐνυμφεύθη τὴν χήραν αὐτοῦ Ἀδελησίαν, καὶ ἤρξεν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας Λογοδώρου, ὁμόρου τῇ Γαλλούρᾳ.

ΚΓ'.

3. Ἀντὶ «οἱ μοναχοὶ» ἐν τῷ Ἰταλικῷ *frati minor*. Ὁ στίχος δύναται ἴσως ἄλλως νὰ μεταφρασθῇ· «Καθὼς βαδίζουσιν οἱ Φρά Μινόρες».

5. Ὁ μῦθος ἐστὶν ὅτι βάτραχος, προσδέσας ἑαυτῷ μῦν μεθ' οὗ ἐφιλιώθη, εἴλκεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὅπου ἐπνίγη, καὶ ἀμφοτέρους κατέφαγεν ἐπελθὼν ἰκτίνος. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐκ τῶν τοῦ Αἰσώπου.

6. *Mo* καὶ *issa*, δύο λέξεις σημαίνουσαι ἀμφοτέραι *nũr*.

63. Εἰκάζουσί τινες ὅτι ἀντὶ τῆς Κολωνίας, *Cologna*, προτιμητέα ἢ ἐν τισὶ χειρογράφοις ἀπαντωμένη γραφὴ *Coligni*, αἰνιττομένη τὸ Κλυνίον (*Clugny*), ἔδραν τῶν Βενεδικτίνων, ὧν ἡ ἐνδυμασία εἶχε διαδοθῇ καὶ γίνεи γνωστὴ εἰς τὴν νοτίαν Εὐρώπην. Ἄν τοῦτο, τότε ἀντὶ «ἐκ Κολωνίας», γραπτέον· «τῶν ἐκ Κλυνίου».

66. Ὑπετίθετο ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Φρειδερίκος Β' τοὺς ἐνόχους ἐσχάτης προδοσίας ἐνέδυσεν εἰς μολυβδίνους χιτῶνας καὶ οὕτω τοὺς ἔρριπτεν εἰς τὸ πῦρ.

88. Διότι οί νεκροί δὲν ἀναπνέουσι.

95. Ἡ Φλωρεντία.

103. « Μοναχοὶ εὐθυμοὶ ». Ὁ Πάπας Οὐρβανὸς Δ' ἱδρυσε (1261-1264) τάγμα τῆς Παναγίας (Santa Maria), ἀφιεροῦν αὐτὸ εἰς τὴν προστασίαν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ εἰς τὴν εἰρήνευσιν τῶν διαφορομένων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπεβάλλοντο εἰς μοναστικούς περιορισμούς, ἐπεκλήθησαν εἰρωνικῶς *εὐθυμοὶ μοναχοὶ* (Fрати gaudenti). Δύω τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ τάγματος μελῶν, Λοδερίγκον (τὸν ἐκ Μανδόλων) καὶ Καταλάνον (τὸν ἐκ Μαλαβόλων), τὸν μὲν Γουέλφον, τὸν δὲ Γιβελίνον, ἐκάλεσαν καὶ κατέστησαν παρ' ἑαυτοῖς εἰρηνάρχας οἱ Φλωρεντίνοι· ἀλλ' οὗτοι ἤκιστα ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὰς παρ' αὐτῶν προσδοκίας, καὶ δωροδοκηθέντες ὑπὸ τῶν Γουέλφων, ὑπεστήριζαν αὐτοὺς, ἐκδιώξαντες τοὺς Γιβελίνους καὶ λεηλατήσαντας τὰς οἰκίας αὐτῶν ἐν Γαρδίγκω, συνοικίᾳ τῆς Φλωρεντίας.

116. Ὁ Καϊάφας Ἰδ. Εὐαγγ. Ἰωάνν. ΙΑ, 49.

121. Ὁ Ἄννας. Ἰωάνν. ΙΗ, 13.

124. Εἶχεν εἰς θαῦμα, διότι κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ εἰς ᾄδου κατὰβασιν οὗτοι δὲν ἦσαν ἐκεῖ.

144. Ἰωάνν. Η, 44.

ΚΔ'.

2. Τοῦτο συμβαίνει φθίνοντος τοῦ Ἰανουαρίου.

3. Θέλει νὰ εἰπῇ: προχωρεῖ πρὸς τὴν ἰσημερίαν.

6. Λέγει μᾶλλον: «τὸ ἶχνος τοῦ καλάμου τῆς», ἐννοῶν ὅτι ταχέως διαλύεται.

21. Ἐν Ῥαψωδ. Α.

55. Τὴν εἰς τὸ καθαρτήριο.

64. Τρίμετρος ἀκατάληπτος, ὡς καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ. Ὁμ. καὶ οἱ 64 καὶ 66. Ἵνα ἀκολουθήσωσι τὸ κοινὸν μέτρον, δύναται νὰ μεταβληθῶσι ὁ 62 εἰς: ὅστις τραχὺς, στενὸς δύσβατος ἦτον, ὁ δὲ 66 εἰς: ἐναρθρον λόγον μὴ ἀποτελοῦσα.

82. Μίμησις Λουκανοῦ, Φαρσ. Θ, 706.

93. Ἡλιοτρόπιον, ὁ αἱματίτης λίθος, κατὰ μεσαιωνικὴν πρόληψιν καθιστῶν ἀφανῆ τὸν φέροντα αὐτόν.

106. Ὁ Ὀβίδιος, Μεταμ. ΙΕ, 392.

125. Φούκκης (Vanni Fucci), καλεῖ ἑαυτὸν ἡμίονον, διότι ἦν νόθος εὐπατρίδου τινὸς τῆς Πιστωίας. Ἦτον ποιητῆς, ἀλλὰ λίαν ἐκδεδιητημένος. Ὁ Δάντης τὸν ἐγνώριζεν ἄνδρα αἰμοχαρῆ (στ. 129). Ἀλλ' ἐγένετο καὶ ιεροσύλος, κλέψας, κατὰ τοὺς συγχρόνους ιστορικοὺς, τὰ κειμήλια τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐν Πιστωίας ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Ἰακώβου, καταθείς δ' αὐτὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φίλου του Βάννη Δελλὰ Νόνα. Ἐτερος φίλος του, ὁ Ῥαμπίνος, συνελήφθη ὡς ὑποπτος, ἀλλ' ὁ Φούκκης, φυγὼν ἐκτὸς τῶν ὁρίων, ἔγραψεν ὁμολογήσας τὴν ἀλήθειαν, καὶ τότε ὁ κλεπταποδόχος Δελλὰ Νόνας κατεδικάσθη εἰς ἀγχόνην.

132. Σώζεται ποίημα τοῦ Φάκκου, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐκφράζει τὴν λύπην καὶ μεταμέλειαν διὰ τὴν διαγωγὴν του.

143. Ἡ φατρία τῶν Μαύρων, ἥς οὗτος ἦν εἰς τῶν ἐνθερμότερων προμάχων, θὰ διωχθῇ τῆς Πιστωίας, ὃ καὶ συνέβη τῷ 1301.

144. Οἱ Λευκοὶ ἐξώσθησαν ἐκ Φλωρεντίας τῷ 1302, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ Δάντης.

145. Ὁ Ἄρης αἰνίττεται τὸν μαρκήσιον Μαλασπίναν ἐκ τῆς κοιλάδος Μάγρας (Val di Magra), ὅστις τοὺς ἐκ Πιστωίας φυγάδας Μαύρους συναγαγὼν, ἐνίκησεν ἐν τῷ Πικηνῷ πεδίῳ (campo Piceo) τοὺς Λευκοὺς τῆς Φλωρεντίας.

151. Κακοβούλως λέγει τὰς προρρήσεις ταύτας ὁ κεκολασμένος, ἡξεύρων ὅτι θὰ λυπήσῃ τὸν τοῖς Λευκοῖς ἀνήκοντα Δάντην.

ΚΕ'.

12. Λέγεται ὅτι ἡ Πιστωία κεῖται ὅπου εἶχε συναφθῇ ἡ φογικωτάτη μάχη καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ Κατιλίνας, καὶ ἐκ τῶν ἀναθυ-

ειάσεων νόσος δεινὴ ἐξεῖράγη, ἐξ ἧς ἡ χώρα ἐπεκλήθη Pesto-
ia, παραφθαρὲν εἰς Πιστωία.

15. Τὸν Καπανέα. Ἰδ. Ῥαψ. ΙΔ', 44.

19. Μαρέμμα, ἡ ὑπὸ τὸ Λιβόρνον χώρα, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ
Κορνέτου, αὐτὴ περὶ ἧς καὶ ἐν Ῥαψ. ΙΓ. 9.

25. Κάκος, τέρας (semihominis Caci. Βιργ. Αἰν. Η, 194).
κῶν ἐν σπηλαίῳ τοῦ Αὐεντίνου ὄρους ἐν Ἰταλίᾳ, κλέψας μέ-
ρος τῆς ἀγέλης τοῦ Γηρυόνου, ἣν εἶχε φέρει ὁ Ἡρακλῆς, καὶ
φονευθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Δάντης τὸν λέγει κένταυρον.

33. Διότι μετὰ τὰς δέκα ἦν ἤδη νεκρός.

43. Κιάμφας Δονάτης, Φλωρεντῖνος εὐπατρίδης, ἐπιδοθεὶς,
φαίνεται, εἰς ληστείαν.

68. Ἀγνέλος Βρουνελλέσκης, ληστῆς Φλωρεντῖνος καὶ οὗτος.

94 καὶ ἐπ. Κατὰ Λουκανὸν (Φαρσ. Θ'. 768, ἐπ.) Σαβέλλος
καὶ Ναυσίδιος, ἀμφότεροι ὑπὸ ὄφρων δηχθέντες.

97. Ὁβίδιος (Μεταμ. Δ, 563 καὶ Ε, 572).

150. Βουῶσος ὁ Ἀβατῶν ἢ Δονατῶν (Buoso degli Abati),
ληστῆς καὶ αὐτὸς Φλωρεντῖνος.

148. Πούγκιος Σκιαγκάτος μένει ἀμετάβλητος.

151. Ὁ Γουέρκιος Καυαλκάντης, πιθανῶς ληστῆς καὶ αὐτὸς,
φονευθεὶς ἐν Γαβίλλῃ χωρίῳ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἄρνου, δι' ὃ οἱ
συγγενεῖς αὐτοῦ κατέσφαξαν τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου.

ΚΣΤ'.

4. Τοὺς Κιάμφαν, Ἀγνολον, Καυαλκάντην, Βουῶσον,
Σκιαγκάτον.

7. Παρὰ τοῖς πολλοῖς ἔτι καὶ νῦν ἀξιοπιστότερα νομίζονται
τὰ ὄνειρα τῆς αὐγῆς.

9. Τὸ Πράτον, μικρὸν φρούριον παρὰ Φλωρεντίᾳ, εἶχε τῷ
1292 δώσει ἄσυλον εἰς φονέα τινά, διὸ καὶ κατεδικάσθη εἰς
πρόστιμον μυρίων Φιορινίων. Τούτου ἔνεκα ἐμνησικάκει κατὰ
Φλωρεντίας, καὶ, ὥς καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις ὑπ' αὐτῆς πιεζό-

μεναι, τῇ ἡύχετο πᾶσαν συμφοράν. Ἐπῆλθεν δ' αὕτη μετ' οὐ πολὺν χρόνον, ὡς λέγει ὁ ποιητής, ἀπὸ τοῦ 1300, ὅτε ἤρξατο ἡ φθοροποιὸς στάσις τῶν Λευκῶν καὶ Μαύρων. Τῷ δὲ 1304 ἐκρημνίσθη ἡ γέφυρα τοῦ Ἄρνου καὶ πολλοὶ ἐπνίγησαν εἰς τὸν ποταμόν· ἡ ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει συμβᾶσα πυρκαϊά, ἐφ' ἧς ἐτεφρώθησαν 1700 οἰκίαι, καὶ ἄλλα πολλὰ δεινὰ τῶν διχονοιῶν ἐπακολουθήματα.

10-12. Ἦτον ἔγκαιρον. Εἴθε νὰ συνέβαινε πρὶν γηράσω, ὅτε θὰ ἤμην ἥττον εἰς κατάστασιν νὰ ὑποφέρω τὴν λύπην.

24. « Μὴ τὸ χάσω ». Ὁ ποιητής λέγει: « Μὴ φθονήσω αὐτὸς ἑμαυτὸν διὰ τοῦτο ».

34. Ὁ προφήτης Ἡλίας ἢ Ἐλισαίε, καταγελασθεὶς ὑπὸ παιδίων, ἔπεμψεν ἐπ' αὐτὰ ἄρκτους, αἵτινες κατέφαγον τεσσαράκοντα δύο (Βασιλ. Βιβλ. Δ, Κεφ. Β, 23,24).

35. Ἀνάληψις τοῦ προφ. Ἡλίου ἐν ἄρματι πυρὸς, αὐτ. 11.

54. Ὅτε οἱ ἀλληλοκτονήσαντες υἱοὶ τοῦ Οἰδίπου Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνίκης ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς πυρᾶς, τοσοῦτῳ ἀντεμισοῦντο, ὥστε (κατὰ Στάτ. Θηβ. IB, 431), ἡ ἀναδοθεῖσα φλόξ ἐσχίσθη δίχα.

60. Ὁ Δούριος ἵππος εἰσήγαγε τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν Τρωάδα, ὅθεν ὁ Αἰνείας φυγὼν, ἦλθε καὶ ἱδρυσε τὴν Ῥώμην.

61. Ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ τεχνασμάτων ἀναγνωρίσας τὸν ἐν τῷ γυναικωνίτῃ τοῦ Λυκομήδους, Βασιλέως τῆς Σκύρου, κρυπτόμενον Ἀχιλλέα, ἔφερεν αὐτὸν εἰς Τροίαν, δι' ὃ ἀπέθανεν ἐκ θλίψεως ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐγκαταλειφθεῖσα Δηιδάμεια, ἡ κόρη τοῦ Λυκομήδους.

63. Τὸ Παλλάδιον τῆς Τρωάδος ἔκλεψαν ὁμοῦ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης.

75. Ἴσως διότι δὲν θὰ ἡγάπων τοὺς Λατίνους, ἀπογόνους τῶν Τρώων, ἐν ᾧ τῷ Βιργιλίῳ ὀφείλουσι ὅτι τοὺς ἔψαλεν. Ἴσως δὲ καὶ διότι ὁ Δάντης ἡγνόει, ὡς φαίνεται, τὴν Ἑλληνικὴν.

92. Τὸ πάλαι Καιήτα, ἐκ τῆς τροφοῦ τοῦ Αἰνείου. Κατὰ τοὺς Λατίνους ποιητὰς ἐκλαμβάνει ὁ Δάντης τὴν κατοικίαν τῆς

Κίρκης παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, εἰς τὸ ὄρος Κίρκελλον (Monte Circello).

94. Ἡ διήγησις τοῦ Ὀδυσσέως πιθανῶς κατὰ μητεύματα μεταγενέστερα. Ὁ Τάκιτος (Γερμ. Γ') μνημονεύει τῆς παραδόσεως καθ' ἣν ὁ Ὀδυσσεὺς, πλανηθεὶς εἰς τὴν Βορειογερμανικὴν ἀκτὴν, ἱδρυσεν ἐκεῖ πόλιν, τὸ Ἀσκιβούργιον.

109. Αἱ στῆλαι τοῦ Ἡρακλέους, ἡ Ἀβύλη ἐν Ἀφρικῇ, καὶ ἡ Κάλπη (Γιβραλτάρ) ἐν Ἰσπανίᾳ, φέρουσαι, ὡς ἐπιστεύετο, τὴν ἐπιγραφὴν : «Μὴ περαιτέρω».

114. Ἀγρυπνίας, δηλαδὴ ζωῆς.

115. Ὑπελαμβάνετο ὅτι εἰς τὸ ἄλλο ἡμισφαίριον ἥλιος δὲν ἔλαμπε.

141. Ἐννοεῖται : νεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ποιητὴς λέγει : Ὡς ἔδοξεν ἄλλῳ, ὡς πολλαχοῦ τοῦ ποιήματος τὸν Θεὸν, κατὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἀνώνυμον (ἐλ) ἀναφέρων.

142. Ἡ παράδοσις ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπνίγη ἐν τῷ Ὠκεανῷ ἀπαντᾶται ἐν Πλινίῳ καὶ ἐν Σολίνῳ.

KZ'.

7. Πέριλλος ἢ Περίλαος ὁ χαλκεὺς, προσέφερε Φαλάριδι, τῷ ὠμῷ τυράννῳ τοῦ ἐν Σικελίᾳ Ἀκράγαντος, ὃν κατεσκεύασε χαλκοῦν ταῦρον, ἐν ᾧ ἐγκλειόμενοι ἐκαίοντο οἱ κατὰδικοι· αἱ δὲ κραυγαὶ διὰ τοῦ στόματος τοῦ ταύρου ἤχουν ὡς αὐτοῦ μικηθμοί. Ὁ τύραννος δὲ εἰς τὴν ἀπαίσιον μηχανὴν ἐνέκλεισε καὶ κατέκαυσε πρῶτον αὐτὸν τὸν ἑαυτοῦ ἔτι ὠμότερον καλλιτέχνην.

21. Ὁ Βιργίλιος ὢν Λομβαρδὸς, ὑποτίθεται ὅτι εἶπε τὰς λέξεις ταύτας εἰς τὴν λομβαρδικὴν χυδαίαν διάλεκτον, ὅτε ἀπέπεμψε τοῦ Ὀδυσσέως τὴν φλόγα.

28. Romagnuoli, οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Ῥωμανίας, ἥς πρωτεύουσα ἦν ἡ Ῥαβέννα.

29. Πόλις ἐν τοῖς Ἀπεννίνοις, οὐ μακρὰν τῶν πηγῶν τοῦ Τιδέριος.

39. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1300, ὅτε ὑποτίθεται ἡ εἰς Ἄδου κατάβασις, ἐπεκράτει μὲν εἰρήνη ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλ' ἐχθροπάθειαι ὑπέκαιον πανταχοῦ.

41. Οἱ Πολένται, κύριοι τῆς Ῥαβέννης, εἶχον ἀετὸν ὡς οἰκόσημον. Αὐτοῖς δ' ἀνῆκε καὶ ἡ δώδεκα μίλια ἀπέχουσα μικρὰ πόλις Κέρβια (τὸ πάλαι Φικόκλα).

43. Ἡ πόλις Φόρλι (Φόρος Λιβίου), ἣν Γουίδος ὁ Μοντεφέλτρου ἀπήλλαξε τῷ 1282 τῆς πολιορκίας τῶν Γουέλφων, οἷς ὁ Πάπας Μαρτῖνος Δ' ἐπεμψε καὶ Γάλλους ἐπικούρους.

45. Τῷ 1296 ὁ Γουίδος, γενόμενος μοναχὸς, κατέλιπε τὴν ἀρχὴν τῷ οἴκῳ τῶν Ὀρδελάφων (Ordelaffi), ὧν τὸ οἰκόσημον ἦν πράσινος λέων.

46. Οἱ δύο Μαλατέσται, πατὴρ καὶ υἱὸς, τύραννοι Ῥιμινίου, Γουέλφοι, οἰκοῦντες εἰς τὸ παρακείμενον φρούριον Βεῤῥουκίου (Verrucchio).

47. Μοντάγνας τῶν Παρκιτάτων (Montagna dei Parcitati), Γιβελῖνος ἀρχηγὸς ἐν Ῥιμινίῳ, ἐθανατώθη σκληρῶς ἐν τῇ εἰρκτῇ ὑπὸ τῶν Μαλατεστῶν.

49. Τῆς παρὰ τῷ ποταμῷ Λαμόνῃ πόλεως Φαυεντίας (Faenza) καὶ τῆς παρὰ τῷ Σαντέρνῳ (τῷ ἀρχαίῳ Βαδρίνῳ) πόλεως Ἰμόλης (Imola, τῆς ἀρχαίας Φόρου Κορνηλίου) ἦρχεν ὁ Μαινάρδος Παγάνου (Mainardo Pagani), ὁ ἐπιλεγόμενος *δαίμων*, ὡς οἰκόσημον ἔχων λέοντα κυανοῦν ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους, καὶ πολλάκις μεταπηδῶν ἀπὸ τῶν Γουέλφων εἰς τοὺς Γιβελίνους καὶ τ' ἀνάπαλιν.

52. Ἡ πόλις Καίσσηνα (Cesena), παρὰ τὸν ποταμὸν Σαύϊον (τὸ πάλαι Σάπιν), ὅτε μὲν δημοκρατουμένη, ὅτε δ' εἰς δεσποτὴν ὑπήκουσα.

67. Ζωσθεῖς σχοινίον, γενόμενος Φραγκισκανὸς μοναχός.

70. Ὁ Πάπας, Βονιφάκιος Η', ὃν καὶ « ἡγεμόνα τῶν νέων » Φαρισαίων » λέγει ἐν στ. 85.

88. Οἱ χριστιανοὶ ἐχθροὶ τοῦ Πάπα ἦσαν ἡ οἰκογένεια Κωνά, καθ' ἧς, ἰσχυρᾶς οὔσης καὶ ἐπιφόβου, αὐτὸς ἐκήρυξε σταυροφορίαν τῷ 1297.

89. Ἄκη (St-Jean d' Acre), ἡ ἀρχαία Πτολεμαῖς, εἰς ἧς ἡν ἄλωσιν ἐβοήθησαν τοὺς Τούρκους προδόται χριστιανοί, ἐν τῇ 1290.

94. Σίλβεστρος, ἐπίσκοπος Ῥώμης. Ἐν τῷ Συναξαρίῳ τῷ ἀκαλουμένῳ *Legenda aurea* λέγεται ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος Α', ὅτε ἦν ἔτι εἰδωλολάτρης, προσβλήθεις ὑπὸ λέπρας, ἐσυμβουλευθῇ ὑπὸ τῶν ἱερέων του νὰ λουσθῇ εἰς τρισχιλίων σφαγέντων παιδίων αἷμα, ἵνα ἰαθῇ. Ἐπειδὴ δὲ, ἀποφασίσας τοῦτο, μετεμελήθη ἐξ οἴκτου πρὸ τῆς ἐκτελέσεως, ἐπεφάνησαν αὐτῷ καθ' ὕπνον οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος, καὶ τῷ εἶπον νὰ μετακαλέσῃ, ἵνα τὸν ἰάνῃ, τὸν Σίλβεστρον, κρυπτόμενον ἐν σπηλαίοις ἵνα φύγῃ τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν διώξεις. Οὕτω δ' ἐλθὼν ὁ Σίλβεστρος, τὸν ἐθεράπευσε καὶ τὸν ἐβάπτισε.

95. Σώρακτον (Siratti), ὅπου τὸ σπήλαιον εἰς ὃ ἐκρύπτετο ὁ Σίλβεστρος.

102. Παινεστρίνον (Penestrino) ἀντὶ Πραϊνεστῖνον, φρούριον κείμενον ὅπου ἦν πρὶν ἡ πόλις Πραϊνέστον. Ἦν ὀχυρώτατον φρούριον κατεχόμενον ὑπὸ τοῦ οἴκου τῶν Κολωνῶν.

105. Κελεστίνου Ε', τοῦ παραιτηθέντος τῆς παποσύνης.

120. Ἡ κακόβουλος συμβουλὴ ἦν τῷ ἔδωκε ἦν νὰ ὑποσχεθῇ πολλά, ἀλλὰ νὰ τηρήσῃ ὀλίγα.

ΚΗ'.

10. Κατὰ τοὺς πολέμους δι' ὧν, κατὰ Τ. Λίβιον, I, 15, οἱ Ῥωμαῖοι, ὑπὸ Δέκιον, ἐκυρίευσαν τὴν Ἀπουλίαν, τὸ νοτιανατολικὸν πέρας τῆς Ἰταλίας. Μακροὶ δὲ πόλεμοι εἰσὶν ὁ δεύτερος φοινικικὸς ἢ Λιβυκός.

11. Εἰς τὴν ἐν Κάνναις μάχην τοῦ β'. Λιβ. πολέμου ὁ Ἄν-

νίβας συνέλεξε (κατὰ Τ. Λίβ. KB, 51) τρεῖς καὶ ἥμισυν μοδίου δακτυλίων τῶν φονευθέντων Ῥωμαίων.

14. Νορμανδὸς, υἱὸς τοῦ Ταγκρέδου, δι' αἵματηρῶν κατακτήσεων δούξ τῆς Ἀπουλίας γενόμενος.

16. Παρὰ Κεπεράνον (τὰς ἀρχαίας Φρεγέλλας) τῆς Ἀπουλίας κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Νεαπόλεως, συνεκροτήθη τῷ 1265 μάχη μεταξὺ Καρόλου τῶν Ἀνδεγαυέων (d' Anjou), καὶ Μαμφρέδου, τοῦ Βασιλέως Ἀπουλίας καὶ Σικελίας, ἡττηθέντος διότι οἱ Ἀπούλιοι ἐλειποτάκτησαν πρὸς τὸν ἰσχυρώτερον ἐχθρόν.

18. Τὸ κείμενον λέγει: «ὁ γέρων Ἀλάρδος». Ἦν δὲ ὁ Ἀλάρδος Βαλερῆς (Alard Valéry) Γάλλος σταυροφόρος, συμπράξας τῷ Καρόλῳ Ἀνδεγαυέων (d' Anjou) ἐπὶ τὴν ἐν Τιλακόσῳ (Tagliacozzo) τῶν Ἀβρούζων μάχη κατὰ Κορράδινου τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μαμφρέδου. Ἐξησφάλισε δ' αὐτῷ τὴν νίκην, συμβουλεύσας τὸ στρατήγημα τοῦ νὰ ὑποχωρήσῃ κατ' ἀρχάς, τὸν ἡττημένον προσποιηθεὶς.

20. Ἡ ἀπόδοσις τῆς μακρᾶς συγκρίσεως, ἀρχομένης ἀπὸ στ. 7.

55. Φρὰ Δουλκίνος, μοναχὸς αἵρετικὸς, κοινωνιστικὰς ἀρχὰς πρεσβεύων, ἀπесύρθη τῷ 1305 μετὰ τῶν ὁπαδῶν του, ἐπικληθέντων Ἀποστόλων, εἰς τὰ ὄρη τῆς Ναυάρρας, ἐνόπλως ἀντίστας τῷ Πάπῃ, μέχρις οὗ ἐκ στερήσεως τροφῶν παρεδόθη, καὶ μετὰ τῆς ωραίας του φίλης Μαργαρίτας τῆς Τρέντης, ἐρρίφθη εἰς τὰς φλόγας τῷ 1307. Ὁ Δάντης μνημονεύων τῆς στενοχωρίας τοῦ πολιορκουμένου, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ οἰκτροῦ αὐτοῦ τέλους, ἔγραφε βεβαίως μεταξὺ 1305 καὶ 1307.

73. Πολίτης ταραχοποιὸς, σπείρων διχονοίας μεταξὺ τοῦ Πολέντα καὶ τοῦ Μαλατέστα καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων καρπούμενος.

74. Τὴν Λομβαρδίαν, ἥς τὸ πεδῖον κλίνει ἐκ Βαρκέλλης μέχρι Μαρκίβου, φρουρίου ἰσταμένου ἄλλοτε ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πάδου.

76-81. Μαλατεστῖνος, ὁ μονόφθαλμος (στ. 85) τύραννος Ἀριμινίου (Rimini), προσκαλέσας δύο τῶν προϋχόντων τῆς πόλεως Φαίου, τὸν Κὺρ (Messer) Γουίδον καὶ τὸν Ἀγγιολέλλον,

διέταξε καὶ τοὺς ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτε ἤρχοντο παρὰ τὴν Καθολικὴν (Cattolica), χωρίον τῆς Ἀδριατικῆς. Ἀναφέρεται δὲ τοῦτο ἐνταῦθα ὡς προφητεία, καθ' ὃ συμβὰν μετὰ τὸ 1300, ὅτε ὑποτίθεται ἡ ἐποχὴ τῆς Καταβάσεως.

82. Δηλαδὴ καθ' ὅλην τὴν Μεσόγειον.

84. Ἐννοεῖ ἐν γένει Ἑλλήνων.

86. Πόλιν, τὸ Ἀριμίνιον. Ὁ δέ τις, ὁ Κουρίων, ὅστις ἀπέναντι τῆς πόλεως ταύτης συνεβούλευσε τῷ Καίσαρι νὰ ὑπερβῇ τὸν Ῥουβικῶνα, καὶ ἐγένετο ὀλεθρίων ἐμφυλίων πολέμων αἷτιος.

90. Φορκάρα, ἀκρωτήριο παρὰ τῇ Καθολικῇ, κινδυνωδέστατον καὶ λίαν ἀνεμῶδες, ὥστε καὶ ὑπῆρχε λόγιον· Custodiet te Deus a vento Focariensi. Πνίξας λοιπὸν τοὺς προσκεκλημένους ὁ Μαλατεστίνος κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, καθίστα δι' αὐτοὺς περιττὰς τὰς δεήσεις κατὰ τῶν ἀνέμων.

98 - 99. Ταῦτα εἶπεν ὁ Κουρίων κατὰ Λουκανὸν (Φαρσ. Α, 281).

106. Βουονδελμόντης τις, μνηστήρ εὐγενοῦς κόρης τοῦ οἴκου τῶν Γιαντρουφεττῶν, ἐνυμφεύθη ἑτέραν, ἐγκαταλείψας αὐτήν. Συνελθόντες δ' οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ἐσκέπτοντο περὶ ἐκδικήσεως· καὶ τότε προβάς εἰς αὐτῶν, ὁ Μόσκας Λαμβέρτης, ἐπρότεινε τὸν φόνον τοῦ παρασπόνδου, εἰπὼν τὰς λέξεις: « Ἔργον τελεσθὲν ἔχει κεφαλὴν » (Cosa fatta capo ha), ἥτις δηλαδὴ πρέπει ν' ἀποκοπῇ. Ὁ δὲ φόνος οὗτος ὑπῆρξεν ἐν Φλωρεντίᾳ ἡ πρώτη ρίζα ἐξ ἧς ἀνέφυσαν αἱ ἀδιάλλακτοι φατρίαι τῶν Γουέλφων καὶ Γιβελίνων.

134 - 136. Βερτράνδος ὁ Βορνίου (Bertrand de Born) ἐπίσημος ῥαψῳδὸς (troubadour) Γάλλος τῆς ιβ'. ἑκατονταετηρίδος, ἀνὴρ φιλοτράχος, ἔπεισε τὸν υἱὸν Ἑρρίκου τοῦ Β'. ὃν ἀνέτρεψε, νὰ κηρυχθῇ ἐπὶ τοῦ γάμου του, τῷ 1173, βασιλεὺς, ζῶντος τοῦ πατρός του.

131. Ἀχιτόφελ ἐστὶν ὁ ἐξεγείρας τὸν Ἀβεσαλὼμ κατὰ τοῦ πατρός του Δαυίδ.

ΚΘ'.

27. Geri del Bello, τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀλιγιέρων, συγγενῆς τοῦ Δάντου, σκανδαλοποιὸς φονευθεὶς ὑπὸ τινος μέλους τῆς οἰκογενείας Σακέττη, καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον μείνας ἀνεκδίκτητος, μέχρις οὗ ὁ ἀδελφὸς του ἐθανάτωσε τὸν φονέα του.

29. Βερνάρδον τὸν Βορνίου, περὶ οὗ ἀνωτέρω, ΚΗ', 134, Σημ.

47. Χῶραι τότε λίαν νοσηραί. Περὶ Μαρέγκας ἴδ. Ῥαψ. ΙΓ, 9 σημ. Ἡ δὲ Val di Chiana, ἡ ἀρχαία Κλάννις, κατὰ τὸ Ἀρρήτιον (Arezzo).

63. Ὁ Ὀβίδιος, Μεταμ. Ζ, μυθολογεῖ ὅτι τῆς Αἰγίνης ἐρημωθείσης ὑπὸ νόσου, μετέβαλεν ὁ Ζεὺς τοὺς μήρμυκας εἰς ἀνθρώπους, τοὺς μυρμιδόνας.

88. Ἰταλός.

109. Γριφολῖνος ἐξ Ἀρρήτιου, ἀλχημιστῆς, κατηγορήθη ὑπὸ Ἀλβέγου, νόθου υἱοῦ τοῦ ἐπισκόπου Σιένης (ἀρχ. Σήνης) ὅτι ψευδῶς ἐκαυχήθη ὅτι εἶχε τὴν δύναμιν νὰ πετᾷ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον.

123. Ὑπὸ τῶν μεσαιωνικῶν συγγραφέων ἐθεωροῦντο οἱ Γάλλοι ὡς κοῦφοι. Οὕτω περὶ αὐτῶν καὶ ὁ Βοκάκιος.

125 - 127. Μέλη ἐταιρίας ἀσώτων. Εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ Νικολός, ἐπενόησε νὰ ψήσῃ τοὺς φασιανοὺς εἰς πῦρ τῶν τότε νεωστὶ εἰσαχθέντων καὶ λίαν δαπανηρῶν μοσχοκαρφίων.

129. Τὴν Σιέναν, ἥ τὸ μέγαρον τῆς ἐταιρίας.

131. Κακκίας ὁ Ἀσκιανὸς (Caccia d' Ascian), ἄσωτος καὶ αὐτὸς, πιθανῶς ἐπίσης μέλος τῆς αὐτῆς ἐταιρίας. Ἡ παράληψις τοῦ ἐνὸς τῶν ὀνομάτων τοῦ ἀφανοῦς τούτου ἀνθρώπου εἰς τὴν μετάφρασιν ἐστὶν ἀδιάφορος.

132. Πολλοὶ τῶν μεταφραστῶν καὶ σχολιαστῶν ἔπλασαν καὶ ἕτερον ἐταῖρον, ὃν καὶ τὸ κυριώτερον μέλος, τὴν ψυχὴν τῆς ἐταιρίας ἐκήρυξαν, ὡς κύριον ὄνομα ἐκλαβόντες τὸ ἐπίθετον (τοῦ πνεύματος) *abbagliato*.

136. Ἐν Σιένῃ καὶ αὐτὸς ὡς ἀλχημιστῆς εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον καταδικασθεὶς. Ἐσπούδασε μετὰ τοῦ Δάντου τὴν φυσικὴν ἱστορίαν.

Λ'.

1 - 12. Ὁ Ζεὺς ἠράσθη τῆς Σεμέλης θυγατρὸς τοῦ Κάδμου. Ζηλοτυπήσασα ἡ Ἥρα, ἐξεδικήθη κατὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς, τῆς Ἰνουῖς, ἥ, ὡς καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Ἀθάμαντι, ἐνέβαλε μανίαν. Τὴν περιγραφὴν δ' αὐτῆς ἀρύεται ὁ Δάντης παρὰ τοῦ Ὀβιδίου (Μεταμ. Δ, 416), ὅστις ἐστὶν ἡ κυριωτέρα μυθολογικὴ πηγὴ του.

20. Ὁμοίως ἐκ τοῦ Ὀβιδίου (Μεταμ. ΙΓ, 567).

31. Ὁ Γριφολῖνος. Ἰδ. Ῥαψ. ΚΘ, 109.

32. Ἰδ. 42.

38. Θυγάτηρ Κινύρα, βασιλέως τῆς Πάφου, μήτηρ τοῦ Ἀδώνιδος. Ὀβίδ. Μεταμ. Γ, 567.

42 - 45. Βουῶσος Δονάτης ἐκ Φλωρεντίας συνέταξε διαθήκην δι' ἧς κατέλειπε τὰ ἑαυτοῦ διαφόροις ὧν ἐθεώρει ἑαυτὸν ὀφειλέτην. Ἀλλ' ὁ Γιάννης ἡ Βάννης Σίκκης ἐκ Καβαλκαντῶν, ὅστις πολὺ τὸν ὁμοίαζε, κατακληθεὶς εἰς τὴν νεκρικὴν αὐτοῦ κλίνην, καὶ προσποιούμενος ὅτι ἦν ἐκεῖνος, συνέταξε κατὰ πάντα τοὺς τύπους ἄλλην διαθήκην, ἐν ᾗ καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐκληροδότησεν ἵππον μεγάλης καλλονῆς ἐκ τῶν σταύλων τοῦ ἀποθανόντος.

64. Ἀδάμος ἐκ Βρεσκίας, παραχαράκτης, κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον.

65. Κασσεντῖνον, ἡ ἄνω κοιλὰς τοῦ Ἄρνου.

73. Τὸ φιορίνιον τῆς Φλωρεντίας ἔφερε τὸν τύπον τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

74. Ῥωμένα, φρούριον ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Κασσεντίνου.

76. Οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Γύδος, Ἀλέξανδρος καὶ Ἀγινόλφος ἐκ Ῥωμάνας προέτρεψαν τὸν Ἀδάμον εἰς τὴν κιβδηλοποιίαν.

78. Βράνδα, μεγάλη κρήνη ἐν Σιένῃ.

97. Ἡ σύζυγος τοῦ Πουτιφάρ ἡ Πεντεφρῆ, ἡ τὸν Ἰωσήφ συκοφαντήσασα (Γέν. ΛΘ, 6).

98. Σίνων, ὁ παραπείσας τοὺς Τρώας νὰ δεχθῶσι τὸν Δούριον ἵππον. (Βιργ. Αἰν. Β'. 153).

103. Ἐπασχε τυμπανίτην.

128. Ῥύακα.

ΛΑ'.

4. Ὁ Ἀχιλλεύς, πληγώσας τὸν Τήλεφον, τὸν ἰάτρευσε διὰ τῆς σκωρίας τῆς αὐτῆς λόγχης. Ταύτην δ' ἔδωκε τῷ Πηλεΐ ὁ Χείρων. Ὅμ. Ἰλ. Π.

16. Κάρολος ὁ μέγας, ἀγωνιζόμενος νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Ἀραβας ἐξ Ἰσπανίας, ἠττήθη ἥτταν μεγάλην παρὰ Ῥονκεσβάλη (Roncervalles) τῇ πρὸς τῇ Φονταραβία, ὅτε, κατὰ τὰ μυθεύόμενα ὑπὸ τῶν χρονογράφων, ἰδίως τοῦ ἀρχιεπισκόπου Τουρπίνου, ὁ Ὀρλάνδος, ὁ Ἀχιλλεύς τῶν πολέμων ἐκείνων, ἐσάλπισε πρὶν ἢ ἐκπνεύσῃ εἰς τὸ τεράστιον αὐτοῦ κέρασ οὕτως, ὥστε ἐπὶ μίλια μακρὰν ἠκούσθη.

40. Φρούριον παρὰ τὴν Σιένναν.

59. Χαλκοῦς κῶνος (κουκουνάρα), ὑπὲρ τοὺς 11 πόδας μακρὸς, εὔρεθεις παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἀδριανοῦ, ὃν πιθανῶς ἐκόσμει, διατηρεῖται ἐν τοῖς « κήποις τοῦ κώνου » (della pigna).

64. Οἱ Φρίσσονες, (Friesen), λαὸς τῆς ἄνω Γερμανίας, ἐθεωροῦντο ὡς ἐκ τῶν μεγίστων τὸ ἀνάστημα ἀνδρῶν.

67. Λέξεις ἄνευ σημασίας, ἐμφαίνουσαι τὴν βαρβαρόφωνον σύγχυσιν τῶν γλωσσῶν. Τινὲς ἐξηγηταὶ μάτην ἠγωνίσθησαν νὰ τὰς ἐξηγήσωσι διὰ γλωσσῶν Ἀσιατικῶν. Εἰς τὴν ζαβὶ τοῦ κειμένου προσεθήκαμεν διὰ τὸ μέτρον ἐν εἰ εἰς τὴν ἀρχὴν, ὡς προσθέτει πολλάκις ἡ τουρκικὴ.

77. Ἑβραϊστὶ « Νιμρώδ », εἰς ὃν ἀποδίδεται ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πύργου τῆς Βαβυλῶνος.

94. Εἰς τῶν Γιγάντων τῶν σωρευσάντων ἐπάλληλα τὰ ὄρη ἵνα πολεμήσωσι τὸν οὐρανόν. Ὅμ. Ὀδυσσ. Λ.

98. Εἰς τῶν Ἑκατογχείρων.

100. Γίγας καὶ αὐτὸς ἐκ Λιβύης, ἄδετος ἐνταῦθα, διότι δὲν ἦν εἰς τῶν πολεμησάντων τοὺς Θεούς.

115. Ὁ Λουκανὸς ἐν τῇ Φαρσαλίᾳ (Δ), μιᾷ τῶν κυριωτέρων πηγῶν τοῦ Δάντου, θέτει τὸ σπήλαιον τοῦ γίγαντος Ἀνταίου εἰς Βαγράδαν, κοιλάδα παρακειμένην τῷ ποταμῷ Ζάμα, ἐφ' οὗ ὁ Σκιπίων ἤρε τὴν μεγάλην νίκην κατὰ τοῦ Ἀννίβου.

124. Γίγαντες. Ὅμ. Ὀδύσσ. Λ.—Βιργ. Αἰν. ΣΤ, 595.—Ἡσίοδ. Θεογ. 820.

132. Ἀνταῖος, ὁ υἱὸς τῆς γῆς, πρὸς τὸν Ἡρακλῆν παλαίσας, καὶ νέας δυνάμεις πάντοτε ἀρυόμενος ὁσάκις ἤγγιζε τὴν μητέρα του, μέχρις οὗ ὁ Ἡρακλῆς ἄρας αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας του, τὸν ἀπέπνιξε. Πηγὴ τοῦ Δάντου Λουκανὸς, Φαρσ. Δ.

136. Εἰς τῶν προκλινῶν πύργων τῆς Βονωνίας, φαινόμενος ὅτι αὐτὸς σπεύδει πρὸς τὰ νέφη ἅτινα ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

ΛΒ'.

9. Δηλαδὴ ἐστὶν εἰς βρεφικὴν ἡλικίαν.

11. Αἱ Μοῦσαι, ὧν ἐμπνεύσει ὁ Ἀμφίων κρούων τὴν λύραν, ἐκίνει τοὺς λίθους δι' ὧν ἐκτίσθησαν αἱ Θῆβαι.

28. Ταβερνίκης (Tambernich), ὄρος ἐν Σκλαβωνίᾳ.

29. Ὑψηλὴ κορυφὴ τῶν Ἀπεννίνων κατὰ τὴν Λούκαν.

33. Τὸ θέρος.

34. Μέχρι τῶν παρειῶν.

56. Ποταμὸς ῥέων διὰ τῆς κοιλάδος Φαλτερόνης (Φαλερίας), ἀνηκούσης Ἀλβέρτῳ τῷ Ἀλβερτῶν, οὗ οἱ υἱοί, Ἀλέξανδρος καὶ Ναπολέων, κατὰ τοὺς σχολιαστὰς, καλούμενοι, ἀλληλοκτόνησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός των.

58. Καίνα, μέρος τῆς κολάσεως κληθὲν κατὰ τὸν πρῶτον ἀδελφοκτόνον.

61. Ἐν τῷ ἱπποτικῷ ποιήματι τῆς *Στρογγύλης Τρυπέζης* τοῦ Λαγγελώτου (Κεφ. 21) ὁ Ἀρθοῦρος διεπέρασε διὰ τῆς λόγχης του οὕτω τὸν ἀποστάτην υἱόν του Μορδρέδον, ὥστε ἀκτὶς ἡλίου ἐφάνη διὰ τῆς πληγῆς, καὶ ἐπομένως διέσχισε καὶ αὐτὴν τὴν σκιάν.

63. Ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Καγκελλιέρων, ἐν Πιστωίᾳ περὶ ὧν ἰδ. ΣΤ, 65· σημ., δειλὸς καὶ ἀγενής, πολλάκις λέγων ἀνε-
ρυθριάστως· « Προτιμητέον νὰ λέγηται ἐνταῦθα ἐδραπέτευσε, παρὰ ἐνταῦθα κεῖται ὁ Φωκακκίας. » Μετ' ἄλλων ἐθανάτωσε τὸν θεῖόν του καὶ ἠκρωτηρίασε τὸν ἐξάδελφόν του, ὅπερ συνετέ-
λεσεν εἰς τὴν ἐξαψιν τῶν παθῶν μεταξὺ τῶν *Λευκῶν* οἷς αὐτὸς ἀνῆκε, καὶ τῶν *Μελάνων*, ἐξ ὧν ἦσαν τὰ θύματά του.

65. Ἐκ Φλωρεντίας, ἐφόνευσε τὸν ἀνεψιόν του ἵνα τὸν κλη-
ρονομήσῃ, δι' ὃ καὶ ἀπεκεφαλίσθη, ἀφ' οὗ περιήχθη εἰς τὴν πό-
λιν καθηλωμένος εἰς μέγαν πίθον.

68. Ἐκ Βάλ δ' Ἄρνο, ἐδολοφόνησε τὸν συγγενῇ του Οὐ-
βερτῖνον.

69. Ἐμπεπιστευμένος τῷ 1302 τὴν φρούρησιν τοῦ φρουρίου Τρεβινίας (Piano di Trevigna), παρέδωκεν αὐτὸ προδοτικῶς τοῖς ἀντιπάλοις *Μέλασι*, θυσιάσας οὕτω καὶ τὸν ἐν αὐτῷ θεῖόν του καὶ ἄλλους συγγενεῖς. Ὁ Καμικίων λέγει ὅτι τούτου τὸ κα-
κούργημα καλύπτει τὰ εἰδικά του.

73. Εἰς τὸ κέντρον τῆς γῆς καὶ τῆς βαρύτητος,

85. Ἰδ. Σημ. 106.

88. Διαίρεσις τῆς κολάσεως, ἐξ Ἀντήνορος, ὅστις Τρῶς ὢν, διετῆρει κατὰ Βιργίλιον (Αἰν, Α, 242) προδοτικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

106. Βόκκας τῶν Ἀβάτων (Bocca degli Abati) ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Μονταπέρτου (Monteaperto), τῷ 1260, ἔκοψε προδοτι-
κῶς τὴν χεῖρα τοῦ σημαιοφόρου τοῦ Φλωρεντινοῦ ἱππικοῦ, καὶ οὕτω πεσούσης τῆς σημαίας οἱ Γουέλφοι ἠττήθησαν κατὰ κράτος.

116. Βουῶσος ὁ ἐκ Δουέρας, εἰς τῶν Γιβελλίνων ἀρχηγῶν ὑπὸ Μαμφρέδον, ἐν Ὀγλίῳ, προδοὺς ἐπέτρεψεν εἰς τὸ Γαλλικὸν ἱππικὸν τοῦ Μομφόρτου νὰ διέλθῃ τὸν ποταμόν.

119. Ἡγούμενος Βαλλομβρώσης, ἀπεσταλμένος τοῦ Πάπα, ἀπεκεφαλίσθη ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1258, ὡς συνεννοούμενος μετὰ τῶν ὑπερορίων Γιβελίνων.

121. Gianni Soldanieri ἐκ Φλωρεντίας, καταδημαγωγήσας τοὺς Γιβελίνους, οἷς ὁμως καὶ αὐτὸς ἀνῆκε.

122. Γανελλὼν, ὁ ὑποτιθέμενος ὅτι ἔπεισε Κάρολον τὸν Μέγαν, ὑπὸ τῶν Ἀράβων δωροδοκηθεὶς, ἵνα μὴ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τοῦ Ῥολάνδου, ὅθεν ἡ ἐν Ῥογκεβάλλῃ μεγάλη ἥττα. Ἰδ. ΛΑ', 18, σημ.—Τεβαλδέλλος Μαμφρέδης, (Tebaldello Manfredi) ἢ Τριβαλδέλλος Σαμβράσης (Tribaldello Sambrasi), πρόσφυξ ἐκ Φαυεντίας (Faenza), ἔπεμψε τῷ 1282 τὸν τύπον τοῦ κλείθρου τῆς πόλεως τοῖς ἐν Βονωνίᾳ ἐχθροῖς, οἵτινες οὕτω τὴν ἐκυρίευσαν.

130. Τυδεὺς, εἰς τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, καὶ Μελάνιππος ἐτρώθησαν ἀμοιβαίως θανατηφόρως. Κατὰ Στάτιον (Θηβ. Η, 140), ὁ Τυδεὺς, λαβὼν τὴν κοπεῖσαν κεφαλὴν τοῦ ἀντιπάλου του, τὴν ἐσπάραξεν ἐμμανῶς διὰ τῶν ὀδόντων του.

ΛΓ'.

13. Ugolino della Gherardena, Γουέλφος, ἄρχων τῆς Πίσσης, ἐπὶ πολὺ ἐρίσας περὶ τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸν ἰδιὸν τοῦ ἀνεψιὸν Νίνον Βισκόντην, καὶ εἶτα πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ῥουγγιέρον (Ruggiero Rubaldino ἢ dei Ubaldini), κατατροπωθεὶς τέλος ὑπὸ τούτου τῷ 1288, κατεκλείσθη μετὰ δύο υἱῶν καὶ δύο ἐγγόνων του εἰς πύργον, οὗ αἱ κλεῖδες ἐρρίφθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Πίσσης εἰς τὸν Ἄρνον, καὶ κατεδικάσθη, καὶ ὡς ἠττήθεις ἀντίπαλος, καὶ διὰ πολλὰς κακουργίας αἵτινες τῷ ἀπεδίδοντο ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης, δι' ὃ καὶ ἡ εἰρκτὴ του ἐπεκλήθη « Πύργος τῆς πείνης » (Torre della fame).

22. Τῆς στενῆς καὶ πενιχρᾶς φυλακῆς του.

26. Ἀπὸ Αὐγούστου 1288 μέχρι Μαρτίου 1889.

28. Οὗτος, ὁ οὗ ἔτρωγε τὸ κρανίον. Εἶναι δὲ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ῥουγγιέρος.

30. Τὸ ὄρο; ἅγιος Ἰουλιανός.

32. Εὐπατρίδαι Πισαῖοι Γιβελῖνοι, συμπράττοντες μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ μετὰ τοῦ ὄχλου, ὃν ἐμφαίνουσιν οἱ κῦνες, κατὰ τοῦ Οὐγολίνου, ὅστις ἐστὶν ὁ λύκος.

50. Anselmaccio ἐν τῷ κειμένῳ, ὑποκοριστικὸν τοῦ Ἀνσέλμος, ὁ εἰς τῶν ἐγγόνων του.

75. Οὗτος ὁ στίχος δὲν λέγει, αἰνίττεται ὅμως ἴσως τὸ κοινῶς ἐκλαμβανόμενον, ὅτι ὁ Οὐγολῖνος ἐκ πείνης ἔφαγε τὰ νεκρὰ τέκνα του, ἔχον τινὰ πιθανότητα καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἰς ἀντεκδίκησιν κατατρώγει τὸ κρανίον τοῦ αἰτίου τῆς συμφορᾶς τοῦ Ῥουγγιέρου, καὶ ἐκ τῶν λόγων τῶν τέκνων του ἐν στ. 61-63, καὶ ἐκ τοῦ ἐνυπνίου ἐν στ. 36.

80. Ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις αἱ ἐκ τῆς Λατινικῆς προκύψασαι δημῳδεῖς ῥωμανικαὶ διάλεκτοι διηροῦντο εἰς τὴν langue de si, τὴν ἰταλικήν, langue d'oc, τὴν Ἰσπανικήν, καὶ langue d'uoī, τὴν Γαλλικήν.

82. Δύω νῆσοι πρὸ τοῦ στομίου τοῦ Ἄρνου.

86. Κατηγορεῖτο ἐν ἄλλοις ὅτι παρέδωκε τὰ φρούρια τῆς Πίσης εἰς τοὺς Φλωρεντίνους, ἵνα ἰδρύσῃ τῇ ἀρρώγῃ τῶν Γουέλφων τὴν ἐξουσίαν του.

87. Ἀντὶ «τ' εἶχες νὰ βασανίσῃς τὰ παιδιά;»

88. Τὴν Πίσαν λέγει νέας Θήβας, διὰ τὰ ἐκεῖ ἐπὶ Οἰδίποδος καὶ τῶν μετ' αὐτὸν συμβάντα ἀποτρόπαια ἐγκλήματα.

105. Διότι κατ' Ἀριστοτέλη (Μετεωρ. β', 4) τῶν ἀνέμων αἰτίαι εἰσὶν οἱ ἀτμοί.

118. Frate Alberigo dei Manfredi, ἐκ Φαυεντίας τοῦ μοναστικοῦ τάγματος τῶν Εὐθύμων (Ῥαψ. ΚΓ, 103), μνησικακῶν κατὰ τινων τῶν συντρόφων του, κατ' ἄλλους κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του, ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς γεῦμα δῆθεν

διαλλαγῆς, καὶ κατὰ τὸ τέλος, ὅτε ἔκραξε « φέρετε τοὺς καρπούς », φονεῖς κεκρυμμένοι καὶ ἑτοιμοὶ εἰς τὸ σύνθημα τοῦτο, εἰσώρμησαν καὶ ἔσφαξαν τοὺς προσκεκλημένους.

120. Ἀντίποινα.

124. Τὸ μέρος τῆς κολάσεως ὅπου διατελοῦσι, κληθὲν ἐκ Πτολεμαίου, τοῦ υἱοῦ Ἀβούβου, τοῦ κατὰ Μακκαβ. ΙΣΤ, 11, δολοφονήσαντος ἐν δείπνῳ τὸν Σίμωνα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ· κατ' ἄλλους ἐκ Πτολεμαίου τοῦ φονεύσαντος τὸν Πομπήϊον μετὰ τὴν ἐν Φερσάλοις μάχην.

126. Ἡ μοῖρα ἢ τέμνουσα τὸν μίτον τοῦ βίου.

137. Ser Branca d'Oria ἢ Doria, ἐκ τῆς ἐπισήμου οἰκογενείας τῆς Γενούης, μεθ' ἐνὸς ἀνεψιοῦ του ἐδολοφόνησεν ἐπὶ τραπέζης τὸν πενθερόν του Μιχαὴλ Ζάγκην, περὶ οὗ ἰδ. Ῥαψ. KB, 88, ἵνα ἀρπάσῃ τὴν περιουσίαν του.

144. Ὁ Μιχαὴλ Ζάγκης, λέγει τὸ κείμενον. Νομίζομεν ὅτι ἡ παράλειψις τοῦ κυρίου ὀνόματος, ὃ ἄλλως τε συμπεριελήφθη ἐν Ῥαψ. KB, 88, οὐδεμίαν ἔχει σπουδαιότητα.

154. Τὸν Ἀλβερίγον.

ΛΔ.

1. Ὁ πρῶτος στίχος ἐστὶν οὕτω λατινιστὶ ἐν τῷ κειμένῳ γεγραμμένος, δηλῶν : « Τοῦ ἄνακτος τοῦ ἄδου προέρχοντ' αἱ σημαῖαι », παρωδία μεσαιωνικοῦ ὕμνου τῆς μεγάλης παρασκευῆς, ἀρχομένου διὰ τῶν λέξεων Vexilla Regis prodeunt.

18. Ὁ ἐωσφόρος, ὁ αὐτὸς καὶ Δίς. Ἰδ. Ῥαψ. Η, 63, σημ.

38. Οἱ εἰς πάντα θέλοντες νὰ εὕρωσιν ἐξήγησιν σχολιασταὶ ἐρμηνεύουσι τὰ τρία πρόσωπα ἄλλος ὡς ἄλλων ἰδιοτήτων σύμβολα.

45. Τῶν Αἰθιόπων.

65. Ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος, ὡς φονεύσαντες τὸν Καίσαρα.

67. Εὐρωστον (membruto) λέγει τὸν Κάσσιον, κατὰ Κικέ-

ρωνα, ἀποκχλοῦντα adipem τὸν Λ. Κάσιον, ὅστις ὁμως ἦν ἄλλος.

68. Ἡ νῦξ τοῦ μεγάλου σαββάτου.

93. Τὸ κέντρον τῆς γῆς.

96. Ἡ ἡμέρα ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως τοῦ ἡλίου διη-
ρεῖτο εἰς τέσσαρα τμήματα, καλούμενα ἐν Ἰταλίᾳ: Terza,
sesta, Nona, Vespro (τρίτη, ἕκτη, ἐννάτη ὥρα, ἐσπερινός),
καὶ ἐκάστου τμήματος αἱ ὥραι ἦσαν μακρύτεραι ἢ βραχύτεραι
κατὰ τὴν ὥραν τοῦ χρόνου. Μέση τρίτη λοιπὸν ἦν μία καὶ ἡμί-
σεια ὥρα μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἀλλ' εἰς τὸ κάτω ἡμι-
σφαίριον, ὥστε εἰς τὸ ἄνω ἦν νύξ.

108. Τοῦ Ἑωσφόρου.

116. Σφαίρας, ἀντὶ κύκλου, χώρου.

117. Ἐνταῦθα οἱ ἀντίποδες τῆς Ἰουδαίας, μέρος τῆς κο-
λάσεως, ἐπονομασθὲν κατ' Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην.

126. Σχολιασταὶ λέγουσιν ὅτι διὰ τοῦ « ἤρθη ἄνω » (e su-
ricorse) ἐννοεῖ ὅτι ὑψώθη ἐν τῷ κάτω ἡμισφαιρίῳ νῆσος, ἡ τοῦ
Καθαρτηρίου. Ἀπλούστερον ὅτι ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ ἐξαρθὲν τὸ
ἄνω ἡμισφαίριον, ὃ μόνον θεωρεῖ ἔχον στερεὰς κατοικησίμους.

128. Τοῦ Ἑωσφόρου. Ὁ τάφος δὲ (la tomba) ἐννοεῖ τὸ κε-
νὸν περὶ οὗ εἶπεν· ἐκτὸς ἂν διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης δὲν θέλη
νὰ δηλώσῃ τὸ ἀχανές.

130. Τὸ ρυάκιον τοῦτο λέγουσι τὸ τῆς Λήθης οἱ θέλοντες
εἰς πάντα νὰ δώσωσι ῥητὴν σημασίαν.

139. Τὸ πρωτὶ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα.

